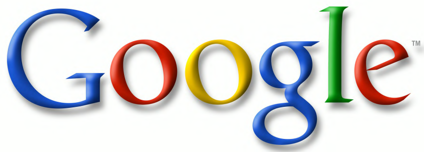
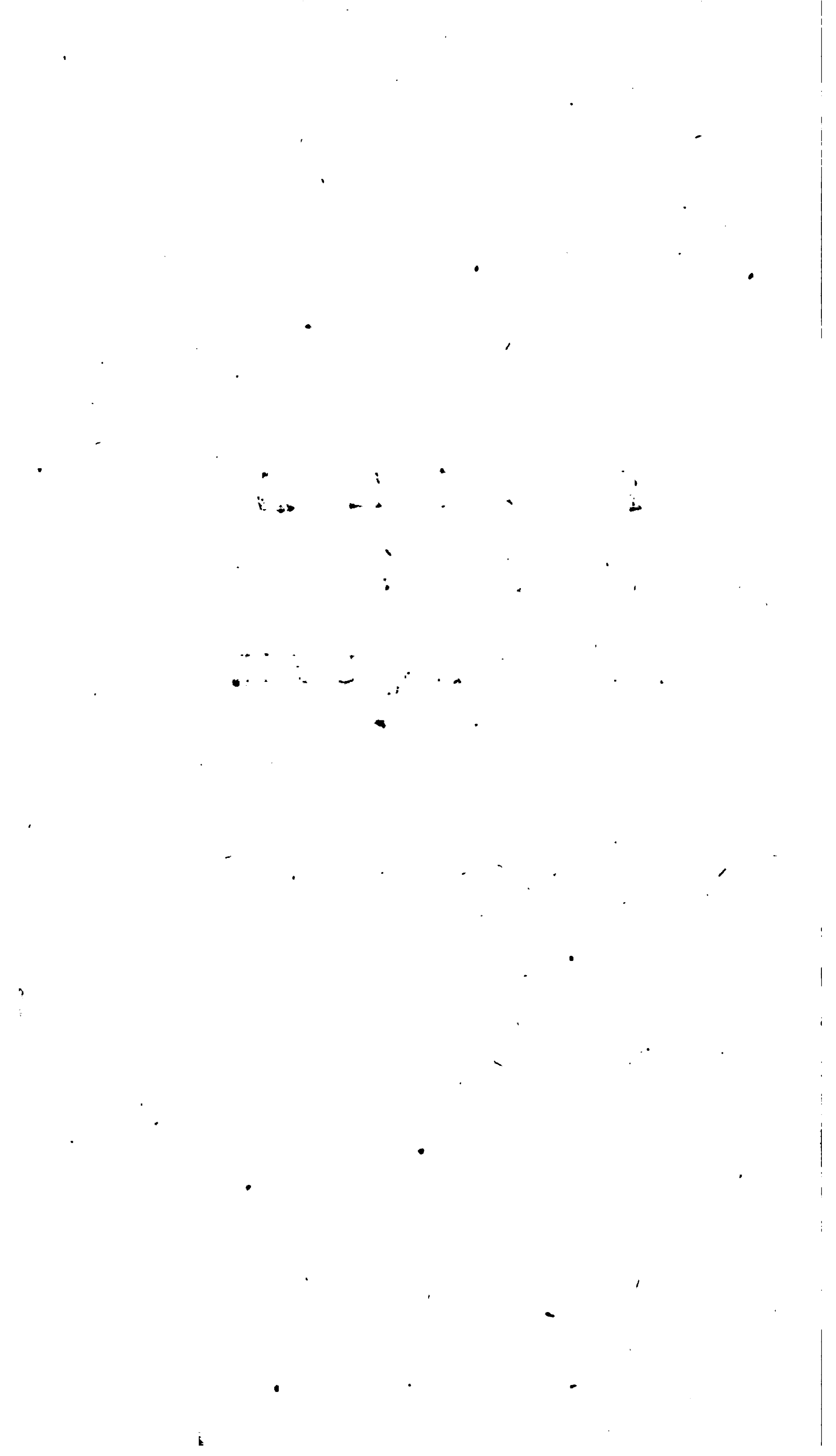

SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
FIAT LVX
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

REIZE
IN EENEN
PALANQUIN.

REIZE
IN EENEN
PALANQUIN;
OF
LOTGEVALLEN EN MERKWAARDIGE AANTEEKENINGEN OP EENE REIZE LANGS DE KUSTEN ORIXA EN CHOROMANDEL.

DOOR

J. HAAFNER.

IN TWEE DEELEN.

TWEEDE DEEL.

TE AMSTERDAM BIJ
JOHANNES ALLART,
MDCCCVIII.

INHOUD.

EERSTE HOOFDSTUK.

TWEEDE HOOFDSTUK.

DERDE HOOFDSTUK.

VIERDE HOOFDSTUK.

VIJFDE HOOFDSTUK.

ZESDE HOOFDSTUK.

ZE-

ZEVENDE HOOFDSTUK.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

NEGENDE HOOFDSTUK

TIENDE HOOFDSTUK.

ELFDE HOOFDSTUK.

TWAALF-

TWAALFDE HOOFDSTUK.

DERTIENDE HOOFDSTUK.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

REI-

REIZE

IN EENEN

PALANQUIN;

OF

LOTGEVALLEN EN MERKWAARDIGE AANTEEKENINGEN OP EENE REIZE LANGS DE KUSTEN ORIXA EN CHOROMANDEL.

EERSTE HOOFDSTUK.

Slangen in soorten. — De Waitium. — Bezwering. — De Koetté. — De Nellie pamboe. — Vreesselijke angst en ongerustheid. — De voorteekenen des doods. — De laatste wil. — De zwarte Hagedis. — Te vroege blijdschap. — Nieuwe bekommering. — Vertrek van Carracoudré.

FRANCISCO was, met een' der Koelies, zoo als ik gezegd heb, hals over kop heen geloopen, om den Shorpojaan te halen.

Het dorp lag geene twee honderd ſchreden van onze legerplaats. Zij konden dus binnen een kwartier uurs wederom zijn. Ik was verzekerd, dat zij allen mogelijken ſpoed zouden maken, en zich niet onnoodig ophouden.

Doch dit kwartier uurs verſtreek, en, daar ik hen alle oogenblikken te gemoet zag, nog een kwartier uurs daarbij — zonder dat ik iets van hen vernam.

Dit maakte mij verlegen. Ik had weinig zin om hen op te zoeken. Waar zoude ik hen ook zoo haast in het donker vinden? Mogelijk waren zij reeds op weg naar ons toe, of zij verlieten het dorp, terwijl ik in hetzelve rond dwaalde, en zaten ginds naar mij te wachten — welk een tijd zoude er niet verloopen, eer wij weder bij elkanderen kwamen. Ik beſloot dus hunne terugkomst af te wachten — lang konden zij toch niet meer wegblijven. Ware het dag geweest, dan zoude ik geene de minſte zwarigheid gemaakt hebben, mij zelven naar den Shorpojaan te begeven; doch nu oordeelde ik het beter, denzelven bij mij te laten komen, om de volgende reden:

De Indianen ſluiten, zoodra het donker

be-

begint te worden, hunne woningen; nemen hun avondmaal, lezen in den Schaster, of verrigten hun gebed of andere godsdienstige plegtigheden, en zijn dan gaarne alleen onder hunne familiën. *Zij* zullen op dien tijd niet ligt eenen vreemdeling toegang tot hen verleenen, ten minste geenen Europeaan.

Ik zoude dus verpligt zijn geweest, om in eene der Chauderies, die altijd vol reizigers zijn, of wel buiten voor de deur des slangenbezweerders, bij het licht van een paar lampjes, en in de tegenwoordigheid van eene menigte der inwoners, de medicijnen in te nemen, en mij aan alle de ceremoniën en goochelarijen te onderwerpen, die gemeenlijk bij het genezen van slangenbeten plaats hebben, en dezelve *in het openbaar*, voor zoo *vele menschen*, (die, aangelokt door de nieuwigheid van dit schouwspel, eenen blanke onder de handen van den Shorpojaan te zien, zich om mij verzameld zouden hebben), aan mij te laten uitoefenen —— dit stuitte mij — en *ik* was beschaamd, om mij dus ten toon te stellen.

In het bosch, daarentegen, waren wij vrij; geene lastige getuigen zouden onze

legerplaats hebben durven naderen. Mijn eenigfte vrees was nu, (wegens het lang vertoeven van FRANCISCO), dat er zich niemand in het dorp bevond, die flangenbeten konde genezen. — Wat moest ik dan beginnen? Naar één ander dorp te gaan, daartoe was het te laat, ook was het onzeker, of ik er eenen Shorpojaan zoude vinden. Om mijne genezing tot den volgenden dag uit te ftellen, zoude een dol waagftuk zijn geweest — ik was mogelijk in groot gevaar, en in eenen toeftand, die de fpoedigfte hulp vereischte.

Men heeft velerlei flangen in Indië. Elke landftreek heeft eenige bijzondere foorten. Op de kust vindt men fommige, die geheel onfchadelijk zijn, als de Kaloudé pamboe (*), de Ellië pamboe (†), de Vetei pamboe (§), enz. Andere, als de Katté-viriën (**), de Maaïr pamboe (††), de Naak (§§), en Man-

(*) De ezel-flang.
(†) De ratte-flang.
(§) De jager-flang.
(**) De band-adder.
(††) De haar-flang.
(§§) De lik-flang.

Mannoe pamboe (*), wier beet zware, of ongeneesfelijke ziekten en ongemakken veroorzaken; weder andere, wier venijn eene wonderlijke uitwerking op het ligchaam heeft (†), en binnen 24, 12, 6, 3, ja binnen één uur doodt, zoo men niet terstond behoorlijke en gepaste hulpmiddelen daartegen gebruikt — en dan — de verschrikkelijke *Euttoudi viriën* (§), wier doordringend vergift, als een bliksem door de

(*) De Zand-slang.

(†) Onder deze heeft men de Polonga, wier venijn eenen doodelijken slaap veroorzaakt. De Rettum viriën, die het bloed uit alle openingen des ligchaams jaagt. De Erie pamboe, die alle vochten van het ligchaam opdroogt, en aan eenen onleschbaren dorst doet sterven — en meerdere. Van alle welke ik in mijne uit te gevene reize, *door het binnenste van Ceilon, breedvoerig* zal spreken.

(§) *Euttoudi viriën*, beteekent woordelijk overgezet, de adder van acht treden, omdat, volgens zeggen, degeen, die van haar gebeten is, voor hij in staat is, acht treden te doen, als van den bliksem getroffen, dood nedervalt. Zij is de eenigste slang, op welke geene bezweringen iets vermogen, en voor wier venijn, wegens de onbegrijpelijke snelheid van deszelfs werking, geen tegengift of geneesmiddel is.

de aderen schiet, en oogenblikkelijk het kloppende hart doet stilstaan.

Was het nu eene onschadelijke, of eene der andere, die mij had gebeten? Wie wist het! —— Ik bevond mij nu in de grootste ongerustheid, die, wegens het lang uitblijven van mijn volk, elke minuut vermeerderde. Reeds over het uur, had ik met het pijnlijkste ongeduld naar hunne terugkomst gewacht, en Koelie op Koelie naar het dorp gezonden, om dezelve te verhaasten, of te zien waar zij zich ophielden — doch niemand kwam weder, om mij tijding van hen te brengen — zij bleven alle weg.

Er was geen tijd meer te verliezen — langer te wachten, konde van de noodlottigste gevolgen voor mij zijn. Juist wilde ik mij op weg naar het dorp begeven, toen de gansche troep aankwam — doch zonder den Shorpojaan. Hij was dienzelfden morgen op reis gegaan, om eenen zijner vrienden, in een nabij gelegen dorp, te bezoeken, bij wien hij zich wel een dag of drie zoude ophouden.

In zijne plaats bragten zij mij eenen Waitium, of Moorschen medicijnmeester,

die

die in het genezen van slangenbeten mede zeer ervaren zoude zijn. Hij woonde, zoo als ik naderhand vernam, gansch aan het andere einde van het dorp, en zij hadden veel tijds te zoek gebragt, eer zij hem konden vinden, en niet minder, om hem te overreden van mij te komen zien. Zijne vrouw had hem niet willen laten gaan, omdat hij ziek was. Hij zelf had in het begin veel zwarigheid gemaakt, doch na lang bidden en de beloften van eene goede belooning, had hij zich eindelijk laten bewegen. De man was oud en zoo zwak, dat hij naauwelijks voort konde, en door twee mijner Koelies moest ondersteund worden.

Na de gewone groete, zette hij zich bij mij op de mat neder, en bezag mijnen vinger met veel oplettendheid. Ik zeide hem, dat ik denzelven, voort na den beet, aan het vuur had gehouden, om er het venijn te doen uittrekken.

„ Hier aan hebt gij zeer kwalijk gedaan, „ Mijn Heer!" antwoordde hij, „ niets is „ nadeeliger in dergelijk geval; gij zijt daar„ omtrent in een verkeerd denkbeeld; de „ hitte van het vuur trekt geen venijn uit „ en.... doch wij hebben geenen tijd te

 „ ver-

„ verliezen. Uw volk heeft mij onderrigt, „ dat gij de ſlang van uwen vinger hebt „ afgeſchud. Gij hebt haar dus gezien. „ Zeg mij, zoo naauwkeurig als mogelijk „ zij, welke kleur zij had, en hoe lang en „ dik zij was, en de gedaante van haren „ kop; er ligt mij veel aan gelegen, dit „ te weten."

Ik konde hem op zijne vraag geen voldoenend antwoord geven. Het begon reeds donker in het bosch te worden, toen mij dit ongeval gebeurde, en de ſchrik en de haast die ik had, om mij van dit hatelijk dier te ontſlaan, waren oorzaak, dat ik er naauwelijks mijne oogen op had gevestigd. Zij had mij zwart toe geſchenen, en was, naar gisſing, omtrent een kovido (*) lang.

Hij was met mijne beſchrijving niet zeer te vreden. „ Kunt gij," vroeg hij mij, „ ten minſte niet zeggen, of zij eenen „ breeden, dan ſpitſen kop had?" Ook dit wist ik niet, want ik had in het geheel geen acht op haren kop geſlagen.

„ Dat is ſpijtig! regt ſpijtig!" antwoordde

(*) Van den top des middelſten vingers tot aan den elleboog.

de hij mij, met een ernstig en verdrietig gelaat, en zonder meer te vragen, nam hij uit zijne medicijn-doos, die hij mede had gebragt, een potje met eene soort van konserf, waarvan ik drie theelepels vol achter elkanderen moest doorslikken.

Nooit in mijn leven heb ik iets van zulk eenen afschuwelijken en walgelijken smaak in *mijnen mond gehad; ik moest* mij geweld aandoen, om het door de keel te krijgen.

Hij verzocht mij toen, mijnen regter arm te ontblooten, dien hij met eene groenachtige olie begon te wrijven, zorgvuldig van boven naar beneden strijkende, onder het gedurig prevelen van eenige mij onverstaanbare woorden.

In deze bezigheid bragt hij wel een groot half uur door, nu en dan een weinig pozende, om te rusten.

Eindelijk had hij met smeren en wrijven gedaan, en nu moest ik weder van zijne medicijn innemen — doch ditmaal maar twee gedeelten.

Hij stond toen op, lag zijne regter hand op mijn hoofd; den linker hand opende hij, als iemand, die iets ontvangt, en sprak

binnens monds een gebed of bezwering over mij uit.

Dit verwonderde mij niet. Ik wist, dat er altoos bij het genezen van flangenbeten eenige goochelarijen en bezweringen te pas kwamen — ik liet hem dus begaan. Wat konde mij ook zijne zegening of bezwering voor nut of hinder doen, zoo zijne medicijnen — die zij gemeenlijk versch en zeer krachtig hebben — en van welke ik alleen mijne genezing moest verwachten, maar goed en pasfelijk waren. Ook zoude het onvoorzigtig zijn geweest, mij hier tegen te verzetten; hij konde dit mogelijk kwalijk nemen, en mij zijne verdere hulp weigeren, dat mij in groote verlegenheid zoude hebben gebragt.

Zoo beklemd van hart en verdrietig als ik was, moest ik evenwel bij deze bezwering, in mij zelven lagchen, om de vreemde vertooning en de kluchtige posturen, die wij allen maakten.

Ik zat op eene mat bij het vuur, naast mij ftond de Waitium, die met uitgeftrekten arm, zijne hand op mijn hoofd hield, en met zijnen breeden tulband, zijnen langen baard, zijn ingevallen gezigt en magerheid,

heid, volmaakt naar eenen toovenaar geleek. Aan weêrszijden van mij lagen FRANCISCO, met kapitein HUAU op hunne knieën, ieder met eene brandende letchemie, of lampje, in de hand, om te lichten; rondom ons mijne Koelies, die, op hunne hurken gezeten, in een diep stilzwijgen, en met eene soort van verbaasdheid, of *godsdienstigen eerbied, deze plegtigheid* aanschouwden — eene schilderachtige groep.

Reeds in het begin had ik hem verzocht, eenen slangensteen op den beet te willen leggen; doch hij bezat er geen; ook stelde hij, zoo het mij toescheen, weinig vertrouwen in denzelven. Men kreeg, zeide hij, deze steenen zelden echt, en ook dan waren zij voor alle slangenvenijn niet geschikt. Zoo hij er ook al eenen had, zoude ik dien evenwel niet kunnen gebruiken; hij hecht zich niet, dan op eene versche en bloedende wond.

Door den vinger aan het vuur te houden, hetwelk hij op nieuw ten hoogste afkeurde, waren de kleine gaatjes, die de tanden der slang er in gedrukt hadden, toegeschroeid, en dus allen uitgang voor het ve-

venijn gesloten. Beter zoude ik gedaan hebben, zoo ik denzelven, en niet den arm, (dat van geen nut was) oogenblikkelijk na den beet, met eenen draad stijf had bewonden, en de wondjes open en aan het bloeden had gehouden — nu was het te laat — doch hij wilde mij eene zalf gereed maken, die dezelve wel weder zoude openen; ik moest er nu maar voor eerst van tijd tot tijd, een gekneusd betelblad op leggen.

Hij verbood mij, op het nadrukkelijkste, iets hoegenaamd te eten of te drinken, zelfs geenen betel te kaauwen of cegaren te rooken, tot den volgenden morgen, ook niet te slapen, waartoe ik buitendien, als ligt is te denken, weinig lust had, en, na mijnen pols te hebben gevoeld, en mij nogmaals van zijn konserf, doch maar een gedeelte, te hebben gegeven, bleef hij eene poos met nedergeslagene oogen, en als in diepe gedachten, zitten. Dit maakte mij ongerust. Ik had hem reeds een paar keeren verzocht, mij te willen zeggen, of hij er ook eenig gevaar in zag, en welke slang het was, die mij had gebeten; doch hij

hij had mij telkens twijfelachtig geantwoord. Nu hernieuwde ik deze vraag met meerder nadruk.

„ Mijn Heer!" zeide hij eindelijk, „ er „ zijn twee slangen, de Koetté, en de Nel„ lie pamboe, die elkanderen volmaakt ge„ lijken. Het venijn der eerste is niet „ doodelijk, doch zoo men verzuimd, in „ *tijds hulpmiddelen daar tegen te gebrui*„ ken, veroorzaakt hetzelve langzamerhand „ het bederf van alle vochten; de lijder „ wordt dan met zweren en etterbuilen „ bedekt, die, zoo men ze, alhoewel met „ moeite, geneest, op andere plaatsen wel„ haast weder uitbreken; andere krijgen een „ ongeneesselijk schurft, of eene soort van „ melaatschheid, al na de verschillende lig„ chaams gesteldheden; bij velen werkt dit „ *venijn plaatselijk, zonder zich verder dan* „ het gewonde lid te verspreiden — dat „ somtijds, wat men er ook tegen moge „ doen — ganschelijk afrot.

„ Wat de Nellie pamboe betreft, uitge„ nomen dat zij eenen breederen *kop* en „ kleinere schubben op den *rug* heeft, en „ hare oogen bloedrood zijn, is zij, zoo „ als ik gezegd heb, de *Koetté* in lengte,

„ dik-

„ dikte en kleur, volmaakt gelijk; beide zijn zij boos van aard, bijten fel, en laten niet ligt los, wat zij met hare tanden vatten — hierin verschillen zij van de meeste der andere slangen, die, zoodra zij mensch of dier gebeten hebben, terstond wegvlugten."

„ Doch alhoewel zij met elkanderen in gedaante en aard zoo zeer overeenkomen, is er echter een groot onderscheid in haar venijn.

„ Welke uitwerking dat der Koetté op het ligchaam heeft, heb ik u reeds gezegd, doch dat der Nellie is oneindig gevaarlijker, en veroorzaakt eenen onvermijdelijken dood, indien men niet binnen het half uur na den beet, het daartoe geschikte tegengift gebruikt; na zonsondergang, wanneer het venijn van alle slangen doordringender is, en meerder vermogen heeft, en de werking der medicijnen niet zoo krachtig zijn — moet dit binnen nog korter tijd geschieden."

„ Een van deze slangen heeft u gewis gebeten, doch welke van beide is mij onmogelijk u met zekerheid te zeggen — uwe onvoldoende beschrijving heeft mij

„ hier-

„ hieromtrent in de grootſte onzekerheid
„ gelaten."

„ Ja, Mijn Heer! dewijl gij het toch wilt
„ weten, gij zijt in het uiterſte gevaar!
„ Hoe ſmart het mij, dat gij niet terſtond
„ bij mij zijt gekomen. Gij zijt geen
„ vreemdeling in ons land zie ik; gij kent
„ onze taal en onze gebruiken; gij weet
„ *zeker ook*, dat wij ſlangen hebben, wier
„ beet *doodelijk is. Hoe is het toch mo-*
„ gelijk, dat gij zoo onvergeeflijk zorge-
„ loos hebt kunnen zijn, in een geval,
„ waar uw leven mede gemoeid is, en dat
„ gij, in plaats van zelf om hulp naar het
„ dorp te ijlen, den kostelijken tijd met
„ wachten in het boſch hebt verſpild. ——
„ Toen ik bij u kwam, waart gij, volgens
„ uw eigen zeggen, reeds over het uur
„ gewond. Ik had dus geene keuze, en
„ er bleef mij niets overig, dan u medicij-
„ nen, voor den beet der Koetté te geven,
„ omdat het daarvoor nog tijd was, en
„ gij nog te helpen waart — gij moogt op
„ mijn woord van dien kant zeer geruſt
„ zijn, het venijn van die ſlang zal u niet
„ meer ſchaden, doch voor dat der Nellie
„ was het veel te laat, en alle middelen

„ daar

„ daartegen zouden vergeefsch en vruchte-
„ loos zijn."

„ Intusschen kan ik u echter tot troost
„ zeggen, dat er meerder waarschijnlijkheid
„ is, dat gij van de Koetté, dan van de
„ Nellie zijt gebeten. De tanden van deze
„ laatste staan doorgaans wijder uit elkan-
„ deren, als zij op uwen vinger ingedrukt
„ zijn, ook woont zij gemeenlijk in den
„ hollen stam van oude vermolmde boomen,
„ daar, in tegendeel, de andere zich onder
„ struiken en bladeren ophoudt, en bij voor-
„ keur op plaatsen, waar zij de margozie-
„ bloesem vindt — doch wat ik u van de
„ tanden en het verblijf dezer slangen
„ gezegd heb, is niet altijd zeker — en
„ gij behoorde op het ergste gevat te
„ zijn."

„ Het venijn der Nellie werkt vijf of
„ zes uren na den beet. De lijder wordt,
„ omtrent dien tijd, van duizeligheid en
„ begeerte tot braken aangetast, vergezeld
„ met sterke hartklopping; hierop volgt
„ eene onverdragelijke hitte in de ingewan-
„ den, en eindelijk....

„ Ach! Mijn Heer! zoo gij omtrent mid-
„ dernacht deze toevallen bespeurt, hebt gij
„ niet

„ niet lang meer te leven, en gij moet u
„ onverwijld tot den dood bereiden. Mijn
„ pligt en mijn beroep eifchen, dat ik u
„ van het lot, dat u bedreigt, verwit-
„ tige; opdat gij nog in tijds uwe zaken
„ daarnaar kunt fchikken; het zoude wreed-
„ heid zijn, u hiervan onkundig te laten."

„ Hoe gaarne ik ook wenschte bij u te
„ *blijven, is het mij echter onmogelijk*, ik
„ bevind mij zeer ongefteld, en ben ge-
„ noodzaakt, naar mijne woning terug te
„ keeren, om mijne familie gerust te ftel-
„ len, en geneesmiddelen in te nemen; bui-
„ tendien zoude mijne tegenwoordigheid u
„ van geen het minfte nut meer kunnen
„ zijn. Ik heb alles aan u gedaan, wat
„ er aan u te doen was, en heb mij zelven
„ niets te verwijten. — Heeft u eene Koetté
„ *gebeten, dan zijt gij gered — doch is* het
„ eene Nellie geweest — dan moet gij fterven!
„ Tambrané maharfé! (God is groot!)"

Dit gezegd hebbende, ftond hij op, maakte zijnen falam, en vertrok, verzeld van twee mijner Koelies, die hem naar zijne woning terug geleidden — hoe zeer ik hem ook fmeekte, tot na middernacht bij mij te blijven.

Met zaamgevouwene handen, en de oogen op den grond gevestigd, bleef ik eene poos onbewegelijk ſtaan. Ik was gansch verbijsterd en buiten mij zelven — de man had mij door zijne waarſchuwing en zijne voorteekens, tot in de ziel verſchrikt.

„ Mijn God!" borst ik eindelijk in tranen uit, „ wat heb ik gehoord! welk eene „ vreesſelijke ramp bedreigt mij! wat moet „ ik doen! wat moet ik beginnen! Dat die „ ſhorpojaan ook juist op reis moest zijn! „ hij zoude mij zoo hulpeloos niet laten zit„ ten als de waitium, en gewis nog wel „ een middel bij de hand hebben, om mij „ te redden, zoo ik ongelukkiglijk van eene „ Nellie mogt zijn gebeten! Was het maar „ zoo laat niet! mogelijk bevindt zich hier„ omſtreeks, in een der dorpen, nog wel „ een kundig man, die mij zoude kunnen „ helpen, doch waar zal ik dien op dit „ oogenblik vinden! waar zal ik in den „ nacht heen!"

Zoo klaagde en kermde ik, — ſtampvoetende van ongeduld, van verdriet en van angst, liep ik heen en weder, — ik was radeloos.

Mijn vriend HUAU zocht, zoo veel hem

mo-

mogelijk was, mij te doen bedaren; door allerlei aanmoedigende en troostende redenen, onder welke hij echter nu en dan eenige verwijtingen en berispingen mengde. Ik konde ze hem niet kwalijk nemen, daar zij uit zijne vriendschap en genegenheid tot mij voortkwamen.

„ *Dit zijn nu de gevolgen,*" zeide hij; „ *van uwe stijfhoofdigheid. Ik heb u nog* „ zoo ernstig geraden, zelf naar het dorp te „ gaan, in plaats van den kostelijken tijd, „ met wachten na de terugkomst uwer Koe- „ lies, te verspillen. Maar neen. Nog een „ kwartier uurs — en nog een kwartier „ uurs — gij ziet nu, hoe veel er aan een „ kwartier uurs is gelegen."

„ Hadt gij maar die vervloekte slang, in „ plaats van haar weg te slingeren, onder „ *uwe* voeten *dood* getrapt, *men zoude haar* „ dan gekend hebben, en den Moorschen „ doktor, had u niet op de gis zijne me- „ dicijnen behoeven in te geven, zoo als „ ik verzekerd ben, dat hij nu heeft gedaan; „ ten minste zoudt gij met meerdere ge- „ wisheid weten, of uw leven in gevaar zij „ dan niet."

Het is waar, ik had mij zeker, nu ik

het van achteren inzag, door mijn verzuim van zelf naar het dorp te gaan, aan eene onvergeeflijke onachtzaamheid schuldig gemaakt; mijne kinderachtige schaamte, om mij voor de Inwoners van het dorp ten toon te stellen, was er wel de voornaamste oorzaak van. Het speet mij nu bitter, dat ik niet meerder nagedachten had gehad. Ik was er woedend over op mij zelven — en dorst er niet aan denken.

Doch wat het doodtrappen van de slang betreft, dit was gemakkelijker gezegd dan gedaan. Ik wilde den man wel eens zien, die eene adder of vergiftige slang, die hem onverhoeds de hand grijpt, koelbloedig en bedaard, even als PAULUS deed (*), in het vuur kan slingeren, of dezelve onder zijne voeten kan dooden. Men denkt op zulk een oogenblik aan niets anders — dan om zich van het hatelijke en gevaarlijke dier, met den meesten spoed, te ontslaan.

Bijna een uur lang had ik, als een wanhopige, met sterke schreden en luid geklag, op en neder gewandeld; door veel toespreken van mijnen reismakker, en het bidden en

(*) *Hand. der Apostelen, Hoofdst.* XXVIII: 5.

en smeeken van FRANCISCO, liet ik mij eindelijk gezeggen, en plaatste mij weder bij mijn volk.

Treurig en neerslagtig zaten wij nu bij elkanderen; wij waren dezelfde menschen niet meer. In plaats van het gewoone luidruchtige gesprek, het lagchen, de vrolijkheid en het gezang — heerschte nu eene *akelige en doodsche stilte onder ons* — niemand opende zijnen mond, dan om mij van tijd tot tijd te beklagen en te troosten.

Hoe ligt en schielijk kan toch de staat des menschen veranderen! Eene geringe zaak, een onvoorzien toeval, kan hem eensklaps van het toppunt zijner glorie, in de diepste ellende storten.

Nog voor een paar uren was ik zoo gelukkig, zoo vergenoegd. Geen kommer, *noch zorgen kwelden mij; ik* was *vrolijk* als de vogelen des wouds, en juichte in mijne gezondheid en kracht — nu was mijne ziel met schrik en benaauwdheid vervuld, alle de blijde en streelende vooruitzigten mijner jeugd, alle liefelijke ontwerpen, die ik met zoo veel zorg koesterde, waren verdwenen en vernietigd — mijn toestand was in vele opzigten wanhopiger, dan toen ik in het

berghol lag; mogelijk vloeide het doodelijk zwadder der Nellie reeds door mijne aderen, en zoude welhaast mijn hart bereiken, of ik was voor altoos — zoo ik van den beet der Koetté niet wel mogte zijn genezen —, van mijne gezondheid, en met haar van al het genot en de vreugde des levens beroofd.

Mijn reismakker deed zijn best, om mij te bewijzen, dat ik van geene doodelijke ſlang was gebeten; ik zoude, meende hij, anderzins reeds ongeſteld moeten zijn, en eene ongewone aandoening in mijn ligchaam beſpeuren. Den waitium noemde hij eenen weetniet en kwakzalver, en voer hevig tegen denzelven uit, wegens den onnoodigen angst, die hij mij, met zijne voorteekenen, had op het lijf gejaagd.

Doch ik dacht er anders over. De man had mij, door zijne welgemeende waarſchuwing, eenen onſchatbaren dienst gedaan, en in dit geval zeer braaf gehandeld. Waarom zoude hij de bekommering en bezorgdheid, die hij voor mij gevoelde, hebben verzwegen, en mij door eenen onverwachten, haastigen dood laten overrompelen?

Groo-

Groote God! wat zoude het geweest zijn, als ik, in het vast vertrouwen van den beet der Koetté volkomen te zijn genezen, onverwachts de werking van het venijn der Nellie had bespeurd. Als ik daar, vol van leven en gezondheid, in het midden mijner blijdschap en die van mijn volk, wegens *mijne zoo gelukkige* redding, op eenmaal zeer *ongesteld was geworden*, en *alle deze* schrikkelijke toevallen en voorteekenen zich in mij hadden geopenbaard, zonder dat de waitium mij met derzelver oorsprong en oorzaak had bekend gemaakt — en ik met verstijfde leden en de klem in den mond van de wereld had moeten scheiden. Ik zoude hem in mijne laatste oogenblikken, wegens zijne achterhoudendheid, nog hebben kunnen vloeken.

Menigerlei ramp en wederwaardigheden had ik geleden en ondergaan, en mij dikwijls in het uiterste levensgevaar bevonden; doch altijd zag ik nog uitkomst, altijd vond en bedacht ik nog middelen, om mij te redden — en de hoop had mij nimmer geheel verlaten; doch in dit geval waren mijne zielsvermogens zoodanig van den schrik overmeesterd dat ik volstrekt tot geen overleg

in ſtaat was. Ik konde niets bedenken, om mij op te beuren — al mijn moed was weg; eene pijnlijke ongerustheid martelde mij; hoe later het werd, hoe meer dezelve aangroeide. Ik bevond mij in den toeſtand van eenen misdadiger, die uit den mond zijner regters, het vonnis des doods, of zijne vrijſpreking verwacht. Hoop en vreeze, maakten zich beurt om beurt van mijn hart meester. Ik ſchrikte voor de aankomst van den tijd, die mijn noodlot moest beſlisſen, en ik verlangde er na.

Het zal elf uren geweest zijn. Kapitein HUAU had een geſprek over onverſchillige zaken begonnen, om mijne gedachten een weinig te verzetten, en ik begon in der daad een weinig te bedaren — toen ik eensklaps flaauw en misſelijk werd, en eene ſterke begeerte om te braken in mij beſpeurde.

Mijn hart kromp te zamen! —— Groote God! zeide ik in mij zelven, wat wil dit beduiden! Ik rees ſchielijk overeind, met het voornemen, om wat heen en weder te wandelen, in de hoop, dat het zoude bedaren — doch, hemel! welk eene duizeligheid! —— alles draaide met mij in de rondte —— ik moest weder gaan zitten.

On-

Onmogelijk kan ik den ſchrik en ontſteltenis beſchrijven, die mij bevingen.

„ Vrienden!” riep ik tot mijn volk, met eene bevende ſtem, „ het is gedaan met „ mij! ik ben verloren! Helaas! de vrees en „ de bekommering van den waitium waren „ niet ongegrond. — Ik voel reeds de uit„ *werking van het* doodelijk venijn der Nel„ *lie*, er *is* geene *redding meer voor* mij! „ — ik moet ſterven!”

Meer konde ik op dat oogenblik niet ſpreken. — Ik werd doods benaauwd; het angstzweet brak mij aan alle kanten uit — mijn hart klopte hoorbaar — en ik twijfelde nu geen oogenblik langer, of ik was van eene Nellie gebeten.

Men kan denken, welk eene ontſteltenis dit onder *mijn volk veroorzaakte*. De goede menſchen wisten van ſchrik niet wat zij doen zouden, en begonnen een luid weegeklag, dat men wel tot in het dorp had kunnen hooren. Na middernacht, had de waitium gezegd — mogelijk nog wel eerder — groote God! hoe hard viel mij dit! Het denkbeeld van te moeten ſterven, in het bloeijendſte mijner jeugd, aan zulk eenen vreemden dood, en zoo verre van eenig

etablisſement der Europeanen verwijderd, vervulde mijne ziel met eene ſoort van afgrijzen.

Ik had er nooit eenig belang in geſteld, en het was altoos de minſte mijner zorgen geweest, waar en hoe ik begraven zou worden, en of de aarde, de zee, of de buik van een wild dier, mij, *na mijnen dood*, tot een graf zoude verſtrekken; doch nu ſcheen mij eene behoorlijke begrafenis toe, eene zaak van de grootſte aangelegenheid te zijn. Wij blijven toch altoos, min of meer, aan onze vooroordeelen en gewoonten verkleefd — en het ſchijnt als of ze, in de laatſte uren onzes levens, al het vermogen op onzen ſidderenden geest weder verkrijgen, die de rede en het gezond menſchen verſtand onderdrukt hadden.

Intusſchen moest ik mij tot mijne ſpoedige afreize gereed maken. De Hemel weet, hoe ik er bij te moede was — doch hier hielp geen talmen — er was geene minuut tijds te verliezen, indien ik niet door den dood wilde verrast worden — ik ſtond waarſchijnlijk aan den uiterſten rand der eeuwigheid — elk oogenblik konde het laatſte mijns levens zijn.

Met

Met eene bevende hand, en zoo goed ik konde, schreef ik in haast een paar korte brieven, den eenen aan mijne moeder te Amsterdam, den anderen aan mijnen vriend FRANK te Madras — dien ik mijne zaken opdroeg, om dezelve te vereffenen en te beschikken.

Aan kapitein HUAU, gaf ik mede een *verzegeld geschrift, dat zoo veel als mijnen* laatsten wil behelsde.

Ik. verzocht hem, de twee eersten, met mijne overige papieren, die ik bij elkanderen deed, terstond na zijne aankomst te Madras, aan mijnen vriend FRANK af te geven. Het papier, aan hem zelven gerigt, zoude hij voort na mijnen dood openen. Ik schonk hem daarin mijnen Palanquin, mijne kleederen, mijn horologie, enz. en 150 pagoden, *die hij in mijn schrijflaadje zoude* vinden, onder voorwaarde, dat hij uit dit geld mijne Koelies en andere kleinigheden zoude afbetalen. Voor den houtstapel en de verdere onkosten tot mijne verbranding, gaf ik hem 50 pagoden. Dit was te veel, doch van het overschot zoude hij aan ieder van mijn volk, een nieuw kleedje en een

tok of tulband, tot eene gedachtenis gegeven.

Verbranding! zal men zeggen. Ja, waarde Lezer! Hij moest mij heiliglijk beloven, en mij, in tegenwoordigheid van mijn volk, er de hand op geven, dat hij mijnen wil en mijne begeerte, hieromtrent ſtriktelijk zoude opvolgen en volvoeren. Voort na mijnen dood moest hij de Vettians (*) van het dorp laten komen, die mijn lijk op eene draagbaar of iets anders (†), naar den ſmeshaan (§) moesten brengen, om aldaar op de gewone wijze verbrand te worden. Dit was mij minder aanſtootelijk, dan, in een kleedje of laken gewonden, onder de aarde te

(*) *Vettians*, de allerlaagſte klasſe onder de Parriahs. Zij wasſchen en behandelen de lijken en beſtellen ze ten vure; want men weet dat de Indianen niet begraven worden, uitgenomen de Sabiasſies en kinderen.

(†) Ik konde er mijnen Palanquin niet toe laten gebruiken, dewijl die daardoor voor altijd zoude verontreinigd zijn geworden, en mijne Koelies die niet zouden hebben willen dragen, om kapitein HUAU naar Madras te brengen.

(§) *Smeshaan* of *Tſhodolet*, is de plaats waar de lijken verbrand worden.

te worden geſtopt — want aan eene doodkist, en wat er tot eene begrafenis behoort — was hier in dit dorp niet te denken.

Ik had nog omtrent 200 pagoden; deze ſtak ik in het geheim mijnen FRANCISCO in de hand, tot beloning van zijne trouwe dienſten. Ach! ik zoude welhaast geen geld meer *noodig hebben. Hij konde* er het een of ander mede beginnen, of weder naar zijn land en zijne ouders keeren, want die had hij nog — die arme jonge! —— hij was wanhopig en ſmolt weg in tranen.

Nadat ik mijne tijdelijke zaken had bereſchikt, zoo goed mij, wegens de kortheid des tijds, de haast en de ontſteltenis, waarmede het geſchiedde, mogelijk was geweest, *zette ik mij* op eene mat *bij mijn* volk neder, met den rug tegen eenen boom geleund, en het aangezigt in mijne handen op de knieën, om aan iets anders te denken, en verviel welhaast in een diep gepeins.

Ik doorliep mijnen geheelen levensloop, van mijne kindschheid af, zoo ver ik mij konde herinneren — alle mijne verrigtingen, mij-

mijne goede en kwade daden, ftelde ik mij, zoo veel mij mogelijk ware, weder voor den geest.

God dank! ik had mij van deze laatfte geene van belang te verwijten —— eenige onbezonnene en vergeeflijke misflagen der jeugd — voor het overige had ik altoos mijnen pligt betracht, ik had niemand benadeeld, niemand ongelukkig gemaakt — in tegendeel verfchenen, als engelen des troostes, eenige mijner goede werken, waardoor ik mijnen evennaasten geholpen, gered en verdedigd had — zij vielen als balfem droppelen op mijne beangfte ziel; mijn ontroerd gemoed bedaarde, en ik onderwierp mij met gelatenheid aan mijn noodlot.

Mijn volk had zich, voort na het vertrek van den waitium, onder de margazies weg begeven, en uit vreeze voor de Koetté, onze legerplaats twintig treden verder, onder eenige tamarinde boomen opgeflagen, en een groot vuur aangelegd, om hetwelk wij zaten — er werd geen avondmaal gereed gemaakt — niemand had er trek toe.

Alles was ftil om mij heen, niemand fprak, men dacht dat ik fliep — toen ik op eenmaal

maal het luide tikken van eene Hagedis digt bij mij hoorde.

„ Nella jatra (*)!" zeide een der Koelies. Ik ligtte mijn hoofd op, en zag het diertje, bij het schijnsel der vlamme, voor mij tegen eenen boom opklauteren. Het was eene van de soort, welke men Carpoe Ona noemt, omdat zij zwart van kleur zijn. *Zij hebben een glad en glimmend vel*, eenen langen en dunnen staart, eenen platten kop, even gelijk die eener slange; waarvoor men ze gewis zoude aanzien, indien zij geene pooten hadden, die echter zeer klein, en digt aan het lijf zijn geplaatst; men ziet ze meest altoos met openen bek, hijgende en met hunne tong drillende, die zij snellijk en ver kunnen uitschieten, om er de vliegen en insecten aan te spiesen, met welke zij zich *voeden*. *Zij zijn voor* het overige onschadelijk en bevreesd van aard; doch als men

(*) *Nella jatra*, beteekent, goed geluk. Dit zeggen de Indianen altoos, als zij het tikken van eene Hagedis in hunne nabijheid hooren. *Dit* tikken of roepen van het dier, heeft veel overeenkomst met het geluid dat men met de tong tegen het verhemelte maakt, om de paarden sneller te doen voortgaan.

men ze onverhoeds aanraakt of aangrijpt — bijten zij fel, en houden vast.

Naauwelijks had ik mijne oogen op dit diertje geslagen, of een licht ging in mij op. Mijn God! zeide ik bij mij zelven, was het wel eene slang, die mij gebeten heeft? Is het mogelijk niet eene van deze zwarte Hagedisfen geweest? Mijn volk, aan hetwelk ik *mijn vermoeden te kennen* gaf, versterkte mij in dit denkbeeld, en verwonderde zich, dat zij, noch de waitium, hunne gedachten daarop hadden laten vallen. Ik verbeeldde mij nu zelven, pooten aan het dier gezien te hebben, toen ik het van mijnen vinger afslingerde; mijn vriend HUAU konde dus wel gelijk hebben, dat ik van geene Nellie was gebeten, en de waitium mij eenen onnoodigen schrik op het lijf had gejaagd.

Het was reeds een uur na middernacht; ik bespeurde geene de minste hitte in de ingewanden, mijne misselijkheid en neiging tot braken was reeds merkelijk bedaard; nu schoot mij ook te binnen, dat dezelve, en de daaruit voortspruitende duizeligheid waarschijnlijk haren oorsprong hadden, van de walgelijke medicijnen, die ik, zonder drinken,

zoo kort achter elkander had moeten innemen. In één woord, hoe meer ik mij het oogenblik van den beet te binnen bragt, en mij het dier, dat aan mijnen vinger hing, voorſtelde, hoe duidelijker en klaarder het mij toeſcheen, dat het geene ſlang, maar eene van deze hagedisſen was geweest —— ik twijſelde er op het laatst niet meer *aan.*

Naarmate dat de hoop weder in mij begon te herleven, en mijn moed aanwakkerde, verminderde ook mijn angst, en met denzelven tevens mijn hartkloppen —— ik bevond mij welhaast weder geheel wel —— en alle vreeze des doods was verdwenen.

Een algemeen gejuich verhief zich onder mijn volk, toen ik hun dit bekend maakte. *Kapitein* HUAU *omhelsde* mij, en wenschte mij geluk, met eene hartelijkheid, die ik in hem niet had verwacht, en de goede FRANCISCO beſproeide mijne voeten, die hij kuste, met zijne tranen — hij ſprong en huppelde rond — en was uitgelaten van blijdſchap.

Alle kommer en vrees had nu een einde —

de rijstpot kwam welhaast te vuur — de kerrij werd klaar gemaakt — mijn vriend HUAU kreeg de arak-flesch weder voor den dag, om punch te maken, zijn liefste drank, om zich; zoo hij zeide, van den schrik te herstellen, en het hart te versterken; men sprak weder even luidruchtig als gewoonlijk, men zong zelfs —— en alles was welhaast weder op den ouden voet.

Het zal drie uren in den morgenstond geweest zijn. Mijn volk en kapitein HUAU waren bezig, hun avondmaal te nemen; zij schenen uitgehongerd te zijn; ik had geen minderen eetlust, doch oordeelde het best te zijn, mij in te toomen en niets te gebruiken, zelfs niet eens te drinken, alhoewel ik naauwelijks van droogte en dorst konde spreken. Ik liet dit niet zoo zeer wegens het verbod van den waitium, als uit vreeze, dat het eten met de medicijnen, die ik had moeten innemen, niet mogt overeenkomen. Wij waren alle druk aan het praten over mijn geval, men zegende de zwarte hagedis, die zoo wel van pas kwam, om mij van dezen doodsangst te bevrijden; men ge-

geloofde nu meer dan ooit, dat het geluid of roepen van dit dier, goed geluk voorspelde; mijn hart was vol blijdschap, ik dacht niet meer aan slangenbeten of aan gevaar — toen mij op eenmaal een pijnlijke scheut door den ganschen arm vloog; dezelve werd oogenblikkelijk gevolgd van eene verdooving of loomigheid, die hoe langer hoe erger werd. *Ik had op het laatst geen* gevoel meer in den arm, en hij hing mij bij het lijf neder, als of hij dood of lam ware.

Ik wilde mijn goed volk, dat met zoo veel genoegen, en met zoo veel smaak at, hunnen maaltijd niet verbitteren; zwijgend stond ik op, en wandelde heen en weder, in angstige verwachting hoe dit zoude afloopen. Dat het een gevolg of uitwerking van den beet was, *hieraan behoefde ik niet te twijfelen.* Van eene hagedis konde het niet zijn, die wist ik zeker dat onschadelijk was — dus evenwel van eene slang — maar van welke? toch niet van de Nellie? Het was ver over den tijd, dien de waitium tot de volle uitwerking van haar vergift bepaald had. Ik had tot nog toe geene van de doodelijke

voorteekenen, die met dezelve verzeld moesten gaan, bespeurd — want wat de misselijkheid, duizeling en het hartkloppen, dat ik had gehad, aangaat, deze was ik weder geheel kwijt, en waren, zoo als bleek, alleen door de walgelijke medicijnen veroorzaakt. Van verlamming had hij mij geen woord gesproken. Een dergelijk toeval had ik van den beet der Koetté ook niet te vreezen; haar venijn werkte buitendien, volgens zijn zeggen, zeer langzaam, en niet dan na eenen geruimen tijd; ook had ik er nog intijds de behoorlijke middelen voor gebruikt. — Maar konde ik ook wel op de woorden en medicijnen van dezen man staat maken? want, om de waarheid te zeggen, ik had niet veel vertrouwen op zijne kunde; mogelijk was ik noch van eene Koetté, noch van eene Nellie gebeten, maar van eene andere slang, wier vergif, even doodelijk als dat der Nellie, dit toeval veroorzaakte, dat waarschijnlijk welhaast door andere stond gevolgd te worden, want daarbij, vreesde ik, zoude het niet blijven; mogelijk dat deze verlamming zich welhaast over alle de deelen van mijn ligchaam zoude uitspreiden.

Ik

Ik bevond mij dus weder op nieuw aan den oever des doods — doch ditmaal zag ik denzelven met meerder onverſaagdheid, of liever met eene ſoort van wanhoop, te gemoet. Ik was niet meer verſchrikt noch beangst, ik was boos, ik was woedend op mijn noodlot, en beet op mijne tanden van verdriet en ergernis, over mijne te leur geſtelde *hoop, en te vergeefſche en te vroege* blijdſchap. Ik nam voor, zoodra ik den dood voelde naderen, achter eenen boom te gaan zitten, en in ſtilte te ſterven, zonder dat mijn volk het gewaar werd — en zonder de minſte opſchudding te veroorzaken.

Eindelijk bemerkte ik langzaam het leven in den arm terug komen. Het was als of het bloed in mijne aderen was geſtold of verſtopt geweesr, en nu weder eene doorſtraling bekwam; ik gevoelde eene ondragelijke tinteling en jeukte, als liepen er duizend mieren op en van binnen in denzelven, en kan het niet beter vergelijken dan bij hetgeen men beſpeurt, wanneer het been is ingeſlapen —— doch veel pijnlijker.

Deze tinteling bedaarde allengs. Van den schouder af, voelde ik dezelve langzaam verdwijnen, tot aan de hand, waar zij zich scheen te vestigen en zelfs heviger werd. Duidelijk konde ik bemerken, dat dezelve, en voornamelijk de vinger, opzwol, van tijd tot tijd verzeld met pijnlijke steken in denzelven.

Mijn vriend HUAU, zoo wel als mijn volk, hadden mij, terwijl ik op en neder wandelde, verscheidene malen gevraagd, of ik mij op nieuw onpasselijk gevoelde. Ik had dit telkens met neen beantwoord, en een gedwongen vrolijk gelaat aangenomen —— doch nu ging ik weder bij hen zitten, en verhaalde hun mijn wedervaren.

Alle waren zij van gevoelen, dat deze loomigheid en tinteling, door het sterke binden van den arm — en de pijn en zwelling van den vinger — door het branden van denzelven was veroorzaakt.

Dit konde heel wel zijn. Ik was van hetzelfde denkbeeld, en hoopte, dat deze pijn in mijne hand en mijnen vinger zoude bedaren; doch dezelve bedaarde niet,

maar

maar werd merkelijk erger. Dit maakte mij echter niet zeer ongerust, en hoe zeer ik kort te voren bij mij zelven den dood had getrotſeerd, was ik nu evenwel hartelijk blijde, dat hij was weg gebleven en er zich geene ergere toevallen hadden geopenbaard — dit ongemak aan den vinger zoude welligt te helpen zijn.

Eindelijk, de Hemel zij dank! de dag begon aan te breken. Ik had eenen vreesſelijken nacht doorgebragt. Wij waren alle ten hoogſte vermoeid en afgemat; niemand had een oog toegedaan.

Ik liep nu, wel is waar, geen oogenſchijnlijk levensgevaar, doch met dat al was ik verre van gerust te zijn; mijne hand was opgezwollen, de vinger niet minder, daarbij was dezelve rood en ontſtoken, en de beet *geheellijk* toegeſloten — ik konde er niets van ontdekken, dan een paar zwarte ſtippen, die de indrukſelen van de tanden des diers, dat mij gebeten had, kenmerkten.

Met ongeduld wachtte ik na den Moorſchen doktor. Hij had beloofd, mij voort na het opgaan der zon weder te komen

zien. Het was reeds acht uren. FRANCISCO, dien ik heen had gezonden, om naar de oorzaak van zijn lang wegblijven te vernemen, en hem te verzoeken, om ten ſpoedigſte bij mij te komen, keerde welhaast weder terug, met de tijding, dat hij den waitium zeer ziek had gevonden. Dezelve liet mij door zijn zoontje, die met FRANCISCO mede kwam, weten, dat het hem onmogelijk was, om mij verder te helpen, en raadde mij, zonder tijdverlies, naar een ander dorp te gaan, onder anderen te Rawparlie, omtrent twee Coſs van Carracoudré gelegen, waar een kundig ſhorpojaan woonde.

Wat zoude ik doen? Aan den eenen kant was ik blijde in de handen van een bekwaam man te zullen vallen, want de Moorſche medicijnmeester, hoe groot zijne reputatie in het dorp ook mogte zijn, had in het vak van ſlangenbeten te genezen, naar mijn oordeel, weinig ondervinding en verſtand; aan den anderen kant, had ik niet veel zin, met mijn ongemak van dorp tot dorp te reizen, om ſlangenbezweerders op te zoeken — doch — hier was niet anders

op,

op, dan geduld te nemen. Wij begaven ons dan terstond naar Rawparlie op weg, waar wij omstreeks elf uren in den voormiddag aankwamen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Rawparlie. — Nieuwe teleurſtelling. — Het Engelſche fort Ingola. — Mr. ANDERSON *en zijn noodhulp. — De inſnijding. — Ellendige toeſtand. — Het bijgeloof. — Vertrek van Ingola.*

Het dorp had maar eene chauderie, doch zij was zeer ſchoon en groot. Ik bleef in dezelve de terugkomst van FRANCISCO afwachten, dien ik, met eenen der Koelies, terſtond had heen gezonden, om den ſhorpojaan op te zoeken. Doch, o ramp! zij kwamen zonder denzelven wederom; de man had zich ſedert kort, naar een ander dorp, dat wel een halve dag reizens verder

om

om de Zuid lag, ter woon begeven. Ik was woedend over deze teleurſtelling — alles liep mij tegen, waar zoude ik heen? er moest ſchielijk raad geſchaft worden, want zoo konde ik niet blijven — mijn vinger was, ſedert ons vertrek van Carracoudré, zigtbaarlijk verergerd, en zoo rood als ſcharlaken geworden — en gloeide mij *als vuur.*

Ik zond nu iemand om den cottwal van het dorp te roepen. Hij kwam. Onder de verſcheidene pligten eens cottwals, waarvan ik in het Eerſte Deel van dit werk eenige heb aangehaald, behoort ook deze, dat hij zorg moet dragen van een bekwaam waitium en ſhorpojaan in het dorp te hebben; de laatſte voornamelijk, is onontbeerlijk, want alhoewel maar zelden menſchen door *ſlangen worden* gebeten, doordien deze dieren in bewoonde plaatſen zich niet veel ophouden, gebeurt het evenwel ſomtijds nu en dan; en daar, zoo als ik gezegd heb, het venijn van ſommige derzelven, zeer ſnellijk werkt, loopt de patient, uit gebrek van ſpoedige hulp, groot gevaar van zijn leven.

Ik

Ik leed eene hevige pijn; al het vermaak mijner reize was op eenmaal verniettigd; overal waar ik hulp verwachtte, werd ik te leur gesteld; de Moorsche doktor had mij met zijne melaatschheid, bederf van vochten, en wat niet al, het hoofd op hol gebragt; want nu twijfelde ik niet meer, of ik was van eene Koetté gebeten — dit een en ander maakte mij *gemelijk* en verdrietig, en was oorzaak, dat ik in het begin hevig tegen den cottwal uitvoer. Ik verweet hem zijne achteloosheid en onverschilligheid voor de reizigers en de inwoners van het dorp, die aan hem waren toevertrouwd, voor wier welzijn en behoud het zijn pligt was te zorgen; ik stelde hem verantwoordelijk voor alle, die het leven door slangenbeten mogten verliezen, en wat al zotternijen meer, die ik den man, in mijnen drift toeduwde, en die hij wijsselijk, met stilzwijgen beantwoordde.

Toen ik uit had gebulderd, zeide hij mij bedaard, dat er een goed shorpojaan, nog sedert kort, in het dorp was geweest, doch dat dezelve, eene vrouw uit een ander dorp

dorp getrouwd hebbende, zich derwaarts had ter woon begeven. Hij raadde mij, naar Ingola te gaan, een groot dorp, omtrent zes mijlen in het westen, de Engelſchen hadden daar een klein fort, en ik zoude er eenen blanken doktor vinden, ook was er een bekwaam ſhorpojaan.

Dit was eene gewenschte tijding; ik be*dankte den cottwal voor zijn onderrigt*, verzocht hem om verſchooning, wegens mijne wrevelig- en gramſtorigheid, waarvan hij de oorzaak aan mijne verdrietige omſtandigheden moest toeſchrijven — en wij begaven ons terſtond op weg, zoo vermoeid mijne Koelies ook waren.

De ſmart in mijnen vinger verergerde van uur tot uur; ik had daarbij zware hoofdpijn, en was afgemat en flaauw van waken, *ook had ik, ſedert den* vorigen middag, nog niets genuttigd. *Zoo* kwamen wij, met horten en ſtooten, tegen den avond te Ingola.

Daar het venijn zich alleen in mijne hand en mijnen vinger ſcheen gevestigd te hebben, en mijn ongemak dus plaatſelijk was, beſloot ik mij tot den Engelſchen chirurgijn, in plaats van tot den ſlangenbezweerder, te ver-

voe-

voegen; de Indianen zijn, wat de heelkunde betreft, bij verre na zoo bekwaam niet, als de Europeanen.

Wij legerden ons in een uitmuntend fraai bosch van hooge en ſchaduwrijke boomen, dat digt aan het dorp grensde. Hier zoude ik geruster en ſtiller zijn, dan in eene woelige chauderie, en ik begaf mij terſtond naar het fort, om den doktor of chirurgijn op te zoeken.

Een Engelsch ſoldaat, dien ik onderweg ontmoette, wees mij zijne woning.

Ik vond hem in gezelſchap van drie anderen, bij een groote bowl met punch zitten, en, zoo het mij toeſcheen, hadden zij reeds alle eene goede hoogte weg.

Hij gaf zich naauwelijks de moeite, om naar mijn ongemak te zien. „Het is niets," zeide hij onverſchillig, „ik zal u ſtraks „iemand met geneesmiddelen zenden, die „u weldra zullen helpen." Ik wilde hem nog het een en ander zeggen, doch hij verwaardigde zich niet, mij aan te hooren, en draaide mij den rug toe — ergerlijk en verdrietig kwam ik weder bij mijn volk.

Ik was verontwaardigd over de onverſchil-

li-

lige en trotſche behandeling en ontvangst van dezen Engelschman, en wilde terſtond om den ſhorpojaan zenden; doch mijn vriend HUAU raadde het mij af. Ik zoude eerst zien, wat de Engelschman deed. Aan zijne manieren moest ik mij niet ſtoren, dat was mogelijk zoo zijn karakter; buitendien is die natie meest altijd ſtuursch en lomp, *vooral tegen vreemdelingen*; hij konde daarom wel een kundig man zijn; *als ik* geene baat bij hem vond, was het nog altoos tijds genoeg, om bij iemand anders hulp te zoeken. — Ik liet mij dus gezeggen.

Het was eerst na tien uren des avonds, toen een moor, die de noodhulp van Mr. ANDERSON — dit was de naam van den Engelſchen doktor en chirurgijn (want dat was hij beide) zeide te zijn — en zijne kunst onder *verſcheidene* Europeanen van deze profesſie geleerd te hebben, mij, op bevel van zijnen meester eene pap bragt, die ik, van tijd tot tijd, zoo heet ik het konde verdragen, op mijnen vinger moest leggen, om dezelve tot ettering te brengen; ook gaf hij mij eene flesch vol van eene decoctie van kina, waarvan ik om het

uur

nur moest drinken, om de ſuppuratie te bevorderen.

Dit ſcheen mij een gepast middel, en ik was van gevoelen, dat, in mijn geval, dit het beste ware, dat hij aan mij, tot verzachting en genezing, konde te werk ſtellen, en beloofde den moor, zijn voorſchrift naauwkeurig uit te voeren.

Om hier aan te voldoen, bleef ik met FRANCISCO den ganſchen nacht op; doch al had ik ook niet telkens moeten pappen en decoctum drinken, zoude ik evenwel niet hebben kunnen ſlapen; ik leed eene vreesſelijke pijn in mijnen vinger, die mij door den arm, ja door de geheele regter zijde trok. De hoop echter, dat wanneer de zweer zoude beginnen rijp te worden, de pijn ook tevens zoude bedaren — deed mij alles met geduld en moed verduren, en troostte mij.

Doch het was er verre van daan; met den dag bevond ik denzelven, als mede het grootſte gedeelte der hand, in eene geweldige inflamatie; de zwelling was ook merkelijk toegenomen, en er was vooreerst nog geen het minſte blijk van ettering.

Ik

Ik ging echter nog gedurig met pappen en kina drinken voort, doch zonder de minste baat; integendeel, de pijn en zwelling namen gedurig toe, en de vinger werd op het laatst, van rood gansch paarsch.

Drie dagen bragt ik op deze wijze, met pappen en de kina te gebruiken, *door; doch alles te vergeefs*, aan eene suppuratie was niet te denken, mijne hand en vinger waren tot eene onvormige dikte opgezwollen, en vreesselijk om aan te zien.

Den vierden dag des morgens kwam de Moorsche chirurgijn met een lancet, om mij eene insnijding in den top van den vinger te doen; dit had zijn Meester mij den vorigen avond, toen *ik hem denzelven* wees, gezegd noodzakelijk te zijn. Ik willde hem toen aantoonen, dat deze insnijding geen goed gevolg konde hebben, en, in plaats van mij te verligten, de pijn zoude vermeerderen, en er geene ontlasting van stof te verwachten was, waar zich niet het minste blijk van rijpheid vertoonde; doch

hij zeide mij koeltjes, dat, indien ik het beter wist dan hij, ik mij maar zelven konde genezen.

Wat zoude ik doen? ik was in de uiterste verlegenheid. Reeds den tweeden dag van mijne aankomst had ik een van mijn volk naar den ſhorpojaan van het dorp gezonden, om denzelven te verzoeken, van mij te komen zien; doch die had het beleefdelijk van de hand gewezen, en mij gebeden, hem in dit geval te willen verſchoonen; had ik mij, bij mijne aankomst te Ingola, regtſtreeks bij hem vervoegd, dan zoude hij, met de grootſte bereidwilligheid, tot mijnen dienst geweest zijn, en mij middelen voor mijn ongemak hebben gegeven; doch nu konde of dorst hij er zich volſtrekt niet mede bemoeijen. Het geval van den vorigen waitium van het dorp, lag hem nog te versch in het geheugen. Deze had eenen ſoldaat van het garnizoen van eene ziekte genezen, nadat Mr. ANDERSON denzelven lang vergeefs onder handen had gehad, die dit zoo kwalijk nam, dat hij bewerkte, dat de waitium, na eene zware boete te heb-

hebben moeten betalen, uit het dorp gejaagd werd.

Ik onderwierp mij dan, hoewel met den uiterſten tegenzin en angst, aan deze operatie, en, zoo als ik dacht en gezegd had, gebeurde het ook; de incifie geſchiedde, en niets dan eenige droppelen zwart en drabbig bloed kwam er uit de wonde.

Van dit oogenblik vermeerderde zich de pijn zoodanig, dat ik mijne zinnen dacht te verliezen. Ik zoude nu weder als te voren, aan het pappen gaan, doch het was mij volſtrekt onmogelijk; ik konde er niet het minſte heets op verdragen; de vinger gloeide en brandde mij als hield ik ze in kokende olie; de gansche arm werd mij *ſtijf*; ik voelde gedurig pijnlijke ſcheuten door de regter zijde, en voorſpelde mij eene beroerte.

Mijn toeſtand werd inderdaad verſchrikkelijk; er kwam bijna geen eten over mijne lippen; de ſlaap vlood verre van mij; ſedert dit noodlottig ongeval, had ik naauwelijks mijne oogen geloken; te vergeefs lag ik mij in mijnen Palanquin neder; naauwelijks was ik, na lang heen en weder woe-

len, aan het fluimeren geraakt, of de ondragelijke pijn dreef er mij weder uit; wanhopend dwaalde ik rond, en terwijl elk fliep, ging ik met groote fchreden eenzaam op en neder, en het gansche bosch weergalmde van mijn kermen en geklag, dat men het tot in het dorp konde hooren.

Buiten deze ellende, moest ik nu en dan nog het verwijt van mijn volk hooren. Bij elke gelegenheid, die zich aanbood, wierpen zij mij voor, dat ik door mijne hardnekkigheid en wangeloof, dit ongeluk zelf op mijnen hals had gehaald, daar zij mij zoo dringend hadden gebeden en aangeraden, om naar Bawpatla terug te keeren, na dat de Naga mij tusfchen de voeten ontvlugt was.

Mijn voornemen was geweest, om, bij onze aankomst te Madras, met hunne valfche voorzeggingen den fpot te drijven —— en zie daar! hen door dit ongelukkig geval, voor altoos in hun bijgeloof gefterkt en bevestigd.

Het is zeker, dat dergelijke gebeurtenisfen, hetzelve niet weinig voedfel

ge-

geven; een bloot toeval, eene natuurlijke oorzaak, heeft vaak de rede doen zwijgen, en verstandige lieden doen gelooven aan dingen, die zij te voren in een belagchelijk licht stelden en onmogelijk oordeelden, om er naderhand de ijverigste voorstanders en verdedigers van te worden.

Wie is nu de wijsgeer, de geleerde! al had hij ook de welsprekendheid van eenen BEAS MONIE (*), die vermogend is, om mijne Koelies van de dwaasheid en ongegrondheid van dit bijgeloof te overtuigen? Zij zullen mijn geval met de Naga, als een onwedersprekelijk bewijs, aan hunne vrouwen en kinderen en aan hunne vrienden verhalen; deze weder aan anderen —— en lange, lange nog, *zal de verschrikkelijke geschiedenis*, hoe de gewonde Naga zich aan haren

(*) BEAS MONIE, een Indiaansch Wijsgeer, zeer beroemd wegens zijne geleerdheid en welsprekendheid; de CICERO der Hindous. Hij leefde, volgens hunne tijdrekening, in het begin der Zilveren eeuw.

ren blanken beleediger wrook, tot een dreigend voorbeeld aan het gansche land verstrekken.

Ik bemerkte zelfs, welk eenen indruk dit op den geest van mijnen onnoozelen reismakker had gemaakt.

„ Het is toch iets bijzonders, " zeide hij mij, „ dat deze Koelies voor„ spellen konden, dat u een ongeluk „ zoude overkomen. Ik weet niet, wat „ ik er van moet denken. Hoe het ook „ zij, ik zal mij wel wachten eene Na„ ga te dooden, of te verwonden, al „ had ik er ook de schoonste gelegenheid „ toe."

„ Het is ten minste zeker, dat u dit „ ongeval niet zoude gebeurd zijn, in„ dien gij hunnen raad, van weder naar „ Bawpatla terug te keeren, had opge„ volgd; wij zouden alsdan dit noodlot„ tige bosch van Carracoudré bij den „ dag zijn gepasseerd, wij hadden elders „ ons nachtverblijf genomen, en gij zoudt „ gevolgelijk door geene slang zijn gebe„ ten."

Wat konde ik hierop antwoorden? Ik had

had hem eene dergelijke fluitrede wegens zijn eigen ongeval, dat hij zich te Mazulipatnam had op den hals gehaald, kunnen voorleggen, doch wat zoude mij dit hekelen gebaat hebben? de man was eerder te beklagen, dan te berispen. Ik zweeg dus op alles, wat hij en de Koelies mij wegens dat onderwerp zeiden — ook had ik weinig lust, om mij met hen in eene redetwist in te laten.

Zeven fchrikkelijke dagen had ik nu reeds in dit bosch doorgebragt, zonder dat ik eenige de geringfte beterfchap befpeurde. In plaats van pap, die ik er volftrekt niet op konde lijden, had Mr. ANDERSON er mij eene zalf op laten leggen, doch alles te vergeefs! — mijne hand was blaauw en als een kusfen gezwollen, de vinger werd geheel zwart, de pijn, die ik aan denzelven had, kan ik onmogelijk befchrijven. Een dik en drabbig bloed, druppelde nu en dan uit de wonde, die weldra eenen ondragelijken ftank van zich gaf. Deze ontlasting gaf mij eene kortftondige verligting.

Het werd mij op het laatst onmogelijk,

om langer deze verwoede ſmart te verduren — ik voelde mijne krachten met elken dag verminderen; mijn ligchaam was afgemat van het gedurig waken, en het weinig voedſel dat ik gebruikte. Ik zag dat ik zoude moeten bezwijken, indien ik langer in deze plaats bleef, en er waren gegronde redenen, om te duchten, dat het koud vuur zich weldra in mijnen vinger en in mijne hand zoude openbaren. Ik had geen de minſte hulp en verzachting van mijn ongemak en lijden, noch van den Moorſchen noch van den Engelſchen chirurgijn te hopen; de eerſte had, als ligt is te denken, weinig ondervinding; de laatſte was een onkundige en lompe kerel, die zich in het geheel niet om mij bemoeide; ik kan zeggen, dat hij niet eene eenige maal de menschlievendheid heeft gehad, om mij in onze legerplaats te bezoeken; integendeel, als ik kwam, om hem raad te plegen, had zijn bediende altoos eenig voorwendſel, om mij te verwijderen: dan eens was zijn meester op de jagt, dan weder was hij ziek, of had gezelſchap, enz.

Ik beſloot dus, hoe eer hoe liever naar

Ma-

Madras te vertrekken, om mij daar te laten genezen, en, zoo niet mijnen vinger, ten minste mijne hand te behouden, offchoon ik vreesde, dat het voor beide reeds te laat ware. Ik had hiertoe eerder moeten besluiten. Hoe beklaagde ik mij, dat ik, in plaats van in dit verwenschte Ingola *te zijn gekomen*, niet terstond mijne reize van *Rawparlie naar Madras had voortgezet.*

Toen ik mijne orders gaf, om den volgenden morgen te vertrekken, kwam eene andere zwarigheid op. Mijn reismakker bevond zich niet meer in staat, om mij te voet te volgen. De marsch van Mazulipatnam herwaarts, het gebrek aan behoorlijke geneesmiddelen, en het te sterk gebruik van arak, patty en oude sury, waarvan hij een groot liefhebber was, *hadden* zijn ongemak zeer verergerd. Hij was in het begin willens geweest, om den chirurgijn ANDERSON te baat te nemen; doch de lompheid en onkunde van dezen Engelschen kwakzalver waren oorzaak, dat *hij* van dit voornemen afzag.

Wat zoude ik doen? Hem in dezen staat

terug te laten, zonder geld, zonder hulp, in een vreemd land, en zonder middel om er van weg te komen, zoude de uiterste onmedoogendheid zijn geweest. Ik besloot, zonder bedenken, hem de verdere reize met mij in eene Doelie (*) te laten doen, die ik in het dorp voor acht ropijën huurde, met zes Koelies, aan welken ik, buiten hun *batta of kostgeld*, bij onze aankomst te Madras, dertig ropijen moest geven.

Mr. ANDERSON (†) had de onbeschaamdheid,

(*) *Doelie.* In alles, als een Palanquin, uitgenomen, dat dezelve eenen regten, in plaats van eenen krommen bamboes heeft, en geene tent, maar alleen een stuk katoen lijnwaad, van eenige ellen, dat er over heen hangt, om voor de zonnestralen te beschermen.

(†) BEST, in zijne, nu kortelings uitgegevene, Brieven over Oost-Indiën, van eenige Engelschen van aanzien, die zich, bij zijnen tijd, te Madras bevonden, sprekende, haalt onder andere ook eenen ANDERSON, als doktor van die stad aan, die zich, zoo hij zegt, verlediglde, om de Cochenille op de kust voort te planten. —— Mogelijk is het dezelfde ANDERSON van Ingola. God zij de arme zieken, die onder zijne handen vallen, genadig!

heid, om mij vijftien pagoden, omtrent *f* 65:—:— af te eifchen, die ik hem, onder verwijt dat hij mij bedorven had, betaalde —— en met den vroegen morgen begaven wij ons alle op reis.

D E R-

DERDE HOOFDSTUK.

Treurige optogt. — De Gandie, of vliegende weegluizen. — De Nagapouché. — Doshotamé, of de God van duizend namen. — Pandaloer.

Welk eenen treurigen ſtoet vormden wij met elkanderen! hoe angstvallig en voor zich henen, liepen mijne Koelies onder den Palanquin! eene akelige en ongewone ſtilte heerschte onder hen, die, hoe pijnlijk en verdrietig ik ook was, mij zelfs verveelde, en nog gemelijker maakte —— men zoude gezegd hebben, dat zij een paar lijken naar den ſmeshaan ter verbranding wegdroegen. Geene boert of ſnedige inval kwam meer

meer voor den dag; het luide Horri! horri (*) — als wij de chauderie of het dorp in het gezigt kregen, waar wij den nacht wilden doorbrengen, — het vriendelijke Nomos korron (†), dat zij reeds van verre de ons ontmoetende reizigers te gemoet riepen, en de koddige historien, die zij elkanderen onder het loopen verhaalden — om zich *den arbeid te verligten en mij te vermaken*, hadden te eenemaal opgehouden. *In plaats* van het gezang, dat zij somtijds aanhieven, hoorde ik niets dan het eentoonige heu, heu, heu — heu, heu, heu (§), hetwelk met mijn onophoudelijk kermen en klagelijk gesteen, wegens de vreesselijke pijn, die ik aan mijnen vinger leed — een allerellendigst muzijk maakte — zoo dat het mijnen vriend HUAU, zoo als ik merkte, zelfs verveelde, *dewijl hij altijd* een goed eind wegs, het zij voor- of achteruit bleef.

Al-

(*) Zoo veel als Hoezee!

(†) Welkom!

(§) Een zacht, zingend geluid, dat zij over en weder maken, om de maat in het loopen te houden.

Alle de liefelijkheid der schoone landstreken, door welke wij trokken, al de rijkdom der begroeijing, de heerlijke uitzigten, de fraaije dorpen, de antieke gebouwen — hadden hun vermogen op mij verloren, zij maakten geenen den minsten indruk meer op mij, en gaven mij geene andere aandoening, als die van spijt en verdriet, dat ik dezelve niet meer konde genieten; ik zoude nu liever door eene wildernis en woestijn hebben willen reizen.

Ach! ik zag alle deze schoonheden der natuur nu door het prisma van ellende, en met ongevoelige oogen aan; mijn hart was er niet meer vatbaar voor — en ik dacht nergens om, dan om mijne pijn en droevigen toestand.

De Lezer zal mij dus verontschuldigen, zoo ik hem voor een tijdlang geene schildering der landstreken, of eene uitvoerige beschrijving van de plaatsen, die wij doorgetrokken, geve. Ik was gansch niet geschikt noch om te schrijven, noch om te denken.

Ik had mijnen reismakker NUAU verzocht, en hij had het ook op zich genomen, om het een en ander, als de namen der dorpen en

en rivieren, derzelver ligging en loop, de gebouwen, en wat wij al merkwaardigs ontmoeten zouden, aan te willen teekenen. Doch men kan ligt denken, hoe onachtzaam dit door hem gedaan werd. Hij, die nooit eenige liefhebberij voor beschrijvingen of dergelijke had gehad, en mij dikwijls uitlachte, wegens mijne zorgvuldigheid om *alles te onderzoeken en aan te teekenen.* Meestentijds dacht hij er niet aan. —— Ik moest hem telkens daaraan herinneren, hetwelk ik door de pijn en lusteloosheid, mede niet zelden vergat.

Omstreeks twee uren des namiddags bereikten wij het dorp Kaloerie. Wij trokken het door, en bleven aan den anderen kant, buiten hetzelve, onder eene groep boomen kamperen.

Ik had mijn volk bevolen, om, gedurende onze reize tot Madras, geene chauderie aan te doen, het zij om er ons middagmaal te houden, of om er in te vernachten. Deze gebouwen zijn, zoo als ik reeds gezegd heb, nooit ledig van menschen, voornamelijk des nachts. Ik wilde aan den eenen kant, de arme vermoeide reizigers door mijn kermen en geklag, wegens de hevige pijn, die

die ik aan mijnen vinger leed, in hunnen ſlaap niet ſtoren, en tevens vermijden, dat mijne Koelies hen mijn geval met de Naga, en de daarop gevolgde ſlangenbeet, zouden verhalen; want hoewel ik hun dit ernſtig verboden had, was er echter alle waarſchijnlijkheid, dat zij het geheim niet zouden kunnen bewaren, voornamelijk vreesde ik voor de Koelies van *Mazulipatnam*, wier voorzegging nu gevallig aan mij vervuld was, en die zich gaarne met die eer zouden willen verheerlijken. De drift, om aan anderen iets, het zij goed of kwaad te voorſpellen, en de blijdſchap, die wij gevoelen, als zoodanige voorſpelling toevallig bewaarheid wordt — ſchijnt aan alle menſchen gemeen.

De Indianen zien de vergiftige ſlangen aan, als de uitvoerders van de bijzondere wraak der goden. Zij gelooven, dat niemand van zoo eene ſlang wordt gebeten, dan die door de eene of andere grove misdaad, zich den toorn eener godheid op den hals heeft gehaald. Welk een heerlijk voedſel was nu mijn geval met de Naga voor dit bijgeloof, en met hoe veel verachting, toorn of medelijden, zouden de dweepers

on-

onder de Indianen niet op mij neêrgezien hebben! want aan dweepers, even als bij ons, ontbreekt het ook daar niet.

Het dorp Kaloerie was klein en vol zwaar en hoog geboomte; voor het overige had het niets merkwaardigs. De Inwoners fchenen zich voornamelijk toe te leggen op het aankweeken van kalkoenen; ik zag ganfche *troepen van deze dieren*, met hunnen herder en *hond*, *die* op *het veld*, *dat* redelijk grasrijk was, liepen en weidden.

De haast die ik had, om naar Madras te komen, was zoo groot, dat ik mijn volk naauwelijks tijd gunde, om het middagmaal te houden, veel minder om, *zoo* als wij gewoon waren, na hetzelve een uurtje uit te rusten. Zoodra zij met eten gedaan hadden, joeg ik hen weder voort. Die goede men*fchen*, *die wisten* in welke omftandigheden ik was, hadden hier niets tegen, en deden dit zonder murmureren.

Wij trokken door eene zandige en fchaarsch van geboomte voorziene landftreek, en het was reeds donker, toen wij aan een klein gehucht kwamen, Madoepetté genaamd, in hetwelk zich maar eene kleine chauderie of trivafel bevond. Naar de vuren te oordeelen,

len, die ik voor dezelve zag branden, moest zij vol reizigers zijn.

Dit was dus geene plaats voor mij, en daar wij in het donker geene toop konden zien, en ik niet begeerde dat mijn volk er naar zoude zoeken, legerden wij ons in eenen openen boogaard, voor welken wij verbij gingen, zonder er ons aan te ſtoren, of de eigenaar het wilde toeſtaan dan niet.

Doch het ſpeet mij welhaast, dat wij er ons in begeven hadden, en, had mijn volk niet reeds hun eten op het vuur gehad, zoude ik terſtond verhuisd hebben. Er bevonden zich in dezen boogaard eene menigte weegluizen. Weegluizen? zal men verwonderd vragen. Ja! te weten vliegende, die in alles de gewone kleine weegluizen (*) gelijken, uitgenomen dat zij vleugels hebben. Zij geven denzelfden onaangenamen reuk van zich, bijten zoo fel, ja nog feller dan deze, en zijn even als de moskitos, heet naar bloed, en zetten zich overal op de

naak-

(*) Men heeft in die landen van deze inſekten, die zoo groot als Meikevers zijn.

maakte deelen des ligchaams neder. Men noemt ze Gandie. Zij houden zich voornamelijk op in plaatsen, waar de Muttémarram groeit, eene heesterplant, die naar dezelve genoemd is.

Voor mij, die gedurende den nacht dikwijls uit den Palanquin moest, wegens de woedende smart, die mij geen uur achter *elkanderen liet slapen, maar noodzaak*te om op en neder te wandelen, tot dat de gloed in mijnen vinger, door denzelven te waaijen, of in koud water te houden, eenigzins begon te bedaren en dragelijker te worden, en ik mij dan weder konde neder leggen — was dit eene zeer lastige plaag. Mijn volk scheen aan den beet dezer diertjes gewend te zijn, of voelde het, wegens groote vermoeidheid niet.

Men kan ligt denken, dat ik hun geene langen nachtrust gaf. Vóór dat de kraaijen door de lucht krasten, en toen het nog donker was, vertrokken wij van Madoepetté, waarvan ik niet meer weet te zeggen, dan dat de inwoners veel Tschaai en Tabak moeten aankweeken — dewijl aan weerszijde

van onzen weg, zich ganfche velden van deze twee planten uitftrekten.

Het Landfchap werd nu nog zandiger, kaler, en minder met boomen begroeid, en de dorpen fchaarfcher, een teeken, dat wij de zee naderden, die wij dan ook tegen den middag, van eene hoogte, in de verte ontdekten. Kort daarna kwamen wij te Aménabab, een fraai en groot dorp, zeer bevolkt, en omringd met toopen van Tamarinde- en Mangaboomen.

Wij legerden ons buiten hetzelve, aan den kant eener rivier; het was eene liefelijke en eenzame plaats, met hoog en fraai geboomte befchaduwd.

Nog geen half uur waren wij daar, of wij zagen, tusfchen de boomen door, een' troep vrouwen uit het dorp komen, die hunnen weg regt naar ons toe namen.

Toen zij ons ontdekten, bleven zij ftaan, en fchenen met elkanderen te beraadflagen, of zij naderen wilden, of weder terug gaan. Dit duurde wel een kwartier uurs. Ik trad eindelijk naar haar toe, om te weten wat zij begeerden; doch zoodra werden zij dit niet gewaar, of de ganfche troep vloog

vloog uit elkanderen, en ging op den loop, uitgenomen een paar oude en leelijke wijven, die moeds genoeg fchenen te hebben, om te blijven ftaan, en mij op te wachten.

Offchoon mij wel bewust was, dat de vrouwen en dochters der Hindous eenen fchrik en afkeer voor de Europeanen hebben, *en zij voor dezelve vlieden en zich* verbergen, ergerde het mij toch, dat zij dus voor mij wegliepen. Op eenen anderen tijd had ik er om gelagchen; doch nu konde ik geene fcherts verdragen, mijn ongemak had mij kregel gemaakt.

„ Wat begeert gij?" vroeg ik haar op eenen ftraffen toon, „waarom ftondt gij alle „ hier te wachten? en wat is de oorzaak, „ dat de andere vrouwen alle voor mij „ wegvlugtten, *als of* ik een Péfchash (*) „ ben, of een wild dier, dat haar dreigt „ te verflinden."

„ Ach, Mijn Heer!" antwoordde mij eene van deze oude vrouwen, die mij zekerlijk voor een' Mesties aanzagen, dewijl ik haar in

(*) *Péfchash*, booze geest.

in hare taal had aangesproken (*). „ Wij
„ zijn uit het dorp gegaan, met het
„ voornemen, om den Nagapouché aan
„ den kant der rivier te verrigten,
„ niet wetende, dat gij met uw volk
„ onze gewone offerplaats had bezet; ner-
„ gens anders hieromstreeks aan de rivier
„ groeit een margozie en arichi, naast
„ elkanderen, daar is ook de Lingam en de
„ offersteen."

„ Wij zijn dus in de grootste verlegen-
„ heid. Terug te gaan, en den pouché
„ tot op eenen anderen dag uit te stellen,
„ konnen en mogen wij niet doen; dit
„ zoude ongeluk over onze familiën bren-
„ gen.

(†) Men vindt langs de gansche kust weinig Europeanen die de Malabaarsche taal spreken; ik heb er nooit eenen ontmoet, ten minste niet onder de Hollanders en Engelschen; onder de Franschen mag er een enkele zijn. De twee eerste natiën leggen zich in het algemeen meer toe, de eene op het Maleitsch, de andere op het Hindostansch en Persiaansch. Over het algemeen is er van de duizend Europeanen pas één, die zich bemoeit, om de talen, de gewoonten, den godsdienst en de geschiedenis der Indianen te bestuderen; hunne gedachten zijn te veel met het geldschrapen bezig.

„ gen (*). Ik en deze mijne vriendin, be„ floten eindelijk naar u toe te gaan, om u „ te verzoeken, eenen tak van den margozie „ en arichi af te mogen breken, en den „ Lingam mede te mogen nemen, om elders „ onzen pouché te verrigten, toen wij u, „ zoo het ons toefcheen, vertoornd op ons „ af zagen komen; dit was de oorzaak, dat „ *de jonge vrouwen op uwe* nadering de „ vlugt namen. Neem *het haar niet kwa*„ lijk, Mijn Heer! zij dachten dat gij een „ blanke waart; het is u bekend, wel„ ke lieden dit zijn."

Ik had medelijden met die arme vrouwen, en het fpeet mij, dat ik haar zoo verfchrikt had en liet haar bij het geloof, dat ik een Mesties was, om haar alle vrees te benemen, en haar volkomen gerust te ftellen.

„ Ata! (*Moeder!*)" zeide ik, „ het „ denk-

(*) De Indianen gelooven, dat het ongeluk over dengenen brengt, die, wanneer hij op weg *zijnde* om eene offerande te verrigten, verpligt *is*, door het een of ander toeval dezelve uit te ftellen, of dat hij naar zijn huis terug keert, om iets dat hij vergeten heeft te halen.

„ denkbeeld, dat gijlieden van de blanken
„ hebt, is helaas! maar al te zeer gegrond,
„ hoewel er ook brave menschen onder hen
„ zijn. Het doet mij leed, dat wij uwe
„ offerplaats, zonder het te weten, belem-
„ merd hebben. Ga! roep uwe vriendin-
„ nen terug; zeg haar, dat zij vrijelijk ko-
„ men, om den pouché op de gewone
„ plaats te verrigten; niemand zal u hinde-
„ ren of lastig vallen; ik zal mijn volk
„ bevelen, dat zij zich van den kant der
„ rivier weg begeven, en u dezelve vrij
„ laten."

„ Gezegende ouders van zulk eenen „ zoon (*)!" zeiden zij, en bogen zich beleefd; een van haar ging hierop naar de weggevlugte vrouwen, die van verre als schuwe en vreesachtige rheën, in angstige verwachting, hoe dit zoude afloopen, bij elkanderen stonden, en oogenblikkelijk daarna, zag ik den ganschen troep, met de oude aan het hoofd, weder terug keeren. Zij gingen digt voor mij voorbij, groetten, en schenen in het geheel niet meer bevreesd

te

(*) Een Malabaarsch kompliment.

te zijn, nu zij hadden gehoord, dat ik geen blanke was; eene, echter, bleef ſchoorvoetende achter uit, en dorst niet voorbij gaan. De oude wijven, en zelfs de andere, riepen haar toe: „ Va, MAMIEÏ! vari! acha „ Doré, unum payum illé!" (†)

Op het hooren van dezen naam, ontroerde ik. MAMIA! ik had haar nog niet vergeten — *en menigmaal zuchtende* aan haar gedacht — en echter, hoe gaarne ik haar ook te voren nog eens had willen zien en ſpreken, wenschte ik nu evenwel haar niet te ontmoeten. Door eene ſlang gebeten, mager, bleek en ontdaan, en met eene ſtinkende en vervuilde wond — konde ik haar niet dan walg en afkeer inboezemen.

Veel beter ware het voor mij geweest, dat ik haar, en den ganſchen troep, in mijnen *Palanquin*, van dorp tot dorp, tot aan Madras had verzeld; hoe beſpottelijk dit ook mogte geweest zijn, zoude ik er mij echter vrij beter bij bevonden hebben, dan tegenwoordig. Ik zoude in het aangename gezelſchap dezer ſchoone en jonge dan-

(†) Kom, ô MAMIA! kom! het is een goed Heer, wees in het minſte niet bevreesd.

danferesfe de reize hebben gedaan, en bij gevolg niet, — om als mijn vriend HUAU te fpreken — in het bosch van Carracoudré overnacht hebben, en dus ook van geene flang zijn gebeten.

Nagapouché beteekent woordelijk overgezet, eerdienst aan de Brilflang, of Cobra Capella.

Deze godsdienstplegtigheid is alleen voor getrouwde vrouwen. Die van de fekte van Sieb, verrigten dezelve aan den Lingam, en die van Bieshn, aan Lokhia of Letchemie.

Verfcheidene vrouwen, vriendinnen onder elkanderen, maken partij, of vereenigen zich tot dezen pouché. En, na dat de Panchjangamcaren (*) haar, uit zijnen Panchjangam (†), hiertoe eenen gelukkigen dag heeft

(*) Een Bramin, die alle morgen in de huizen gaat, en de goede en kwade dagen aankondigt.

(†) *Panchjangam*, eigenlijk *Panchjogom*, of de vijf tijden. Dus noemen zij hunnen almanak, uit welke men de goede en kwade maanden, dagen en uren kan zien. Deze vijf tijden zijn de Natcherrons, of de zeven-en-twintig fterren of huizen die de maan doorloopt; de Tidi, of dagen der nieuwe en volle maan; de Laqucnons, of de teekenen

heeft aangewezen, gaan zij te zamen, fraai gekleed en opgeſierd, aan den oever eener rivier, en zoo deze niet in de nabijheid is, aan den kant van eenen vijver, waar een arichi- en margozieboom naast elkanderen ſtaan; want het is onder de lommer van deze twee boomen alleen, dat zij dien dienst mogen verrigten.

Of anders nemen zij eenen tak van elk dier boomen, planten dezelve, bij het een of ander water, omtrent eene trede van elkanderen, ſchuins in den grond, zoo dat de toppen zich ſluiten; onder dezen boog plaatſen zij eenen ſteen, de gedaante hebbende van een ſuikerbrood, om welken twee ſlangen, die denzelven omſlingeren, verbeeld of uitgehouwen zijn. Dit nu is de Lingam, voor welken zij eenen anderen kleinen *vierkanten* platten ſteen plaatſen, die voor het altaar dient.

Nadat zij zich eerst alle gebaad hebben, waſschen zij den Lingam met melk, leggen on-

nen van den Zodiak; de Jogoms, of de goede en kwade dagen van elke maand, en de Caremons, of de goede en kwade uren van elken dag.

ongebolsterde rijst, boter en jagersuiker (*) op den platten steen, en verbranden het alles met kleine stukjes van den Semi, eene soort van hard aromatisch hout, waarmede de Ognie joog, of Diberadané, dat is, de vuurofferande, wordt ontstoken. Vervolgens werpen zij den Lingam bloemen toe, en bidden om al hetgeen, wat zij op deze wereld nodig hebben, voornamelijk om een lang en gezond leven voor hare mannen, en om kinderen, zoo er eenigen onder haar zijn, die er nog geene hebben; waarna zij weder naar hare woningen terug keeren, en elkanderen geschenken van betel en suikergebak doen; of zij blijven wel bij elkanderen, en zijn den ganschen dag vrolijk en verblijd, in het vaste vertrouwen, dat haar gebed zal verhoord worden. De steenen laten zij aan den kant van het water liggen, dezelve dienen weder andere vrouwen tot even dezelfde plegtigheid.

Goede, onnoozele, zachtzinnige Indiaansche vrouwtjes? Vaart voort met uwe gewone

(*) De suiker, die uit den palmwijn gekookt wordt, noemt men Jager, of eigenlijk Jagra.

ne trouw en genegenheid, voor het welzijn van uwe mannen te bidden; het doet uwe harten eer aan, en ik ben verzekerd, dat gij deze plegtigheid met denzelfden ijver en opregtheid zoudt verrigten, al ware het ook, dat gij, even als uwe Europesche zusters, het voorregt genoot, u, na den dood uwer mannen, van eenen anderen te mogen *voorzien, die de plaats* des overledenen vervulde.

Moge Hij, die het binnenste der harten kent, uw gebed tot den Lingam, als tot hemzelven gerigt, aannemen en verhooren. Ach! in deze wereld hebt gij niets zoo veel waardigs, als het leven uwer mannen; zoo u die door den dood worden ontrukt, is er geene vreugd meer voor u — treurig, eenzaam en verlaten moet gij het overige uwer *dagen slijten!*

Wij bleven niet lang te Aménabab, maar verlieten hetzelve, met mijne gewone haast — zoodra wij gegeten hadden.

Zoo veel als ik in het doortrekken en van verre gewaar werd, is dit dorp groot en schoon, en heeft eenen bijzonderen fraaijen tempel. De grond rondom hetzelve

ve is zwart, en zeer vruchtbaar, en het landſchap was als bezaaid met boschjes en dreven van vruchtdragende boomen, waaronder vele tamarinde en mangas waren.

Wij volgden de rivier Gondakama, tot bij het dorp Oelchie, waar wij dezelve in een Sangaric pasſeerden. Omtrent anderhalve mijl van daar ſtort zij zich in zee.

Aan den overzijdſchen oever ſtond een fraaije antieke tempel, doch dezelve was in eenen zeer bouwvalligen ſtaat, en werd niet meer gebruikt.

De Indianen mogen wel de hand aan eenen tempel houden, en dien repareren, doch wanneer dezelve gansch vervallen is, mogen zij dien niet weder opbouwen. Zoo zij dit willen doen, moeten zij denzelven eerst tot het fondament toe afbreken. Zij kunnen echter de oude ſteenen weder gebruiken.

Men vindt buiten aan de tempels van Bieshn, Sieb, en aan die van mindere godheden, altoos eenige van derzelver voornaamſte geſchiedenisſen en daden uitgehouwen en afgebeeld; doch aan deze tempel zag ik geene figuren. Dit deed mij oor-

dee-

deelen, dat dezelve aan Ishour was toegewijd, een naam, dien men aan het Opperwezen geeft.

Deszelfs tempels hebben geene beelden, noch van binnen noch van buiten, dewijl, zoo als de Pundiets zeggen, de almagt en de werken van God, uit iedere plant zijn te kennen, en dezelve zoo groot, zoo menigvuldig en van dien aard zijn, dat dezelve door geene figuren kunnen uitgedrukt worden.

Daar God geene gedaante, en tevens alle gedaanten heeft, geven zij hem die van eenen ronden kogel, die altoos van steen moet zijn, en op een voetstuk in het midden des tempels staat.

De eerdienst die hem in denzelven wordt bewezen, verschilt van die der andere goden. Hij wordt niet in procesfie rond gedragen; hij heeft geene danseressen noch plegtigheden; men offert hem niets dan de vruchten des velds, en de bezigheden der Braminen bestaat meest in lofzangen tot verheerlijking van zijnen naam, en in gebeden.

Ishoer beteekent woordelijk, groote wille; het is de algemeene naam, bij welken

het

het Opperwezen wordt aangebeden, men noemt hem ook eenvoudig Brrm, God, of het groote wezen; hem worden in 't geheel duizend namen gegeven, die zijne eigenfchappen en vermogens kenmerken; daarom wordt hij ook Doshotamé en Hazarramé, of de duizendnamige genoemd. Ik zal, om de nieuwsgierigheid mijner Lezers te voldoen, eenige van deze namen aanhalen, zoo als dezelve mij te binnen fchieten; als Suituntrum, de onafhankelijke; Surbepbirfi, de altegenwoordige; Servasher, de Heer van 't heelal; Ekkumesha, de éénige; Nitteh, de eeuwige; Nieshtoijé, de onfeilbare; Pregianum en Sobbotér-dirfie, de alwetende; Perémébumfé, de magtige Heer; Piirkirtie, de goedertierene; Odorisfar, de onzigtbare; Tfchiirjibi, de onfterfelijke; Tshoratshor, voor wien niets is verborgen; Koethasta, die eene ontoegankelijke of ongenaakbare plaats bewoont; Geitsha en Mahateesh, de almagtige; Appurtisha, de onverdeelbare; Okitta, buiten wien geen andere zijn; Addhie dieba, boven alles verheven; Boedoeba, de alwijze; Aviakthan, de onzigtbare geest; Jotna, de fterke; Moukthie Shoudan, de gever der eeuwige ruste of zalig-

heid;

heid; Ananta, de altijddurende; Ekbhabé, onveranderlijk in zijne besluiten; Odoiinis shoudan, de gever van oneindige vreugde; Onadie, zonder begin; Swabhab, van onbegrijpelijke zelfstandigheid; Suiteshtiténium, de alleenwijze, of die zijne wijsheid van niemand heeft verkregen; Nidakar, de onstoffelijke; Mahashour, de groote God; *Krépatshaja, de God van genade; Tétratréjom*, de God der drie eigenschappen, als schepper, onderhouder en verdelger; men noemt hem ook in dien zin, Trimoukti, of de God van drie aangezigten — Brama, Bieshn en Sieba, zijn deze drie eigenschappen geperfonifieerd — Sirboshroep, zonder gedaante; Okrittie, dien men niet kan afbeelden; Addhie atma, de algemeene geest; Addhie yagna, de God der religien, *enz.*

Dit zal genoegzaam *zijn*, *vertrouw* ik, om den Lezer het vereerend denkbeeld, dat de Hindous van het Opperwezen hebben, te doen kennen, en dat zij den naam van duiveldienaars, waarmede sommige dweepers hen uit onkunde, uit vooroordeel, of uit eigenbelang, bekladden — op verre na niet verdienen.

Van het dorp Oelchie, ging onze weg over een vruchtbaar landſchap. Wij trokken nog over eene kleine waadbare rivier, Madegonda genaamd, die mij voorkwam een tak van de Gondakama te zijn. Het landſchap was bezaaid met dorpen, door eenige van welke wij pasſeerden, en welkers namen ik noch mijn vriend HUAU hebben aangeteekénd. Vele derzelven hadden fraaije tempels en andere merkwaardigheden, doch ik had geenen lust om dezelve te bezien. Te Pandaloer, echter, dat wij mede doortrokken, was het mij onmogelijk om onverſchillig te blijven, hoe groot mijne haast ook was, om voort te komen; buitendien had de zon bijna haren loop volbragt, en mijn volk was zeer vermoeid, want zoo als ik gezegd heb, liet ik hen naauwelijks tijd om te eten of te ſlapen. Ik beval dan, hier halte te maken; wij legerden ons in een fraai boschje, aan de zuidzijde van het dorp, en ik begaf mij met mijnen vriend in hetzelve, om het te bezigtigen.

Het was een der grootſte dat ik nog ontmoet had; drie ſchoone tempels, waarvan een nog gansch nieuw, en eenige kleinere van mindere godheden, verſierden

dit

dit dorp. Het was als begraven in betel-tuinen, van welke plant het scheen, dat de inwoners een bijzonder werk maakten, en er bevonden zich verscheidene gemetselde vijvers, en fraaije groote putten, uit welke deze tuinen bewaterd werden; als mede een uitmuntende groote bazaar of markt, overvloedig voorzien van allerlei levensbehoeften, en *zeer goedkoop; doch hetgeen* wel het meest mijne aandacht tot zich trok, waren twee groote waterbehouders, beide gemetseld, buiten het dorp, de een in het oosten, de ander in het westen van hetzelve, ieder van ruim eene mijl in den omtrek, uit welke het water op de Nelijvelden en moestuinen werd geleid. Eene menigte menschen waren hiermede bezig, en de tamarinde- en mangatopen, weergalmden in den *stillen* avónd van hun gezang. Er bevonden zich nog verscheidene andere merkwaardigheden in dit dorp, onder anderen een Roth of Teer (procèssie wagen), van eene bijzondere grootte, en vol van beeldwerk; doch de donkerheid overviel ons, en wij waren verpligt, om weder naar onze pleisterplaats terug te keeren, waar ik zeer vermoeid van de wandeling

aankwam. De onophoudelijke pijn, het gebrek aan ſlaap, de ongerustheid die mij kwelde — en het weinige voedſel, dat ik tot mij nam, verzeld met eene ſluipende koorts — hadden mijne krachten merkelijk verzwakt.

Ik had eenen ellendigen nacht, en nam voor, mij voortaan nergens vergeefs op te houden, maar allen mogelijken ſpoed naar Madras te maken.

De zon was nog niet aan den hemel, toen wij ons reeds ver van Pandaloer bevonden. Wij hadden eenen ſtormigen dag, voor het overige mooi en droog weer.

VIERDE HOOFDSTUK.

Boswapalam. — De manga vlieg. — Dringend gevaar. — MAMIA. — *De nieuwe Gouverneur van Mazulipatnam.*

Wij namen ons ontbijt in Anantapoer, omtrent eene halve mijl van zee. Langs dit dorp vloeit eene zoute rivier, die Oepoelaar genoemd wordt; oepoe beteekent zout, en aar rivier; er wordt eene menigte zout gemaakt. Wij moesten dezelve in ſangaries overvaren.

Het landſchap dat wij nu doortrokken, was zoo vermakelijk en vruchtbaar niet, als dat van den vorigen dag; ook waren de dorpen niet zoo menigvuldig en ſchoon,

 uit-

uitgenomen het dorp Boswapalam, dat deszelfs naam naar de ſchoone witte koebeesten en osſen heeft, die er eertijds geteeld werden, en nog geteeld zouden kunnen worden, ware het niet, dat de afperſingen en onderdrukkingen, die de Engelſchen of derzelver agenten zich aan de Inwoners van de landen, over welke zij ginds tiranniſeren, veroorloven, alle derzelver nijverheid vernietigden. Het eertijds vermaarde en rijke dorp Boswapalam, was nu arm, en op het ſchoone weiland zag ik alleenlijk eenige magere kleine koeijen, kalkoenen en ganzen weiden.

Wij namen ons middagmaal te Bingenapillij, een onaanzienlijk dorp, langs hetwelk eene kleine rivier, Manaar, of de zandrivier genoemd, loopt. Het eenigſte merkwaardige dat wij hier vonden, was een *ſchoon* manga- en bamboes bosch, welk laatſte met zijne lange bandige bladeren, en trosſen roode bloemen, eene ſierlijke vertooning maakte.

In geen van beiden wilden of konden wij ons legeren. Het manga bosch was vervuld met de mangai-i, eene ſoort van kleine en bijna onzigtbare zwarte vliegjes, die zich

om

om dezen tijd van het jaar, als de vrucht overrijp is, en bijna afvalt, in deze bosſchen onthouden. Dit vliegje heeft een venijnig of ſcherpbijtend vocht bij zich, en is eene groote plaag voor degenen die deze manga topen doortrekken, of er zich in ophouden; het zweeft menſchen en dieren ſtaag voor het gezigt, even als de moskitos, en men moet zich zeer in acht nemen, dat men er geen in de oogen krijgt. Zoo dit gebeurt, trachte men het diertje er geheel weder uit te halen, doch wrijft men het daarin in ſtukken, zoo veroorzaakt het ſcherpe vocht, dat het bij zich heeft, eene zoo ſterke inflammatie, dat men groot gevaar loopt, het gezigt daarbij te verliezen. Het beste middel voor deze ontſteking, is de melk van vrouwen, die men warm uit de borsten in het lijdende oog laat druppelen.

In het bamboes (*) bosch konden wij nog

(*) De bamboes, in het Malabaarsch Mungilé genaamd, is genoeg bekend; men heeft vele ſoorten van dit riet, onder andere eene, die men de ijzer bamboes noemt, wegens deszelfs dikte en hardheid. Deze bamboes bosſchen maken eene zeer fraaije

nog minder ons verblijf nemen; de bamboes groeit zoo digt, dat geen mensch er door zoude kunnen dringen. Zoo dat wij genoodzaakt waren ons aan den kant der rivier te legeren.

Wij trokken door de dorpen Tammelepeent, Pinnagropalam en andere. De grond was eene harde klei, en de landſtreek oneffen, *heuvelachtig*, en *leverde* eene groote menigte wilde palmen.

Het was reeds donker toen wij te Tshaeoldindie aankwamen, een groot dorp, digt aan de zee gelegen; wij konden het bulderen der branding duidelijk hooren.

Het was ſchaars van geboomte voorzien, zoodat ik genoodzaakt was, mijn nachtverblijf in eene chauderie te nemen. Gelukkig waren in dezelve bijna geene reizigers, en eene ganſche *zijde* was *ledig*; dit was mij bijzonder aangenaam. Mijn volk met kapitein HUAU, beſloegen de eene helft, en ik met mijnen Palanquin de andere. Nu konde ik, wanneer de pijn mij dwong

fraaije vertooning, dewijl de bladen van een aangenaam en verkwikkend groen zijn.

dwong op te ſtaan, onverhinderd, en zonder anderen te hinderen, ſteenen en op en neder wandelen, tot dat dezelve eenigzins weder bedaarde: want het was des nachts, dat ik het meeste leed; bij dag was het nog eenigzins dragelijk.

Ik liet een brandend lampje in eene der nisſen zetten, en daar ik mij zeer ſlaperig bevond, begaf ik mij vroeg ter rust, wel verzekerd, dat dezelve niet lang zoude duren. Doch hoe groot was mijne verwondering, van bij mijn ontwaken den dag te zien aanbreken — ik had den ganſchen nacht doorgeſlapen.

In plaats van er mij over te verblijden, ſchrikte ik. De hevige pijn, die ik aan mijnen vinger leed, matte mij wel af, doch zoo lang ik dezelve gevoelde, had ik hoop denzelven, en voornamelijk mijne hand, te behouden, dit gaf mij moed om mijne ſmarten met geduld te dragen; doch nu was deze hoop op eenmaal vernietigd: de top des vingers, die mij anders als vuur gloeide, was nu gansch dood en koud, en in het overige gedeelte van denzelven en in de hand, voelde ik niets dan eene knagende pijn, die echter dragelijk was. Ach! er

was geen twijfel meer, of het koud vuur was reeds in de wond geslagen.

Dit maakte mij radeloos — ik wist niet wat te beginnen; wij waren nog wel vijf dagreizen van Madras verwijderd; tegen dien tijd had hetzelve zich waarschijnlijk reeds tot in de hand doorgevreten, en ik was voor mijn gansche leven een ongelukkig mensch. Deze ramp moest ik den Moorschen of den Engelschen doktor wijten; een van beiden, of de medicijnen van den eersten waren niet goed, niet krachtig genoeg, of voor het venijn der slange, die mij gebeten had, dienstig of passelijk, of ik had dezelve te laat ingenomen, of de Engelschman had mij door zijne insnijding bedorven.

Doch ik moest raad schaffen. Mogelijk was het nog niet te laat, indien ik maar niet talmde. Het eenigste en beste wat ik doen konde was nacht en dag door te reizen, zonder mij anders op te houden, dan om een oogenblik te eten; mogelijk zoude ik dan nog intijds te Madras kunnen komen, om mijne hand te redden; mijn besluit was oogenblikkelijk genomen.

Ik maakte kapitein HUAU, FRANCISCO, al mijn volk met luid geschreeuw wakker;

ker; zij vlogen verschrikt overeind, niet wetende wat mij was gebeurd. Ik verhaalde het hun, en gaf mijne Mazulipatnamsche Koelies tevens mijn voornemen, om nacht en dag door te reizen, te kennen; zoo zij daar iets tegen hadden, moesten zij maar spreken, ik wilde als dan in het dorp andere Koelies zoeken, en zij konden naar *Mazulipatnam weder terug keeren.*

„ Neen, Mijn Heer!" riepen zij eenparig, „ neen! wij willen u niet verlaten, „ maar u tot naar Madras brengen. Wij „ zijn zoo ver met u gekomen, het zoude „ eene schande voor ons zijn, dat wij u nu „ in de handen van anderen zouden over„ geven; buitendien is het ons belang, om „ u naar Madras te brengen, in welke plaats „ wij ligtelijk eene terug vracht kunnen be„ komen, waarentegen wij anderzins ledig „ naar huis moesten gaan."

„ Wij zullen nacht en dag met u voort„ spoeden, zoo hard wij maar kunnen, „ zonder dat wij hier voor eenige bijzon„ dere vergoeding of betaling begeeren; „ alleenlijk verzoeken wij u, nog een Koe„ lie meer, als masfalji, of toortsdrager, „ aan te nemen."

Die

Die goede lieden! — ik was er hartelijk blijde om, dat zij bij mij wilden blijven, wij waren reeds aan elkanderen gewend, zij konden zich zoo wel naar mij schikken — en wij leefden als vrienden te zamen.

Ik bedankte hen voor hunne genegenheid, zeide hun, dat ik het bij mijne aankomst te Madras, wel goed met hen zoude maken, en zond FRANCISCO met eenen van hen, terstond naar het dorp, om te hooren of er Palanquin-Koelies te krijgen waren; zij moesten er zes, in plaats van eenen aannemen, en dezelve aanstonds mede brengen, ook beval ik hun tevens, een half dozijn Tiveti of toortsen (*) te koopen.

Het duurde niet lang, of zij kwamen met de nieuwe Koelies aan; en daar ik nu op geen paar topijen min of meer zag, en ik hun bijna hunnen vollen eisch gaf, werd ons accoord welhaast getroffen. De twee zwakften maakte ik tot masfaljis, de vier overigen moesten de andere Koelies, het zij die van den Palanquin en Doelie, of

(*) Deze toortsen zijn niet anders, dan geolied lijnwaad, ter dikte en lengte van eenen arm opgerold.

of van de bagage van tijd tot tijd aflosfen en verligten — en eer het acht uren op mijn horologie was, bevonden wij ons reeds weder op reis.

Mijne gedachten waren zoo vervuld met mijnen droevigen toeftand, en met het treurig vooruitzigt van mijn lot, zoo ik mijne hand mogt komen te verliezen, dat er nu *in het geheel niet aan opfchrijven of aan*teekenen gedacht werd; ik fprak er mijnen vriend HUAU niet meer van, en hij nam zich wel in acht, van het mij te herinneren — het had hem reeds den eerften dag verveeld. Ook pasfeerden wij de dorpen, die wij door moesten, zoo fchielijk, dat er geen tijd was om iets op te merken of te onderzoeken. Al mijne aandacht was alleen op mijnen vinger gerigt; bijna elk half uur *bezag ik denzelven* met eenen inwendigen angst, om te ontdekken, of het koud vuur, zoo ik dacht, ook verder voortliep, en telkens beftrooide ik de wond met vitriool, meer om te weten of ik er nog gevoel in had, dan om er het wild vleesch uit te laten bijten, tot welk einde de Moorfche noodhulp van Mr. ANDERSON mij dien gegeven had.

Ik

Ik gevoelde echter nog altoos de bijting en prikkeling van den vitriool; dit gaf mij min of meer hoop, dat ik nog in tijds te Madras zoude komen, om mijne hand te redden.

Mijne Koelies vlogen er door; zoo er zich geene onverwachte verhinderingen opdeden, konden wij er binnen drie dagen zijn. O! dat ik dit reizen bij nacht niet eerder had begonnen!

Gelukkig hadden wij dien dag juist eene betrokkene, regenachtige lucht, zoodat wij, door de hitte niet gehinderd, een groot eind wegs aflegden. Wij namen ons middagmaal te Roveloer, want ik begeerde niet, dat mijn volk hetzelve met avela (*) zoude doen, zoo als die goede menſchen voornemens waren, om geenen tijd te verliezen, er moest toch voor mij en kapitein HUAU gekookt worden.

Te vier uren in den achtermiddag, kregen wij Nababpeent in het gezigt; dit groote dorp, zoo beroemd wegens den ſchoo-

(*) *Avela*, gebrande nelij of rijst in den bolſter; de Indianen eten dit op reis, wanneer zij geenen tijd of lust hebben om eten te koken.

ſchoonen antieken tempel, en andere merkwaardigheden, die zich in hetzelve bevonden. Van zeer verre zagen wij dit reusachtige gebouw, met zijne trotſche piramide, zich verheffen.

Reeds bij mijn vertrek van Mazulipatnam had ik beſloten, dit gedenkſtuk der oudheid op mijn gemak te bezigtigen, en te *dien einde eenen halven dag*, al ware het ook langer, in het dorp door te brengen; doch nu konde en wilde ik er mij geen oogenblik om ophouden. Het ſpeet mij geweldig, dat ik dit genoegen zoude moeten misſen; doch een halve dag vroeger of later te Madras aan te komen, kon voor mij van het grootſte gewigt zijn; het geluk van mijn ganſche leven, ja mijn leven zelfs, hing er aan.

Ik had echter mijne dragers bevolen, om in het doortrekken van dit dorp, hunnen weg digt langs dezen tempel te nemen, en denzelven voetſtaps voorbij te gaan, opdat ik denzelven, ten minſte ter loops, konde beſchouwen.

Vlak tegen over dit gebouw, was een zeer ſchoone uitgemetſelde vijver,

in

in welken zich vele menfchen, en onder anderen aan het einde van denzelven een troep vrouwen baadden. Ik floeg geene acht op haar, al mijne aandacht was alleen op den tempel gerigt — toen ik op eenmaal den luiden gil eener vrouw, niet ver van mij hoorde: de ftem drong tot in mijne ziele — zij fcheen mij bekend te zijn. Ik zag fchielijk om — Hemel! het was MAMIA, die zich met hare gezellinnen, in den vijver baadde, en even uit denzelven fcheen te zijn geftegen.

Mijn hart fidderde van blijdfchap — rakhou! rakhou (*) riep ik mijne dragers toe, en eer dezelve den Palanquin nedergezet hadden, was ik reeds uit denzelven gefprongen. Oogenblikkelijk vloog ik naar haar toe, zonder acht te flaan en te overwegen, wat mijn volk, wat alle de andere menfchen, die daar baadden of ftonden, van mij moesten denken.

Het arme meisje, ziende dat ik met eene foort van woede op haar afkwam, trad verfchrikt eenige treden weder terug, en was

(*) Houdt ftil! houdt ftil!

J. Kuy

R. Vinkeles, sculpsit.

T.

was op het punt van te ontvlugten. Dit bragt mij tot mij zelven, ik had haar mogelijk anderzins, zonder regt te weten wat ik deed, in deze drift om den hals gevlogen.

MAMIA! riep ik overluid, geliefde MAMIA! zie ik u eindelijk weder; ach! hoe dikwijls heb ik aan u gedacht! — Meer *kon ik niet spreken, de tranen schoten* in mijne oogen, en ik bleef onbewegelijk voor haar staan.

Zij zelve scheen zoo ontsteld te zijn, dat zij mij niet antwoordde, en alleen de hand op de borst leide en zich voor mij boog.

Hoe schoon was zij! — hoe betooverend schoon! Het wit neteldoeks kleedje, (volgens gewoonte der badende vrouwen in Indië,) hoog onder de armen een paar keer om het lijf geslagen, kleefde, nog druipende van het water, aan hare sierlijke en welgevormde leden, en vertoonde mij dit fraaije ligchaam in alle deszelfs bekoorlijke omtrekken. Haar volle jeugdige en zwoegende boezem, kwam onder het fijne en natte lijnwaad, te voorschijn, als de maan achter eene dunne schemerende wolk — mijne zin-

nen waren door deze onverwagte ontmoeting, en het gezigt van deze beminnelijke perſoon, gansch bedwelmd, en ik ſtond haar met openen mond aan te gapen, zonder een woord meer te kunnen uiten.

Zij werd er beſchaamd om, en zeide mij met een ontroerd gelaat: „ De oogen „ van alle menſchen zijn op ons gerigt, „ verlaat mij voor het tegenwoordige, bid „ ik u, Mijn Heer! Gij zult zekerlijk in „ gindſche chauderie uw nachtverblijf ne„ men." Meer zeide zij niet, en keerde zich beleefd om. Het was tijd, want hoe zeer de Indianen weinig nieuwsgierigheid hebben, moest de gil dien zij had gegeven, de drift waarmede ik uit den Palanquin naar haar toe vloog, de groote ſtoet van menſchen, die ik in mijn gevolg had, en die alle eensklaps op den weg ſtil hadden gehouden, en, op elkanderen gedrongen, na mij ſtonden te wachten, natuurlijker wijze een groot opzien baren.

„ Ik ſpreek u dan nog, MAMIA?" riep ik haar met eene biddende ſtemme toe. Zij knikte vriendelijk met het hoofd, en ik keerde, het hart met blijdſchap vervuld, weder naar mijn volk.

„ Naar

„ Naar de chauderie!” zeide ik op eenen juichenden toon, terwijl ik weder in den Palanquin ſtapte, en ik zag eenige onder hen grimlagchen; zij hadden er reden toe, ik had mij in der daad ten toon geſteld.

Een man, die nog voor eenige dagen op den oever des doods was, of meende te zijn; die het koud vuur in zijnen vinger had, én *in het grootſte gevaar* was, van denzelven, en zelfs zijne hand te verliezen, die nacht en dag wilde voortſpoeden, om dezelve, zoo het mogelijk ware, nog te behouden; die gedurig niets deed, dan zuchten en ſtenen van pijn en van verdriet — en die nu eensklaps, op het gezigt eener badende Danſeresſe, als woedend uit den Palanquin ſpringt, naar haar toe loopt, en, na haar een paar woorden te hebben toegeſproken, met een vrolijk gelaat, en de blijdſchap in de oogen, wederom keert, zijn ongemak en het gevaar, waarin hij zich bevindt, alles, ſcheen te hebben vergeten — en in het dorp begeert te vernachten, hetgeen hij kort te voren bevolén had door te trekken; het was in der daad om te lagchen, ik zag het zelf wel in, dat ik mij gek gedroeg — doch ik was geen meester

meer over mij zelven. MAMIA moest en wilde ik spreken, wat er ook het gevolg van mogte zijn, en wat men ook van mij mogte denken. Zoo ik deze gelegenheid verwaarloosde, kreeg ik haar waarschijnlijk nooit weder te zien.

Niemand intusschen scheen over dit geval meer verwonderd te zijn, dan mijn vriend HUAU. *Hij wist niet, wat hij er van moest maken; want hij had de danseressen, waar van eenige nog in den vijver baadden, andere haar haar reinigden, en andere, die, even als MAMIA, met het natte korte kleedje om het lijf, even uit het water gestegen waren, zeker niet herkend, doordien hij wat achteruit was.

Eer wij nog aan de chauderie, die aan de andere zijde van den vijver stond, kwamen, schoot hij mij met de Doelie reeds op zijde.

„ Wat hebt gij mij daar doen schrik-
„ ken!" riep hij grimlagchende uit. „ Ik
„ dacht in der daad dat gij op eenmaal
„ ijlhoofdig werd, en u met eene vaart
„ in den vijver wildet verdrinken. Wat
„ was dat dan voor een beminnelijk meis-
„ je, met 't welk gij spraakt? Eene ou-
„ de

„ de kennisſe, zonder twijfel — in der „ daad eene gevallige ontmoeting! hoe „ was het mogelijk, dat gij elkanderen „ zoo ſchielijk herkend hebt?" Gij zult haar welhaast zien, antwoordde ik, en haar dan waarſchijnlijk ook herkennen. Meer wilde ik hem niet zeggen, en zoo kwamen wij aan de chauderie, een zeer fraai en modern *gebouw, en van de grootſte ſoort:* duizend menſchen hadden er zich op hun gemak in kunnen legeren.

Mijn eerſte werk was, om dezelve te doorloopen, en te zien, waar de Soetredharies (*) zich gelegerd hadden, hetwelk ik aan de Juntries (†), of aan hun lastdier wel zoude ontwaar worden; doch ik zag geen van beiden.

Wat zoude dit beduiden? Had ik haar dan niet regt verſtaan? *Zij* had mij toch duidelijk naar de chauderie beſcheiden. Waar hadden zij dan hunne legerplaats? Er lag mij veel aan gelegen, dit te weten. Ik konde haar dan zelf opzoeken, zoo eenige on-

(*) Reizende Danſeresſen.

(†) Muzijkanten.

onverwachte hindernisfen haar mogten beletten, bij mij te komen, en ook om andere redenen.

Ik beval FRANCISCO, deze meisjes heimelijk gade te flaan, haar te volgen, als zij den vijver verlieten, en mij terftond te verwittigen, waar zij haar nachtverblijf hadden.

Ik zelf zette mij voor de chauderie neder, van waar ik haar in 't verfchiet konde zien, en met mijnen kijker nu en dan het omliggende landfchap doorloopende — liet ik denzelven tevens voor een oogenblik op de badende danferesfen vallen — want lang durfde of wilde ik niet op haar turen. De Indianen vinden niets onwellevender en verachtelijker, dan dat men badende vrouwen nieuwsgierig en onbefchaamd begluurt.

MAMIA zat aan den rand des vijvers, vlocht hare lange haren, en fcheen met eenige van hare gezellinnen, met welke zij druk in gefprek was, na de andere te wachten, die nog bezig waren zich te baden.

Met ongeduld verlangde ik, dat zij gedaan hadden. De zon was aan het onder-

gaan

gaan, en ik zoude haar welhaast uit het gezigt verliezen. — Eindelijk zag ik haar te zamen den vijver verlaten, en langs denzelven den weg naar de chauderie nemen. Ik ging als bij geval en zonder opzet, op eene plaats ſtaan, waar zij digt verbij mij heen moesten pasſeren.

Het was in der daad een uitgelezene troep, van jonge, welgemaakte en ſchoone meisjes; doch MAMIA *overtrof haar alle.* Hoe ſchoon, hoe beminnelijk was zij! Welk een engelachtig gelaat, welk eene ongedwongene edele houding, en fiere tred! — *Zij* ſcheen eene godin, in het midden harer apſaras of nimſen.

FRANCISCO, die haar van verre was gevolgd, kwam mij kort daarna zeggen, dat de ganſche troep, met de juntries, of ſpeellieden, in de toop van de chauderie waren gelegerd — dit kwam mij vreemd voor — waarom niet in de chauderie, die zoo groot en ruim was?

Terwijl ik hierover nog met hem ſtond te praten, naderde mij de oude Daija, die, zoo als het ſcheen, voorbedachtelijk achter uit was gebleven.

„ Ik breng u, Mijn Heer!" zeide zij

 grim-

grimlagchende, „ nogmaals duizend falams „ van MAMIA; zij bid u om het verlof, „ u te mogen verwelkomen, en naar uwe „ gezondheid en welſtand te mogen vernemen."

„ Ata! (moeder!)" antwoordde ik, „ zeg, „ als het u belieft, aan de Ponné (juffer), dat ik van begeerte brande, om „ hare liefelijke ſtem te hooren, en na „ hare tegenwoordigheid reikhals, als de „ Soumi (*) naar den regen; verzoek haar „ dat zij ſpoedig kome, ik heb haar veel „ te zeggen." En met deze boodſchap vertrok zij.

De chauderie was, zoo als ik gezegd heb, eene van de grootſte ſoort; er bevonden zich weinig reizigers in dezelve, zoodat er verſcheidene zijden en vakken ledig waren, en ik dus ruimte en vrijheid in overvloed had.

Het

(*) *Soumi*, een groote vogel, die, volgens zeggen der Indianen, niet anders drinkt, dan de regendroppelen, die hij in zijnen openen bek opvangt. Hij wordt ook *Chakrawakra*, of het krakende wiel, genoemd, omdat hij een geluid maakt, als het kraken van een ongeſmeerd rad eens wagens.

Het begon reeds donker te worden. Ik liet eenige lampjes opſteken en in de nisſen plaatſen; mijne Koelies, die eene andere zijde der chauderie beſloegen, maakten hun avondmaal gereed, en kapitein HUAU was, volgens gewoonte, bezig, met de punch te vervaardigen — terwijl ik, met een verlangend *en kloppend harte, naar* MAMIA *zat te*wachten.

Eindelijk zag ik haar de chauderie opkomen, met de Daija, die haar welſtaanshalve verzelde.

Na de gewone pligtplegingen, verzocht ik haar beide op de mat tegen over mij plaats te nemen, en bood haar, volgens gebruik, op een ſchenkbord, betelbladen, areek en wat er bij behoort, aan.

Ik had gedacht, dat zij mij het eerst zoude hebben aangeſproken, doch zij bleef ſtilzwijgend, en met nedergeſlagene oogen zitten; aan de ſterke beweging van haren boezem, zag ik, dat zij zeer ontroerd was.

„ Verheug u, ſchoone MAMIA!" ving ik aan, „ gij zijt gewroken. Ik ben ten „ volle geſtraft, over de beleediging, die „ ik u aandeed, en over de onwaardige

„ wijze, waarmede ik uwe vriendſchap,
„ die gij mij zoo onverdiend liet aanbieden,
„ heb verſmaad en van de hand gewezen.
„ Ik had welhaast berouw over mijne
„ dwaasheid; dienzelfden morgen nog, wil-
„ de ik u om vergiffenis ſmeeken, doch
„ ſchaamte, en uw vertoornd gelaat, belet-
„ teden het mij. In Ventapalam hoopte ik u
„ te ontmoeten, doch ik zocht er u te
„ vergeefs in alle topen, in alle chauderies.
„ O, MAMIA! ongeluk en ramp zijn ſedert
„ dien tijd onafſcheidbaar aan mij gehecht
„ geweest.''

„ Mijn Heer," antwoordde zij mij, met een ernſtig gelaat, „ ik hoor met verwon-
„ dering, dat gij zoo veel ramp en tegen-
„ ſpoed op uwe reize hebt gehad; de
„ droefheid die ik daarover gevoele, is niet
„ uit te drukken — en ik zoude mij daar
„ over verblijden! ik zoude mij verheugen
„ als het u kwalijk ging! — Hoe weinig
„ kent gij mij! Ach, zoo het aan mij
„ ſtond, zoude geluk en vermaak u altoos
„ onafſcheidelijk verzellen. Verontſchuldig
„ u zelven niet, wegens het terugzenden van
„ den betel; gij hebt mij zoo zeer niet
„ be-

„ beleedigd, de wreede Bidhata (*) is alleen
„ schuld daaraan; hij heeft ook dit hartzeer
„ op mijn hoofd geschreven. Ach! ik heb
„ van mijne vroegste jeugd af, niet dan
„ ongeluk en ellende ondervonden. Zoo
„ gij mij verlof geeft, wil ik u in weinige
„ woorden mijne geschiedenis verhalen; mo-
„ gelijk dat ik hierdoor de vernederende
„ *gedachten kan verminderen, die mijn*
„ staat u inboezemt — men oordeelt gemeen-
„ lijk naar het uiterlijke. Gij zult mij,
„ hoop ik, ten minste uw medelijden niet
„ weigeren."

„ Ik ben uit het geslacht der Vaitiwén (Me-
„ dicijnmeesters). Toen ik nog geene acht
„ jaren oud was, trouwde mijn vader (want
„ eene moeder had ik niet meer) mij uit,
„ aan eenen zijner vrienden. Deze man, van
„ ongelijken ouderdom met mij, stierf kort
„ na ons huwelijk, en ik bleef Koriaraan-
„ ro (†). Vier jaren daarna overleed ook
„ mijn

(*) *Bidhata*, de God des noodlots, die het noodlot der menschen, acht dagen na hunne geboorte, op hun hoofd schrijft.

(†) *Koriaraanro*, eene jonge weduwe, wier man gestorven is, eer zij hun huwelijk hebben kunnen vol-

„ mijn vader. Ik had geene broeders of „ bloedvrienden, een verre naastbestaande „ was onze erfgenaam, en nam mij bij zich „ in huis.

„ Deze oude gierigaard gaf mij naauwelijks „ kleederen om mij te dekken, en liet mij „ aan alles gebrek lijden. Ik moest zwaar „ bij hem arbeiden, en had nacht noch dag „ rust. Het was *mij onmogelijk*, om het „ langer dan een jaar bij hem uit te hou- „ den; op eenen zekeren avond verliet ik „ wanhopend zijn huis, met het vaste voor- „ nemen van het nooit weder te betreden. „ Ik had nog eene moei te Tansjour, deze „ wilde ik opzoeken, en bij haar mijne „ toevlugt nemen. De gansche nacht en den „ volgenden dag, liep ik door, zonder bijna „ te rusten, en zonder te eten, want geld had „ ik

voltrekken, of vóór dat zij huwbaar geweest is. Zoodanige vrouw is waarlijk te beklagen, dewijl zij niet alleen weduwe moet sterven, maar men ook op haar gedrag naauwer, dan op dat eener weduwe, die kinderen gehad heeft, let, en zij den naasten bloedvriend, als zij geene ouders meer heeft, al haar leven tot eenen last is, en denzelven moet dienen of dienstbaar zijn.

„ ik niet; ik durfde bijna niemand naar den
„ weg vragen, zoo bevreesd was ik, en
„ verdwaalde dikwijls. Flaauw van hon-
„ ger en doodelijk vermoeid, lag ik
„ mij eindelijk, luid weenende, in eene
„ chauderie neder, met het voornemen om
„ er te sterven. Niet lang daarna kwam
„ ook deze goede vrouw met haar gezel-
„ *schap in dezelve; zij werd mij* ge-
„ waar, en vroeg mij, met zoo veel deel-
„ neming naar de oorzaak mijner tranen, dat
„ ik haar mijnen toestand en mijn ongeval
„ verhaalde. *Zij* had medelijden met mij, gaf
„ mij te eten, en bood mij aan bij haar te
„ blijven, zij wilde mij in het dansen en
„ zingen laten onderrigten, en ik zoude,
„ even als de andere, gekleed, gevoed,
„ —— en mijn deel van de winst heb-
„ ben."

„ Wat zoude ik doen? ik was nog zeer
„ jong, en had nergens eene zekere wijk-
„ plaats; het was ongewis of men mij te
„ Tansjour zoude willen opnemen. Ik had
„ buitendien reeds met de Soetredharies ge-
„ geten, hare levenswijze behaagde mij, zij
„ schilderden mij dezelve zoo vermakelijk
„ af;

„ af; het vrije ongedwongene leven dat zij „ leiden, de overvloed van alles, de voor- „ deelen, de fraaije kleederen en juweelen „ bekoorden mij, en ik verbond mij aan dit „ gezelſchap, Reeds vijftien maanden ben „ ik in hetzelve, en het heeft mij nog niet „ berouwd. Deze goede vrouw, aan wie „ wij alle toebehooren, bemint mij als ha- „ re eigene *dochter; ik word in mijne ge-* „ negenheid niet gedwongen, en ben vol- „ komen meesteresſe van mijne perſoon — „ dit was eene van mijne voornaamſte voor- „ waarden."

„ Het heeft mij, zoo als gij ligt kunt „ denken, aan geene gelegenheid ontbro- „ ken, om met minnarijen veel geld te „ verdienen; ja het ſtond maar aan mij, „ om in de Senana (*) van eenen Nabab te „ komen, doch ik ben te trotsch, om mij „ als eene Awſerie (ligtekooi) voor geld „ weg te werpen, of als eene ſlavin behan- „ deld te worden."

„ De beleefdheid en vriendelijkheid, die „ gij ons betoonde, uwe zachtzinnigheid

„ en

(*) Het ſerail.

„ en goedheid tot de aanſchouwers, uwe
„ kennis van onze taal en gebruiken, bekoorden mij, en openden mijn hart
„ voor u."

„ Uit uw gelaat — uit de achting en de
„ onderſcheiding' die gij mij, boven mijne
„ gezellinnen bewees, terwijl wij voor u
„ dansten en zongen —— meende ik
„ te *bemerken, dat ik u mede niet onverſchillig was; ik* beſloot nadere kennis met u te maken, en u den Kampaak (*) te zenden, den eerſten die mijne
„ hand ooit voor eenen man vervaardigde.
„ Deze goede moeder, die mijne genegenheid tot u billijkte, nam op zich, u die in
„ mijnen naam te brengen, en u denzelven
„ met mijne vriendſchap aan te bieden. Ik
„ hoopte u, door mijne bekoorlijkheden,
„ en de *blijken* van *liefde*, die ik u wilde
„ betoonen, te winnen, en een duurzaam
„ vriend aan u te vinden, daar wij beide
„ naar Madras gingen."

„ Gij verſmaadde mij, en zond mij den
„ betel met verachtelijke woorden weder terug.

(*) Betel der Liefde. Men zie hierover bladz. 401 van het Eerſte *Deel*.

„ *rug.* Deze hoon trof mij zeer gevoelig;
„ ik had denzelven van u niet verwacht.
„ Vraag het, Mijn Heer! aan de Daïja, aan
„ alle mijne makkers, hoe veel tranen ik
„ in dien nacht gestort heb; ik konde niet
„ slapen van spijt en van verdriet, en het
„ smartte mij bitter, dat ik mij zelve zoo
„ vergeefs vernederd had. Ik was ten hoog-
„ ste over u gebelgd, en wenschte naar
„ gelegenheid, om u met gelijke verachting
„ te kunnen behandelen; doch toen ik wat
„ bedaarde, en het geval rijpelijk over-
„ woog, veranderde ik van gedachten. Wat
„ reden had ik ook om beleedigd te zijn?
„ Was ik niet eene Soetredharie; had ik
„ u buitendien mijne gunsten niet zelf aan
„ laten bieden, zonder voorafgaande kennis
„ of omgang, ja zelfs zonder afspraak?
„ Was dit niet genoeg om u eenen afkeer
„ voor mij in te boezemen? Gij kondet,
„ zoo gij eenige kieschheid bezat, niet anders
„ handelen — en uwe terughouding en voor-
„ zigtigheid vermeerderde de achting die ik
„ voor u had."

„ De gevoeligheid, die ik den volgen-
„ den morgen, bij ons vertrek van de
„ chau-

„ chauderie, liet blijken, was maar geveinsd
„ en gedwongen. Wat zoude ik doen?
„ Konde ik mij onverschillig, wegens het
„ terugzenden van den betel toonen, en,
„ even als of er niets tusschen ons ware
„ voorgevallen, met mijne makkers uwen
„ Palanquin naderen, en u eene behouden
„ reis wenschen? — Ik moest geene de min-
„ ste schaamte meer gehad hebben.. Of zou-
„ *de ik door woorden of gebaren u weder-*
„ om tot mij *zien te lokken*? Dit *zoude*
„ uwe minachting voor mij hebben vermeer-
„ derd, en ik had mij waarschijnlijk aan
„ nieuwe versmading blootgesteld. Intus-
„ schen had ik nog hoop, dat gij, ziende
„ hoe misnoegd en verontwaardigd ik was,
„ mij eenige verontschuldigingen wegens
„ het gebeurde zoudt gemaakt hebben —
„ doch ik bedroog mij, en de koelheid en
„ onverschilligheid, waarmede gij mij, op
„ eenen spottenden toon, uw afscheid uit
„ den Palanquin toeriep, beleedigde en smart-
„ te mij meer, dan de terugzending van den
„ betel. Hoezeer ik mij op dat oogenblik
„ ook zocht te bedwingen, was het mij
„ echter onmogelijk; schaamte, spijt en

„ droefheid overweldigden mijne ziele — en
„ ik begon overluid te weenen."

„ Deze goede vrouw en mijne makkers,
„ troostten mij zoo veel zij konden; alle wa-
„ ren zij over uw hard en onvriendelijk ge-
„ drag jegens mij gebelgd — en er werd
„ besloten, u overal op de gansche reize
„ te vermijden, en in geen dorp, waarin
„ gij u bevondt, *stil te houden of te over-*
„ nachten; dit was de oorzaak, dat wij
„ Ventapalam niet doortrokken, maar eenen
„ anderen weg namen, uit vreeze van u
„ te ontmoeten."

„ De overweging, hoe dwaas het ware,
„ mij om iemand, die mij zoo verachtte,
„ te kwellen, bragt mijn gemoed einde-
„ lijk weder tot bedaren; ik meende u reeds
„ te hebben vergeten, toen wij, nu vier
„ dagen geleden, des avonds in eene chaude-
„ rie eenen Pandarom openlijk hoorden ver-
„ halen, hoe dat, sedert kort, een Welle-
„ karen (Europeaan), door den beet eener
„ vergiftige slang was gedood; men had
„ hem uwen persoon, Palanquin, enz. zoo
„ wel beschreven, dat wij u terstond her-
„ kenden."

„ Ik

„ Ik viel van schrik bijna van mij zel-
„ ve, op het hooren van deze treurige
„ tijding, alle mijne genegenheid tot u ont-
„ waakte, en ik bevond, dat mijn hart
„ nog voor u niet gesloten was. Ik dacht
„ niet meer aan uwe koele en smadelijke
„ behandeling, ik dacht alleenlijk om uw
„ *ongelukkig lot*, en beklaagde uwen dood
„ *met bittere tranen. Verbeeld u dus mijne*
„ ontsteltenis, toen ik u dezen avond, *zoo*
„ onverwachts, gezond en in den Palanquin
„ zag verbij mij gaan, en op mijne stemme
„ *zoo driftig* naar mij toe komen. Ik
„ meende in het eerst dat het uw geest
„ ware. God dank! dat gij leeft, en dat
„ het geval van de slang maar een verdicht-
„ sel was, door den hatelijken Pandarom,
„ (de Hemel weet om welke reden) uitge-
„ vonden. *Hoe verblijd ben ik van u we-*
„ der te zien; de herinnering van uw droe-
„ vig einde zoude mij nog menigen traan
„ afgeperst hebben."

„ Beminnelijk en teedergevoelig *meisje!*"
riep ik uit, toen zij ophield met *spreken*,
„ hoe weinig verdien ik de *goedheid* en ge-
„ negenheid, die gij voor *mij hebt!* Helaas!

 „ wat

„ wat de Pandarom van mij heeft verhaald,
„ is niet altemaal verdicht; mijn dood uit-
„ gezonderd, is het maar al te waar! Ja,
„ ik ben van eene ſlang gebeten, en be-
„ vind mij in eenen ellendigen ſtaat; de
„ pijn en ſmarten, die ik ſedert eenige da-
„ gen heb uitgeſtaan, zijn niet te beſchrij-
„ ven; mijne ingevallene oogen, mijn verma-
„ gerd gezigt, zijn hiervan genoegzame
„ bewijzen." Ik verhaalde haar hierop, met voordacht, mijn geval met de Naga, en de daarop gevolgde ſlangenbeet te Carracoudré, om te zien, welk eenen indruk dit op op haar maakte.

Doch verre dat dit eenige afkeerigheid bij haar zoude veroorzaakt hebben, betoonde zij integendeel de grootſte deelneming aan mijn ongeluk. Zij beklaagde mij met de tranen in de oogen, en verzocht eindelijk, tot mijne niet geringe verwondering, mijne hand te mogen zien.

Ik weigerde het in den beginne, doch vergeefs; zij hield zoo lang aan, dat ik eindelijk genoodzaakt was, de doeken, die ik voor de vliegen en inſekten, en wegens den hinderlijken ſtank, die de wond van zich gaf,

gaf, had om de hand gewonden, er af te doen. Om de waarheid te zeggen, ik schaamde mij voor mijn ongemak.

De hand was zeer hoog gezwollen, bont en blaauw en als gemarmerd; de vinger wel viermaal zoo dik als natuurlijk, zwart als eene kool — bijna niet dan één enkele klomp vuil en bedorven vleesch — het was *in der daad een walgelijk gezigt*, bekwaam om ieder een, en voornamelijk eene Indiaansche vrouwe, met afkeer te vervullen.

Naauwelijks had zij hare oogen op denzelven geslagen, of zij gaf eenen schreeuw van ontsteltenis. „ Ach, Mijn Heer!" riep zij uit, „ wat beklaag ik u! en gij hebt geene
„ geneesmiddelen op deze wonde? Ik ijze
„ er van. Hoe is het mogelijk, dat gij
„ die zoo kondes verwaarloozen. God
„ dank! dat ik u ontmoet heb — beloof
„ mij, dat gij na mij zult wachten ———
„ binnen een paar uren ben ik weder
„ bij u."

Dit gezegd hebbende, stond zij haastig op, om de chauderie uit te loopen.

„ Hoe, MAMIA!" riep ik verwonderd uit, „ waar wilt gij zoo schielijk heen?

„ wat haast hebt gij? wilt gij mij reeds
„ verlaten?"

„ Mijn Heer!" zeide zij, „ het is mij
„ onmogelijk, om u in dien ſtaat te zien,
„ al waart gij ook mijn ergſte vijand;
„ ik wil, ik moet u hulp verſchaffen.
„ Een uur van hier ligt Panépette, wij
„ hebben er gisteren den ganſchen nacht op
„ een bruiloftsfeest moeten danſen. In dit
„ dorp woont een vermaard Waitium. —
„ men komt van verre landen om hem raad
„ te plegen, het is een Goené Shagor (*),
„ de Daija en alle mijne makkers kunnen
„ het getuigen, wij hebben wonderen van
„ hem gehoord. Laat mij begaan, bid ik u,
„ Mijn Heer! ik zal, verzeld van eenen der
„ Juntries, en eenen uwer Koelies, met den
„ meesten ſpoed derwaarts ijlen, en hem
„ uwen toeſtand bekend maken — hij zal
„ mij geneesmiddelen voor u mede geven,
„ morgen kunt gij zelf naar hem toe
„ gaan; ik zal u derwaarts verzellen, u
„ be-

(*) *Goené Shagor*, woordelijk Oceaan van geleerdheid, zoo veel als profesſor bij ons. Het woord Goen beteekent wijsheid, doch heeft ook nog vele andere beteekenisſen.

„ bedienen en plegen en zoo lang bij u
„ blijven, tot dat gij, zonder gevaar,
„ naar Madras kunt vertrekken, tegen wel-
„ ken tijd mijne makkers er ook wel zul-
„ len zijn."

„ Neen, MAMIA!" riep ik uit, en de tranen ſchoten mij in de oogen. „ Neen,
„ beminnelijk, goedaardig meisje! ik wil,
„ *ik kan volſtrekt niet gedoogen*, dat, zoo
„ vermoeid als gij reeds zijt, gij u nog in den
„ donker op weg zult begeven. Buitendien
„ heb ik voorgenomen, niets hoegenaamd
„ aan de hand te doen, voor ik te Madras
„ kom; over een groot uur vertrek ik der-
„ waarts. Laten wij den korten tijd, die
„ ons nog overig is, beſteden, om over
„ andere aangelegenheden te ſpreken."

Zij deed nog alle moeite om mij te bewegen, van tot na hare terugkomst te wachten, doch ik weigerde het volſtrekt. Konde ik het over mijn gemoed krijgen, om dit lieve kind, midden in den nacht, zulk eene verre boodſchap voor mij te laten doen, en dat alleen om den eenen of anderen bezweerder of kwakzalver op te zoeken, die, hoe bekwaam hij ook mogt zijn, echter, daar hij mijn ongemak niet gezien had, er

ook niet over konde oordeelen, en er mij de dienstige middelen voor geven.

Toen zij zag, dat alle hare moeite té vergeefs was, verzocht zij mij nog eene gunst. „ Ik wil," zeide zij, „ zelve u „ eene zalf gereed maken. Mijn vader, die „ ook een kundig Waitium was, bediende „ er zich dikwijls van, en genas er derge„ *lijke vervuilde wonden als de uwe*, altijd „ gelukkig mede. Ik sta er u voor in „ met mijn leven, dat gij er baat bij zult „ vinden."

Er was, zoo ik dacht, aan mijnen vinger niets meer te bederven, ik gaf hem op voor verloren; het was dus om het even wat ik er op leide, slimmer konde ik denzelven niet maken; buitendien, zoodra ik op reis was, konde ik immers de zalf, die zij er op had gelegen, weder *afdoen*, indien ik bevond, dat dezelve mij hinderde. Ik wilde dit lieve kind, dat zich zoo aan mij liet gelegen zijn, en mij zulk eene opregte en hartelijke vriendschap en genegenheid betoonde —— niet geheel voor het hoofd stooten.

„ Nu ja!" zeide ik, „ waarde MAMIA „ ik ben te vreden, dat gij iets voor mij

„ klaar-

„ klaar maakt — wat door uwe ſchoone
„ handen vervaardigd wordt, kan niet anders
„ dan goed en heilzaam zijn."

Vrolijk en verheugd ſprong zij op, zeide dat zij henen ging om de noodige ingredienten te koopen, en liet mij met de Daija alleen, die zij verzocht mij zoo lang gezelſchap te willen houden, zij wilde over een *kwartier uurs weder terug zijn.*

De Daija ſprak mij intusſchen van hare Poetri (dochter), zoo zij haar noemde, met eene drift, met eene hartelijkheid, die ik zag, dat niet gemaakt was. Zij roemde haren liefṫaligen en vriendelijken aard, en wat meer is, haar deugdzaam gedrag. Zij betuigde, dat ik de eerſte was, met wien zij eenigen omgang had begeerd, alhoewel het haar aan geene gelegenheid had ontbroken. Zij verhaalde mij, hoe zij zich gekweld had, wegens de *verachting*, die ik haar, bij het terug zenden van den betel, had betoond, en hoe zeer zij, over de tijding van mijnen dood, was aangedaan geweest.

„ Gij vertrekt binnen het uur," vervolgde zij; „ uw ongemak noodzaakt er u toe;

„ ik wil gelooven, indien dit zoo niet ware,
„ dat gij ons zoo schielijk niet zoudt verlaten.
„ Doch dit jonge beminnelijke meisje, dat reeds zoo aan u verknocht schijnt
„ te zijn? zult gij haar ook vergeten?
„ Zult gij, als gij te Madras komt, niet
„ om hare liefde tot u denken?"

Ik gaf haar alle mogelijke verzekeringen van dien kant, en ik gaf ze met een opregt hart. Ik was reeds al te zeer met de schoone MAMIA ingenomen en in hare liefdestrikken verward, om haar te kunnen verlaten.

Zij was nog geen half uur weg geweest, toen wij haar reeds weder terug zagen komen; de blijdschap en het vergenoegen straalden uit hare schoone oogen.

„ God dank!" riep zij uit, „ ik heb
„ op den bazaar alles gevonden, wat ik
„ voor de servai (zalf) noodig had; mijne
„ makkers hebben mij, bij het maken van
„ dezelve, geholpen."

Nu verzocht zij mij, mijne hand te ontblooten; zij wilde het middel (het was eene blaauwe zalf, van eenen aromatischen geur) er zelve op doen. Ik weigerde dit

dit in den beginne, doch zij bad mij zoo dringend, dezen dienst aan mij te mogen verrigten; zij scheen er zulk een genoegen in te nemen, dat ik eindelijk genoodzaakt was, hare begeerte toe te staan.

De Indianen, en voornamelijk hunne vrouwen, zijn buitengemeen zindelijk. Zij zullen, *zoo zij de minste onreinheid* aanroeren, terstond hunne handen en voeten wasschen; dit noemen zij een half bad. Zij zullen hunne vingers nooit in hunnen mond steken, noch speeksel, noch eenig ander uitwerpsel van hun eigen ligchaam aanraken, veel minder zullen zij, (uitgenomen degene, welkers beroep het is) iemands wonden, etterbuilen, of dergelijke, zuiveren, wasschen of verbinden, voornamelijk niet, zoo de persoon van eene andere of geringere Caste is; en nu *zag ik dit* jonge tedere meisje, zonder den minsten afkeer te betoonen, eene stinkende vuile wond behandelen, als of het een gering ongemak geweest ware.

Ik konde naauwelijks mijne oogen gelooven. Eene Indiaansche vrouw, de wonden

van

van eenen Europeaan te verbinden! van iemand, met wien zij nog geene de minste betrekking of omgang had, die haar gansch vreemd was, zoo iets had ik nooit gehoord noch gezien; ik stond er over verbaasd zoo wel als mijn vriend HUAU, die stilzwijgend en met verwondering dit alles aanschouwde. Hier had geen bedrog, geene gemaaktheid plaats, het was alles natuur —— alles kwam uit een vol hart voort.

Men moest haar gezien hebben, met welk eene schroomachtigheid, om mij geen zeer te doen, met welk eene teederheid en medelijden in haar gelaat, zij deze walgelijke bezigheid verrigtte. Zij zat digt voor mij, de Daija lichtte ons. Ik konde mij niet onthouden, toen zij, met haar engelachtig gezigt mij naderde, en zich tot mij overboog, om te beter te kunnen zien, eenen kus op haar voorhoofd te drukken —— zij grimlachte vriendelijk tot mij op.

Hoe schoon, hoe beminnelijk scheen zij mij op dat oogenblik! Haar zoete adem, die, als zij nu en dan tot mij sprak, om mij

mij te troosten, mij aanwaaide en te gemoet kwam, was als de liefelijke uitwaasfeming der Mahdhevie (*), die het zachte morgenwindje door het bosch verspreidt.

Alle agterdogt, die mij tot nog toe was overgebleven, alle twijfel, wegens de opregtheid en zuiverheid van hare liefdesbetooning, *waren nu te eenemale opgeheven* en verdwenen.

Toen zij met mijne hand gedaan had, zette zij zich weder op hare plaats.

„ Mijn Heer!" zeide zij, „ dit is de „ eerste en waarschijnlijk de laatste dienst „ dien ik u ooit zal bewijzen. Daar gij „ toch niet naar Panépette wilt gaan, rade „ ik u zelf den meesten spoed naar Madras „ te maken, opdat gij u verder kunt „ laten genezen. Gij moet u volstrekt nergens ophouden. Zoo gij eenige baat „ bij deze zalf mogt vinden, waaraan ik „ niet twijfel, bid ik u, nu en dan eens „ aan mij te denken; wij zien elkanderen „ toch

(*) Eene bloem van eenen zeer aangenamen reuk.

„ toch wel nooit weder." Dit gezegd hebbende, ſloeg zij hare oogen neder; haar vriendelijk en blij gelaat werd op eenmaal met droefheid overtogen — en ik zag de tranen met groote droppelen langs hare wangen rollen.

„ Hoe MAMIA!" riep ik zeer verwonderd uit, „ wat meent gij daarmede? „ waarom *zullen wij elkanderen niet* we- „ der zien?"

„ Helaas, Mijn Heer!" antwoordde zij, „ ik vrees het. Noch ik, noch mijne ge- „ zellinnen, zelfs niet deze goede vrouw, „ (op de Daija wijzende) zijn ooit in Ma- „ dras geweest; de ſtad is groot en vol „ volk; bij wien zal ik u bevragen? hoe „ vinde ik uwe woning? waar zal ik u „ ontmoeten? Ach! gij zult mij daar wel- „ haast vergeten, en aan geene gemeene „ Soetredharie denken."

„ Neen, MAMIA!" riep ik gansch aange- daan uit, „ wees hiervoor in het minſte „ niet beducht; ik ben al te zeer door „ liefde en dankbaarheid aan u verbonden, „ dan dat ik u ooit zal kunnen vergeten. „ De goedheid en de teederhartigheid, die „ gij aan mij hebt betoond, aan eenen vreem-

„ de-

„ deling, aan wien gij geene de minste „ verpligting hebt, die u zelfs met minachting behandelde, zullen nooit uit mijne „ gedachten gaan. Waarom zoude ik u „ verlaten of vergeten? in schoonheid en „ edele denkwijze hebt gij weinige uws „ gelijken, en ik heb voor u dezelfde achting en eerbied, als of gij eene Begum „ (*prinses*) waart. *Vrees niet, ik zal alles* „ bezorgen, alles zoo beschikken, dat gij „ mij terstond, zoodra gij te Madras aankomt, zult kunnen vinden. Ik heb in „ die stad een trouw vriend, een braaf man „ — hij is aldaar woonachtig, elk kent „ hem, van hem zult gij kunnen vernemen, waar ik mij bevind, hij zal u in „ alles helpen en onderrigten."

Ik gaf haar toen op eene Ola (*) en in de Malabaarsche taal en karakters, mijnen naam, en dien van mijnen vriend FRANK te Madras, alsmede de namen en woonplaatsen van nog een paar andere vrienden, bijaldien Mr. FRANK dood of afwezig mog-

(*) *Ola* zijn de gedroogde palmbladeren, die de Malabaren in plaats van papier gebruiken, en waarop zij met eene ijzeren griffel schrijven.

mogte zijn. Mijne vrees, dat ik haar in deze volkrijke ſtad mogt misſen, was zoo groot, dat ik haar zelfs de plaatſen opſchreef, waar ik des avonds gemeenlijk wandelde, de herberg, die ik nu en dan bezocht, en den naam van den vijver, waarin ik voornemens was, om mij, volgens mijne gewoonte, alle morgen en avonden te baden.

Ik verzocht toen de Daija mij te zeggen, in welk gedeelte van de ſtad zij zich ter woon wilde begeven. Dit wist zij zelve niet; zij was er onbekend. Ik noemde haar eene goede wijk op, en verzocht haar een vrij huisje te huren. Dit wilde zij buitendien doen, dewijl zij van voornemen was, zich eenigen tijd in Madras op te houden. Deze verzekeringen en bewijzen van mijne opregtheid en liefde, ſtelden haar weder volkomen gerust.

FRANCISCO kwam mij kort daarna, in het Hindostansch, zeggen, dat het avondmaal gereed was. Waarſchijnlijk verſtond de Daija deze taal; nadat zij aan MAMIA een paar woorden had ingeluisterd, rezen zij beiden van hare plaats op, en baden mij

om

om verlof, haar afscheid te mogen nemen.

Ik had, als ligt te denken is, geen de minste trek tot eten, en liet dus mijnen vriend HUAU het avondmaal alleen; de Koelies beval ik intusschen op te pakken, en zich reisvaardig te maken; en aan MAMIA mijne begeerte te kennen gevende, om haar naar *hare medegezellinnen* terug te leiden, verlieten zij de chauderie.

Langzaam wandelden wij door de toop, tot dat wij de vuren in de legerplaats der Soetredharies tusschen het geboomte gewaar werden. Hier wilde ik afscheid nemen. Het was eenen verrukkelijk schoonen avond, een liefelijk windje, dat de terug geblevene hitte van den dag temperde, ritselde door de bladeren; de planten en vruchten verspreidden hare welriekende en hartsterkende geuren aan alle kanten; het eentoonig gezang der krekels, het welluidend gefluit van den Miincoervie, die aan den rand des vijvers (*) van tijd tot

(*) Meest alle topen hebben eenen *vijver*, voornamelijk dezulke in welke zich vruchtboomen bevinden.

tot tijd zijne gade riep; de glansrijke maan, die hier en daar, door eenige openingen van dit duistere lommerrijke gewelf, zijne ſtralen ſchoot, de betooverende ſchaduwen, die op het witte zand huppelden —— alles ademde eenen liefelijken ſtillen wellust.

Ik verzocht MAMIA zich nog wat neder te zetten, wij behoefden ons zoo niet te haasten, het zoude, zoo als ik dacht, nog wel een poos duren, eer mijn vriend had gegeten, en de Koelies gereed waren.

De Daija, die háár eeniglijk welſtaanshalve en om geen aanſtoot of opzien onder de Koelies en reizigers in de chauderie te geven, had verzeld, hare tegenwoordigheid nu onnoodig en overtollig oordeelende, wilde ons den korten tijd, dat wij nog bij elkanderen zouden zijn, alleen laten.

Zij konde mij geen grooter dienst doen, en MAMIA was er waarſchijnlijk mede niet onvergenoegd over.

Naauwelijks had zij zich eenige treden verwijderdt —— toen eensklaps een ſnaphaanſchoot door de toop weêrgalmde. Het was mijn vriend, die mij hierdoor te kennen gaf, dat alles gereed was. Hij hadt, toen wij de chau-

ſchanderie verlieten, mij achter na geroepen, dat ik mij niet behoefde te overhaasten, hij zoude mij wel waarſchuwen als het tijd was om te vertrekken.

Het oogenblik der ſcheiding was dus daar; MAMIA begon bitter te weenen, en betoonde zulk eene geweldige en ongeveinsde droefheid, dat ik er wezenlijk *over verlegen werd* —— en een poos in beraad ſtond om haar mede te nemen.

Koelies zouden er wel in het dorp te krijgen zijn, alsmede eenen Palanquin of Doelie; doch ik had de nacht in hetzelve moeten overblijven, en mogelijk ook een gedeelte van den volgenden dag, het was al te veel gewaagd, en er ſtak te groot gevaar in voor mijne hand —— en waar zoude ik, als wij te Madras kwamen; voort met haar heen? Deze en andere zwarigheden kwamen gelukkiglijk in mij op! — Dit konde dus niet aangaan, en zij moest, hoezeer het mij ſpeet, zoo lang bij den troep blijven.

Ik deed intusſchen mijn uiterſte best, om haar te doen bedaren; de Daija

ſprak haar mede moed in —— en het gelukte ons eindelijk haar te troosten.

Ik bedankte toen de oude voor alle moeite, die zij reeds in deze zaak had genomen, en haar tevens eenige pagóden aanbiedende, verzocht ik haar voor de gezondheid van MAMIA te zorgen, en haar niet te veel te vermoeijen door ſterke marſchen, of *te véel en te lang danſen. Zij* weigerde, tot mijne niet geringe verwondering, het geld aan te nemen, en zeide, dat ik haar hiertoe niet behoefde om te koopen; en dat zij, buitendien, in alle opzigten zorg voor haar zoude dragen.

Wij namen nu een bedaarder, doch een zeer teder afſcheid van elkanderen, en het hart vervuld met verſcheidene aandoeningen —— kwam ik weder bij mijn volk.

Alles was gereed, men wachtte maar alleen op mij. Elk ſtelde zich op zijnen post. De flambouwen werden aangeſtoken; ik ſtapte in den Palanquin, mijn reismakker in de Doelie; de Koelies namen ons op — en de ganſche trein zette zich in beweging.

Op

Op dat oogenblik ſloeg ik mijne oogen gevallig naar de toop, en zag het lieve meisje met hare Daija, digt bij ons, achter een' boom ſtaan. Ik had gedacht, dat zij, voort na het affcheid, naar hare gezellinnen zoude zijn terug gekeerd; doch zij was mij ſtil nagevolgd.

Ik boog mij zoo ver ik konde uit den Palanquin, *wenkte haar uit denzelven* met mijnen neusdoek een laatst vaarwel toe — en wij vertrokken.

Digt bij elkanderen, in het ſchijnſel der vlammende toortſen, ſpoedden wij voorwaarts. Ik wenschte mijnen reismakker, die in de Doelie kort achter mij volgde, eene goede nacht, liet het dekkleed vallen — en lag mij neder; niet om te ſlapen, want daar had ik geen de minſte trek toe, maar om ongehinderd in mijne gedachten de gebeurtenisſen van dezen avond te herroepen. Met moeite konde ik mij zelven overtuigen, dat zij wezenlijk waren; het ganſche geval met deze Danſeresſe, ſcheen mij een droom te zijn geweest.

Ik had de hartstogt, die ik, ſedert mijn vertrek van Periatſchiereloe, voor dit meisje,

gevoelde, langen tijd te vergeefs bestreden; eindelijk was ik dezelve in zoo verre meester geworden, dat ik niet dan zeer zelden meer aan haar dacht, en het mij op het laatst onverschillig was, of ik haar ooit weder zag. Om mij nog te eerder van deze drift voor haar te genezen, stelde ik mij haar gedrag omtrent mij, in een verachtelijk licht voor; de aanbieding van haar persoon, hare misnoegdheid en de tranen die zij bij mijn vertrek scheen te storten, verbeelde ik mij, niets dan eigenbelang, gemaaktheid en bedrog te zijn geweest. Toen mijne hand in gevaar was, besloot ik zelfs, hare ontmoeting onder weg te vermijden, om mij aan geene nieuwe driften en hartskwellingen bloot te stellen, die mijnen toestand maar mogten verslimmeren — en had ik geweten, dat zij zich in het dorp, waar ik haar ontmoette, bevond — zoude ik het denkelijk voorbij zijn gegaan — doch nu was ik volkomen verrast.

De gil, die zij gaf, toen zij mij gewaar werd, en die mij tot een overtuigend bewijs strekte, hoe veel belang zij nog in mij stelde; het onverwachte gezigt van dit

schoo-

ſchoone vrouwenbeeld, zoo als zij uit het bad ſteeg, in eenen ſtaat, waarin hare fraaije geſtalte en bekoorlijkheden, zich op de verleidendſte wijze voor mijne verwonderde oogen vertoonden — zetten alle mijne driften in beweging, en wierpen op eenmaal mijne beſluiten omverre. Ik keerde van haar terug naar de chauderie — verliefder dan ooit.

En toen ik bij het verbinden mijner hand, dit engelachtig gelaat van nabij zag, en hetzelve met oplettendheid konde beſchouwen — deze ſchitterende zwarte oogen, vol vuur en teederheid; deze gebogene wenkbraauwen, als met een penſeel getrokken; dit liefelijk betooverend lachje, dat gedurig om haren kleinen mond zweefde, en de ziel met blijdſchap vervulde; deze ronde poezelige armen en fraaije handen; dezen verrukkelijken boezem, die toen juist ontbloot was, en dien zij, mogelijk met voordacht, of omdat zij zich kort te voren gebaad had, in geen rawke (*) had beſloten — toen ik bovendien de

(*) Eene ſoort van borstrok. Zie het Eerſte Deel, bladz. 212.

de *schoone* hoedanigheden harer ziele, hare goedheid en medelijdenden aard, hare edele gevoelens, hare buitengemeene en onvervalschte liefde tot mij — in één woord — de gansche waarde van deze zoo beminnelijke persoon leerde kennen — toen verdwenen alle de nadeelige en verachtelijke gedachten, die ik van haar had gevoed — haar *bezit*, *scheen mij nu het grootste geluk* te *zijn*, dat mij kon gebeuren, en ik zegende den dag, dat ik haar voor de eerste maal zag, en nu weder ontmoet had; dit belette echter niet, dat er tusschen beide zwarigheden en bedenkingen in mij opkwamen, die, hoe zeer ik ze telkens ter zijde wilde zetten, ik verpligt was, eindelijk gehoor te geven.

Was het wijsselijk van mij, om in den toestand waarin ik mij bevond, eene *minnaresse* op te doen, en eene verbindtenis met eene persoon aan te gaan, die van zeer langen duur konde zijn? Met mijn gevoelig en voor de liefde zoo vatbaar hart, en met haar innemend vriendelijk gelaat, hare vleijende stem, hare teederheid en de vermogens van hare lieftaligheid en schoon-

heid

heid — zag ik wel, dat dit eene zaak voor mijn gansche leven was. Ik had mij daar eenen last op den hals gehaald, die ik zoo ligt niet weder zoude kunnen afschudden. Te Madras wilde ik mij niet nederzetten, ik had een afgrijzen voor die stad; en waar zoude ik anders met haar heen? ik, die nergens eene vaste woning had, — *en wat zoude er van mijne handel-projecten*, van mijne nog te doene reizen, en van mijne ontwerpen worden? — Ik behoefde er niet aan te denken. — En dan mijne hand — de hemel was bekend, hoe het daarmede *zoude* afloopen; zoo ik het ongeluk had van die te verliezen — hoe dan! Mijne vrijheid, mijne rust en kalmte der ziel, ging ik nu weder voor eenen langen tijd, of voor altoos opofferen, en mij, daarentegen, mogelijk eene menigte kwellingen op den hals halen.

En zoo dit ook al geen plaats had, liep ik niet nog een ander gevaar? konde ik haar niet, na eenigen tijd, door het een of ander toeval, weder verliezen? *Welk* een bitter en langdurig zielsverdriet *zag* ik dan te gemoet, als ik aan haren omgang, aan

haar gezelfchap gewend was, als hare bekoorlijkheden, haar bijzijn mij ononcbeerlijk waren geworden, en ik, met het hart vol van liefde, haar op het onverwachtst weder zoude moeten misfen? — Ik beefde op die gedachte! — Helaas! ik had al eens de fmertelijke ondervinding van een dergelijk verlies gehad (*); de diepe wonde die mijn hart daar door ontving, en die zoo lang bloedde — was naauwelijks geheeld.

Deze overwegingen en bedenkingen, matigden mijne blijdfchap, doch maar voor een oogenblik; zij verdwenen welhaast weder, en maakten eindelijk geheel plaats, voor de denkbeelden van geluk en vergenoegen, dat ik in haar gezelfchap en bezit zoude fmaken.

Alle die verdrietelijkheden en ongeneugten, die gemeenlijk met het houden van minnaresfen verzeld gaan, had ik met haar niet te vreezen. Na de ontwijfelbare blijken van haar goed en edel hart, konde ik verzekerd zijn van hare trouw. Ik meende overtuigd te zijn, dat

(*) Anna. Men zie van haar, in mijne Lotgevallen op eene reize van Madras naar Ceilon.

dat zij mij eene opregte liefde toedroeg, zonder eenige valschheid en bedriegelijke inzigten, zonder eigenbelang; — en welk eene dwaasheid, een kleinood weigeren aan te nemen, uit vreeze van het weder te verliezen!

En wilde ik mij niet te Ventapalam nederzetten? Had ik dit schoone dorp niet tot mijne *laatste verblijfplaats* uitgekozen, tot een toevlugtsoord voor de vervolgende fortuin? Wilde ik daar niet van het woelige tooneel dezer wereld aftreden, om er in stilte en vrede mijne dagen te eindigen? Zoude ik daar zonder gezellin, zonder vriendin kunnen leven? Zoude ik daar eenzaam mijne dagen kunnen slijten, zonder iemand aan mijne zijde te hebben, met wien ik mijne vermaken konde deelen; zonder iemand te hebben, die ik konde beminnen, en van wien ik weder bemind werd; zonder iemand die voor mij zorgde als ik ziek was, die mij troosten konde, die mij vervrolijkte, en over mijn huishouden een behoorlijk opzigt had? —— Wie zoude hier toe nu beter geschikt zijn, dan de schoone MAMIA, die alle hoedanigheden bezat om

mij

mij gelukkig te maken, en het leven in vergenoegen te doen doorbrengen. Ik had haar, terwijl wij door de toop naar hare legerplaats wandelden, reeds in weinig woorden mijn ontwerp, om mij voor altijd in dat dorp neder te zetten, ontdekt; ik had haar gevraagd, of zij mij derwaarts wilde verzellen, wij zouden er te zamen leven en ſterven. Zij was verrukt geweest over mijn voornemen. Hoe zoude zij trachten mij in alles te believen, en haar uiterſte vermogen aanwenden, om mijne goedheid en liefde te verdienen. — Mijn beſluit was dus genomen; ik wilde haar, zoodra wij te Madras waren aangekomen, van de Soetredharies weg nemen. Zij was immers vrij; zij was noch de ſlavin, noch het voedſterkind der Daija, en konde het gezelſchap verlaten, wanneer het haar behaagde. De Daija zelve was geene van deze ſoort van vrouwen, zoo als men ze gemeenlijk aantreft, inhalig, en alle mogelijk voordeel van hare meisjes zoekende te trekken; zij had edele gevoelens, had achting voor mij, en wenschte niet anders, dan hare Poetri (dochter) gelukkig te zien.

Ik

Ik had een goed en trouw vriend te Madras, SABICO genaamd, hij en zijne vrouw hadden mij in den vreesfelijken hongersnood, die in het jaar 1781 in deze ſtad heerschte, de grootſte vriendſchap bewezen; zij hadden mij geherbergd, gevoed, en als hunnen zoon behandeld (*); bij deze goede lieden wilde ik haar zoo lang beſteden, tot ik *alle mijne bezigheden had afgedaan*, en mij dan met haar te Ventapalam neder zetten.

Na dit beſluit ſtelde ik alle zwarigheden ter zijde, en mijne gedachten alleen met het geluk, zulk eene beminnelijke perſoon te bezitten, bezig houdende —— viel ik in ſlaap.

Eenige mijner Lezers zullen het mogelijk vreemd en onbehoorlijk vinden, dat ik de ontmoeting met deze Danſeresſe, in dit werk heb geplaatst. Ik weet wel, dat dergelijke liefdes-hiſtorien, in geene Reisbeſchrijving pasſen; ook was ik in het begin van voornemen, om dit ganſche geval er uit te laten;

(*) Men zie mijne Lotgevallen op eene Reize van Madras naar Ceilon.

ten; doch bij nadere overweging — waarom zoude ik dit doen? enkele beschrijvingen van landen, steden en dorpen, zijn, op zich zelven eene drooge lectuur, al vloeiden zij ook uit de bekwaamste pen in dit vak, en worden, hoe natuurlijk en uitvoerig ook de schilderingen mogen zijn, door de gedurige en onvermijdelijke herhalingen, in het einde zoo verveelend voor den Schrijver, als voor den Lezer. Eene kleine afwisseling van onderwerp, in een werk van dien aard, behaagt, naar mijn oordeel, altijd. Buitendien heb ik immers den Lezer beloofd, de Lotgevallen, die mij op deze reize zijn ontmoet, mede te deelen; waarom zoude ik dan een van de voornaamste verzwijgen? Waarom zoude ik een geval, dat van zulke gewigtige gevolgen voor mij geweest is, en aan mijnen levensloop eene gansch andere rigting gaf, overslaan? Men kan mij te regt beschuldigen, dat ik te wijdloopig in het verhaal van hetzelve ben; doch ik heb zoo vele verpligting aan MAMIA, hare herinnering is mij nog zoo dierbaar; ik heb lang reeds gewenscht van haar te spreken, van haar te schrijven, er biedt zich nu juist zulk eene schoone gelegenheid aan, ik kan

mij

mij niet onthouden er gebruik van te maken; — laat mij, bid ik u, waarde Lezer! dit genoegen; misgun mij het vermaak niet, hare gedachtenis te eeren, als eene laatste dankbetuiging en belooning voor hare trouw en opregte genegenheid, en voor de gewigtige diensten, die zij mij heeft bewezen. — Helaas! ik ben diep in hare schuld gebleven; *de wreede fortuin, die mij overal vervolgde*, heeft niet gewild, dat ik dezelve zoude afdoen. — Alle die schoone beloften, van een stil en vergenoegd leven, waarmede ik haar teeder en minnend hart had verblijd; die ijdele hoop, waarmede ik haar verlangen koesterde, om mij te Ventapalam, of in het een of ander schoon en vermakelijk dorp neder te zetten; die ontwerpen van vermaak, van tijdverdrijf, van kleine togtjes, enz. die wij beraamden, en waarmede wij ons reeds in het vooruitzigt verheugden — niets van dit alles, heb ik kunnen vervullen. Mogelijk zal de teedergevoelige Lezer, als hij in het vervolg haar treurig einde zal verstaan, nog een medelijdende traan om haar laten vallen. Ach! hare verbinding aan mij, heeft haar niets dan ramp gebaard, en

zoo

zoo MAMIA mij nimmer had gezien, zoude zij oneindig gelukkiger geweest zijn, en naar alle waarschijnlijkheid nog leven. — Doch laat ons niet vooruit loopen, maar den draad van ons verhaal weder opnemen.

Wij reisden den ganschen nacht door; ik had eenen gerusten slaap, en werd maar eenmaal wakker, door de ongelijke beweging van den Palanquin, en door het geruisch, dat mijne Koelies in het water maakten, terwijl zij eene snel vlietende, hoewel in dezen tijd van het jaar waadbare, rivier, de Penna genaamd, doortrokken.

Tegen den morgen ontwaakte ik, door het geroep van mijn volk, en het nederzetten van den Palanquin. Ik opende het dekkleed, het was reeds hoog dag, en de zon schitterde in vollen luister boven den horizont der donker blaauwe zee, die wij een paar mijlen van ons zagen.

Wij bevonden ons bij eene breede rivier, Sanga genaamd, langs wier overzijdschen oever het schoone en groote dorp Gondoer pronkte. Uit het midden der fraaije topen en bosschaadjen, waarmede het vermengd was, verhefen zich verscheidene aanzienlijke

ne tempels; een derzelven had eene hooge piramide, met wit blinkend kalk bestreken, die de stralen der zon, als een spiegel weêrkaatste.

Wij kregen welhaast Sangaries, die ons overbragten. Eene chauderie stond aan den oever, hier beval ik stil te houden, om er ons ontbijt te nemen, en trok tevens het verbod, om *gedurende onze reize geen rusthuis aan te doen*, weder in.

Het had mij te veel onaangenaamheden veroorzaakt, en ik had er mij zelf en mijn volk, door onze legerplaats staag in de topen te moeten nemen, die er niet altijd toe geschikt waren, veel ongemak door op den hals gehaald; het geval met de Naga en de slangenbeet, was ook reeds, (gelijk het altijd met nieuwe en vreemde zaken en gebeurtenissen gaat) oud en vergeten; mijne Koelies spraken er niet meer van onder elkanderen, —, en er was dus geene waarschijnlijkheid, dat zij er zich met andere reizigers over zouden onderhouden.

Ik had nu, sedert ons vertrek van Tshacoldinda, bijna geen gevoel in den vinger

gehad, en hij zat aan mijne hand als een verrot lid, ijsselijk gezwollen, en walgelijk om aan te zien; er waren hier en daar scheuren en gaten, door de spanning der huid, in gevallen, die echter geene stoffe ontlastten; zelfs de weinige droppels vuil en drabbig bloed, die nu en dan, na de infnijding, uit de wonde sijperden, hadden opgehouden. Hoe verwonderd was ik dus, bij mijn ontwaken, wederom pijn in denzelven te bespeuren.

Naauwelijks hadden wij ons in de chauderie geplaatst, of ik haaste mij denzelven te bezigtigen. — Men verbeelde zich mijne blijdschap, toen ik, de pleister die MAMIA er op gelegd had, er afdoende, bevond, dat de wond sterk etterde, en ik wederom als te voren, warmte en gevoel door den ganschen vinger had.

Welk een geluk, dat ik het overige der zalf, die het goede kind mij, in betelbladen zorgvuldig ingewikkeld, had medegegeven, om, als ik er eenige baat bij vond, verder van te gebruiken, niet had weggeworpen, zoo als ik willens was; ik was zelfs voornemens geweest, om de pleister, voort

na-

na ons vertrek, er weder af te doen, dewijl ik geen vertrouwen op haar geneesmiddel stelde, en zelfs vreesde, dat het mij nadeelig zoude zijn; doch mijne gedachten waren toen zoo vol van haat, dat ik pleister en vinger er door vergat.

Hoe zegende ik nu dit beminnelijk meisje, dat mij van de verschrikkelijke angst, van mijne *hand te verliezen, had verlost*, — want nu *ik* wederom gevoel in den vinger had, hoopte ik denzelven nog te behouden — overmorgen zouden wij, naar alle waarschijnlijkheid, te Madras zijn.

Wij hielden ons niet langer in dit dorp op, dan om er in haast ons ontbijt te nemen, hoewel ik het op eenen anderen tijd, gaarne had willen doorwandelen.

Het was groot en schoon, en de ligging allerbekorelijkst. Op de snel afvlietende Sanga, lagen eene menigte kleine visschers schuitjes te dobberen, en het gezang der vrolijke Makuas (Visschers), weergalmde tegen het hoog geboomte, dat de witblinkende oevers bezoomde.

Het gansche dorp was als begraven in boomgaarden, boschjes en dreven. Het

had, zoo als mij een der Inwoners zeide; acht betel-, drie limoen-, twaalf curcuma-tuinen, tien tamarinde topen, verscheidene palm-, kokos- en jakka-topen, vele boomgaarden, twintig putten en twee groote tanken, waarvan een gemetseld, en met fraaije boomen omgeven; als mede drie chauderies, vier tempels, aan verschillende godheden gewijd, en eene mosha of moské; bovendien was het zeer volkrijk.

Wij verlieten het omstreeks zeven uren, pasſeerden een paar spruiten van de Sanga, droogs voets; bij een der dorpen, die wij doortrokken, zagen wij de ruïnen van een Indiaansch Fort.

Omtrent den middag kwamen wij aan eene tamelijk breede rivier, Soerdjamakie genaamd, die de provinciën Selkoer en Kareer van elkanderen scheidt. Wij voeren hier weder met Sangaries over, en hielden een half uur verder, in het dorp Jakasoerpalam, stil, om er ons middagmaal te nemen.

De chauderie van dit dorp lag aan den weg, zij was zindelijk en bijna nog nieuw, doch

doch klein. Gelukkiglijk bevonden er zich weinig reizigers in, en twee zijden waren ledig. Mijn volk besloeg de eene, en ik met mijnen vriend namen de andere zijde in.

Naauwelijks waren wij geplaatst, of een mijner Koelies riep tot mij: *moenoe Palaka, Aya!* (drie Palanquins, Mijn Heer!) en in der daad, wij zagen van verre drie Palanquins, met eene groote menigte Koelies en bagagie, aankomen; er was geenen twijfel, of zij zouden in onze chauderie halte maken, het was de eenigste, buiten eene trivasel, die zich in het dorp bevond.

Waarschijnlijk waren het Engelschen, die van Madras kwamen, en daar ik allen twist wilde vermijden, en ook niet gaarne met dat trotsche en verwaande volk in gezelschap was, maakte ik hen in tijds plaats, om niet verpligt te zijn, dit op hun gebod en bevel te moeten doen, of bij weigering, geduldig en stilzwijgend te moeten zien en toelaten, dat zij mijne bagagie uit de chauderie wierpen. Deze hoon had ik moeten lijden, zonder mij er tegen te kun-

nen verzetten, want ik was nu niet in staat om geweld met geweld te keeren, ook waren zij, zoo ik dacht, met hun drieën.'

Ik verliet dus met mijnen vriend de zijde der chauderie waar wij ons bevonden, en wij begaven ons naar eene andere, bij eenige Indianen, die er gelegerd waren; en wel was het gedaan, want kort daarna, kwam de gansche stoet aan, en nam de door ons verlatene plaats in.

Ik had regt gegist, het waren twee Engelschen, en in den derden Palanquin was hun Dobash of hoofdbediende.

Ik beval een' mijner Koelies, om zich met die der aankomenden in gesprek in te laten, en na te vorschen, wie deze vreemdelingen waren, en vernam welhaast, tot mijne verwondering, dat een derzelven de nieuwe Gouverneur van Mazulipatnam was, dezelfde Mr. HARCLEY, naar wien de Generaal CLINTON mij had gevraagd, toen wij zijne hoofbende passeerden.

Niet lang daarna, kwam hij zelf bij mij, groette mij zeer beleefd, vroeg wat Landsman ik was, en of ik het Engelsch verstond?

ſtond? en toen ik hem hierop voldaan had, verzocht hij *the honour of my company* (de eer van mijn gezelſchap), om een glas madera, en een ſtuk koud gebraad met hem te nuttigen.' Hij had van zijnen Dobash verſtaan, dat wij van Mazulipatnam kwamen, en daar hij tot Gouverneur van die plaats was aangeſteld, zoude ik hem mogelijk, over *verſcheidene zaken, dit Gouvernement en deszelfs Inwoners betreffende*, eenige inlichting kunnen geven.

Ik antwoordde hem, dat ik te korten tijd op die plaats was geweest, om eenig onderzoek naar hetgene hij van mij wenschte te weten, te hebben kunnen doen; van de weinige weken die ik er doorgebragt had, was ik verpligt geweest, de helft in huis te blijven, wegens de groote hitte, die er toen heerschte, de overige tijd had ik tot het afdoen mijner bezigheden besteed; buitendien bemoeide ik mij nooit met politieke- of gouvernements-zaken.

Hier mede dacht ik van hem ontſlagen te zijn; doch daar hij echter op de eer van mijn gezelſchap bleef aandringen, en tevens mij-

nen reismakker mede noodigde — ſtond ik eindelijk zijn verzoek toe.

Ik moet zeggen dat hij ons wel onthaalde, en vele beleefdheden beweês. Hij was zelfs openhartig genoeg, om mij zijne perſoonlijke omſtandigheden, en de reden waarom hij in de Indië was gekomen, te verhalen. Men had hem bijzonderlijk derwaarts gezonden, om zijn fortuin te maken, ten einde den vervallenen ſtaat zijner familie daar door te herſtellen. Zijn vader, een nobleman, en lid van het parlement, had zich ongelukkiglijk door het ſpel, enz. geruïneerd, en zoude zelf dit reisje naar de Indië gedaan hebben, om er eenige plumbs (*) van daan te halen, ware het niet, dat ligchamelijke gebreken en andere omſtandigheden, hem hierin hadden verhinderd.

Tot dit groote werk was hij nu beſtemd, en hij hoopte er zich ook wel van te kwijten, en aan de verwachting van zijne familie te voldoen. Het was nu eerst acht

maan-

(*) *Plumb*, eene benaming voor 100,000 ponden Sterling.

maanden dat hij zich in de Indië bevond, en reeds had hem het geluk zoo gediend, dat hem een der aanzienlijkſte Gouvernementen van de kust was te beurt gevallen. Alle zijne vrienden te Madras, en de Gouverneur van die plaats zelf, hadden hem verzekerd, dat hij er binnen vijf jaren zoo veel geld bijeen konde ſchrapen, om er levens lang in *Europa als* een *Gentleman* van te kunnen leven. Men had hem wel eenige inſtructiën en voorſchriften te Madras gegeven, op wat wijze men dit op de best mogelijke en ſpoedigſte wijze konde volvoeren; doch daar hij noch de taal, noch de gewoonten van het Land kende, en zijn voorzaat ongelukkiglijk dood was, die hem anderzins veel inlichting konde geven, was hij bevreesd, dat het eenigen tijd zoude duren, eer hij alle de bronnen ontdekte, waaruit de overledene de ſchatten had geput, die hij had nagelaten.

Een perſoon als ik, zoude hem, wegens mijne taalkunde, (want hij had mij met de Koelies hooren ſpreken) en de ondervinding en kennis, die ik door mijn langdurig verblijf in de Indië moest hebben verkregen,

van een buitengemeenen dienst en voordeel zijn.

Hij wilde mij, indien ik konde besluiten met hem naar Mazulipatnam weder terug te keeren, en in zijnen particulieren dienst te treden, een ruim salaris geven. Hij stond er voor in, dat ik binnen weinig jaren geld genoeg zoude hebben, om met hem naar Europa te kunnen gaan; ook wilde hij mij buitendien, nog *under Collector of the taxes*, of Onder-Collecteur der belastingen, maken, welke post hij wist, dat toen juist te Mazulipatnam open was, en waartoe volstrekt een Europeër vereischt werd, die de taal verstond, en met dat zwarte volk wist om te springen, als zij hunne taxes, of belastingen, niet betaalden.

Hij was er voor, om direct parate executie aan hen uit te oefenen, zoo als ook zijne orders luidden; het uitstel van acht dagen, dat men hun gewoonlijk gaf, scheen hem onnut en overtollig, dit wilde hij afschaffen.

Ik schrikte! — Parate executie! — dit woord sneed mij in de ooren, als of hij er

een

een dolk in had geboord. Ik wist wat hij er door verstond; ik kende het ambt en de pligten van eenen Engelschen Onder-Collecteur. Hij moet, verzeld van zijne bedienden, in de omliggende dorpen, en ook in de stad, op zekeren daartoe bepaalden tijd of tijden, de ontallijke belastingen, (de Hemel weet waar niet al op,) waarmede men de arme Inwoners bezwaard, ophalen.

Ik wees dus deze aanbiedingen beleefdelijk van de hand. Ik gaf bezigheden voor van het uiterste belang, die mijne tegenwoordigheid te Madras vereischten, en die mij beletten, van zijne goedheid en vriendelijk voorstel gebruik te maken; — ook had ik door den koophandel reeds een klein kapitaaltje overgegaart, genoegzaam om, zoo niet als een Gentleman, ten minsten als een burgerman, in mijn vaderland te kunnen leven — dit zeide ik alleenlijk om maar van hem af te komen.

Hij en zijn vriend, deden nog wel eenige verdere pogingen, om mij over te halen; doch toen hij zag, dat ik bij mijne weigering volhardde, werd er niet meer

van

van gesproken; alleenlijk riep hij mij uit den Palanquin nog toe, dat, zoo ik mij in het vervolg nog mogt bedenken, — ik vrijelijk, zelfs zonder van te voren te schrijven, bij hem konde komen.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Iets over de Engelsche Compagnies Dienaars in de Indiën. — Derde vergiftiging. — Aankomst te Palliacatta. — PANCRATIUS HARINGA MEPPE. — *Doctors en Chirurgijns der Hollanders in de Indiën. — Hospitalen. — Vertrek van Palliacatta. — Beschrijving van die plaats.*

Daar beware mij de Hemel voor! zeide ik tot mijnen reismakker, die mij laakte, dat ik deze schoone gelegenheid, om mijn fortuin te maken, had van de hand gewezen. Doch dit was de eerste maal niet; ik had nog wel eene betere aanbieding van dien

dien aard afgeslagen (*). En welk een ambt wilde hij mij geven! Ik konde het den man niet kwalijk nemen, want hij kende mijne denkwijze daaromtrent niet, hij zoude er anders wel van gezwegen hebben. Van alle posten en bedieningen van dien aard, was het juist degene, daar ik altijd de meeste afschuw van had, en waartoe ik het allerminst bekwaam en geschikt was. Een ambt, dat met mijne denkwijze en grondregels strijdig is, zoude ik volstrekt niet willen, noch kunnen aanvaarden.

Ik zoude in staat kunnen zijn, om de arme landlieden, wanneer zij de hun opgelegde belastingen niet op den bestemden tijd voldeden, van hunne geringe bezittingen te berooven, en parate executie over deze ongelukkige en zoo onderdrukte Inboorlingen uit te voeren! Veel liever had ik mijn brood willen bedelen.

De Lezer zal verwonderd zijn, dat men daar ook van parate executiën weet; —— ja,

(*) Die van Lord MACARTNEY. Men zie mijne Lotgevallen op eene Reize van Madras naar Ceilon.

ja, wel degelijk! — over de Indianen wel te verstaan. — De Engelschen zijn met dat hulpmiddel terstond gereed.

Het is waar, de arme landlieden hebben geene huizen, geene meubelen, geene kleederen, geen bed, enz. Ach neen! dit alles hebben zij niet; hun huis is eene stroo hut, hunne meubelen zijn de potten en pannen, waarin zij hun eten koken, en eene kist, in plaats van een kabinet; hunne kleederen zijn een lap katoen lijnwaad, om hun middel; hun bed, stoel en tafel is eene mat. — Waarmede dan, zal men vragen, kan men zich schadeloos stellen, en tot wat einde dient dan parate executie? O! men vindt nog evenwel altoos genoeg. Hebben zij geene gereedschappen, geen paar koebeesten of trekossen, wel, men verkoopt een of meerder van hunne kinderen, en ook wel alle; of anders, als die er niet, of niet genoeg zijn, de moeder er bij — de vader — ja somtijds de geheele familie, en maakt ze tot slaven! — En deze post wilde men mij opdragen! — foei! — ik kan, sedert dien tijd, dat woord parate executie niet meer lijden.

Met een hart vol van droefheid en woede,

de, zag ik dezen nieuwen uitgehongerden gier achter na, die nu henen ging, om zich, even als zijne voorgangers, met het zweet en bloed der ongelukkige Inwoners van Mazulipatnam vet te mesten.

En zulk gefpuis wordt er jaarlijks bij honderden naar die landen gezonden, — opzettelijk heen gezonden, om die goede, zachtzinnige en beklagenswaardige Indianen uit te plunderen en te berooven. — Welk eene barbaarschheid!

Het houdt niet op; er is eene gedurige afwisfeling, eene gedurige ebbe en vloed van deze gelukzoekers.

Naauwelijks zijn eenige derzelven, met fchatten beladen, naar hun vaderland terug gekeerd, een ander gedeelte door den dood in het midden hunner rooverijen gefluit, en weggerukt, of nieuwe fcheepsladingen van deze uitgehongerde wolven, van allerlei foorten, onder allerlei benamingen en titels, zijn reeds weder derwaarts onderweg.

Het wemelt er van ledigloopende kooplieden, onderkooplieden, en hoe zij al heten mogen, die angftig en verlangend op den dood dergenen die reeds geëmploijeerd

zijn,

zijn, loeren, als de kraaijen op het zieke beest.

Meestal zijn het lieden die in Europa niet hebben willen deugen, die niets hebben geleerd, en geene andere verdienste bezitten dan aanbevelingen en voorschrijvingen, en daar met de laagste vleijerijen om hunne gebieders rondkruipen, en na een' post of ambt *hunkeren.*

Uit deze nu, worden de plaatsen van Opperhoofden, Factoors, Gouverneurs, Secondes, enz. voor de kleine en mindere kantoren vervuld; de Opperbevelhebbers en Raden voor de hoofd-kantoren, krijgen hunne aanstelling direct in Europa. Men moet daarom echter niet denken dat zij van eene betere soort zijn, dan de anderen, of dat men daartoe lieden verkiest van bijzondere talenten, uitmuntende deugden en bekende menschlievendheid, en voornamelijk van eene grondige kennis dezer landen en volkeren, en van de zaken hunner maatschappij; ach neen! dit komt er niet op aan; zoo zij maar naar de oude en gewoone trein en slenter, de zaken kunnen waarnemen, dan is het wel; 't geen zij daar van elkanderen leeren als een A, B, C.

Hunne voornaamste bekwaamheid moet bestaan, dit zwarte volk in bedwang te kunnen houden, en te beletten, dat zij het juk, dat hun deze goede Christenen hebben opgelegd, afschudden, en zij het hoofd niet uit het stof verheffen, waarin men hen nedergedrukt houdt; hiertoe vermeent men nu, dat ieder in staat zij. Lords, Advocaten, Militairen, ieder denken zij dat kunde en bekwaamheid genoeg heeft, om de Indianen te regeren, mits hij het maar met eenen ijzeren scepter doe. Men is dus nooit om voorwerpen tot zulk eenen gewigtigen post verlegen.

Opgeblazen van eigenliefde, heerschzucht, gierigheid, trotschheid, en vol vooroordeel en verachting voor de volkeren, die hij gaat gebieden, verlaat zulk een toekomstig despoot zijn vaderland. Gemeenlijk heeft hij een' troep jonge gasten, de zonen of naastbestaanden zijner patronen, of der genen, die hem tot dien verheven post aangesteld hebben, bij zich, die zij hem mede geven, om dezelve ten spoedigste weder rijk naar huis te zenden.

Met welk eene pracht, met welk eenen luister, wordt hij in zijn Gouvernement in-

ingehaald; men ontvangt en huldigt hem als ware hij een Monarch, — alles kruipt om hem heen, met de slaafachtigste onderwerping, met het diepst ontzag. Men bewijst hem eenen bijna goddelijken eerbied. Door de buitensporigste lofredenen, de walgelijkste vleijerijen, tracht ieder zijne opmerking en gunst te verwerven; geld voornamelijk *is hier toe wel de naaste weg*, dit alvermogend middel wordt niet vergeten, niemand nadert hem met ledige handen; men overlaadt hem met geschenken — en het goud vloeit hem reeds, bij zijne aankomst, van alle kanten toe.

Doch wat is dit, bij de andere bronnen die voor hem open staan! Alles is hem cijnsbaar; van alles heeft hij zijne inkomsten, zijn deel; uit alles weet hij voordeel te halen. Welke verbazende sommen ontvangt hij niet van hen, die voordeelige en aanzienlijke posten bekleeden, en hem, van tijd tot tijd, opdat hij hunne rooverijen door de vingeren zie, een gedeelte van den buit afstaan! —— Wat niet al voor de vacante ambten en bedieningen, die hij verkoopt! en dan, de ontallijke afpersingen, die hij

 op

op de arme Inboorlingen uitoefent; het uitplunderen van eenige steden, ja somtijds van gansche landen der Indiaansche Vorsten, zij mogen zijne vijanden, of onzijdig, ja zelfs zijne bondgenooten zijn; hij en zijne Raden vinden altoos eene oorzaak van twist.

Hier bij komt nog, wat hij zijner Maatschappij ontsteelt; wat hij, op het Monopolium van verscheidene onontbeerlijke Handel-artikelen, ja levensbehoeften, wint — wat... doch wie kan ze allen opnoemen, deze ontallijke middelen en wegen die hij aan de hand heeft; alle deze uitvindingen en kunstgrepen waarvan hij, en negen-tiende gedeelten der andere Compagnies geëmploijeerden zich bedienen, om schatten te verzamelen; de schelmerijen van CARTOUCHE zijn er maar kinderspel bij!

Geen wonder dus, dat hij na weinig jaren weder tot de afreize gereed is, en eer men het denkt, naar Europa vertrekt; alhoewel sommigen, zoo door eenen onverzadelijken gouddorst en eerzucht zijn bezeten, dat zij hunne posten niet verlaten, voor dat zij door hunne Directeuren of door den dood opgeroepen worden, om plaats voor eenen an-

anderen te maken, die natuurlijker wijze in alles de voetstappen van den afgetredenen volgt.

Vergeefs hoopt het ongelukkige volk onder ieder dezer Gouverneur - Generaals, Gouverneurs, Vice-Koningen, en hoe alle die groote en magtige Heeren ook mogen heeten, op verligting van den vreesselijken last die hen drukt; *vergeefs zien zij met verlangende harten* naar ieder nieuw verwacht wordende gebieder uit, of die mogelijk menschlievender en onbaatzuchtiger dan zijn voorzaat mogt zijn, om hen uit de klaauwen der tallooze gieren, die op hen azen, te verlossen, en zich over hunne ellende te erbarmen. Welk een onbezonnen, onredelijken eisch! — welk een strafbaar vermoeden! — Die Heer zoude zulk eene verre reize om niet doen! Hij zoude zijn dierbaar vaderland verlaten, om zich de zaak dezer domme en verachtelijke Zwarten aan te trekken, en zijn medechristenen afvallen! Hij zoude zijne eigene voordeelen en belangen, en dat van zijnen opvolger ter zijde stellen, en den kostelijken tijd, die hem tot het maken van zijn fortuin, door den Vorst, of de Heeren Directeuren was verleend, tot het welzijn en

geluk dezer Heidenen gaan besteden, en deze schoone gelegenheid, om zich te verrijken, verwaarloozen! — Welk eene onvergeeflijke dwaasheid zoude dit zijn! — En zoo hij eens onverwachts naar Europa werd terug geroepen, en hij kwam, zoo arm als hij was uitgegaan, weder t'huis — hoe zoude iedereen hem laken en uitlagchen! Hij konde *dit nooit aan zijne familie* en aan zijne patronen, die hem in dien verhevenen post, met zulk een edelmoedig oogmerk, gezet hadden, verantwoorden. Men heeft hem immers niet in de Indiën gezonden, om den toestand der *Zwarten* te verbeteren, naar hunne klagten te hooren, en ze van de belastingen, enz., enz., die hen drukken, te verligten; maar in tegendeel, om den wankelenden staat der Maatschappij ginder, door nieuwe middelen te onderschragen, en opdat hij zijn fortuin zoude maken — en hierin wil hij zijnen pligt betrachten; — ieder is zich zelf immers het naaste? — Ieder steelt, en waarom zoude hij het niet doen? — Deze vier of vijf millioenen ponden sterlings die hij er van daan sleept, zullen juist het land en volk niet ruïneren! — En wat klaagt dit *Zwarte* vee toch! — *is*

het

het niet genoeg dat men hun nog zoo veel laat, om niet gansch van honger te ſterven? Zij kunnen het op deze wijze nog jaren lang uithouden, en nog menigen braven Europeaan, die hun komt bezoeken, een genoeglijk en heerlijk leven in zijn vaderland verſchaffen, en zijne gansche familie gelukkig maken, eer zij geheel uitgeput en uitgemergeld zijn. *Men misdoet hierin noch tegen de goddelijke, noch menſchelijke wetten, en ieder Europeaan kan met een gerust geweten, en naar welbehagen met dit volk handelen, dewijl zij bijzonder daartoe zijn geſchapen, om de Christenen met hun lijf en leven te dienen, en van nut te zijn. Ook zijn zij immers van God voor altoos vervloekt! hunne zwarte kleur is het merkteeken van hunne eeuwige dienstbaarheid en verſtooting.*

Waarde Lezer! hoe verachtelijk en belagchelijk u ook die taal mag voorkomen, dus, of op dergelijke wijze, redeneren vele, en denken, de meeste Europeanen in Indiën bij zich zelven! Zij zoeken zich door dergelijke laffe uitvlugten, wegens de ongeregtigheden en wreedheden die zij aan deze ongelukkige volkeren uitoefenen, te verontſchuldi-

 gen,

gen, en hunne gewetens gerust te ſtellen. En deze fraaije denkbeelden van hunnen evenmensch, hebben zij van eenige Godgeleerden, die ſtaande houden en u zelfs uit den bijbel, zullen bewijzen, dat de vloek des Heeren op deze zwarte volkeren rust, en dit goedertieren en alle menſchen lievend Opperwezen hun, in hunnen onderſtelden Stamvader KAÏN, of CHAM gedoemd heeft, om den Europeaan of blanken, voor eeuwig te moeten dienen en onderworpen te zijn. Het zijn afgoden- en duiveldienaars, zeggen zij, vijanden Gods en van zijn woord, zij moeten als zoodanig ook behandeld worden, en men kan, wat men hun ook doe, (zoo lang zij geene Christenen worden, en zij in dien ſtaat van verdoemenisſe blijven) zich weinig of niet aan hen bezondigen.

Dit afſchuwelijk ſtelſel en gevoelen, *komt* den kleinen, en voornamelijk den grooten Indiaanſchen Dwingeland, uitmuntend in zijnen kraam te pas; hij maakt er dus in het geheel geen gewetenswerk van, om deze *Zwarte* Heidenen, op alle mogelijke wijze te kwellen en te onderdrukken; en zoo hij al met de vorige Spaanſche beulen, die deze landen ontdekten, niet gelooft, dat hij het Opper-

perwezen eenen dienst doet, met hen uit te roeijen, ten minste maakt hij en zijne helpers geene zwarigheid, nu en dan, als er dringende noodzakelijkheid is, en hij gaarne, om de een of andere reden, twee, drie jaren vroeger, en met een klein kapitaaltje van een paar millioenen ponden sterling meerder, naar het vaderland zoude willen terug te keeren, (onder *voorwendsel dat het welzijn en de veiligheid* der Maatschappij het vereischen), eene kleine massacre, van eenige duizenden, ja honderdduizenden dezer zwarte verworpelingen te gebieden, of hunne landen af te loopen en uit te plunderen, om zich op zijn gemak al hetgene hij bij hen vindt, van Gods- en regtswege toe te eigenen; — doch het is mij onmogelijk, om in dien trant langer voort te gaan; ik schrijf uit verbittering deze treurige waarheden in eenen boertigen en satirieken stijl, terwijl mijn hart, ter zelfder tijd, door medelijden en wraaklust verscheurd wordt.

Wat ik van deze Opperbevelhebbers der Indiaansche bezittingen gezegd heb, betreft niet alleen die van de tegenwoordige, maar ook van de vorige eeuwen.

Welk een geroep werdt er in vorige tijden, van de eerste noodlottige ontdekkers dezer ongelukkige landen gemaakt, en hoe bazuint men nog tot op dezen dag de roem en glorie van eenen COLUMBUS, FERDINAND CORTEZ, PIZARRO, ALBUQUERQUE, en andere dezer gelukzoekers, of liever roovers en moordenaars, uit, en zoekt hunne daden door boeken en geschriften te vereeuwigen. En waarin bestonden dan deze glorierijke daden? — In menschen met ongelijke wapenen te bestrijden en te overwinnen, en dat nog niet eens voor de vuist, maar als lafhartigen — onverwachts, of door verraad; en zich, onder den schijn van vriendschap, bij deze onnoozele en onkundige volkeren in te nestelen, en deze goedaardige, herbergzame en geen erg denkende Indianen, in het midden van derzelver zekerheid en vertrouwen op de eeden en de edelmoedigheid hunner gasten, als vuige schelmen en laffe moordenaars aan te vallen en te vernielen! — O! ik kan aan deze afschuwelijke Spaansche monsters niet denken, zonder hunne gedachtenis te vervloeken! — Het bloed van dertig millioenen, ja,

van dertig millioenen onſchuldige menſchen, (volgens een van hunne eigene Schrijvers (*), een ooggetuige,) die zij op de wreedſte wijze vermoordden, rust nog op hun land, en is van God nog niet gewroken.

De Indiaanſche Opperbevelhebbers van den tegenwoordigen tijd, begaan wel niet zulke uitgeſtrekte moordenarijen en generale ſlagtingen onder de *Indianen*, als hunne voorzaten, de Spanjaarden, ten minſte niet in koelen bloede. De honderdduizend ſlaven, die men rekent dat jaarlijks op de Suikerplantagiën door gansch West-Indiën om hals gebragt worden, niet te rekenen, weet ik mij op dit oogenblik geene andere te herinneren, als het Bataviaasch bloedbad van dertig duizend Chinezen, en de drie millioenen menſchen in Bengalen, die het Engelſche monſter CLIVE liet doodhongeren; doch, wat onderdrukking, plundering en uitzuiging aangaat, hierin geven zij de Spaanſche helden niets toe, en zij worden, even eens als deze, nadat zij met hun bloedgeld beladen, in het vaderland terug zijn gekomen, *zoo zij* maar

(*) Den Bisſchop DE LAZ CAZAS.

maar deze zuchtende en verbitterde Indianen in toom hebben weten te houden, en hun belet hebben hunnen wanhoop te uiten en het afgrijslijk en verfoeilijk juk, dat hen in het ſtof drukt, af te ſchudden, als wonderen van dapperheid, van ſtaat- en regeringskunde aangezien en vereerd. Men....

Doch ik moet mij met geweld van dit onderwerp afſcheuren, — *als ik* er eens aan ben, *is* het mij bijna onmogelijk om er van uit te ſcheiden, en in plaats van mijne reize, zoude ik niets dan van deze Engèlſche Indiaanſche Dwingelanden ſchrijven, alle hunne gepleegde gruwelen rijzen als bergen voor mijnen geest, en elke gelegenheid waar ik dezelve weder uit de nacht der vergetelheid kan rukken, en hen met ſchande overladen, is mij dierbaar. Ik wenschte de haat en verachting die ik hen toedraag, aan alle mijne Lezers te kunnen inboezemen en mede te deelen. O! indien zij deze tijgers in alle hunne boosheid en wreedheid kenden, zij zouden dezelve, even als ik, vervloeken en verfoeijen.

Wij zullen hen dus voor eene poos daar laten, en het verhaal mijner reize weder hervatten.

Zoo

Zoodra waren Mr. HARCLEY en zijn ſloet niet uit ons gezigt, of wij maakten mede klarigheid om te vertrekken, en verlieten de chauderie.

Het zal omtrent vijf uren geweest zijn, de zon was aan het ondergaan, toen wij eene kleine chauderie, die aan den weg ſtond, bereikten; zij was gansch ledig.

Onze Koelies hielden hier eene poos ſtil, om water uit eenen put te ſcheppen, zich te verfrisſchen, en een weinig uit te rusten, terwijl ik intusſchen met mijnen reismakker voor de chauderie wat heen en weder wandelde, en wij ons nog over de aanbieding van Mr. HARCLEY onderhielden.

Wij zullen in deze chauderie omtrent een half uur geweest zijn: ik had al dien tijd mijn' bediende FRANCISCO gemist, zonder iets kwaads te vermoeden; juist eenige minuten voor ons vertrek, beval ik een' der Koelies te zien, waar hij was, en hem te roepen; ik wilde hem iets zeggen. Men zocht, men riep hem overal, doch vergeefs; waar konde hij zijn? achteruit was hij niet gebleven, want ik had hem, toen wij uitſtapten, nog geſproken. Men denke dus, hoe verwonderd wij waren, toen men ons

ein-

eindelijk kwam zeggen, dat hij in eenen duisteren hoek van de chauderie lag, vreesfelijk steenende en niet kunnende opstaan.

In der daad wij vonden hem in eenen ellendigen staat. Hij kroop over den grond van pijn in zijne maag en ingewanden.

In het eerst dacht ik dat hij bezweet en verhit zijnde, zich door het drinken van koud water te schielijk had verkoeld; doch welhaast vernamen wij van hem, wat zijne ziekte had veroorzaakt.

Welk eene wonderlijke overeenkomst en gelijkheid van ongevallen! — Ik was van eene slang gebeten; een venijn, schoon niet zoo snel werkend, doch niet minder vernielend en doodelijk, knaagde aan het leven van mijnen reismakker, en de arme FRANCISCO had het ongeluk zich te vergeven!

Onvoorzigtiglijk had hij eenige Nilamkaï, van eenen boom die bij de chauderie stond, geplukt en gegeten; deze vrucht gelijkt in smaak en gedaante veel op de Naguei palam, of Jamblang, waar voor hij ze ook had aangezien; raauw is deze vrucht vergiftig, doch in de zon gedroogd zijnde, nadat de pit er is uitgenomen, en vervolgens in

azijn

zijn gelegd, wordt ze van fommigen als Atchar gebruikt.

Het vreesfelijk kolijk dat hem had aangetast, verzeld van eene onophoudelijke en vergeeffche poging om te braken, deed mij voor zijn leven vreezen. Ik was in de grootfte verlegenheid, en buiten ftaat, om hem in deze eenzame en afgelegene plaats te helpen, of eenige verligting te verfchaffen. Wilden mijne Koelies hem maar in den Palanquin naar het naaste dorp brengen, — ik vroeg het hen, doch zij weigerden het eenpariglijk, om dat hij een Parriah was, en zij door hem te dragen hunne Caste zoude verliezen, — geen bidden, geene aanbieding van geld, konde hen hiertoe bewegen; trouwens, ik had deze weigering wel verwacht,

Er moest intusfchen fchielijk raad gefchaft worden; naar allen fchijn konde hij het in dien ftaat, geen uur lang meer goed maken, hij begon op te zwellen, en het geweld dat hij deed om over te geven, was ijsfelijk.

Die arme jongen! zoude ik die nu ook nog moeten verliezen! Zulk een trouw dienaar,

naar, en die mij zoo lief had! — Stampvoetende en weenende liep ik heen en weder, — ik was wanhopig.

Wij hadden hem reeds arak en olie ingegeven, doch dit had zijne poging om te braken en zijn kolijk eerder verslimmerd; in den angst had niemand om laauw water gedacht, gelukkiglijk schoot mij dit middel nog in tijds te binnen. Oogenblikkelijk werd er vuur gemaakt, de ketel opgezet, en binnen een half kwartier uurs was alles gereed. Ik gaf er hem bij kommen vol van te drinken; dit hielp, en deed weinig tijd daarna de gewenschte werking.

Hij bevondt zich eindelijk, tot mijne niet geringe blijdschap, beter, doch zoo zwak, dat hij naauwelijks op zijne beenen kon staan.

Zonder mij zelven aan het grootste gevaar bloot te stellen, konde ik tot de terugkomst zijner krachten niet bij hem blijven. Ik zelf had eene spoedige hulp noodig, tot den volgenden dag, had ik gewis naar hem moeten wachten, en dan was het nog onzeker, of hij zoo ver hersteld zoude zijn, om den Palanquin te kunnen volgen.

Ge-

Gelukkiglijk verschenen op dit tijdstip twee reizigers aan de chauderie, man en vrouw; ik bood hun ieder een paar ropijen aan, mits dat den eenen naar het naaste dorp Golampalam zoude gaan, en met eene draagbaar of Doelie, en eenige Parriah Koelies terug komen, om mijnen bedienden derwaarts te brengen, en de andere in dien tusschentijd op hem *passen zoude*; waartoe zij terstond gereed waren.

Ik zag mij dus genoodzaakt, hoe ongaarne ook, hem terug te laten, en, na hem met genoegzaam reisgeld voorzien te hebben, beval ik hem, zoodra hij in staat zoude zijn de reize weder te ondernemen, in zijnen weg Palliacatta aan te doen, waar hij mij mogelijk bij eenen vriend, wiens naam ik hem opgaf, zoude vinden, of ten minste van mij hooren; en hiermede afscheid van hem nemende, en hem aan de zorge van de twee reizigers aanbevelende — spoedden wij voorwaarts.

Het was reeds laat en donker, toen wij in het dorp Koekanpoeram stil hielden, om er ons avondmaal te nemen, — doch wie zoude het voor ons gereed maken? FRANCISCO hadden wij ziek terug moeten laten,

en geen van de Koelies zoude, om al het wereldsch goed, een van onze potten en pannen hebben willen aanraken. Ik was dus genoodzaakt zelf voor Kok te ſpelen; dit had ik op mijne reizen weleer zoo menigmaal gedaan, en moeten doen, dat het mij niets vreemds was. Wij maakten echter weinig omſlag, bananas in eijerenſtruif gebakken, geroosde karwaat, mologonier, of peperwater, met rijst — was ons gansch traktement; terwijl ik dit klaar maakte, was mijn vriend met het vervaardigen van den punch bezig; wij aten en dronken ſmakelijk, want mijn hart was nu zeer verligt, door de hoop van mijne hand te zullen behouden; ik deed eene verſche pleister op dezelve, van de zalf die mijne vriendin mij had mede gegeven. Alles werd opgepakt, de toortſen aangeſtoken, men nam ons op — en wij vlogen over den grond, — luid rammelden de ijzeren ringen aan de wandelſtokken mijner dragers — zij hadden gezien dat ik vrolijker was dan gewoonlijk; eenpariglijk verhefte de gansche troep hunne ſtemmen, en boſschen en topen weergalmden van hun gezang. Toen ik des morgens ontwaakte, bevond ik mij voor de chanderie van Tripelewalam.

Dit

Dit dorp ligt op eene hoogte, en Palliacatta vertoonde zich duidelijk voor ons gezigt. Met opzet bleef ik hier tot acht uren; wij gingen toen weder op reis, en omstreeks negen uren, bereikten wij Manjewaka, een gehucht met eenen tempel, aan Ganga, de godin der kinderpokken, gewijd; en omtrent een kwartier uurs van Palliacatta gelegen. Hier bleef ik, en zond mijnen reismakker in zijne Doelie derwaarts, om naar den Equipagie-Opziener aldaar, JAN VAN ODIJK, te vernemen. Het was een' mijner beste Sadrasfche vrienden, in welke plaats hij mede dezelfde post had bekleed, die hij nu te Palliacatta waarnam. In lang had ik geenen brief van hem ontvangen, en wist niet of hij nog leefde, of naar elders was vertrokken; mijn reismakker moest hem van mijnen toestand kennis geven, en hem tevens vragen, of hij mij des noods voor een paar dagen konde huisvesten.

Daar ik mij toch in de nabijheid van Palliacatta bevond, wilde ik hem en eenige andere vrienden, die ik er waarschijnlijk zoude aantreffen, een bezoek geven; en tevens met den Opper-Chirurgijn over het ongemak aan mijne hand raadplegen;

 kon-

konde *hij* het niet genezen, ten minste *zoude* *hij* toch wel in staat zijn, den vinger te kunnen afzetten; en wat had ik dan met de Engelschen nodig, ik heb niet gaarne met dat volk te doen. Na de operatie wilde ik nog een paar dagen te Palliacatta blijven, en mij dan naar Madras begeven; tegens dien tijd zoude MAMIA er ook wel zijn, want de Daija had mij beloofd, *regtstreeks* er *naar* toe te *zullen* gaan, en geen omwegen te maken.

Ik had te Palliacatta wel bij het opperhoofd BLAAUWKAMER, of bij een' der andere geëmploijeerden van mijne bekenden kunnen logeeren, *zij* zouden mij met vermaak ontvangen hebben, indien ik mij bij hen had aangediend; doch in den staat waarin ik mij bevond, oordeelde ik het beter, mijn verblijf bij eenen ouden vriend, dan bij enkele bekenden te nemen; VAN ODIJK en zijne vrouw wist ik, zouden *zoo vele* zorg voor mij dragen, als voor hunnen eigenen zoon; bij hen behoefde ik mij niet te generen, of mij in te toomen — *ik* was er zoo vrij als in mijn eigen huis.

Mijn reismakker was nog geen half uur weg geweest, of ik zag hem reeds weder, met den goeden VAN ODIJK terug komen.

Die

Die brave man viel mij om den hals, en weende. — Welk eene blijdschap! na elkanderen zoo lang niet gezien te hebben; hoe beklaagde hij mij wegens mijn ongeval, en met welk eene gulhartigheid bood hij mij zijn huis, en alle mogelijk gemak, dat hij mij konde verschaffen, in hetzelve, zoo lang het mij goeddacht, aan.

Onder het wandelen naar de stad, vroeg ik hem naar den naam van den eersten Chirurgijn, en of het een kundig man was? — Ach, hemel! hoe verschrikte ik, toen hij mij den gewezenen Oppermeester van Nagapatnam, PANCRATIUS HARINGA MEPPE, noemde. Van zijne bekwaamheid, vervolgde VAN ODIJK, konde hij niet oordeelen; hij ten minste, gebruikte hem nooit, dewijl hij en zijne familie zich altoos van Indiaansche medicijnmeesters bedienden. Mogelijk, zeide hij grimlagchende, kent gij hem beter dan ik, dewijl gijlieden op een' en denzelfden tijd te Nagapatnam hebt gewoond.

In der daad, ik kende den man heel goed, en het speet mij regt, dat hij het juist moest zijn, dien ik hier te Palliacatta zoude aantreffen; een tweede Mr. ANDERSON,

en nog vrij flechter. Om het even; ik konde ten minste hooren, wat hij van mijn ongemak zeide, en, zoo het dan moest zijn — de operatie aan mijnen vinger wilde ik hem des noods nog toevertrouwen.

Wij kwamen in de ftad; VAN ODIJK beduidde mij de woning van onzen Doctor — ik ging weder in den Palanquin zitten — en ftapte bij hem af.

Hij ontving mij, tegen zijne gewoonte, redelijk beleefd, zeker om dat ik in eenen Palanquin kwam. Ik verhaalde hem mijn ongeval, wees hem mijnen vinger, en verzocht hem, mij zijn gevoelen er over te zeggen, en mij te helpen.

Hij haalde zijne fchouders op, en zonder een woord te fpreken, ging hij in een zijvertrek, van waar hij welhaast met een kistje vol inftrumenten, weder terug kwam, die hij alle laagzaam, en ftuk voor ftuk, voor mijne oogen op eene tafel uitkraamde. Zagen, kromme mesfen, fcharen, tourniquets en wie weet wat al meerdere fnijgereedfchappen. Ik zag dit alles insgelijks bedaard en zonder een woord te fpreken aan.

Terwijl hij hier mede bezig was, trad

zijn

zijn tweede, of de ondermeester in huis, een kaerel, die men de onkunde uit de oogen konde lezen.

„ Gij komt hier als geroepen, maat!" zeide MEPPE tot hem, „ ik wilde juist „ iemand om u zenden, om mij te komen „ helpen, eene amputatie te doen; ik denk „ dat wij volstaan kunnen, met de hand in „ *het gewricht af te zetten?*"

„ Van dit gevoelen ben ik ook, Mijn „ Heer!" zeide deze weetniet, een vlugtig oog op dezelve werpende.

Het bloed steeg mij in het aangezigt van schrik en verontwaardiging, over de onverschillige wijze, waarop deze onkundige schepsels, mij van mijne hand wilden berooven. Zonder voorafgaande naauwkeurige onderzoeking, zonder er met elkanderen over geraadpleegd te hebben, zonder te voren het een of ander middel te beproeven, of te werk te stellen, om mij, ware het mogelijk, zonder deze schrikkelijke operatie te helpen.

Ik zoude mij geduldig, en zonder tegenspreken, aan het afzetten van mijnen vinger hebben onderworpen, want om die te behouden, geloofde ik zelfs, dat niet doen-

lijk was, — maar mijne hand te moeten verliezen; mij van een lid te laten berooven, zoo noodzakelijk tot mijn bestaan en onderhoud; voor altoos de troostende gedachte te moeten opgeven, van nooit broodgebrek te zullen hebben, zoo lang ik eene pen in dezelve konde voeren! Ik beefde er van! Armoede en ellende stelden zich met al derzelver treurig gevolg, als een bliksem voor mijnen geest; alle mijne voornemens, alle mijne ontwerpen, waren dan op eenmaal vernietigd. Wat zoude ik ook zonder hand in Ventapalam doen? Hoe zoude ik mijnen tuin kunnen bearbeiden, mijne boomen en planten begieten, hoe zoude ik mijne twee koebeesten melken, mijn rijpaard regeren, en mijnen Hakkerie (*) mennen; want dit alles, en nóg meer, wilde ik er doen, dit wilde ik er mij, met vele andere dingen, aanschaffen. En MAMIA! wat zoude die niet schrikken, als zij mij dus verminkt zag.

Ik vloog schielijk over einde. „ *Hoe*,

„ Mijn

(*) Een Indiaansch Rijtuig op twee wielen, door koebeesten of ossen getrokken.

„ Mijn Heer!" riep ik uit, „ is het mijne „ hand, die gij met zoo weinig omftandig„ heid, en zoo weinig overleg, wilt af„ fnijden? weet gij wel, dat het mijne „ regterhand is? en waaraan dit verlies mij „ zoude bloot ftellen? Indien gij het wat „ nader onderzoeken wildet, zoudet gij „ mogelijk zien, dat ik met het verlies „ van den *vinger kan volftaan*; althans tot „ dat van mijne hand, geef ik volftrekt mij„ ne toeftemming niet."

„ Ik denk immers niet," antwoordde hij mij, op zijnen gewonen trotfchen en verwaanden toon, „ dat gij het beter wilt we„ ten als ik en mijn maat? Ik zeg u nu „ dat gij de hand moet misfen, daar het „ koudvuur er reeds in is; geen Doktor „ of Chirurgijn in de wereld is in ftaat, „ die te redden; ik verzie er duizend pago„ den aan! En talm er maar niet lang mede, „ want een paar dagen verder, fta ik u zelf „ niet in voor uwen arm, en mogelijk niet „ voor uw leven."

„ Doktor MEPPE!" zeide ik tot hem met een verachtelijk gelaat, „ ik *zal* het er „ dan op aan laten komen; gij ten minfte,

„ *zult ze* mij niet afzetten." En hier mede liep ik de deur uit.

Ik was niet ver meer van Madras, het is eene groote Stad, en aan Doctors en Chirurgijns wist ik, was er geen gebrek; het leed geenen twijfel, of onder zoo vele, bevonden er zich eenige bekwame mannen; Mr. FRANK zoude mij wel iemand aanwijzen; *zoo dom ten minste als* MEPPE *was konde er gewis geen een onder zijn.*

In der daad ik zoude het afzetten mijner hand veel liever aan eenen Indiaanschen Cosfovér (Pottenbakker) (*) aanvertrouwd hebben, zoo ik dan tot het ongeluk bestemd was, dezelve te verliezen, daar ik echter nog zeer aan twijfelde, dan aan zulk eenen weetniet als deze MEPPE.

Hij was een Oostvries van geboorte, in zijne jeugd ging hij als derde meester naar de Indiën, en kwam als zoodanig te Nagapatnam, waar men juist gebrek aan meesters in het Hospitaal had. Men maakte hem tweede meester, kort daarna had hij het

(*) Dit zijn de Indiaansche Chirurgijns, en men heeft er in der daad kundige lieden onder.

het geluk eene ſchoone vrouw te trouwen, en daar hij niet zeer jaloers noch kiesch viel, geraakte hij welhaast in de gunst van den Gouverneur REINIER VAN VLISSINGEN, die een liefhebber van mooije vrouwen was. Hij werd nu ſchielijk voort geholpen, werd Schafbaas, en eindelijk Oppermeester, of eerſte Doctor en Chirurgijn, (want die twee functiën zijn daar meestentijds aanéén verknocht,) zonder veel meerder kunde te hebben, dan toen hij als derde Meester uit Texel ging. —— Nu was hij na het verlies van Nagapatnam, weder tot Oppermeester te *Palliacatta* aangeſteld geworden.

En zulke Doctors of Meesters, als deze MEPPE, heb ik er vele gekend, zoo wel op de ſchepen der Hollandſche Oost-Indiſche Maatſchappij, als in hare Etabliſſementen.

Ik heb mij menigmaal niet genoeg kunnen verwonderen, over de onverſchilligheid en achteloosheid, met welke deze zoo noodzakelijke en onontbeerlijke claſſe van lieden, hier in Europa aangenomen werden, en hoe men zulke domme ſchepſels als ik onder hen gezien heb, nog dienst heeft kunnen geven.

Een

Een Chirurgijns jongen, bij voorbeeld, krijgt hier de nukken in het hoofd om op Oost-Indië te varen; hij wordt als derde Meester aangenomen, waar toe hij niet veel meer behoeft te weten, dan te kunnen fcheren, pleisters te fmeren, pillen maken, decoctums koken, en dergelijke; nu fterft de Ondermeester op de reize, en natuurlijker wijze wordt hij, volgens het regt van opvolging, door den Kapitein in de plaats des overledenen aangefteld, ja fomtijds gebeurt het wel, dat ook de Oppermeester komt te fterven, en onze Chirurgijns jongen oefent er, gedurende de geheele reize, de functie van uit.

Dit zijn nu wel enkele en bijzondere gevallen, echter gebeuren ze fomtijds, zoo als ik er zelf een heb bijgewoond. Ongelukkig nu de arme zieken, op zulk een fchip, voornamelijk als er aanftekende en gevaarlijke ziekten in heerfchen. Doch gemeenlijk vaart zulk een derde Meester uit en t'huis; doet, in Europa terug komende, zijn examen als Ondermeester, dat voor het grootfte gedeelte, in het van buiten leeren van antwoorden, op vragen die bijna meest al-

altijd dezelfde zijn, bestaat; hij komt klaar, raakt in Indië hier of daar aan den wal bescheiden, of zoo hij blijft varen, is hij op zijne derde of vierde reize gewis Oppermeester — zonder gestudeerd te hebben, zonder lessen te hebben gehoord — en wat nog het ergste is — zonder ondervinding.

Moet men zich nu nog verwonderen, dat er onder het volk op de meeste schepen der Compagnie, voornamelijk op de uitgaande, gedurig zulk eene sterfte plaats heeft?

Hoe menig arm soldaat en matroos, heb ik niet het slagtoffer van de onkunde en achteloosheid dezer Opper- en Ondermeesters gezien, zoo wel aan boord, als in de Hospitalen! — Ja! van de Hospitalen der Hollanders in Oost-Indië, moet ik ook nog een paar woorden zeggen. God beware een ieder voor dezelve! (ik spreek van dien tijd); sommigen zijn ware moordgroeven. O! wat zoude ik er niet van kunnen verhalen!

Om maar van de ellendige spijs te spreken, die men er de arme zieken geeft — wat uitgemergeld buffels- of bokken vleesch-

in

in water, zonder bijna eenige groenten, afgekookt, dat men daar Soep noemt, wat drooge rijst, en van het gemeenste soort; hoe goedkoop dezelve daar ook zij, wat meel en water, tot eene pap gekookt, en dergelijke; en hier voor moet de zieke soldaat of matroos, de helft van zijne armzalige gagie missen, die hem voor medicijnen, en voor deze ellendige kost, daar hij niet eens genoeg van kan krijgen, om zich, zoo hij aan de betere hand is, zat van te kunnen eten, wordt afgetrokken. Geene versnapering, geene versterkende spijs of drank, wordt hem toegediend, dan als het gemeenlijk reeds te laat is.

De Schafbaas krijgt spaansche wijn, wijntint, specerijen, thee, koffij, suiker, enz. voor de zieken, uit de pakhuizen der Compagnie; zijn maandelijksche rekeningen voor hun onderhoud en voor andere *ongelden*, zijn verbazend; doch deze wijnen en lekkernijen gebruikt hij, voor het grootste gedeelte, zelven, of hij maakt er geld voor, en de helft van zijne maandelijksche rekening, is zuivere winst; de zieken hangen dus geheel, wat hun voedsel aangaat, van zulk eenen Schafbaas af.

Hier

Hier bij voege men nu nog, de flechte, uitgedroogde en bedorvene medicijnen, die reeds zoodanig uit Europa worden mede gegeven, alhoewel de Compagnie ze voor goede betaalt; dit komt.... doch indien ik alles wilde vermelden, waaruit dit of dat misbruik zijnen oorsprong heeft, ik kreeg nooit gedaan; waarschijnlijk is het *nu* in deze en andere dingen beter geordonneerd, en wat ik van de gindsche *Meesters* en *Schafbazen* gezegd heb, is maar in het algemeen gesproken, er zijn zeker ook goeden onder, doch zij zijn dun gezaaid —— en hier mede punctum —— om weder tot mijne geschiedenis te keeren.

Toen ik van MEPPE bij VAN ODIJK kwam, vond ik het gansche huis vol van oude kennissen, zoo van Nagapatnam als van Sadras. Het nieuws van mijne aankomst was reeds door gansch Palliacatta verspreid; ieder was nieuwsgierig om mij te zien.

Mijn vervallen en vermagerd gelaat, veroorzaakt door de pijn die ik had geleden, de flapelooze nachten, en het weinige voedsel dat ik had gebruikt, hadden mij bijna

on-

onkenbaar gemaakt; zij verschrikten toen zij mij zagen; alle beklaagden zij mij, voornamelijk toen zij het vonnis van MEPPE vernamen.

Hoe verheugd was ik, mij op eenmaal in het midden van mijne oudste bekenden en vrienden te bevinden; onder deze waren vele van Nagapatnam, die ik in jaren niet had gezien, en hoe vele waren er niet al dood, of in andere landen verspreid. — O! die afschuwelijke Engelschen, die alle deze rampen en ellenden veroorzaakt hadden. Mogten zij eindelijk ook eens, van plaats tot plaats, door de Indiaansche volkeren verdreven worden, en nergens een toevlugtsoord vinden, waar zij hunne schuldige hoofden, voor het vervolgende zwaard kunnen verbergen.

Men zeide mij, dat vader TEMPLYN(*) ook te Palliacatta was; dezen ouden trouwen vriend moest ik bezoeken, te meer daar ik hoorde dat hij ziek was.

Ik

(*) Dezelfde van wien ik in mijne Lotgevallen op eene Reize van Madras naar Ceilon spreek, en met wien ik de reize te voet door dat Eiland heb gedaan.

Ik vond hem juist bezig zich aan te kleeden, hij had mijne aankomst vernomen, en zoo ziek hij was, dreef hem zijne vriendschap naar mij toe.

Ach! wij hadden niet gedacht, elkanderen in dien ſtaat weder te ontmoeten! Zijne omſtandigheden waren niet de beste. Hij had zijne familie te Jaffanapatnam verlaten, en was te *Palliacatta* gekomen, in de hoop van op dit nieuwe hoofdkantoor als Kuipersbaas weder aangeſteld te worden, zoo als hij voorheen te Nagapatnam was geweest. Nu was hij ongelukkiglijk ziek — zoo hij nu hier kwam te ſterven, wat zoude er dan van zijne vrouw en kinderen worden!

Ik troostte hem zoo goed ik konde; hij was niet in ſtaat, om in een lang geſprek met mij te treden, ook had ik er geen tijd toe; ik vroeg hem naar zijne familie, naar de Jaffanapatnamſche vrienden; wij herinnerden ons nog met vermaak aan onze reize te voet, door het binnenſte van Ceilon — en ik nam eindelijk een hartelijk afſcheid van hem, in de waarſchijnlijke veronderſtelling, dat wij elkanderen wel nooit zouden wederzien. Hij had gebrek aan geld, ik gaf

hem zoo veel hij benoodigt was, en rekende mij gelukkig, dat ik eenigzins aan de verpligting die ik aan hem had, konde voldoen, en een gering gedeelte van alle; die vriendschap beloonen, (zoo vriendschap door geld kan beloond worden,) die ik van hem, en de goede Moetje (*) genoten had — of hij dezelve weder heeft gezien, is mij onbewust.

Van mijnen vriend TEMPLYN, keerde ik terstond naar VAN ODIJK terug, men wachtte mij reeds aan tafel; die goede man, en zijne brave vrouw! — Zij hadden een heel gastmaal aangeregt, zoo goed het wegens de kortheid des tijds had kunnen geschieden, en om mijnent wille alle onze oude vrienden mede ter maaltijd genoodigd, om mij gezelschap te houden en te vervrolijken. Wij spraken over den ouden tijd, en verheugden ons nog over onze vorige gelukkige dagen. — Ach! zij zouden nimmer weder komen, zoo als zij ook nooit weder gekomen zijn, ten minste niet voor mij! — Nog eens — die verfoeijelijke Engelschen!

VAN

(*) Zoo veel als Moei; zoo noemde ik zijne vrouw.

VAN ODIJK en de andere vrienden, deden hun best, om mij ten minste tot den volgenden morgen bij zich te houden; een halve dag min of meer, dachten zij, zoude juist van geen nadeelig gevolg voor mijne hand zijn, doch ik liet mij niet bewegen; hoe weinig geloof ik ook aan de voorzegging en het oordeel van MEPPE sloeg, had hij mij evenwel eenen *schrik op het lijf gejaagd.*

*Zoo*dra hadden wij dus niet gegeten, of ik beval weder klarigheid tot de afreize naar Madras te maken.

Ik had voort, toen ik van MEPPE terug kwam, vier Parriah-Koelies, met eene Doelie, naar Golampalam gezonden, om er mijnen FRANCISCO van daan te halen, en denzelven naar Palliacatta te brengen. Ik verzocht VAN ODIJK voor dezen armen jongen te *zorgen, zoo hij nog ziek* mogt zijn, en denzelven bij zich te houden, tot ik hem van mijne woonplaats te Madras zoude onderrigt hebben.

Zoo scheidde ik van den goeden, eerlijken VAN ODIJK, en van alle mijne andere oude vrienden, die van de zes kantoren, die de Hollandsche Maatschappij langs de kust had, hier alle als mieren door elkanderen wemelden;

sommige in dienst, andere ledig loopende, en brood gebrek hebbende. — Welk eene dwaasheid, om Palliacatta tot een Hoofdkantoor aan te leggen! — Wat had men met een Hoofdkantoor op de Kust noodig, daar allen handel op dezelve was vernield? — Waarom niet terstond de gansche boel opgebroken, en naar Ceilon overgebragt? zoo als men naderhand toch heeft moeten doen.

Palliacatta, eigenlijk in de Malabaarsche taal Poeleij Cotta, of het oude Fort, ligt op 13 graden, 22 minuten Noorder breedte, omtrent 5 mijlen benoorden Madras, in eenen barren brakkigen zandgrond.

Het Kasteel of Fort der Compagnie, werd in het jaar 1689 gebouwd. Het is een regelmatig vierkant, met eene gracht omringt, die men droog laat, hoewel men ze vol kan laten loopen.

Het staat in het midden van het dorp, of zoo men wil, stad, dus dat de digt omliggende huizen, eerst alle zouden moeten worden afgebroken, eer het van eenige defensie zoude kunnen zijn.

Palliacatta en Nagapatnam, zijn de eenigste van alle Hollandsche Kantoren langs de

kus-

kusten Choromandel en Orixa, waarvan de Engelschen de Forten niet hebben vernield, omdat zij vertrouwden, en mogelijk reeds vooruit wisten, dat hun bij den vrede, eene van deze twee plaatsen zoude worden afgestaan, en zij hebben zich in hunne hoop niet bedrogen, dewijl Nagapatnam, de sleutel van Ceilon, hun ten deel viel. *Zoo men toch eene van deze twee plaatsen moest of wilde* afstaan, waarom hun *Palliacatta* niet gegeven? — O domheid! — ik mag er niet om denken!

Na het verlies van Nagapatnam, hebben de Hollanders Palliacatta, dat, zoo als ik gezegd heb, nu het eenigste hunner Etablissementen langs de kust was, dat nog een Fort had, tot hun Hoofdkantoor gemaakt.

Deze plaats is beroemd wegens de fraaije neusdoeken die men er vindt; nergens kan men ze zoo fijn maken, en er die duurzaamheid en schoonheid van kleur aan geven.

Te Madras worden dezelve nagemaakt; maar iemand, die er eenige kennis van heeft, ziet er ligt het onderscheid van. Ook worden nergens, door geheel Indië, zulke fijne katoenen kousen gebraaid, als te Palliacatta;

 het

het *korsje*, of de twintig paar, van de fijnste, komt daar zelfs op *f* 120 : — : — en meer.

Deze ſtad heeft ook het regt van eene Munt, doch zij mogen er alleenlijk pagoden en fanums ſlaan, en geene ropijen. Een pagood wordt gerekend op *f* 4 : 15 : — een enkele fanum op $2\frac{1}{2}$, en een dubbele op 5 ſtuivers.

Het was vier uren toen wij *Palliacatta* verlieten, en dus te laat om nog voor zonnen ondergang te Madras te zijn; in den nacht wilde ik er niet aankomen. Wij reisden dus door, bij het licht der toortſen, tot omſtreeks negen uren, en maakten in Tshina Marmelong halte.

Het was eên arm visſchers dorp, digt aan de zee gelegen; de chauderie was klein, oud, en redelijk bezet met *reizigers*; met mijne Koelies werd zij ſtikkende vol. Boomwerk ên topen waren mede in dit dorp niet te vinden, bij gevolg ook geene vruchten; doch aan rijst en goede verſche *visch*, daar ik zeer naar verlangde, was er geen gebrek.

Ik deed hier weder eene andere pleister om mijne hand en vinger. Deze laatſte *etter*-

de

de nog ſtijf door, en veroorzaakte mij nu en dan weder hevige pijn, die echter bij hetgene ik geleden had, in geene vergelijking konde komen. De dikte ſcheen eenigzins geſlonken, en de wond zag er beter uit; ook mijne hand was minder opgezwollen. Ik lag mij dus met den troost neder, dat mijne ellende welhaast een einde zoude hebben.

Toen den dag aanbrak, begaven wij ons weder op reis. Onze dragers hielden nu digt langs den zeeoever, zoo dat de uitgeloopene branding vaak onder den Palanquin wegſchoot, op het harde natte zand, waar zij gemakkelijker konden dragen, en ſneller voortſpoeden,

Eindelijk vertoonde zich Madras voor onze verlangende oogen, in deszelfs ganſche uitgeſtrektheid, met de Monté (*) in het verſchiet.

Het gezigt van deze ſtad, wekte de ſmertelijkſte herinneringen in mij op; wat ijsſelijkheden en rampen had ik in deze plaats niet al gezien! wat had ik er niet ondervonden!

Al-

(*) Of St. Thomas Berg.

Alle de ellende en jammeren, waarvan ik ooggetuigen was geweest, ſtelden zich op eenmaal weder voor mijnen geest. Ik gevoelde eene ſoort van afgrijzen — eene geheime woede en verontwaardiging tegen de Engelſchen vervulden mijne ziel.

Dat is, zeide ik tegen mijnen reismakker, het moordtooneel van zoo vele duizenden ongelukkige, *onſchuldige menſchen*, die ik door den bitterſten dood zag omkomen! In deze ſtad hebben Europiſche barbaren hunnen zetel gevestigd.

ZESDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Madras. — Doctor BETSSER. — *De Koning van Tidor. — Handelwijze te Batavia met de Indiaansche Vorsten. — Het Chineesche Bloedbad.*

Het zal tien uren geweest zijn, toen wij te Madras aankwamen. Mijn reismakker steeg in eene herberg af, die wij juist voorbij gingen, en die ik hem aanwees; zij werd door eenen Jood opgehouden; en ik liet mij terstond naar de shop of winkel (*) van

(*) Men moet zich geen denkbeeld maken, dat het kleine winkeltjes zijn, zoo als men hier veel in

van Mr. HALL, den Equipagie-Meester, brengen, waar mijn getrouwe en opregte vriend FRANK, dezelfde, aan wien ik, reeds zoo vele verpligting had, en die mij na de inneming van Sadras, in 1781, zoo vele vriendschap had bewezen, zich als Boekhouder bevond.

De goede man werd bleek van schrik, toen ik *zoo onverwachts*, *in eenen zoo* ellendigen toestand, voor hem verscheen.

Na dat hij met de hartelijkste deelneming het kort verhaal van mijn ongeluk had aangehoord, riep hij met drift uit:

„ Mijn waarde Vriend! hoe verheugd ben „ ik, dat dit ongeval u is over gekomen, „ in eenen tijd, dat wij een' der bekwaamste „ heelmeesters van gansch Europa in onze „ stad hebben."

„ Het is een Franschman, *hij is hier* „ eerst sedert kort van Isle de France aan„ gekomen; de man doet wonderen, zijne „ kuren doen elk verbaasd staan. Ik ken „ hem,

in Europa heeft; het zijn groote pakhuizen, in welke alle de kostelijkste Europische goederen te vinden zijn, somtijds ter waarde van 40 of 50 duizend ponden sterlings.

„ hem, en zal u een briefje aan hem me-
„ de geven, — ik twijfel niet in het minste
„ of hij zal u helpen."

Hij schreef het in der haast, en hierop zijnen Dobash roepende, gebood hij denzelven, mij naar Monsieur BEISSER, (dit was de naam van den Franschen Doctor) te geleiden.

„ Van daar," zeide de gulhartige vriend tegen mij, „ gaat gij terstond naar mijn
„ huis, gij zult er eene kamer gereed vinden,
„ en er behandeld worden, naar ouder ge-
„ woonte. Mijne vrouw zal verheugd zijn
„ u te zien, ik zal haar terstond van uwe
„ aankomst kennis geven."

Gelukkiglijk vond ik den Heer BEISSER te huis. Ik overhandigde hem het briefje van mijnen vriend FRANK, en nadat hij het had gelezen, verhaalde ik hem mijn ongeval, en wees hem mijne hand.

Ik zag hem zijnen mond en wenkbraauwen zamen trekken; „ dat ziet er lelijk uit," was al wat hij in het Fransch zeide; ik had hem in deze taal aangesproken.

Hij ging hierop terstond aan het werk, reinigde de wond, brandde en sneed er het hooge wilde vleesch uit, en na dat hij den

vin-

vinger had verbonden, en over de ganſche hand eene pleister gelegd had, verzocht hij mij wat te gaan zitten, en liet wijn brengen.

„ Mijn Heer! " zeide hij, „ gij zijt nog „ even in tijds bij mij gekomen; geen drie „ of vier dagen later, of het ware met uwe „ hand gedaan geweest. Wat den vinger „ aangaat, het kan gebeuren dat die zal „ moeten ſpringen; echter zal ik er mor- „ gen met meerder zekerheid van kunnen „ oordeelen."

„ Intusſchen, naar ik zie heeft er reeds „ eene verſterving in denzelven plaats gehad, „ of moeten plaats hebben; zonder de koste- „ lijke zalf die gij er op had, en die het „ koud vuur geſtuit heeft, en het leven en „ gevoel wederom terug heeft gebragt. Van „ wien hebt gij deze zalf? Zeker van geen' „ Chirurgijn, hij zoude anderzins de wond „ wel eerst gereinigd hebben. Weet gij „ ook hoe ze gemaakt wordt? Laat ze „ mij, bid ik u, eens zien, zij heeft bui- „ ten tegenſpraak uwe hand gered, en gij „ zijt aan hem die ze u gegeven heeft, de „ grootſte verpligting ſchuldig."

Het was mij onmogelijk om hem ter- ſtond te kunnen antwoorden; mijn hart werd

op

op eenmaal zoo vol, dat ik niet konde ſpreken.

„ Helaas, Mijn Heer!" borst ik eindelijk uit, met de oogen zwemmende in tranen, die de inwendige dankbaarheid aan MAMIA mij eensklaps afperſte, en die ik, al had er mijn leven van afgehangen, niet had kunnen wederhouden; „ ik heb het laatſte „ van deze *zalf* op *mijne* hand en vinger „ gedaan; hoe ze gemaakt wordt, is mij „ onbekend, een Indiaanſche Monnik, (ik „ wilde hem MAMIA niet noemen,) dien „ ik onderweg ontmoette, heeft mij dezel- „ ve gegeven, en ze voor mij gemaakt; ik „ heb er niets meer van, en er is geene „ waarſchijnlijkheid, dat ik den man ooit „ zal wederzien; ook zoude hij mij bui- „ tendien het geheim niet geopenbaard heb- „ ben."

„ Dat is ſpijtig," antwoordde hij, „ wat „ wilde ik niet voor het recept van deze „ zalf geven! wij hebben niets van dien „ aard, dat de verrotting zoo ſterk tegen „ gaat. Intusſchen troost u, en maak u „ niet ongerust; (hij zag de tranen in mijne „ oogen biggelen,) ik herhaal het u nog „ eens, uwe hand loopt geen het min-

„ ſte

„ ste gevaar, en voor uwen vinger is er
„ ook nog hoop."

Ik was dan wezenlijk het behoud mijner hand, en al het geluk van mijn leven, aan de goede en beminnelijke MAMIA verschuldigd! Wie had dit kunnen denken! O! hoe verlangde ik nu haar te zien, en haar mijnen dank voor deze groote weldaad te betuigen. Nooit, nooit moest noch konde ik dezelve vergeten!

Nadat ik mij met den Heer BEISSER een poos over de lotgevallen, die mij op de reize waren gebeurd, had onderhouden, vroeg hij mij eindelijk mijnen naam. Ik zeide hem denzelven. — „ Hoe!" riep hij uit, „ is uw vader niet uit Colmar?" ik antwoordde: ja. „ En was uw grootva-
„ der geen Burgemeester in die stad?" ook dit was waar. — Men oordeele nu van mijne verwondering, toen hij eensklaps opstond, en mij met de uitroeping: „ wel-
„ kom waarde neef! wat ben ik verheugd
„ u hier in zoo een ver land te ontmoe-
„ ten," omhelsde. „ Ja, mijn waarde! wij
„ zijn naastbestaanden, uwe moei was mijne
„ schoonmoeder."

Nu moest ik terstond mijnen *intrek bij*

hem

hem nemen, opdat, zoo hij zeide, hij eene aanhoudende zorg tot de genezing van mijn ongemak konde besteden; en, zonder mijn antwoord of toestemming af te wachten, schreef hij een briefje aan Mr. FRANK; en kort daarna zag ik mijne bagage, die ik reeds naar mijnen vriend had laten brengen, weder terug komen.

Welk een wonderbaar geval en ontmoeting, en hoe gelukkig! Juist op zoo een critiek tijdstip, een der kundigste Chirurgijns van gansch Indië, ja, ik durf zeggen, zelfs van Europa, aan te treffen, en nog bovendien een nabestaanden in hem te vinden, die nu gewis alle zijne kunst zoude aanwenden, om mij te helpen, dat hem ook, boven mijne verwachting, gelukte; want, om kort te gaan, eer drie dagen waren verloopen, was mijnen vinger niet alleen buiten gevaar, maar twee weken daarna zoo volkomen genezen, dat ik denzelven (ik had het nooit kunnen gelooven!) sedert, zonder het minste letsel of hindernis, weder heb kunnen gebruiken. Alleenlijk moest ik het beentje uit het voorste lid van denzelven, missen, dat hij, doordien het bedorven was, er uit nam.

Hij

Hij genas ook mijnen FRANCISCO van eene hevige koorts.

De Lezer zal zich herinneren, dat ik denzelven, in eene kleine chauderie, zeer onpasselijk en verzwakt, door het eten van eene vergiftige vrucht, terug moest laten.

Ik had VAN ODIJK van mijn verblijf bij Doctor BEISSER, terstond kennis gegeven, en hem tevens verzocht, aan MEPPE te seggen, dat ik volkomen was genezen, en niet alleen mijne hand, maar mijnen ganschen vinger had behouden. Dit had ik dien weetniet wel zelf kunnen schrijven, en hem geregte en scherpe verwijtingen wegens zijne onkunde en voorbarigheid doen; doch wat zoude mij dit gebaat hebben, het zou hem geen grein meerder verstand, of minder eigenliefde en trotschheid hebben gegeven.

VAN ODIJK antwoordde mij, dat de lieden, die ik naar mijnen bedienden had gezonden, om denzelven af te halen, hem nergens hadden kunnen vinden, en men niet wist, waar hij was gebleven.

Het smertte mij buitengemeen om den armen jongen, en ik gaf hem reeds op voor ver-

verloren; toen men hem, omtrent eene maand daarna, in eene Doelie, dood ziek, en zoo zwak dat hij niet ſtaan konde — bij Doctor BEISSER aan huis bragt. Doch deze kundige man bragt hem welhaast weder op de been.

Hij verhaalde mij, dat den genen, dien ik naar Gollapalium om eene Doelie en Koelies had gezonden, zonder een van beide was terug gekomen, dewijl er zich, zoo hij zeide, geene Parriahs in dit dorp bevonden, en er buitendien ook geene Doelie te krijgen was; en dat die man en vrouw hem toen verlaten, en hunnen weg vervolgd hadden.

Hij was de ganſche nacht, zonder eten of drinken, en met zware buikpijnen, die zich weder hernieuwd hadden, in de chauderie gebleven, en des anderen daags, tegen den middag, toen het kolijk bedaarde, had hij met moeite een ander dorp bereikt, waar, zoo als men hem had gezegd, eene Partſcherie (*) was; hier werd hij door eene

(*) De Parriahs mogen niet onder de andere Inwoners van een dorp of ſtad wonen, maar hebben buiten dezelve hunne hutten bij elkanderen,

eene oude vrouw van zijne Caste opgenomen, in wier hut hij over de drie weken aan de koorts lag; toen dezelve bedaarde, had hij zich met korte marschen naar Palliacatta begeven, en VAN ODIJK opgezocht, die hem bij zich in huis nam, tot hij weder wat bij zijne krachten gekomen was; doch dien zelfden dag had hem de koorts weder feller dan te voren aangetast, hetgeen mijnen vriend deed besluiten, dewijl ik bij zoo een kundig Doctor woonde, hem mij in eene Doelie toe te zenden.

Wat Kapitein HUAU aangaat, hij kwam mij twee dagen na onze aankomst te Madras, bezoeken, en klaagde mij zijnen nood. Hij had zich wegens zijn ongemak, bij drie Engelsche Chirurgijns vervoegd; alle verklaarden zij, dat hetzelve van dien aard was, dat hij niet dan door de salivatie konde genezen worden; hiertoe nu, had hij noch lust, noch geld genoeg. Deze, in dit heete klimaat zoo gevaarlijke, geneeswijze,

waar-

ren, waar zij een apart klein dorp formeeren, en dit noemt men eene Partscherie.

waarmede zij twee-derden van hunne patienten om hals bragten, was toen ter tijd bij de Engelsche, zoo wel als bij de Hollandsche Doctoren en Chirurgijns zeer in zwang.

Doctor BEISSER bezat een specifiek tegen deze ziekte, van eene verbazende kracht. De allerhevigste, de ingeworteldste kwaal, met de allerverschrikkelijkste symptomata verzeld, genas hij volkomen, binnen den tijd van vijf of zes weken. Ik heb er wonderen van gezien. Lieden, die verscheidene malen de salivatie te vergeefs hadden doorgestaan, welkers aanschouwen afgrijzen verwekte, kureerde hij, binnen den bovengemelden tijd, in den grond niet alleen, maar zijn middel maakte hun, volgens het getuigenis van verscheidene dezer patienten, gezonder en vetter, dan zij ooit in hun leven geweest waren; men voege hierbij, dat, in plaats van den maag te verslappen, het eene bijzondere graagte en eetlust verwekte, en men in het geheel geene diëet behoefde te houden of zich ergens voor in acht te nemen, dan voor excessen.

Men kan ligt begrijpen, welk eene repu-

tatie *bij* door zulk een heilzaam middel in *Madras*, en andere omliggende Engelſche plaatſen verwierf.

Van alle kanten kwamen patienten. *Het* ſtond niet ſtil van 's morgens vroeg *tot* 's avonds laat. In een land als Oost-Indië, en dan onder de Engelſchen, die in de grootſte buitenſporigheid en ongebondenheid leven, zijn de venuskwalen zeer gemeen, en de *geneeswijze zeer gebrekkig* en verkeerd, *zoo* wegens de vele onkundige Doctoren en Chirurgijns, als wegens hunne, zoo als ik gezegd heb, voor de gezondheid en het leven zoo nadeelige en ten hoogſte ſchadelijke kwijlkuur.

Het middel van Doctor BEISSER beſtond in één, of op zijn hoogst (doch dan moest de kwaal op het ergst zijn,) twee fleſchen van een water, voor het oog helder en klaar, en alleen een weinig koperach*tig* van ſmaak, waarvan men voort na het eten, en terwijl men nog aan tafel zat, een eetlepel vol innam, en een glas wijn of punch nadronk. Volgens zijn eigen zeggen kwam *hem* eene flesch van zijn likeur, zoo als hij dit middel noemde, op nog geen tien ſtuivers te

ſtaan,

ſtaan, en hij verkocht dezelve weder voor 12 pagoden, (bij de 60 guldens.) Men oordeele, hoe verbazend veel geld hij won, daar hij er door den bank dagelijks wel een dozijn van verkocht; zonder de geſchenken te rekenen, die de rijke Engelſchen, die door zijn middel genezen waren, hem buitendien in juweelen en geld maakten. Meer dan eens, werden hem verbazende ſommen door Engelſche Doctoren, voor het geheim aangeboden. Het ſpijt mij! hij zoude geene zwarigheid gemaakt hebben, het aan mij te ontdekken, indien ik hem er om had verzocht, en hem beloofd had, er geen gebruik van te maken, dan in tijd van nood of gebrek; een zoodanig geheim te bezitten, is een onuitputtelijke ſchat — waarſchijnlijk is hetzelve met hem in het graf gegaan! — Welk een verlies voor het menschdom!

Ik bragt dan mijnen reismakker HUAU bij den Heer BEISSER, die hem een flesch van zijn wonderdadig likeur' preſent deed, dat hem in twee weken volkomen herſtelde.

Hij had zijne herberg bij den Jood ver-

laten, en was bij den Koning van *Tidor* (*) gelogeerd, op wiens eiland hij weleer gewoond had, welken hij persoonlijk kende, en tot zijne groote verwondering te Madras aantrof.

De Koning van Tidor op Madras! zal men vragen, hoe is dat mogelijk? — Ja, waarde Lezer! het is niet te min de waarheid, en ik heb *zelfs* verscheidene malen, toen *ik*, *door* Kapitein HUAU, met *dezen* Prins in kennis raakte, een segaar bij denzelven gerookt, of een betel gekaauwd.

Hij had het ongeluk gehad, van bij de hooge Indiaansche Regering in ongenade te vervallen, omdat hij zich tegen eenige nieuwe knevelarijen of belastingen, waarmede men oordeelde hem en zijne arme onderdanen te moeten bezwaren, had verzet. Zijne weigering en hardnekkigheid, om aan de geregte eischen zijner hooge Gebieders te voldoen, werd, als ligt is te denken, ten hoogsten strafbaar gevonden. Men bragt nog verscheidene andere grieven tegen hem in, en beschuldigde hem met, wie weet

welk,

(*) Een der Moluksche Eilanden.

welk, eenen verraderlijken aanslag tegen de Hollandsche Maatschappij en hare dienaren — en zijnen val werd besloten.

Men wist hem nu door list van het eiland naar Batavia te lokken, onder het voorwendsel, dat men met hem in onderhandeling wilde treden, en over zaken van gewigt met hem handelen. Men arresteerde hem, maakte in haast zijn proces op, wierp hem in een der Compagnies retournerende schepen, en zond hem voor zijn leven in ballingschap, naar de Kaap de Goede Hoop, verre, verre van zijne familie, vrouw en kinderen; verre van zijn arm volk, aan hetwelk men eenen anderen Koning gaf, die, zoo als ligt is te denken, alles beloofde en toestond — ja, meer zelfs dan men van den anderen had geëischt.

Het schip, waarop deze gebannen Koning zich bevond, werd gelukkig voor hem, met nog eenige andere retournerende Compagnies schepen, door de vloot van den Engelschen Admiraal JOHNSTON ontmoet en genomen, en dus kwam de Koning van Tidor op Madras bij de Engelschen, die hem een aanzienlijk onderhoud gaven.

Dit is ten minste toch eene edelmoedige daad der Engelschen ginder, zal men zeggen, om zich den onderdrukten zoo aan te nemen. Ik beken het; en *zoo* handelen en leven zij met alle *dergelijke*, door anderen verjaagde, Indiaansche Prinsen en Vorsten, die zij gaarne en met opene armen onder hunne bescherming nemen, met het *edele inzigt*, om dezelve, als er *zich* eene goede gelegenheid toe aanbiedt, weder op den troon te plaatsen; voor welke weldaad, zulk een Koning hun dan een gedeelte van zijn land, in vollen eigendom, afstaat, dat niet meer als billijk is; en hebben zij er eens voet in, zijn zij zeker van het overige, en welhaast meester van zijn gansche rijk.

Na het geen ik van den Koning van Tidor heb gezegd, ziet de Lezer nu, op wat wijze men aldaar met dergelijke on*willige* Koninkjes leeft. *Zoodra* men vindt dat ze niet goedwillig den nek onder den last die men hun oplegt, willen bukken, of dat men bemerkt dat ze durven murmureren of eenige ontevredenheid laten blijken, is men terstond bij der hand en geréed, om in tijds een toenemend of uitbarstend misnoegen te keer

keer te gaan, en te dempen. Men ſpeelt er korte metten mede, en zendt ze in ſtilte op de eene of andere wijze, naar hunne voorouders, of in levenslange ballingſchap naar de Kaap de Goede Hoop, of naar Ceilon, waar ze tijd hebben zich te beklagen, en berouw te gevoelen, van den wil en de geregte eiſchen en bevelen hunner blanke Souvereinen niet te hebben opgevolgd, of er zich tegen te hebben verzet.

En wat wil dit dan ook zeggen, dat men nu en dan zoo een enkele Zwarte Koning, of eenige zijner grooten, in ballingſchap zendt? Zijn zij beter dan hunne broeders en zusters van Afrika, die men wel bij duizenden jaarlijks uit hun land naar verre vreemde gewesten ſleept, om er koffij, ſuiker, tabak, enz. (zonder welke artikelen wij nu volſtrekt niet meer kunnen leven,) voor ons te planten, en die men, zonder dat zij ons in het allerminſte beleedigd of misdaan hebben, voor hun ganſche leven in de ketens der ſlavernij klinkt — en dood beult?

Neen, neen! waarde Lezer! men handelt bij de Hollanders in de Indiën nog al genadig met dit volk, in vergelijking van de Engelſchen, die, om er orde onder te houden,

 en

en *als* ze niet goedwillig hun vermogen aan hunne blanke meesters willen opoffeeren, er nu en dan, (mogelijk om het bloedplengen te vermijden) eenige millioenen van laten doodhongeren, of hen door andere dergelijke lófwaardige middelen, die zij altoos aan de hand hebben, van kant helpen, om in het bezit van derzelver geld te geraken. De *zwarte vrouwlieden zijn* er al te vruchtbaar, en *het land zoude zoo overkropt vol* worden, dat er geene plaats voor de arme Europeanen zoude zijn, zoo dat men wel genoodzaakt is, om er nu en dan eene kleine opruiming in te maken. Verfoeijelijke handelwijs!

Dit was het geval met de Chinezen op Batavia. *Zij* vermeerderden zoodanig van jaar tot jaar, dat hunne menigte den Gouverneur en zijne Raden ongerustheid veroorzaakte, en hun op een ſchikkelijk middel deed denken, om derzelver getal te verminderen, en zich tevens van hun geld en vermogen meester te maken; want zeer vele onder deze Natie waren door den *handel* ſchatrijk geworden. Men wist niets beters, dan zijne toevlugt tot het oude, en door alle Europeaanſche Natiën zoo dikwijls gebezigde, voorwendſel van *muiterij*

en

en opſtand te nemen; te weten, men beſchuldigde hen van het voornemen, om de ſtad te overweldigen, en alle de Europeanen in dezelve te vermoorden.

Deze beſchuldiging berustte nu wel op geenen den minſten grond of echte bewijzen; doch wat deed dit ter zake, zoo men maar iets had, waaop men konde werken, en zijn ontwerp uitvoeren.

Gevallig, of door opzettelijke ſlechte behandeling, was een hoop gemeene Chineeſche Landlieden, die in de plantagiën werkten, aan het muiten geraakt, welke in een klein korps op het land wat rond zwierven en plunderden; en die men, zoo men het gewild hadt, gemakkelijk had kunnen uitéén jagen. Deze rebellen nu, moesten tot het groote doel en oogmerk dienen. Men ontdekte kwazie door onderſchepte brieven, dat zij met hunne Landgenooten in de ſtad, eene ſtrafbare correspondentie onderhielden, en een complot te zamen ſmeedden. Meer behoefde er niet.

Nu werden in haast alle matrozen der zich toen op de Rede bevindende ſchepen, met piſtolen en ſabels gewapend, aan land gezet, de ſoldaten kwamen mede in het geweer, als

wil-

wilde men eenen optogt tegen de rebellen, die men zeide, dat reeds niet ver van de Stad waren, ondernemen: men wachtte tot het aanbreken van den dag. Op eenmaal werd het teeken gegeven, en 30,000 Chinezen, mannen, vrouwen en kinderen, niet van de muitelingen, maar van de onschuldige en geen erg denkende Inwoners der Stad, die nergens van wisten — werden in koelen bloede vermoord.

Ik kan mij dit Chineesche bloedbad, zoo als het genoemd wordt, zeer natuurlijk en duidelijk voorstellen.

Eerstelijk, de Opperofficieren, die de geheime orders tot deze slagting ontvingen, hoe zij hunne onderhoorige soldaten en matrozen, door de voorstelling en het lokaas van grooten buit, en door een kunstig uitgedacht verhaal van de stoutheid en het voornemen dezer Chinesche honden, die besloten hadden, de schoone stad Batavia af te loopen, en de goede burgers en Europeanen in dezelve om hals te brengen, tot roofzucht en wraak aanhitsten, en hen door bedwelmende dranken, die men hun in volle mate uitdeelde, in woede zochten te zetten.

Hoe

Hoe zij zich, nog voor het aanbreken van den dag, in benden door alle ſtraten, waar Chinezen wonen, verdeelden; de grootſte hoop in de nabijheid van den Campong Tſchiena, of Chineeſche voorſtad, post vatteden. Alles met de uiterſte ſtilte — tot dat een kanonſchot van het Kaſteel, het teeken tot den aanval geeft. Dolken en ſabels worden met eenen ruk ontbloot; de troepen verſpreiden zich ſnellijk, en dringen wild, met een luid getier, als woedende tijgers, in de huizen der nog ſlapende Chinezen. Een ijsſelijk gillen en moordgeſchreeuw, ſtijgt eensklaps van alle kanten ten hemel! Het jammergeklag der gewonden en ſtervenden; het gekrijsch der vlugtende vrouwen, die met hare kinderen aan de hand, of op den arm, door elkanderen vliegen, en zich voor het vervolgende zwaard zoeken te verbergen; het vloeken en tieren der moordenaren, die hun van alle kanten omſingelen en neder houwen; het geklater der piſtolen; de aanmoedigende ſtemmen der Officieren, weergalmt door de ganſche ſtad.

Vergeefs zoeken de ongelukkigen zich te verſchuilen, of te ontkomen; alle uitwegen

zijn

zijn heen gesloten, en alomme vinden zij den onvermijdelijken dood. Hier ziet men eene wanhopige moeder, die op haar ligchaam de sabelslagen, die men hare kinderen toebrengt, zoekt af te weren; daar jongelingen, die zich voor hunne afgeleefde en bevende ouders stellen, om dezelve, zoo lang zij kunnen, tot een bolwerk te verstrekken; ginds mannen, die het leven hunner vrouwen verdedigen. Alles vlugt en rent door elkanderen! alles roept en schreeuwt om hulp en genade! Een onbeschrijfelijk vreesselijk tumult en gewoel; en eindelijk de met het rookende bloed bedekte moordenaren, die met buit beladen, onder hunne vanen keerden, toen de trommels hun weder bij elkanderen riepen, en zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal, en de Leden van den Raad, die deze moord hadden bevolen, oordeelden, dat het voor dit maal konde bestaan, en men het nu uit genade, bij deze kleine les en vaderlijke tuchtiging zoude laten berusten.

Dertig duizend onschuldige slagtoffers der Europeaansche barbaarschheid, lagen nu ontzield in de huizen en op de straten; het dampende bloed stroomde, als beekjes, van

al-

alle kanten in de grachten, als na een zware regen het schuimende water nog lang door straten en goten vloeit. Ik zie, dunkt mij, de schrik en ontsteltenis op het gelaat der goede burgers en inwoners der stad, wegens zulk eene vreesselijke executie aan den eenen, en de gelukwensching der groote en magtige Heeren, over het zoo wel gelukken van hunnen aanslag aan den anderen kant. In der daad, zij hadden zich een driedubbel voordeel verschaft: men had de zich te zeer vermeerderende Chineezen voor ruim de helft verminderd; men had de rebellen die op het land zworven, een' schrik op het lijf gejaagd, die dan ook, toen men hen bij de groote onderneming niet meer noodig had, schielijk uitéén werden gedreven; en wat wel het voornaamste en het eigenlijke doel was, men had zich te gelijker tijd van het geld en de goederen der gesneuvelden meester gemaakt.

Vraagt gij nu, Lezer! hoe dit Chineesche bloedbad in Europa werd opgenomen? Even eens als meest alle dergelijke heldenstukken der gindsche Europeanen, van welke Maatschappij zij ook mogen zijn. Gemeenlijk haalt men er de schouders over

op;

op; men troost zich daar mede, dat het maar Zwarten zijn, aan welke zulke anderzins gruwelijke en ten hoogste strafbare geweldenarijen zijn gepleegd; en men denkt, dat, daar de dienaren ginds, toch alleenlijk naar Oost-Indië zijn gegaan, met het uitzigt om fortuin te maken, dat is te zeggen, te stelen, te rooven en te plunderen, waar zij maar wat krijgen kunnen, het altoos nog beter is, dat zij hun zoogenaamd fortuin, ten koste der Zwarte Heidenen, dan ten koste der Compagnie maken (*).

En dan is het natuurlijk te begrijpen, dat de dienaren de zaak in zulk een daglicht stellen, dat in plaats van voor eene naauwkeurige, onpartijdige onderzoeking, en eene voorbeeldige straf, wegens dergelijke afschuwelijke euveldaden te vreezen, zij nog on-

(*) Men wil echter, dat er orders uit Europa gezonden werden, om den Gouverneur-Generaal te arresteren, en hem herwaarts te zenden, om zich wegens dezen schrikkelijken moord te verdedigen. Hij heeft echter nooit zijne voeten in het Vaderland gezet; men zegt, dat hij zich zelven om hals zoude gebragt hebben, andere meenen, dat hij met zijne schatten de vlugt heeft genomen, hetwelk het waarschijnlijkst is.

onbeschaamd genoeg zijn, om op beloonîng en goedkeuring aanspraak te maken, dewijl, volgens hun gewoon zeggen, al wat zij gedaan hebben, onverwijlde noodzakelijkheid was, om het vermogen der Edele Maatschappij te handhaven, de muitelingen te beteugelen, en tot ligchamelijke of persoonlijke zekerheid van hen dienaren; en hiermede raken zij *gemeenlijk* (*uitgenomen eene scherpe* bestraffing) vrij, latende zijlieden de Maatschappij nog bovendien alle de kosten van dergelijke moord- of roof-expeditien dragen.

Ziedaar alweder een der schoone heldendaden, der gindsche Europeanen, uit den afgrond der vergetenheid gerukt; en hoe vele van dien aard zijn er nog in bedolven! hunne gruwelen in de Indiën verdringen elkanderen, als de golven der zee, de eene wordt door de andere bedekt. Over dit afschuwelijk stuk, was (zoo als men zegt) reeds lang gras gegroeid, het is dus tijd, om hetzelve weder aan het daglicht te brengen.

Wij moeten, wel is waar, de gebreken en misslagen onzer medemenschen, met den mantel der liefde bedekken, en dezelve,

zoo veel mogelijk, zoeken te verbergen, of te verschoonen, of ten minste dezelve met geene te zwarte kleuren afschetsen; doch dit behoorde omtrent de menigvuldige euveldaden en geweldenarijen, die men ginder op de arme Inboorlingen uitoefent, geen plaats te hebben; hier behoorde men onbewimpeld en onbeschroomd met de waarheid voor den dag te komen; en hoe zeer de meeste reizigers lafhartig genoeg zijn, om in hunne beschrijvingen over de Indiën, van de snoodheden der Europeanen aldaar, geen woord te reppen, is het evenwel pligt en menschlievendheid, die te ontdekken, en deze tirannen, in al derzelver afschuwelijke naaktheid, voor de wereld ten toon te stellen.

Het is pligt en menschlievendheid, dewijl daardoor mogelijk eenige derzelven, (zoo al hun geharnast geweten niet mogt worden getroffen,) uit vreeze voor openbare schande en algemeene verachting, de onder hunnen ijzeren schepter zich krommende en verslaafde Indianen, menschelijker zullen behandelen. Het is pligt en menschlievendheid, dewijl daardoor de Gebieders hier in Europa, tot nadenken kunnen gebragt, en er kracht-

krachtdadige middelen in het werk gesteld konden worden, om de geweldenarijen van allerlei aard, die men aan de beklagenswaardige Inboorlingen ongestraft pleegt, te stuiten, of aan dezelve een paal en perk te zetten. En eindelijk nog eens, het is pligt en menschlievendheid, om de schandelijke levenswijze, de moorden, de rooverijen en ongeregtigheden dier wrede Europeanen, door boeken en geschriften publiek te maken, opdat de Zendelingen, die men bij menigte naar Oost- en West-Indiën rondzend, om de deugdzame en zachtaardige heidenen te bekeeren, voortaan mogen gebruikt worden, om boete onder de Christen Vandalen te prediken, en de verbazende sommen, die jaarlijks voor der hersenschimmige Heiden-bekeering worden weg geworpen, tot redding der zielen van onze eigen Christen broeders en geloofsgenooten in de Indiën mogen worden besteed.

Om wederom op deze moord onder de Chinezen te komen: verscheiden beroemde en achtingwaardige Schrijvers, hebben van deze schrikkelijke gebeurtenis gewag gemaakt, als RAINAL, VOLTAIRE, ARCHENHOLTZ, en meer andere; zoo ook

vindt men er eene breedvoerige beschrijving van, in het Werk getiteld: *Batavia, in deszelfs Gelegenheid, Opkomst, Koophandel, enz.*

Volgens den Schrijver van hetzelve, (een ooggetuigen,) had dit Chineesche bloedbad, zoo als het in het algemeen genoemd wordt, plaats, in het jaar 1740, onder de regering van den Gouverneur-Generaal VALKENIER, die, met eenige zijner Raden, deze vreesselijke slagting onder het menschdom liet aanrigten en ordonneerde.

Men had, volgens dezen Schrijver, de Chinezen, te Batavia woonachtig, met het, van allen grond ontbloote, voornemen beschuldigd, van zich door overrompeling van Batavia meester te willen maken, en alle de Europeanen in deze stad levendig te verbranden, uitgezonderd degenen, welken hun tot bijzitten en slaven konden dienen; voords de Raden van Indië te spitsen, en alleen den Gouverneur-Generaal en den Directeur in het leven te houden, om, bij plegtige gelegenheden, de zonnescherm achter hun Opperhoofd en zijne vrouw te dragen. En op deze belagchelijke, en dom uitgedachte beschuldiging, liet men dertigduizend on-

schul-

ſchuldige menſchen, mannen, vrouwen en kinderen om hals brengen. — Welk een' gruwel! — Dezelfde Schrijver getuigt, dat men op ſommige plaatſen van dit moord-tooneel, tot de enkels in het bloed, dat uit de huizen en langs de ſtraten in de grachten liep, moest waden.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Het blijde wederzien. — Herinnering van de hongersnood te Madras. — Beschrijving van die Stad.

Veertien dagen was ik reeds te Madras geweest, zonder de minste tijding van MAMIA te ontvangen, of iets van den troep te vernemen.

Waaraan moest ik dit lang wegblijven toeschrijven? De Daija had mij toch *beloofd*, geene omwegen te zullen maken, en regelregt op Madras aan te trekken.

Ik was in der daad regt ongerust over haar. De verbeelding, dat zij onder weg ziek

ziek was geworden, en de vrees van haar te verliezen, maakten mij haar afzijn nog onverdragelijker. Sedert mij bewust was, dat ik het behoud mijner hand hoofdzakelijk aan haar had te danken, was mijne liefde voor haar ten hoogften top geftegen; hare beminnelijke perfoon zweefde mij geftadig voor den geest, ik konde, van verlangen naar haar, niet rusten noch duren. Had ik geweten door welke poort van de ftad zij zoude inkomen, ik had mij ongetwijfeld, dagelijks eenige uren buiten aan den weg geplaatst, om haar af te wachten.

Doch ik bleef niet in gebreke geregeld eens, ja fomtijds tweemaal des daags, naar mijnen vriend FRANK te gaan, wiens adres ik haar had gegeven, om van hem te vernemen, of er niemand van harentwege naar mij had gevraagd.

Ik had hem mijne ontmoeting met deze Danferesfe, van het begin tot het einde verhaald; ik had hem gezegd, hoe veel ik aan haar verfchuldigd was, en hoe zeer ik haar beminde, en hem openhartig mijn voornemen, om mij met haar in Vencapalam neder te zetten, en haar tot mijne gezel-

lin voor mijn gansche leven te nemen, geopenbaard.

Hij keurde mijne liefde voor dit meisje ronduit af, en raadde mij, om nog in tijds mijn hart en mijne gedachten van haar af te trekken; mijn ontwerp, om mij in een dorp onder de Indianen ter woon te begeven, noemde hij eene hersenschim, naar zijn oordeel zoude het er mij welhaast verveelen, en hij deed zijn best, om mij die gril, zoo als hij het noemde, uit het hoofd te praten; ik konde haar, dacht hij, door een aanzienlijk geschenk, mijne dankbaarheid, voor den dienst die zij mij had bewezen, genoeg betoonen, en wilde ik al niet geheel van haar afzien, konde ik immers, gedurende mijn verblijf te Madras, vriendschap met haar houden, zonder dat ik noodig had om haar van den troep af te nemen, en mij met haar onderhoud en persoon te belasten, hetwelk, zoo hij meende, voor mijn geluk, mijne uitzigten en rust, zeer nadeelig konde zijn; in één woord, hij stelde mij alle de onaangenaamheden, en verdrietige gevolgen, die ik bij eene dergelijke verbindtenis met eene Danseresse te wachten had, op het levendigste

voor

voor oogen, en hoe moeijelijk het was, zich naderhand uit de ſtrikken van deze meisjes weder te ontwarren.

Wat hij zeide was de waarheid, en ik moest hem in vele opzigten gelijk geven; zijn raad en waarſchuwingen waren die van een' opregten vriend, die mijn welzijn zocht en begeerde; doch zij maakten geenen den minſten indruk op mij, en kwamen buitendien te laat; ik was reeds al te zeer met haar ingenomen, en in hare liefdeſtrikken geboeid, dan dat ik er mij weder uit zoude hebben kunnen, en zelfs zoude hebben willen ontſlaan.

En waarom zoude ik dit ook? Wat had ik van haar te vreezen? MAMIA was geene gemeene perſoon, geene Danſeresſe van geboorte of Caste, haar ongeluk en de nood hadden haar tot dien ſtaat gebragt; zij verlangde niets vuriger, dan uit denzelven ontſlagen te worden, nadat ik haar met de hoop van eene andere levenswijze had gevleid; zij zocht mij niet te verleiden, te bedriegen of uit te plunderen, ach neen! dat was het lieve kind gewis nooit in den zin gekomen, zij was er volſtrekt niet in ſtaat toe; zij had edele en

verhevene gevoelens, en ik had overvloedige bewijzen, dat zij mij teeder beminde.

In plaats van haar met geld, of met een geschenk, af te schepen, dat zij toch niet zoude hebben aangenomen, was ik grootelijks verblijd, van in de plaats mijner verlorene ANNA, met wien ik zulk een vergenoegd leven had geleid, eene andere beminnelijke *gezellin* te hebben gevonden, met welke ik mij geene mindere gelukkige dagen beloofde, en die mij door haar gezelschap het verlies van dit ongelukkig meisje, dat mij in mijne eenzaamheid nog menigen traan uit de oogen perste, konde vergoeden; want MAMIA behoefde voor ANNA in niets te wijken; in schoonheid overtrof zij haar zelfs, en er waren genoegzame blijken, dat zij elkanderen in zachtheid en liefstaligheid van karakter, in vriendelijkheid, menschlievendheid, en andere beminnelijke hoedanigheden, evenäarden. En ik zoude van deze uitmuntende persoon, die zoo op mijne ANNA geleek, afzien, en alle de genoegens en vermaken, die ik mij voorstelde, met haar in mijne eenzaamheid te genieten, opgeven,

ven, of haar bij den troep laten, waar zij, in deze groote ſtad, welhaast verleid en bedorven zoude worden — waar zoude ik ergens zulk een ſchoon en edeldenkend goedaardig meisje weder vinden, dat mij zoo teeder beminde, en zoo gewillig was, om met mij te Ventapalam in de eenzaamheid te leven; want ik had er reeds mijne zaken naar ingerigt, om mij in dit of een ander fraai Indiaansch dorp neder te zetten; hoe chimeriek en belagchelijk dit ook mijnen vriend mogt voorkomen, was dit evenwel mijn vast beſluit. Ik heb altoos het landleven en de onafhankelijkheid boven alles bemind, en tot op dit oogenblik blijft het nog mijn voornaamſte wensch.

Ik bedankte dus mijnen goeden vriend, voor het belang, dat hij in mijn welzijn ſtelde, en zeide hem, dat ik, al wat hij mij gezegd had, reeds zelven rijpelijk had overwogen, doch dat liefde en dankbaarheid mij zoo aan haar hadden verknocht, dat het gemis van haar perſoon, mij nog ongelukkiger zoude maken, als alle de ongelukken, onaangenaamheden en verdrietelijkheden, die hij mij voorſpelde.

Toen

Toen hij zag, dat ik bij mijn voornemen volhardde, werd er niet meer van gesproken, en hij beloofde mij, elk die van harentwege naar mij kwam vragen, terstond bij mij te zenden.

Ik was op den avond van den vijftienden dag van mijn verblijf te Madras, bij den Heer ANTONIO DE SOUZA (*) ten eten; het was reeds laat toen ik t'huis kwam, men zeide mij, dat iemand naar mij had gevraagd, en mij noodzakelijk wenschte te spreken; hij wilde den volgenden morgen vroeg, zonder fout, weder komen; men behoefde mij maar te zeggen, dat zekere personen van mijne kennis, te Madras waren gearriveerd.

Er was geenen den minsten twijfel aan, of het waren de Soetredharies. Ik was uitermate verheugd over deze tijding; den ganschen nacht konde ik van blijdschap en verlangen niet slapen. —— Naauwelijks begon het te dagen, of ik stond op, kleedde mij haas-

(*) Dezelfde bij wien ik Boekhouder was. — Men zie van dien wonderlijken man, in mijne Lotgevallen op eene Reize van Madras naar Ceilon.

haastig, en verwachtte den boodſchapper met het grootſte ongeduld, die dan ook niet lang wegbleef, en dien ik terſtond voor een der Juntries herkende.

Hij bragt mij de ſalams van de Daija en MAMIA Moetté (*), die verlangend waren mij te zien, en mij verzochten, haar met een kort bezoek te vereeren.

Zonder een oogenblik te toeven, ging ik met hem mede. Onder weg verhaalde hij mij, dat zij alle den vorigen avond te Madras waren aangekomen. *Zij* hadden zich, dewijl zij vreemd in de ſtad waren, maar vooreerst in eene toop gelegerd.

De Daija had hem terſtond met een briefje, (hetzelfde dat ik haar had ter hand geſteld,) naar eenen Mr. FRANK gezonden, die, na het te hebben gelezen, hem door een van zijn volk, mijne woning liet aanwijzen.

Toen wij in de toop kwamen, begaf ik mij naar eene eenzame plaats in dezelve, en beval den Juntrie, MAMIA van mijne

aan-

(*) *Moetté*, zoo veel als Jufvrouw.

aankomst te verwittigen, — en welhaast zag ik haar, gevolgd van de Daija, verschijnen. Zij naderde mij met snelle schreden, de blijdschap en het genoegen waren met de levendigste trekken op haar schoon gelaat te lezen.

Welkom! riep ik haar toe, welkom, MAMIA! ach! wat hebt gij mij laten wachten, en hoe onophoudelijk heb ik naar uwe tegenwoordigheid verlangd, als de gevangene, die van het licht des daags beroofd, de glansrijke en verkwikkende zon weder wenscht te aanschouwen.

Zij boog zich diep, bragt hare beide handen aan hare borst, en vroeg naar mijnen welstand, met dat betooverend lachje op haar schoon gelaat, dat haar zoo eigen was.

Alles is wel, zeide ik, alles gaat naar wensch, en dit heb ik, waarde MAMIA! alleen aan u te danken. Zonder het kostelijk middel, dat gij mij met zoo veel goedheid bereidde, ware ik tegenwoordig een van de ongelukkigste der menschen.

Ik verhaalde haar toen de heilzame uitwerking van hare zalf, en hoe ik aan dezelve niet alleen het behoud van mij-

ne

ne hand, maar ook dat van mijnen vinger verschuldigd was.

Zij sloeg hare schoone oogen opwaarts, als om den hemel te danken; en mij toen met tranen in dezelve aanziende.

Wat ben ik gelukkig, Mijn Heer! zeide zij, dat ik van mijnen vader deze zalf heb leeren maken, die u, zoo als gij zegt, van zoo veel dienst geweest is; ik wist wel, dat zij goed en heilzaam was, maar dat zij zoo veel kracht bezat, had ik niet durven denken. Ach! het is als of de berg Merou (*) van mijn hart is afgewenteld, nu ik weet, dat gij buiten gevaar zijt. De ongerustheid en angst, die ik om u gehad heb, is niet uit te drukken.

Wij zetten ons nu op het zand bij elkanderen neder, en de Daija verhaalde mij de oorzaak van haar lang afzijn. Zij was onder weg ziek geworden, en genoodzaakt geweest, verscheidene dagen in een dorp stil te houden, tot zij wat beter werd, om de reis naar Madras weder, met kleine marschen, aan te kunnen nemen.

Wij

(*) De Olympus der Indianen.

„ Wij zijn," vervolgde zij, „ eerst „ gisteren namiddag aangekomen, en daar „ het reeds te laat was, om naar eene „ woning uit te zien, heb ik deze *toop* „ zoo lang tot ons nachtverblijf geko- „ zen."

„ Om deze reden ook, wilde ik het „ tot den volgenden morgen uitstellen, om „ naar u te vernemen; doch MAMIA had „ *zoo* lang geen geduld, en begeerde nog „ dien zelfden avond iemand rond te zen- „ den, om dien Heer op te zoeken, die „ ons tijding van u zoude kunnen geven. „ Ik dank God om harentwille, dat wij u „ hebben gevonden, en dat gij, (zoo ik mij „ niet bedrieg,) nog dezelfde teedere gevoe- „ lens voor haar voedt, die gij haar te „ Nababpeent betoonde. Ach! Mijn Heer! „ gij zoudt niet gelooven, hoe dit lieve „ kind reeds aan u is verknocht; hadden „ wij u te Madras niet ontmoet, of waart „ gij van gedachten omtrent haar veran- „ derd, ik ben zeker, dat zij een *ongeluk* „ aan zich zelve zoude hebben begaan."

„ Gij kunt van dit oogenblik af, naar „ uw welbehagen over haar beschikken, ik

„ sta

„ ſta haar gewillig en met blijdſchap aan „ u af, dewijl ik verzekerd ben, dat zij „ beter en geruster dagen bij u zal genie- „ ten, dan zij bij ons had, en ik hoop, „ dat gij de beloften, die gij haar gedaan „ hebt, niet weder zult terug trekken."

Om haar en MAMIA te toonen, hoe zeer ik aan dezelve zocht te voldoen, bad ik haar, mij maar te volgen, om de woning te zien, die ik voor haar gereed had.

Mijn oude vriend SABICO, in wiens huis ik haar meende te plaatſen, was niet meer! Zijne weduw had zich naar elders begeven — dit ſpeet mij. Gelukkig kreeg ik kennis aan eene andere vrouw, mede eene weduw, die een ruim Malabaarsch huis alleen bewoonde, en bij welke ik twee vertrekken huurde.

MAMIA vond haar verblijf buitengemeen naar haren zin, en er werd onder ons beſloten, dat zij er nu maar blijven, en niet weder naar den troep terug keeren zoude; de Daija zoude haar wel hare zaken en kleederen doen toekomen.

Ik gaf haar geld, om het benoodigde voor haar klein huishouden te koopen; mijnen Dobash wilde ik bevelen, haar eene vrouw

 of

of een meisje te beschikken, om hare boodschappen te doen, en haar te bedienen.

En dus geraakte ik in het bezit van deze schoone jonge Danseresse, die met de edelste gevoelens, en het deugdzaamste gedrag, waarvan zij mij de ontwijfelbaarste bewijzen gaf, tevens alle deze betooverende en aanlokkelijke manieren, in houding, gang en gebaaren; deze kunst van te behagen, te vleijen, te liefkozen, en zich aangenaam en wel uit te drukken; in één woord, alle de bevalligheden, die het grootste gedeelte dezer meisjes volmaakt bezitten, en waarop zij zich van hare kindschheid af toeleggen, in zich vereenigde. Nooit heeft het mij sedert berouwd, deze liefde - verbindtenis met haar aan te gaan, en ik zegende menigmaal het gelukkig oogenblik dat ik haar te Pariatschiereloe leerde kennen, en haar aan den vijver te Nababpeent weder ontmoette.

Na alles in orde gebragt te hebben, nam ik afscheid van haar, met de belofte, van haar tegens den avond weder te bezoeken; en met de Daija mede gaande, wees ik dezelve in het voorbijgaan eenige straten, waarin ik oordeelde, dat zij goedkoop eene woning zoude kunnen krijgen.

Het

Het was ver over den middag, eer ik weder van alle deze bezigheden naar huis keerde. — En nu vooreerst genoeg van MAMIA, het is tijd dat ik den Lezer over andere onderwerpen onderhoude.

Intusschen leide ik bij Monsieur BEISSER een heerlijk leven. Hij bewoonde een groot huis, hield vele bedienden, rijtuig, palanquin, en eene kostelijke tafel; alles was bij hem in overvloed. Buiten mij logeerden nog drie zijner vrienden bij hem, PINAUD, COCKREL en CARTAIN, de twee eerste waren Kooplieden en Inwoners van Isle de France, de laatste was Officier geweest in het Regiment van MEURON, op de Kaap —— alle vrolijke gasten.

Ik ging weinig uit; Madras was mij tot een afgrijzen geworden. Waar ik mijne oogen wendde, vond ik oorzaak van droefheid en ergernis. Op het gelaat der Inboorlingen zelfs meende ik eene soort van innerlijke verbittering, of diepe neerslagtigheid te kunnen lezen; het scheen mij toe, als of zij aan iederen Engelschman, die zij voorbij gingen, den dood van eenen vader, eene moeder, vrouw en kind, of iemand hunner familie, verweten! Mogelijk deed

mijne verbeelding hier ook veel toe. De haat, die ik altoos de Engelfche Natie heb toegedragen, fcheen hier nog te vermeerderen; ik wandelde onder hen rond, als in eene woestenij, omringd van wilde dieren, die ieder oogenblik gereed ftonden, mij te verflinden.

Alle de akelige tooneelen, alle de ijsfelijkheden die ik in deze ftad had bijgewoond, zweefden mij geftadig voor het gezigt; ik herinnerde mij deze ftraten vervuld gezien te hebben met uitgeteerde geraamten en fchrikverwekkende gedaanten, die van den woedendften honger gepijnigd, door elkanderen wemelden. Even als mieren, wier nest de fpade van den landman aan het daglicht brengt.

Hier voornamelijk, op dit groote plein, omringd van pragtige en ftatelijke huizen, waarin weelde en overvloed heerschten, zag men alles wat afgrijzen, wat fchrik en medelijden konde verwekken en inboezemen; angst, vervaardheid en wanhoop — alles wat de vreesfelijkfte, de affchuwelijkfte ellende en jammer onder het menschdom kan voortbrengen, was er bijeen geftapeld.

Hier

Hier zag men ſchepſels, welkers aanſchijn den ſtoutſten met ſchrik en medelijden zoude vervullen. — Niets is ijsſelijker, dan een van den langzaam knagenden honger uitgeteerd mensch te zien. De te berge rijzende en verwilderde haren, de diep in het hoofd gezonkene oogen, de ingevallene wangen, de opgeſpalkte neusgaten, de wijde mond en opgekrulde lippen, die de tanden tot aan den wortel laten zien, het vooruitſtekende borstbeen, en de tot aan den ruggraad ingezonkene buik, de ſcherpe beenderen, de zenuwen en ſpieren, alleenlijk met het dorre berimpelde vel bedekt, de onvormige gedaante der knieſchijven en voeten; — zoodanige, en nog ijsſelijker, zag men duizende rond waren, van alle ſekſe en ouderdom. Hier was een altoosdurend ſlagveld! — Lijken en ſtervenden lagen over elkanderen, als de omgeſtorte boomen des wouds, in hetwelk een orkaan heeft gewoed. Van alle kanten klonk het gehuil en de jammerende ſtemme der lijdenden, die van den woedendſten honger verſcheurd, als inſecten om de dorpels der deuren van de ontmenschte Engelſchen kropen, en met opgehevene armen om

een weinig voedſel kermden, terwijl deze monſters, op de balcons met hunne hoeren brasten, en den woedenden honger der ongelukkigen, door het gezigt der ſpijze vermeerderden. Daar zag men den rijken man en LAZARUS, het allerverontwaardigendſte contrast, voor het oog van den opmerkenden waarnemer, en voor het hart van den teedergevoeligen menschlievenden man.

Sterven is niets; maar zijne vrouw, zijne kinderen, zijne ouders, rondom zich heen van honger te zien wegkwijnen, en in ijsſelijke ſtuiptrekkingen den geest te zien geven — is meer dan ſterven!

O! als ik mij nog te binnen breng, de ijsſelijkheden, die ik te Madras zag, dan loopt eene koude grilling door alle mijne leden; nooit zal ik ze kunnen vergeten! De tijd heeft, wel is waar, haren ligten ſluijer daar over heen geworpen, maar hare pogingen zullen nimmer de indrukſelen geheellijk kunnen uitwisſchen, die zij in mijne ziel gemaakt hebben, en het gezigt van zoo vele duizende menſchen, die in den bitterſten dood den geest gaven — vervolgt mij nog ſomtijds in mijne ſlapelooze nachten.

Maar

Maar, zal men mogelijk vragen, was het dan onmogelijk, om deze arme onschuldige Indianen te ondersteunen? Werd er dan geen bijstand verleend, geen hulpmiddel in het werk gesteld, om het leven van zoo vele duizenden menschen op te houden en te redden? Waren er dan volstrekt geene levensmiddelen meer in de stad te krijgen?

O ja! waarde Lezer! voor die maar geld genoeg had, om ze voor de schrikkelijk hooge prijzen, die de Engelsche woekeraars en hunne Agenten er op stelden, te koopen. De pakhuizen der Engelsche Compagnie, en die van verscheidene particuliere kooplieden dezer Natie, waren nog met granen van allerlei aard gevuld; er was nog genoeg om tweemaal zoo veel menschen, als er zich toen te Madras bevonden, voor eenen langen tijd te voeden. Alleen zij die geld hadden, konden, zoo als ik zeg, nog levensmiddelen, tot eenen verbazend hoogen prijs van hen krijgen, doch die niets hadden, zoo als dit het geval was met meest alle de ellendige Indianen, die met achterlating van alles wat zij in de wereld bezaten, naar Madras waren komen vlugten, voor die was geen ander

 lot,

lot, dan van honger te sterven. Niemand stoorde zich aan hen, niemand bemoeide zich om hen; hunne rampzalige staat maakte geenen den minsten indruk op de versteende harten dezer Europeaansche wilden; zij lieten geene de minste aandoening of medelijden blijken; geene de minste poging werd er in het werk gesteld, om deze vreesselijke vernieling onder het menschdom te verhinderen.

Deze Christenen, die zich zoo op hunnen godsdienst beroemen, eenen godsdienst, die menschlievendheid tot eenen grondslag heeft, en welkers Insteller de menschlievendheid zelve was, — helaas! zij gingen voorbij, al pratende, al zingende of fluitende; zij wandelden tusschen deze verstrooide lijken en stervenden heen, met de onbeschofte en beleedigende trotschheid, die hun zoo eigen is. Van hunne *Palanquins* of Whiskies (*), zagen ze verachtelijk en onmedogend op de ellendigen neder, die, in het stof gekromd, met den dood *worstel-*

(*) *Whiskies*, eene soort van Chaisen, door een paard getrokken.

ſtelden, of onder de ſchrikkelijkſte folteringen des hongers, den geest gaven.

Dat men onverſchiilig in den ſlag kan gaan, dat men zijne makkers, zijne vrienden rondom zich neder ziet vallen, zonder er op dat oogenblik door getroffen te worden; dat men over duizenden van verſlagenen kan marcheren, is toe te geven; de gewoonte, en wel voornamelijk de ijzeren noodzakelijkheid, maakt iemand voor dien tijd hard en ongevoelig; maar dat men onverſchillig, en in koelen bloede, tusſchen duizenden goedaardige en onſchuldige menſchen, die van honger ſterven, kan doorwandelen, zonder aandoening, zonder het minſte medelijden of droefheid — hier toe behoort het hart van — eenen Engelschman in Oost-Indië.

Ik heb er naauwkeurig acht op geſlagen, ik ben met voordacht ſomtijds wel een half uur op den weg ſtaan gebleven, om op de voorbijgaande Engelſchen te letten, en verklaar hier openlijk, dat ik op het gelaat van geen eenen, het minſte teeken van medelijden voor de ontallijke jammerende wezens, die voor hun op den grond verſpreid lagen, gezien heb; nog meer, ik heb hun-

ne Lady's, *deze* sentimentele teedere schepseltjes, met even dezelve koelheid en onverschilligheid in hunne Palanquins zien zitten, terwijl zij langs de straten, door het midden van dit slagveld werden gedragen. Mogelijk waren er onder deze, vele, die door het gezigt van eene kat, hunne fits of stuipen kregen, en voor dat eener spin in flaauwte vielen! Ja! deze Europeaansche *dames zag ik onverschrokken door dit veld* des doods wandelen, lagchende, pratende en dartelende, met hunne geleiders of minnaars. —— Afschuwelijk!

De Hemel weet, hoe de Engelschen aan de eerenamen van eene edelmoedige Natie, eene Natie van Wijsgeeren, en wat niet al, zijn gekomen! In de Indiën, ten minste, zijn het bloeddorstige en verwoede tijgers, in menschelijke gedaante; daar moet men gaan om ze regt te leeren kennen. *Zeker zijn* er hier en daar eenige brave lieden onder, doch zij moeten er bedroefd dun gezaaid zijn: want onder het groot getal *Engelschen*, van allerlei stand en rang, met welken ik omging, heb ik er alleenlijk twee gekend, die ware menschlievendheid bezaten, zonder aanzien van persoon, *zonder*

voor-

vooroordeel, afschuwende de geweldenarijen die hunne Landgenooten, aan de ongelukkige Inboorlingen plegen, en stellende zich tot derzelver bescherming en verdediging in de bres.

Gij, brave WILLOUGHBY! waart er eenen van. Dezen zoo gevoelvollen en edelen man, leerde ik te Madras, juist in deze hongersnood, kennen, zijn aandenken zal mij altoos dierbaar zijn.

Hij deed in dezen verschrikkelijken tijd, alles wat hij konde, om de ellendigen te troosten en te redden. Ongelukkig was hij zelf niet rijk. Ach! hoe komt het toch, dat het medelijden en de menschenliefde, meest altijd onder de middelklasse en minstvermogende is te vinden? — De brave WILLOUGHBY gaf alles weg wat hij had, bedelde bij zijne landslieden om onderstand, voor de lijdende menschen, stak zich zelf in schulden, om hun bij te staan; ook was zijne woning zoo omringd van de hongerigen, dat men bijna niet tot hem konde genaken, en hij zelf met moeite over de straten moest gaan; het was of ze hem alle kenden. Zijne Natie bespotte hem, wegens

zijn

zijn *dwaas* medelijden; doch God beloone er *hem* voor!" — Ach! waarom was hij geen Gouverneur van Madras, in plaats van den wreeden en ongevoeligen MACARTNEY (*).

„ Doch niet meer van deze hongersnood, mijn hart schijnt te breken, als ik er lang aan denk; ik heb er in mijne Reize en Lotgevallen van Madras naar Ceilon, genoeg van gezegd, gelijk ook van de opzettelijke vernieling der Proviand-Vloot — dat ongehoorde en ten hemelschreijende gruwelstuk, om hetwelk uit te rigten, de allerwoestste en wildste Barbaren en Cannibalen zich zouden schamen en er voor ijzen.

Om

(*) MACARTNEY, dezelfde, die men als Ambassadeur naar China zond, en die (den *Hemel zij* dank) onverrigter zake van daar weder terug keerde. Hij was de schoonzoon van Lord BUTE, en kwam te Madras als Gouverneur in het jaar 1781, om Sir THOMAS RUMBOLD af te lossen; die brave man, had in vier jaren tijds, maar vier millioenen ponden sterlings bijeen geschraapt, en werd naar Engeland opontboden, om zich, wegens zijne wanbedrijven, te verantwoorden, dat hem weinig moeite, maar veel geld kostte.

Om de gedachten des teedergevoeligen Lezers van deze akelige en treurige gebeurtenis af te wenden, wil ik denzelven Madras, dit kapitale roofnest der Engelschen, op de kust van Choromandel, doen kennen.

De Inborelingen noemen het, om welke reden is mij, en hun zelven onbekend, Tschinépatnam, of de stad der Chinezen, alhoewel het woord tschiné, in de Tamulische of Malabaarsche taal, nog vele andere beteekenissen heeft, als klein, suiker, enz.

Deze stad ligt op 13 graden Noorder breedte, digt aan de zee, en omtrent 5 mijlen bezuiden Palliacatta.

De Engelschen zetten er zich in het jaar 1640 neder. Het was toen eene bloote Factorij; doch na de vernieling van hun Fort St. David, door de Franschen, onder LALLY, in 1758, hebben zij er hunne hoofdplaats op de kust van gemaakt.

De grond, waarop deze stad is gebouwd, is brak, droog en zandig, zoo dat er weinig rijst, vruchten of groenten in derzelver omtrek voortkomen; het weinige dat er nog groeit, wordt met vele moeite en kosten tot rijpheid gebragt.

De-

Deze dorheid wordt veroorzaakt, door eene zoutwater rivier, die achter deze ſtad omloopt, en alle bronnen van zoet water, die haar naderen, verſlindt, of opſtopt; zoo dat men zich daar met water uit putten en tanken of vijvers moet behelpen, dat, hoe zeer men het ook laat zakken, of door een lekſteen laat ſijperen, echter met het water eener rivier of beek, *zoo* wel in ligtheid, frischheid als gezondheid niet *is* te verge-lijken.

Intusſchen is er evenwel een Schrijver (*), die zeggen durft, dat langs de ganſche kust geene plaats is, waar het water zoo goed zij, als te Madras. Dit zoude mij bijna doen gelooven, dat de man er nooit geweest is.

Madras is verdeeld in the White and Black Town, of de Witte en *Zwarte Stad. De* eerſte is eene ſterke vesting, in wier midden eene kleine ſtad, zeer gereguleerd, en volgens de Europeaanſche wijze gebouwd, beſloten is. Zij ligt daarenboven *digt aan de* zee, en zoude een langdurig beleg kunnen uithouden.

In

(*) Best, Brieven over Oost Indiën.

In deze vesting is de zetel van het Gouvernement geplaatst; alle de Officieren der Compagnie, alle hooge en lagere ambtenaren, en vele rijke en aanzienlijke kooplieden, wonen daar. Ook zijn er vele groote Shops, of Winkels, van allerlei Europeaansche goederen en kostelijke waren. Er bevindt zich ook eene goede kerk in, zoo mede de Cazernen, enz. In één woord, dit Fort besluit in zich, bij de vier of vijf honderd welgebouwde huizen, zonder de pakhuizen te rekenen.

De woning van den Gouverneur bestaat uit twee pragtige gebouwen. Vóór dezelve is een groot en fraai vierkant plein, Fortsquare genoemd, waar de parade wordt gehouden; een ander schoon gebouw, staat er tegen over, in hetwelk alle openbare vermaken worden gevierd, en rondom zijn de Compagnies Kantoren, of Offices. Om kort te gaan, zij hebben er zich zoo bebouwd en ingenesteld, als of ze nog eeuwen in dat land zouden blijven, hetwelk God verhoede!

De Zwarte Stad, of Black Town, die van het Fort, dat St. George genoemd wordt, door een groot plein rondom is afge-

gescheiden, wordt mede door vele Engelschen, doch meestendeels door Inboorlingen of Malabaren, Mooren of Mahomedanen, Armeniërs, Mestiessen en andere Natien bewoond. Zij heeft omtrent vier Engelsche mijlen in den omtrek.

In het jaar 1768 heeft men dezelve voor het grootste gedeelte, met eenen muur omringd; zij is geflankeerd met torentjes in plaats van batterijen, zonder gracht of bedekte weg, en dient alleen om de stad voor eene onverhoedsche attaque of aanval te beveiligen.

Alhoewel deze Zwarte Stad niet zeer regelmatig is gebouwd, zijn er echter verscheidene groote en breede straten, voornamelijk in het gedeelte dat door de Malabaren bewoond wordt.

Buiten de dorheid en onvruchtbaarheid van haren grond, en het gebrek van goed water, heeft zij nog een groot ongemak, namelijk, dat zij geene veilige Reede heeft; de schepen liggen er even als in de opene zee, en bovendien loopt er altoos eene hooge en gevaarlijke branding, die bij de minste stijve koelte uit zee, zoo hoog en onstuimig is, dat de Reede voor

Chia-

Chialengen of booten, volstrekt niet is te bevaren.

Het te zamen storten der golven is vreesselijk, vooral voor of na eenen storm, of als er een sterke wind lang uit zee heeft gewaaid; men hoort het als eenen aanhoudenden verren donder; des nachts voornamelijk, als stilte het aardrijk bedekt, weergalmt het dof gebulder, tot in eenen onhoorbaren afstand.

Ook loopen de schepen, bij eenen oostelijken storm, het grootste gevaar van schipbreuk te lijden; om deze reden mogen die der Compagnie, en voornamelijk de oorlogsvloot, bij het inzetten van den Mousson, deze Reede niet aandoen, of moeten dezelve, tegen dien tijd verlaten, en te Bombaij overwinteren.

Verscheidene voorbeelden, en onder anderen dat van den 15 October 1781, hebben doen zien, hoe noodlottig het voor schepen zij, die zich in dien tijd op die Reede bevinden.

Niet alleen Madras heeft geene Reede, maar langs de gansche kust, van Ballazoor af, liggen de schepen even zoo bloot en onveilig.

De bezittingen der Engelschen, langs de kusten Orixa en Choromandel, waren dus, (gelijk ik reeds voorheen gezegd heb,) in den kwaden Mousson, als de vloot naar Bombaij was vertrokken, voor iederen vijandelijken aanval, van degenen die de Baai van Trinconomale in bezit hadden, blootgesteld; doch men heeft hun van die benaauwdheid verlost, doordien men hun niet alleen deze heerlijke Baai, maar tevens alle onze overige kostelijke bezittingen op Ceilon heeft geschonken, of afgestaan. Zij zijn nu tegen alle vrees en gevaar verzekerd; geen Europeaansche magt is voortaan *in staat*, hun eenigen den minsten *hinder* te doen, of hun ooit uit de Indië te verdrijven. — Ik kan mij tot in mijne ziel ergeren, dat dit onwaardeerbaar Eiland, na zoo weinig tegenstand, in de magt des vijands is gevallen.

O! het verlies van Ceilon, is een onherstelbaar verlies, en het schijnt dat alleen de Engelschen de waarde en de voordeelige ligging van dit overheerlijk *Eiland* kennen. Wij maken er over het algemeen weinig werk van; de voornaamste wensch der meesten is maar alleen, de wederverkrijging van de Kaap de Goede *Hoop*.

Op

Op dien uithoek heeft men alleen alle zijne aandacht, al zijn verlangen en begeerte gevestigd; men maakt er een geschreeuw van, als of het een Peru, of de sleutel van geheel Indië was. Intusschen is het altoos eenen lastpost geweest, en eenen aanleg of Herberg voor andere Natiën, die wij voor hun ophouden, en waarvan wij niets hebben dan de moeite en kosten. De Engelschen, die in hunne vuist lagchen, om het belang, dat men in deze, voor Europa zoo onnutte en kostbare Colonie, stelt, houden zich, als of zij er dezelfde waardij aan hechten, opdat men, bij eene vrede, of bij ruiling, het terug gave of anderzins, minder op Ceilon zoude letten, en er de Kaap voor nemen, die zij, ben ik verzekerd, gaarne wederom wenschten kwijt te wezen, zoo zij er zonder schade konden afkomen. Doch om wederom tot Madras te keeren.

De huizen der Engelschen van aanzien, en der Armenische en Portugeesche kooplieden, zijn groot en ruim, van quader of arduinsteenen opgehaald, en met wit glinsterende kalk bestreken. Zij zijn plat van boven, om er op te kunnen wandelen, en er de morgen- en avondkoelte op te ge-

genieten. Ook zijn zij met balcons en gallerijen voorzien; op fommige dezer balcons ftaan tenten, in welke zij het ontbijt en het avondmaal nemen. Zolders en kelders heeft men in deze huizen niet, en de eerfte onderfte verdieping of ingang, wordt zelden of nooit bewoond, dan door de bedienden; en de Koelies, of Palanquindragers, houden er zich in op.

Van glazen ramen kan men in *Indië* geen gebruik maken, wegens de hitte; men bedient zich, in de voornaamfte huizen, van jaloezien, en van ramen met dun gefpleten bindrotting, in de manier van traliewerk doorweven of gevlochten, in geringere woningen.

Onder de vermogende kooplieden, die in de Zwarte ftad wonen, zijn vele Armeniërs; deze hebben er eene ftraat op hun zelven, in welke verfcheidene fchoone huizen ftaan.

De Armeniërs zijn groote doorkundige en doortrapte kooplieden; men vindt weinige armen onder hun, zij onderfteunen en helpen elkanderen voort, waar zij kunnen; vele hebben eenen zeer uitgebreiden handel.

Hun-

Hunne vrouwen zijn meestendeels ſchoon en blank; de getrouwden moeten hare mond en kin met eenen doek bedekken, zoodat men alleen de bovenſte helft van het aangezigt gewaar wordt; ook mogen zij hare haren niet vertoonen, en ſommige hebben zelfs nog bovendien eenen ſluijer over het hoofd als zij uitgaan.

De huizen der *Malabaren* en *Mooren*, zijn alle van eene verdieping, met eene opene vierkante plaats in het midden, welke omtrent even als de kruisgang van een klooster, met houten zuilen is omringd, op welken een afdak, met pannen gedekt, rust. Aan beide zijden, onder hetzelve, zijn kleine kamers, van tien of twaalf voeten in het vierkant, en zonder venſters, zoodat zij het licht ſlechts door de deur ontvangen; alleen in de achterſte kamer, die naar de plaats uitziet, is ſomtijds één venſter met een rottingraam. Deze kamers zijn elk bijzonder, en hebben geene gemeenſchap met elkanderen, en het is onder dit afdak, dat de familie ſlaapt.

Van voren hebben deze huizen mede een dergelijk afdak of luifel, op pilaren rustende, die eene zeer hoog gemetſelde bank,

die langs het gansche front van het huis loopt, overdekt, en tusschen welke maar eene naauwe doorgang met trappen is, om van de straat in huis te komen. Op deze banken zitten zij, om hunnen betel te kaauwen, of cegaar te rooken, en de frissche lucht te scheppen, te lezen, of zich met hunne buren of vrienden te onderhouden; zij nemen er ook wel hun middagslaapje. — Vrouwen zitten er nooit.

De inwendige inrigting der Malabaarsche huizen, bewijst genoegzaam, hoe weinig, hoe ongekunsteld, de bevrediging hunner behoeften, in hunne dagelijksche levenswijze is. Kabinetten, stoelen, tafels, lusters, spiegels en alle die onnoembare menigte meubelen, onnoodige sieraden, zeldzaamheden, en duizend andere, geheel overtollige en gansch onnutte zaken, die ons zoo volstrekt onontbeerlijk zijn geworden, dit alles is hun onbekend, of wordt door hun veracht. Men vindt bij hen niet dan eenige matten om op te slapen, en te eten; eenige kopere potten en bekkens, in plaats van porceleine borden, kommen en schotels; en een of twee kisten, om hunne kleederen en zaken van waarde in te doen; en

met

met dit weinige leven zij gelukkig, tevrede, en in huisselijke gelukzaligheid.

Er zijn echter onder de voornaamste Malabaren eenige, bij welke men in een paar vertrekken, spiegels, stoelen, enz. vindt, en die ook grooter huizen bewonen, te weten, met twee verdiepingen, doch evenwel op de voorgemelde manier gebouwd, en zonder eenig venster of opening op de straat; doch zij maken geen gebruik van deze meubelen, zij zitten, eten en slapen evenwel op den grond. Doch in de huizen der rijke Mooren of Mahomedanen, treft men vele versieringen en gemakken, en zelfs Oostersche pracht, aan. Groote zalen, in welkers midden kleine fonteintjes in een marmer bekken gedurig springen, om de lucht te verkoelen; de vloer van marmer en bonte steentjes, en met fraaije gebloemde matten belegd, over welke rijke Persiaansche tapijten gespreid zijn, waarop zij zitten. Langs den muur staat er eene soort van sopha, eenigzins van de vloer verheven, en met fraaije matrassen en kussens bedekt, op welke de zittende met rug of elleboog leunt. Van stoelen en tafels weten de Mooren echter ook niet, en

geene Oosterſche volken gebruiken dezelve, maar zij zitten altoos met kruisgewijze onder het lijf geſlagene beenen, en zijn aan deze wijze van zitten zoodanig gewoon, dat wanneer men een' Hindou of Moor, een' ſtoel aanbiedt, hij evenwel op denzelven naar zijne gewoonte gaat zitten, en nooit als wij de beenen zal laten hangen.

Voorts vindt men in Madras verſcheidene Heidenſche tempels, aan verſchillende godheden gewijd, doch geen een antiek, of ſchoon modern gebouw van dien aard. Ook zijn er in deze groote ſtad, dat te verwonderen is, maar drie chauderies, en deze zijn nog daarenboven gemeen, klein en ſlecht onderhouden. Vijvers zijn er ook weinig, en geen een gemetſelde of fraaije.

Armhuizen, Hospitalen en dergelijke *godsdienſtige* ſtichtingen voor de nooddruftige en zieke Inboorlingen en reizenden, moet men noch te Madras, noch ergens in eene Europeaanſche Stad of Etabliſſement, *door* gansch Indië zoeken; men bemoeit zich met deze volkeren niet verder, dan om *ze* te plunderen en uit te zuigen. Willen *zij* Christenen worden, dat ſtaat hun vrij, en is

is het niet genoeg dat men voor hunne zielen wil zorgen, en ten dien einde gansche troepen van Missionarissen, met zoo groote kosten, derwaarts zendt en onderhoudt, die altijd gereed zijn hen te doopen, en in den schoot der kerk aan te nemen; en hiermede dunkt mij, kunnen zij te vreden zijn; voor het overige mogen zij van honger en ellende vergaan — wat raakt ons dat!

ACHTSTE HOOFDSTUK.

De Nabab van Carnatica. — HYDER ALI CHAN *en* TIPPOE SAHEB.

MAHOMED ALICHAN, Nabab van Carnatica, wiens eigenlijke residentie Areat, of Tritchinapal is, doch wien deze *steden*, zoo als hij zelf, of de Engelschen voorgeven, te nabij de grenzen van zijnen erfvijand, de Nabab van Masfour, zijn, bewoont een paleis, digt bij het fort *St. George*, aan de zee gelegen; ook heeft hij een groot gebouw in de Zwarte Stad, waar zijn Serail is, en in hetwelk hij zich meestendeels ophoudt.

Het

Het paleis van zijnen tweeden zoon, OMIR, staat in Chanderieplain, omtrent drie Engelsche mijlen buiten de stad. Deze OMIR is zijn eersten minister, en waarschijnlijk (zoo als ook is gebleken) zijnen troonopvolger, dewijl men den oudsten broeder, de wettige erfgenaam, voor onwijs, en dus onbekwaam om te regeren, opgeeft.

Doch het is eigenlijk, om dat deze prins de vernederde en slaafsche staat, in welken zijn' vader door de Engelschen gehouden wordt, zoo als hij behoort, gevoelt, en reeds blijken genoeg heeft gegeven, dat hij zoo ligt en gemakkelijk de onderdrukking en afpersing dezer blanke tirannen niet zoude willen verdragen, en er zich tegen verzetten zoude. Hij is, in één woord, in lang geen vriend der Engelschen, en deze, om geene onaangenaamheid met hem te hebben, en op hun gemak het ongelukkige Carnatica te kunnen uitplunderen, hebben den Nabab MAHOMED ALICHAN bepraat, of gedwongen, den wettigen erfgenaam, onder schijn van onwijsheid, te verstoten, en zijnen broeder OMIR, die eigenlijk zijne

ne *vijf zinnen* niet bij elkanderen heeft, en volmaakt een speelpop van de Engelschen is; in deszelfs plaats als troonopvolger aan te nemen.

De vader, dien het ook op de regte plek mankeert, heeft zich, door zijnen dwazen en toomeloozen haat, tegen HYDER ALIGHAN, volmaakt in het ongeluk en ruïne gewerkt, gedurig de Engelschen aanvurende, om den oorlog tegen dien *Vorst* te verklaren, en ten dien einde zijn eigen land uitgeput. Deze, die niets liever wenschen, als landen met eens anders geld in te nemen, hebben, wanneer de gelegenheid gunstig was, en zij het gevoeglijk oordeelden, den Massourschen Vorst beoorloogd, den onnoozelen Nabab van Carnatica wijs makende, dat het voor zijne zaak was, dat zij streden; terwijl *zij tot* voortzetting van dezen oorlog, verschrikkelijke sommen van hem afpersten, die hij door zijn geheele land opdreef. Eindelijk geen geld meer hebbende, om aan *de* onverzadelijke gouddorst, en de onophoudelijke eischen der Engelschen te voldoen, beleende hij zware sommen bij rijke kooplieden

den te Madras; deze bron ook uitgeput zijnde, zag hij zich eindelijk genoodzaakt, zijn gansche rijk aan de Engelschen te beleenen, die nu, hun doel bereikt hebbende, den Carnatischen Vorst een armzalig jaarlijks inkomen geven, waarvan hij naauwelijks leven kan. En dit is nu het gevolg van zijnen onzinnigen haat tegen HYDER ALICHAN; had hij zich met denzelven tegen dien algemeenen vijand vereenigd, zouden de zaken eenen gansch anderen keer genomen hebben.

HYDER ALICHAN, Nabab van Masfour. Ik kan mij niet onthouden, om, wanneer er zich eene gelegenheid opdoet, den lof van dien grooten Vorst te vermelden, en de lasterende en laaghartige Schrijvers, die zijnen roem en glorie zoeken te bezwalken, te wederleggen en te logenstraffen.

HYDER ALICHAN is mijn held, ik bemin hem, en vereer zijne gedachtenis, als ware hij mijn vader; niet alleen om zijne uitmuntende en buitengemeene gaven en eigenschappen, maar wel voornamelijk wegens zijn verheven ontwerp en loffelijk voor-

voornemen, om de Indië van de roofgierige Europeanen te zuiveren.

Zijn Zoon en Opvolger, TIPPOE SAHEB, even braaf, even dapper, met dezelfde edelmoedige gevoelens, en met het zelfde menschlievend voornemen bezield, om dat gedeelte van Indië, dat onder de flaafsche en verachtelijke heerschappij der Blanken zucht, te bevrijden — verdient niet minder alle mijne achting.

Het leven, de daden en het karakter van dezen ongelukkigen Vorst, en de grondoorzaken, die den val van het Masfourfche rijk bewerkt hebben, zijn weinig bekend. Wat men er hier in Europa van weet, is, voor het grootste gedeelte, valsch, en niet veel meer, als hetgeen ons de Engelschen in hunne vergiftige schotels opdisschen.

Zij, die zijn rijk (*) hebben overheerd, uit-

(*) Het Rijk van Masfour, of *Mahafour*, grenst westelijk aan het gebergte bij *Dalmacherry* en aan de Zee, zuidelijk aan Trevaneoer en Madura, benoorden aan Soenda en Visiapoer, en oostelijk aan Guntoer en Ongola. Het bestaat uit de Provintien Mahafoer, Bednoer, Coimbatoer, Ca-

uitgeplunderd en verdeeld, zijne schatten geroofd, zijne vrouwen geschonden, en zijnen kostelijken, met diamanten en edele gesteenten versierden troon, als ware het regtmatige buit, met eenen ergerlijken en belagchelijken toestel en praal, naar hun groot roofnest in Europa hebben gesleept; — Zij zijn het alleen, van welken wij de bijzonderheden van dezen, voor dien Vorst zoo rampspoedigen, oorlog hebben, en die deszelfs leven en daden hebben beschreven.

Hoe partijdig hun verhaal daarvan zij, wat laaghartige onwaarheden zij van hem hebben verspreid, —— is ligt te bezeffen.

Van zijnen doorluchtigen Vader, hebben zij geen beter afbeeldsel gemaakt. Zoo men hen wilde gelooven, waren deze beide Vorsten, dwingelanden, wreed, bloeddorstig en den geessel der landen, die zij beheerschten. Goede God! dit uit den mond der Engelschen! is het niet, als of de onverzade-

Canarie en Sindigal, buiten vele andere veroveringen van HYDER ALI ÇHAN, die zeer aanzienlijk waren.

delijke en bloeddorstige Hijëna, den Leeuw van wreedheid beschuldigt?

De naprater, zoo wel Fransche, Hollandsche, als andere, gesalarieerd en ongesalarieerd, copieren de logens der Engelschen, over de gebeurtenissen in de Indië getrouwelijk na, en vol vooroordeel en onkunde van de Indische zaken, voegen zij bij *hunne overzetting*, eene menigte *sprookjes* en onwaarheden, uit *hunnen duim* gezogen, of uit het verhaal van partijdige reizigers getrokken, er bij.

Och! dat toch eens een kundig en waarheid lievend man, met eene bekwamere pen dan de mijne, en vrij van het laaghartige vooroordeel, een sprekend beeld van den grooten HYDER wilde ontwerpen, hem den verdienden lof toezwaaijen, en zijne lasteraars beschaamd maken.

Hij was een vader van zijn *volk*, in plaats van een tiran; hij was regtvaardig, alles omvattende, alles zelf bestierende, matig, dapper en vol beleid. Hij was aan zich zelven zijne grootheid en magt verschuldigd, en wist er zich met glorie in te handhaven.

Zijn

Zijn voornemen, om Indië van het ſchandelijk en verachtelijk juk der Europeanen te verloſſen, en de vrijheid dezer landen weder te herſtellen; was groot, was zijner waardig. Hij was de geeſſel der Engelſchen, zij beefden voor zijnen naam; vroeg of laat had hij zijn groot ontwerp gewis ter uitvoer gebragt, doch de dood ſtuitte hem in het midden van zijnen heerlijken loop; het was in het boek des noodlots geſchreven, dat de rampen van Indië nog niet zouden eindigen.

Hij ſtierf den 9 December 1782; in Areat, de Hoofdſtad van Carnatica, die hij kort te voren van de Engelſchen had vermeesterd. Zijn dood bevrijdde hun van den geduchtſten vijand, dien zij ooit in de Indiën hadden. Er waren duidelijke blijken, dat hij vergift had in gekregen. O die Engelſchen!

En gij, treffend voorbeeld van de wiſſelvalligheden der ondermaanſche zaken! Ongelukkige TIPPOE! — Gij die, nog een kind zijnde, als een' tweeden HANNIBAL, in tegenwoordigheid van uwen vader, den Engelſchen eenen eeuwigen en onverzoenlijken haat op den Koran zwoert! — Ach!

uwe tegenſpoeden, en het verlies van uw rijk en leven hebt gij grootendeels aan uwe verbindtenis met, en vertrouwen op de Franſchen te danken.

Gedurende den oorlog van 1781, had HYDER ALICHAN, en na deszelfs overlijden, TIPPOE SAHEB, zijn lot aan dat der Franſchen in Indië verknocht, hoewel vader en zoon in hunne ſtaatkundige meeningen, met hetzelfde oog, alle Europeanen als dwingelanden en overweldigers van de oppermagtige ſouverainiteit van Indië aanmerkten.

Na eenen bijna drie jarigen oorlog tegen de Engelſchen, welkers last hij alleen droeg, en in welken de hulp en bijſtand, die hij van de Franſchen, zijne bondgenooten, ontving, meer in ijdele beloften, dan in wezenlijkheid beſtond; op het oogenblik dat de eerstgenoemden, door het verlies van verſcheidene veldſlagen, in het naauw gebragt waren, dat zij de vesting en de provintie van Bednore, die zij door de verraderij van deszelfs Gouverneur, HYAT SAHEB, bemagtigd hadden, weder hadden verloren, de Kolonel BRAITHWAIT met zijn leger totaal was geſlagen, en de Kolonel MATHEWS, met zijn geheel corps gevangen

was,

was, en zij zich in zulke netelige omstandigheden bevonden, dat ze volstrekt radeloos waren, — juist op dat tijdstip, moesten ongelukkiglijk de Vredes - Preliminairen tusschen Frankrijk en Engeland aankomen, en TIPPOE SAHEB in zijnen schoonsten voortgang stuiten. Hij had eene soort van Of- en Defensive Alliantie met de Franschen in Indië aangegaan, die nu van hem begeerden, dat zijne vijandelijkheden tegen de Engelschen, te gelijker tijd met de hunnen zouden ophouden. Aan dezen eisch moest hij, hoe ongaarne ook, om verschelidene redenen voldoen, en dus alle zijne hoopvolle vooruitzigten, die hij op zijne erfvijanden had, opofferen.

Doch wat deden de Franschen? Hun belang, de eer hunner Natie, de billijkheid, de regtvaardigheid eischten, dat zij, bij het sluiten van dezen vrede met de Engelschen, hunnen getrouwen bondgenoot TIPPOE, daarin hadden begrepen, en voordeelige voorwaarden voor hem hadden bedongen; zij hadden aan dien Vorst, en aan zijnen overledenen vader, den doorluchtigen HYDER, zulke groote verpligtingen, zij hadden zoo vele onwaardeerbare diensten, zoo

 veel

veel bijstand van hem genoten; zij konden dus, zonder de grootste ondankbaarheid, dien Vorst niet verlaten, en ondertusschen sloten zij eenen afzonderlijken vrede met de Engelschen, trokken de troepen, die zij hem tot onderstand gegeven hadden, weder na zich, en lieten hem dus alleen met hun handgemeen. Dit had hem echter in het minste niet gehinderd voort te gaan, want de Engelschen bogen toenmaals, van alle kanten onder zijne wapenen, en hij zoude alleen in staat geweest zijn, om hen te vernielen; doch zij wisten de Mahratten, deze tot het ongeluk van Indië gezworene vijanden van HYDER ALICHAN en zijn' zoon, te winnen, die hem dreigden, zich bij de Engelschen te voegen, zoo hij geene vrede met hun maakte, en er hem toe te dwingen. Dit, en de beloften der Franschen, om hem langzamerhand door troepen, artilleristen, enz. in zulk eenen geduchten staat te stellen, dat hij, bij eene andere gelegenheid, de Engelschen, met derzelver bondgenooten, het hoofd zoude kunnen bieden, waren de voornaamste redenen die hem verpligtten, om mede den vrede te maken, en, in plaats van voordeelige

ge voorwaarden, die hij, zoo de oorlog nog maar eene maand langer geduurd had, had kunnen verkrijgen, moest hij zich met het *ſtatu quo ante bellum* vergenoegen.

Getrouw aan zijnen haat tegen de Engelſchen, kropte hij zijne gevoeligheid, wegens dit onvriendelijk gedrag der Franſchen, op, dewijl hij in hen nog altoos den vijand zijner vijanden zag.

Hij zond, in 1788, Vakiels, of Ambasſadeurs, naar Verſailles, met voornemen en last, om eene nieuwe, en nog naauwere, Verbindtenis met dat Hof aan te gaan. Alle zijne aanbiedingen droegen den ſtempel van opregtheid en edelmoedigheid.

Deze Ambasſadeurs werden met groote ſtatie en beleefdheid ontvangen; doch men trachtte meer, om hun de grootheid en heerlijkheid van het Hof te doen zien en kennen, dan om zich over de groote aangelegenheden hunner zending op te houden.

Zij verkregen niets, dan onzekere en ijdele beloften, en werden onverrigter zake weder terug gezonden, nadat zij eenige maanden, om zoo te zeggen, voor ſpeel-

pop aan de belagchelijke en kinderachtige ijdelheid van dit Hof gediend hadden.

Deze onverschilligheid van het Hof van Versailles, om eene naauwe verbindtenis met zulk eenen magtigen en dapperen Indischen Vorst aan te gaan, moet alleen worden toegeschreven, aan de intrigues der Engelschen, die maar al te zeer vreesden, dat het Fransche Ministerie eens de oogen voor hare eigene en ware belangen zoude openen, en zij den grootmoedigen en dapperen TIPPOE, die hunne vriendschap met zoo veel drift en opregtheid zocht, met eene aanzienlijke magt van volk en kundige Officieren zouden bijstaan, en dezelve in zijnen dienst doen overgaan, hetwelk eigenlijk het voornaamste doel der zending was. Dit zoude den doodslag voor de Engelschen geweest zijn, en daarom zochten zij, volgens hunne gewone wijze, door omkooping, *list*, enz. het doel van deze gansche Ambassade van den Nabab TIPPOE, die dezelve uit zoo verre landen had gezonden, te *verijdelen*, hetwelk hun, zoo als ik gezegd heb, dan ook volkomen gelukte.

Zoodra zij van de terug reize der Ambassadeurs van den Nabab, en van de vruch-

vruchteloosheid dezer zending verzekerd waren, begonnen zij weder in het geheim hunne vijandelijke ontwerpen tegen hem te broeden, en stelden alle mogelijke middelen in het werk, om de Hoven van Poena (*) en Hyder-Abad (†) te bewegen, zich bij hen te voegen, om den, geen ergdenkenden, Nabab onverhoeds op het lijf te vallen, want alleen dorsten zij hem het hoofd niet te bieden, *zij* hadden *zoo* vaak *zijnen* wrekenden arm gevoeld, zoo menigen veldslag hadden zij in den laatsten oorlog tegen hem en zijnen overledenen vader verloren.

Het gelukte hun de Mahratten en den Nizam in eene coalitie tegen hem te verbinden, en zij vielen hem gezamenlijk onder een allerellendigst voorwendsel, op nieuw aan.

Tegen deze vereende magt was TIPPOE SAHEB niet bestand, te minder, daar hij onverwachts, en eer hij zich intijds tot den oorlog had kunnen voorbereiden, werd overrompeld.

Ech-

(*) Poena, Hoofdstad der Mahratten.
(†) Hyder-Abad, Hoofdstad van den Nizam.

pop aan de belagchelijke en *kinderachtige* ijdelheid van dit Hof gediend hadden.

Deze onverschilligheid van het Hof van Versailles, om eene nauwe verbindtenis met zulk eenen magtigen en dapperen Indischen Vorst aan te gaan, moet alleen worden toegeschreven, aan de intrigues der Engelschen, die maar al te zeer vreesden, dat het Fransche Ministerie *eens de oogen voor hare eigene en ware belangen zoude openen*, en zij den grootmoedigen en dapperen TIPPOE, die hunne vriendschap met zoo veel drift en opregtheid zocht, met eene aanzienlijke magt van volk en kundige Officieren zouden bijstaan, en dezelve in zijnen dienst doen overgaan, hetwelk eigenlijk het voornaamste doel der zending was. Dit zoude den doodslag voor de Engelschen geweest zijn, en daarom zochten zij, volgens hunne gewone wijze, door omkooping, enz. het doel van deze gansche Amb[illegible] van den Nabab TIPPOE, die dezelve [illegible] verre landen [illegible] gezonden, te [illegible] het[illegible] als ik gezegd [illegible] [illegible]ukte.

[illegible] de terug[illegible] [illegible] den Nab[illegible]

[redacted] en

[redacted]

[redacted] de,
[redacted] ge-
[redacted] rijk
[redacted] noot
[redacted] elten,
[redacted] redding
[redacted] le hun-
[redacted] eringen
[redacted] rook;
[redacted] eopend,
[redacted] geloof
[redacted] onver-
en, deed
tevreden-
e vrienden
blijken gaf
, en alle
te ſchaden,
m ze gretig
te blind van
nig van de voor-
zigt van zijnen
hadden eenen ande-
ten minſte — het
niet gebeurd.

Echter verdedigde hij zich dapper, en gaf den Engelſchen niet alleen de handen vol, maar had bijna hun geheel leger, met CORNWALLIS aan het hoofd, krijgsgevangen gemaakt.

Doch eindelijk van alle kanten aangevallen en gedrongen, was hij genoodzaakt, eenen zeer nadeeligen vrede te ſluiten, waarbij hij vele opofferingen moest doen, om dien te verkrijgen. Ja de Engelſchen, die wel wisten dat hij maar naar een voordeelig tijdſtip en gelegenheid wachtte, om zich aan hen te wreken, dwongen hem, om twee zijner zonen als gijzelaars in hunne handen te ſtellen.

En deze laaghartige, deze verachtelijke daad van geweld en overmoed, van wreedheid en dwingelandij, hebben zij zich niet geſchaamd, door twee printen of platen publiek te maken en te vereeuwigen. De eene vertoont het bittere en teedere afſcheid der moeder, van deze twee kinderen, die zij zoo goed als aan den dood overlevert; de andere verbeeldt den trotſchen CORNWALLIS, die de ſidderende ſlagtoffers ontvangt. O! het moet om woedend te worden

den geweest zijn, voor dien ongelukkigen Vorst!

En dit alles, en wat er nog op volgde, zag het Fransche Hof stilzwijgend en geduldig aan; zij zagen onverschillig het rijk en de magt van hunnen besten bondgenoot in de Indië, als 't ware versmelten, en, zonder eenige poging tot zijne redding te doen, ganschelijk vernielen, — alle hunne hoogdravende beloften en verzekeringen van hulp en bijstand, vervlogen in rook; en ach! dat hij toen zijne oogen geopend, en aan hunne grootsprekerij geen geloof meer geslagen had! — Maar zijn onverzoenlijke haat, tegen de Engelschen, deed hem elk, die maar de geringste ontevredenheid over hun betoonde, als zijne vrienden aanmerken; elk, die maar verre blijken gaf van hen te haten, geloofde hij, en alle ontwerpen en beloften om hen te schaden, waren hem welkom, en hij nam ze gretig aan; hij was in dat stuk al te blind van vertrouwen; had hij een weinig van de voorzigtigheid en het vooruitzigt van zijnen vader gehad, de zaken hadden eenen anderen keer genomen, ten minste — het groote ongeluk ware niet gebeurd.

Ik *heb mijne* redenen, om de oorzaken *te* verzwijgen, die hem aanſpoorden de Engelſchen (met opoffering van *zijne twee* zonen, die zij van hem in hunne magt hadden) op nieuw den oorlog aan te doen. De ongelukkige Vorst! hij liet zich op nieuw door ijdele beloften verleiden, en wapende zich in het geheim; doch de Engelſchen, die een wakend oog op hem hielden, en hunne ſpions hadden, kwamen hem voor, en door den Nizam en de Mahratten wederom verſterkt, vielen zij hem gezamenlijk aan, eer hij regt gereed was, hen te ontvangen.

Om kort te gaan, en deze voor mij zoo ſmartelijke, en voor de menschheid en de vrijheid der Indiſche volkeren zoo ongelukkige gebeurtenis te eindigen; hij werd overwonnen! Zij namen Seringapatnam, (in welke vesting hij zich onvoorzigtiglijk had ingeſloten,) ſtormenderhand in, en men vond hem op eene der batterijen, die hij perſoonlijk hielp verdedigen, onder de verſlagenen.

Alle zijne bezittingen vielen in de magt zijner vijanden; twee-derde gedeelten werden verdeeld tusſchen de Engelſchen, den

Ni-

Nizam en de Mahratten; het andere gedeelte werd door de eersten, in schijn van regtvaardigheid, aan een kind, KISTNA genaamd, een afstammeling (of die zij daarvoor uitgaven) van den door HYDER ALY onttroonden Rahja van Masfour, in Zemindarij gegeven, echter onder protectie van deze zoo goede en milde Compagnie, en opdat zij, of liever hare dienaren, niet vergeefs het opzigt hier over zouden hebben, onder eene jaarlijksche contributie van dertig lack (*) ropijen, of omtrent zoo veel als het land kan opbrengen; buiten nog acht lack, waarvan ik nader zal spreken. Sedert heeft dit onverzadelijk volk, door eene nieuwe schikking met den Nizam, ook dat gedeelte van TIPPOE's land, hetwelk hem ten deel was gevallen, van hem weten te verkrijgen en aan zich te halen; dat der Mahratten zullen ze mogelijk door de eene of andere list of schelmerij, mede trachten te bekomen. En wat het gedeelte, dat ze aan dit kind gaven, aanbelangt, men kan rekenen, dat het hun zoo goed als in vollen eigendom

toe-

(*) Een Lack is 100,000.

toebehoort: want, dat zij het *niet zelf opgeflokt* hebben, is eensdeels uit vreeze voor den Nizam en de Mahratten, en anderdeels om aan Europa en de Indifche wereld te doen zien, hoe edelmoedig zij zijn, en hoe zeer zij regt en geregtigheid beminnen en handhaven. O, die huichelaars! (*)

En

(*) Om den Lezer een waar denkbeeld van de edelmoedigheid der Engelfchen te geven, zal ik eenige Artikels uit het Tractaat, dat zij met den nieuwen Vorst van het verfcheurde Masfourfche rijk floten, hier affchrijven,

Art. 2. De Engelfche Compagnie ftaat toe, te onderhouden, en de Rahja om te ontvangen, eene militaire magt, tot defenfie en fecuriteit van zijn rijk. In confideratie van deze hooge protectie, verbindt zich de Rahja jaarlijks aan de Compagnie te betalen, 8 lack ropijen, (omtrent een *millioen* guldens.) Dit is te verftaan in *vredens*tijd; doch zoo de Compagnie het noodig oordeelt, om een zijner naburen te beoorlogen, zal hij meerder troepen in zijn rijk moeten ontvangen, en *bij* gevolg ook, naar rato van derzelver aantal, *tot der*zelver onderhoud moeten contribueeren.

Art. 6. De Rahja verbindt zich, om op geenerhande wijze, met eenigen anderen ftaat correspondentie van brieven of anderzins te houden, over welk onderwerp het ook moge zijn, *zonder* er

En dus viel het Masfourfche rijk! Dus viel een der edelfte Vorften van Indië! — Dus

er te voren de permisfie van de Agenten der Compagnie toe te hebben verkregen, en hun deze brieven te hebben doen lezen.

Art. 7. De Rahja verbindt zich, alle Europeanen, van eene andere Natie als die der Engelfchen, die zich in zijne ftaten mogten bevinden, aan de Agenten der Compagnie over te leveren, en niet toe te laten, dat een vreemd Europeaan, zonder behoorlijke Engelfche paspoorten, ook maar eenen dag in zijne Staten verblijve, zonder hem te arresteren, en aan de Agenten over te leveren.

Art. 8. De Rahja ftaat toe, dat de fterkten en forten die zich op zijn territoir bevinden, door de troepen der Compagnie, en de Commandanten die zij daartoe verkiest, worden bezet.

Art. 9. Ook zal de Rahja toeftaan, dat zekere forten naar het goeddunken der Compagnie, gedemanteleerd en gefloopt, en anderen weder gerepareerd en verfterkt worden; en de onkosten tot deze flegting en reparatien, zullen door beide partijen gelijk gedragen worden.

Art. 14. De Rahja verbindt zich, alle bevelen, raadgevingen en voorfchriften, die het Engelsch Gouvernement noodig oordeelt, hem te geven, op het naauwkeurigfte te volgen en te volvoeren, het zij aangaande de economie zijner finantien, de betere perceptie en adminiftratie zijner inkomften, als anderzins.

Art. 15. Zoo de 8 lack ropijen, tot onderhoud der troepen van de Compagnie, op het teri-

Dus hebben zij eindelijk dezen steen des aanstoots uit den weg geruimd! Dus hebben

sitoir van den Rahja, niet behoorlijk bij het vierendeel jaars mogten betaald worden, zal het hare Agenten vrij staan, zoo veel land van den Rahja onder hun direct bestuur te nemen, als er noodig geoordeeld zal worden, om tot een fonds en eene securiteit dezer som te dienen, en dezelve daar uit te betalen. enz.

Geconcludeerd in het Fort Nuzzurbah, bij *Seringapatnam*.

Den 18 Julij *1799*.

Dit is nu het Tractaat der *Engelschen*, met den Prins Rahja van Massour, KISTNA OEDIAVER BAHADER. Een eeuwig monument van schaamte en verfoeijing, voor deze ellendige onderdrukkers. Ongelukkige Prins! het ware beter geweest, dat gij nooit den troon hadt bestegen! — Hoe is het mogelijk, dat zij zich niet schaamden, om een dergelijk Tractaat publiek te maken!

Hoe! de goederen van eenen Souverein onder het opzigt van de dienaren der Compagnie te stellen! Eenen Koning te beletten, correspondentie met zijne naburen te houden, zelfs geenen vriendschappelijken brief te mogen weg zenden, zonder het welwillen van deze Agenten, en zonder dezelve te voren van deze ellendelingen te laten lezen! Hem te beletten eenig vreemdeling in zijne Staten te ontvangen, zelfs niet voor eenen *enkelen* dag,

ben zij dezen zoo zeer gevreesden en duchten vijand vernield en omgebragt! Hij, die hunne ſchuldige hoofden geſtad dreigde, en die vroeg of laat hun de ſtra hunner tallooze misdaden, zoude hebben doen ondergaan.

O! de val van TIPPOE SAHEB heeft mij grievend geſmart! Ik ben verzekerd, dat in zijne familie, ja zelfs onder zijne kinderen, (die de Engelſchen door vergift of dolk reeds lang in ſtilte van kant zullen hebben gemaakt,) er geen is, dien dit ongeluk meer ter harte heeft gegaan, dan mij. Het heeft de kluisters, onder welke bijna gansch Indië zucht, voor eenen langen tijd, naauwer dan ooit, toegehaald en verzwaard.

Voor de Franſchen is het een onherſtelbaar verlies. Nooit, nooit, zullen zij zoo een getrouw en opregt bondgenoot weder-

vin-

dag, zonder paspoorten, en de toeſtemming dezer Compagnie! Alle de ſterkten en forten, die zijne rust konden verzekeren, te vernielen, en dezulken te bezetten en te verſterken, door welken zij hem in toom kunnen houden! — Oordeel nu, Lezer! hoe edelmoedig dit Engelſche volk is!

vinden, als TIPPOE en zijnen doorluchti-
gen Vader was! — En met hoe veel on-
dankbaarheid hebben zij deze beide *Vorsten*
behandeld, verwaarloosd, verleid door ijdele
beloften, in den oorlog ingewikkeld, en
daarna weder verlaten.

Na den dood van TIPPOE, en de vernie-
ling van zijn rijk, en na het verlies van Cei-
lon voornamelijk, *is er weinig, ja bijna gee-
ne, mogelijkheid meer, voor hun, om weder*
eenen aanzienlijken vasten voet in *Indië*
te krijgen, wat men er ook van zeg-
gen moge. Er is nog eene schoone gele-
genheid geweest, namelijk toen de Engel-
schen met den Keizer van Condé, op het
Eiland Ceilon, in den oorlog waren ge-
wikkeld, en zij van dezen Vorst alom
werden geslagen en in hunne sterkten
moesten vlugten; doch deze schoone ge-
legenheid is verwaarloosd, of er waren
andere redenen, die beletten, dat men er
gebruik van maakte.

Zie daar, waarde Lezer! in het *kort*,
hoe den dapperen TIPPOE viel, en op
wat wijze de Engelschen zijn rijk over-
heerden. Tijd en plaats beletten mij, om
er een uitvoeriger relaas van te geven.

Doch

Doch dat men zich vooral niet verbeelde, dat zij het alleen waren, die het Masfourfche rijk hebben vermeesterd. Zoo men deze grootfprekers hoort, of hunne befchrijving van dezen oorlog leest, is het, als of zij zonder behulp van eenige andere magt, den braven TIPPOE hadden overwonnen. Lieve hemel! wat zouden ze zonder de Mahratten en den Nizam, die in het ten onderbrengen van den ongelukkigen zoon van HYDER wel het meest toebragten, hebben uitgevoerd? Zij, die tegen HOLKAR, een enkeld hoofd der Mahratten, niet in ftaat waren het uit te houden, en door denzelven op den oever van het verderf gebragt werden. Zij, die zoo menige zware en totale nederlaag van HYDER en zijnen zoon geleden hadden; die al het voordeel, dat ze in den oorlog van 1793 tegen den laatften verkregen, voor het grootfte gedeelte aan deze bondgenooten te danken hadden, en zonder welke dappere hulpbenden zij gansch vernield zouden zijn geworden. Zij zullen u niet zeggen, dat hun geheel leger, met CORNWALLIS aan het hoofd, door TIPPOE SAHEB omfingeld en ingefloten was,

en dat zonder de Mahratten, die hem nog even in tijds bevrijdden, deze trotſche Engelschman zich op dezelfde, en nog veel ſchandelijker, voorwaarden, aan de Masſourers zoude hebben moeten overgeven, als toen hij zich, in den Amerikaanſchen oorlog, aan de Amerikanen op discretie overgaf.

En zelfs in dezen laatſten oorlog, die zijn lot *beſliste, niettegenſtaande* de hulp van de Mahratten en den Nizam, zouden zij echter niet in ſtaat zijn geweest, hem geheel ten onder te brengen, ware het niet, dat zij zich van hunne voornaamſte wapenen, verraad en omkooping, hadden bediend. Zij wisten door deze lafhartige en ſchandelijke middelen, twee der eerſte en voornaamſte Generaals van TIPPOE, MAHMOUD SAHEB en MIRA SAHEB, op hunne zijde te krijgen, die door *eenige* opzettelijk verlorene veldſlagen, hun den weg openden en ongehinderd in het land lieten rukken, hetwelk dezen Vorst noodzaakte, zich in zijne Hoofdſtad *Seringapatnam* op te ſluiten, waarin ze hem belegerden.

Deze ſtad is door de natuur en door

kunst

kunst zoo sterk bevestigd, dat ze voor onoverwinnelijk wordt gehouden; en de Engelschen zouden zich wel gewacht hebben, een storm op dezelve te wagen, indien zij ook hier niet verscheidene Opper-Officieren van TIPPOE, door beloften, die zij niet hebben vervuld, en nooit in dergelijke en andere gelegenheden vervullen, waarvan ik menige voorbeelden zoude kunnen bijbrengen, hadden weten op hunne zijde te krijgen. De ongelukkige Vorst, werd, in het heetst van het gevecht, terwijl hij de zijnen aanmoedigde, door een' dezer omgekochte booswichten verraderlijk vermoord. Men verliet de batterijen, zoo als het was afgesproken; de stad werd ingenomen, en aan de plundering over gegeven; zijne Senana (*) op de beestachtigste en barbaarste wijze geschonden, en zijne schatten en troon naar Europa gesleept.

Sedert den val van dit huis, is de trotschheid en de overmoed der Engelschen, op eene

(*) Senana, eigenlijk Serail; onder het woord Senana verstaat men echter ook de vrouwen zelve.

eene *zigtbare* wijze vermeerderd. Hij, die hunne roofzucht en ambitie paal en perk konde zetten — is niet meer! — Onbevreesd verheffen zij nu hunne trotsche hoofden; ijdelijk meenen zij nu voor altoos in hunne heerschappij gevestigd te zijn; doch zij zullen zich bedriegen! zij zullen de donderwolken, die zich van alle kanten *om hen* vergaderen, en vroeg of laat *over hen* staan uit te barsten, *niet ont-gaan!* De blikfems der wraak zullen hun verpletteren, en niets zal ginds van hen meer overig blijven — dan de herinnering aan hunne boosheden.

Neen! er zijn nog Vorsten genoeg in Indië, in staat om hen niet alleen het hoofd te bieden, en in het naauw te brengen; maar hen zelfs te vernielen. De krijgskunde der Europeanen, maakt bij de Indiaansche *Vorsten* groote voortgangen. De Engelschen zijn niet anders gevreesd, dan wegens hunne verraderijen en omkooping. Dit alleen, en de tweedragt, die ze onder die *Vorsten* weten te stoken, houdt hun nog staande; Doch hoe lang kan dit nog duren? Vroeg of laat zullen deze misleide Vorsten hunne

oogen

oogen voor het algemeen belang openen, en het is met deze blanke dwingelanden gedaan. Het is met hen gedaan, zoo de Mahrattische (*) Hoofden zich vereenigen, en met gezamenlijke magt op hen aanvallen.

(*) Het land der Mahratten, strekt zich van Kaap Comorin, aan den zuidelijken uithoek van het schier-eiland van Indië, tot aan de grenzen van de Persische Heerschappij noordelijk uit, en is ten oosten bepaald, door de Corallijcq, de Noorder Circars, en het gebied van den Soubah van Decan Nizam al Mulack. Doch de Provintie van Catac, die mede aan het rijk der Mahratten behoort, reikt onregelmatig tot aan de Baai van Bengalen. De natuurlijke sterkte, en de onoverstijgbare bergen van deze uitgestrekte landstreek, is de aangeboren moed van deszelfs Inwoners te hulp gekomen, in het bewaren van hunne onafhankelijkheid, te midden der verschillende omwentelingen, die in het Rijk van Hindostan hebben plaats gehad.

Dezelfde omstandigheden zijn oorzaak van hunnen buitzuchtigen aard, en hunne onoverwinnelijke verkleefdheid aan de wapenen.

Onder deze oorlogszuchtige Stammen, zijn de oude gebruiken van het Oosten, benevens die gastvrijheid, die in vorige tijden, de volken van Azie zoo bijzonder kenmerkte, en met eene bijzondere naauwkeurigheid, jegens vreemdelingen en onder elkanderen uitgeoefend werd, nog bewaard.

Eertijds waren de Mahrattische Stammen naauw

len. Het is met hen gedaan, zoo de Nizam, die om ſtaatkundige redenen, of uit eigenbelang, zich nog bij hen houdt,
hen

onder één Opperhoofd vereenigd, die zijn zetel te Sitterah opgerigt had, en wiens titel Sou of Ramdradsh was, maar door inwendige zoowel, als buitenlandſche onlusten, werd hunne vereeniging gebroken, en een ieder geniet nu het voorregt van eenen onafhankelijken ſtaat.

Hunne gezamenlijke militaire magt wordt op 300,000 man cavallerie, en 100,000 man infanterie begroot.

Deze Natie ontleent haren naam van Marhut, eene Provintie van *Decan*, waarvan Satarrah de Hoofdſtad is.

De Grondlegger van hunne grootheid en magt was genaamd SEVADSJI, een man van onbepaalde heerschzucht, uitgeſtrekte ondernemingen, onbewegelijken moed en geduld, en bezittende uitmuntende militaire talenten. Gedurende zijn geheel leven wederſtond hij alleen alle de magten van AURENG SAHEB, en hij breidde zijn rijk aan alle kanten uit. Zijn zoon SHUMBOYER, die na hem Keizer werd, volgde het voetſpoor van zijnen Vader, en onder zijne regering werd het Mahratſche Rijk ſteeds magtiger en uitgebreider. Deszelfs zoon, SAHOEJIE, echter, offchoon het begin zijner regering zeer gelukkig en voorſpoedig was, en hij in alles de voetſtappen zijner voorvaderen volgde, ten laatſte nalatig wordende, zette acht Officieren of Staatsministers aan, die hij de ganſche *beſtiering van*
het

hen verlaat, en zich bij den een of andere misnoegden voegt. Het is met hen gedaan, zoo SHEMAN SHAW, Koning van Candahar, het besluit neemt hen uit te roeijen; zij sidderen voor hem! Het is van dien kant, dat zij hun verderf verwachten.

Deze SHEMAN SHAW is den Engelschen een doren in het oog; wel is waar, dat hij op een' grooten afstand van Calcutta is verwijderd, doch dit is de minste zwarigheid; hij heeft reeds invallen op de grenzen van hunne bezittingen in Hindostan gedaan, en zij hebben, in plaats van zich tegen hem te verzetten, hem met geschenken, met de voldoening van zijne eischen, en andere onderwerpingen, weten te vreden te stellen.

SHEMAN SHAW is een dapper Vorst, die aan het hoofd van 200,000 uitmuntende ruiters, en half zoo veel voetvolk, hen welhaast tot rede zoude brengen. En, zoo zij eens in het onderspit geraken, wee hen! Gansch Indië zal alsdan over hen vallen;

van

het Gouvernement in handen stelde, en die van toen af de Oppermagt verdeelden; waaruit ongelukkiglijk eene veelhoofdige regering is voortgesproten.

van alle kanten zullen zich Mahomedaansche en Hindousche hulptroepen, bij de Vorsten van Candahar en Cherazan voegen; derzelver ontallijke ruiterij en voetvolk, *zullen* staag aangroeijen, naar mate zij in het land zullen voortrukken; zij zullen op hen vallen als een' stroom. De Afghans, de Rohillas, de Patanes — onstuimige, dappere volken, wachten met een brandend ongeduld en opgekropte woede, naar de gelegenheid om zich te wreken. Eene algemeene wapenkreet zal tegen hen, door deze wijduitgestrekte gewesten, weergalmen, en alle de Vorsten van Indië, zullen hunne onderlinge twist vergeten, om dezen wreeden vijand der menschheid te beoorlogen. Deze Colossus, door verraad, intrigues, list, geweld en roofzucht, zoo hoog verheven en opgerigt, zal, volgens het algemeen noodlot der ondermaansche zaken, nederstorten — en de plaats, waar hij gestaan heeft, zal zelfs niet meer te vinden zijn!

Omringd als zij zijn van vijanden, van verbitterde Natiën, in het midden van tallooze legers, die alle naar het oogenblik van hunne vernieling reikhalzen, nadert het

hetzelve met groote schreden. Tot nog, hebben zij, door vervloekte listen, vijandschap en tweedragt onder hun weten te zaaijen, de Hindousche Prinsen tegen de Mahomedaansche ophitsende; de Radjah tegen den Nabab, deze weder tegen den Mogol, zoekende dus den eenen door den anderen te vernielen, en zich op deze laaghartige wijze nog staande te houden.

Eindelijk toch zullen en moeten zij vallen, en hun einde zal zijn met schrikken! Niemand zal hun beklagen, en nog veel minder bijstaan en redden: want ik verklaar hier openlijk, wat men ook van het tegendeel gelooven en zeggen moge, dat er in gansch Indië geene eene Europeaansche Natie is, die een opregt en getrouw bondgenoot onder de Indianen heeft. Zij hebben het eindelijk zoo verre gebragt, dat zij geen eenen waren vriend meer onder dezelve hebben; geen een, die, (hoe zeer hij het voor het uiterlijke, uit vreeze, of eigenbelang ook schijnt te zijn,) niet met hart en ziel in het geheim, naar hunne verdelging en verderf reikhalst, en naar het afschudden van het schandelijk juk verlangt, dat hun

van *deze* fortuinzoekers en avonturiers wordt opgelegd. Nooit, nooit zullen zij de genegenheid en het vertrouwen dezer volken weder herwinnen, offchoon zij ook (dat volftrekt onmogelijk is) gansch van gedrag veranderen. Zij hebben hun te diepe wonden geflagen, die volftrekt ongeneesbaar zijn. Hun naam is in afgrijzen en vervloeking, en *deze hatelijke indrukfelen zullen* nimmer uitgewischt kunnen worden.

In één woord, de barbaarfche mishandelingen, die zij deze ongelukkige volkeren aangedaan hebben, en tot dit uur niet ophouden, aan te doen, heeft eene verwijdering en affchuw in hen verwekt, die van vader tot zoon overgaat en voortgeplant wordt; zij hebben in de oogen der Indianen, alle aanfpraak op deugd, op godsdienst en regtfchapenheid verloren.

Alles kóndigt eene algemeene omwenteling aan, die, vroeger dan men denkt, tegen hen, door gansch Indië zal plaats grijpen, hoe zeker en magtig zij zich ook gelooven.

De grondflag, op welke zij zoo vertrou-

trouwend en gerust bouwen, zal eensklaps onder hun wegzinken, en onder de puinhoopen van hun waggelend gebouw overſtelpt —— zullen zij zich zelven een graf hebben gedolven.

NE-

*

NEGENDE HOOFDSTUK.

HASTINGS. — NUNDOCOMAR. — *Ongestrafte misdaden. — Gelijke Monniken, gelijke kappen.*

Deze voorzegging is geen bloot vermoeden of herſenſchim; eer vijftig jaren zijn verſtreken, is zij gewis in den uitgeſtrektſten zin vervuld; alles vereenigt en vormt zich langzamerhand tot hunnen ondergang. Het zal hun even zoo gaan, als in Amerika, waar zij door hunne eigene Natie verjaagd werden, dat zij zeker ook niet *gedacht* hadden.

Hun toeſtand in de Indië is nog veel hagchelijker en gevaarlijker; zij hebben, gelijk ik gezegd heb, geen *eenen* bond-

bondgenoot, waarop zij kunnen ſtaat maken, als de nood bij hun aan den man komt; zij ſtaan zoo te ſpreken op zich zelven, als een ſcheepje in het midden eener verbolgene zee, van alle kanten dreigen hemelhooge baren het te verſlinden. Zoo ook zij, omringd van verwoede volkeren, die op hun loeren, als de wolf op het lam, en voor welken ieder gelegenheid om hun te vernielen welkom is.

Hunne voornaamſte magt beſtaat, zoo als bekend is, in Cipaaïs (Indiaanſche ſoldaten), die hen in moed en dapperheid gewis verre overtreffen; deze zullen eens gezamenlijk tegen hen opſtaan, zoo als zij hier en daar reeds dikwijls, bij ganſche regimenten, hebben begonnen te doen, de Engelſche Officieren vermoordende, enz. De wapenen, die zij hun in handen gegeven, en de krijgskunde, die zij hun geleerd hebben, zullen deze huurlingen tot hun verderf gebruiken, en het kleine hoopje gedebaucheerde Europeanen, dus van elk verlaten, zal als kaf in den wind verdwijnen.

En wat de voorſpoed van hunne bezittingen in de Indië aangaat, waarvan zij

zoo breed opgeven, ach, die is maar in schijn! — In tegendeel, alles neigt zich in hunne Etablissementen naar het verval; het karakter van verlamming en uitputting staat op alles gedrukt. Intusschen, zoo men aan hunne berigten geloof wil slaan, is alles ginds in vollen bloei, alles te vreden en gelukkig.

De rampen, die deze landen drukken, en de schrikkelijke gevolgen, die daar uit vroeg of laat moeten voortspruiten, zijn de Heeren Directeuren in Europa, min of meer bekend; zij weten heel wel op welke wijze hunne dienaren de verbazende schatten die zij van daar terug brengen, verzamelen, en hoe vreesselijk die volkeren uitgeput worden en de Maatschappij bestolen wordt; doch, zoo als ik reeds gezegd heb, achteloosheid, onkunde, en wanhoopende om het te verhelpen, en voornamelijk eigenbelang — zijn de oorzaken dat men alles door de vingeren ziet, en alleenlijk, op zijn hoogst, maar zachte middelen gebruikt.

Men is op de gedachte gevallen, om de dienaren die ginds eenige posten bekleed hebben, en van daar, zoo als gewoonlijk, in weinig tijds, schatrijk terug komen, te noodzaken eene

eene zuivere opgave van hun vermogen te doen, en in welken tijd en op wat wijze zij hetzelve hebben verkregen, — iets dat meer dom was, konde men toch wel niet uitvinden — het is van hetzelfde slag, als dat der Hollandsche Maatschappij, die bij mijn tijd hare dienaren verpligtte, om zich maandelijks door eenen eed te zuiveren, dat zij de Compagnie niet te kort hadden gedaan; hoe *zij* de Inboorlingen behandelden, daarvan behoefden zij geene verantwoording te doen.

Men denke eens, eeden in Indië! — De Heeren Directeuren hebben dan vergeten, dat alle die naar de Indië gaan om fortuin te maken, hunne conscientie aan deze kant der Linie laten. Eeden hebben meestendeels in die landen, wat dit geval betreft, geene de minste waardij, en elk heeft altoos zijn *reservatio mentalis* in gereedheid.

Om weder tot de Engelschen te komen: alle die kleine en zwakke middeltjes, die *zij* in het werk stellen, om de afpersingen en rooverijen in gindsche landen te beletten, of te verminderen, zijn van geene de minste kracht

en gansch onvoldoende, en brengen geene de minste verandering hoegenaamd in het gedrag der gindsche dienaren te weeg; deze gaan altijd hunnen ouden gang, met moorden, rooven, plunderen en landen in te nemen, en de Heeren Directeuren laten het oogluikende toe, roepen nu en dan een' der hoofddwingelanden voor hunne vierschaar, om zich kwasie te verantwoorden, op de beschuldigingen en klagten, die tegen hem gedurig inkomen, wegens zijn wangedrag, onderdrukking en overheering — en wanneer gansch Europa, ten minste alle gevoelige en edeldenkende menschen, angstvallig verwachten, dat eens eene voorbeeldige straffe aan hen zal worden uitgeoefend, en de zuchtende menschheid gewroken worden — dan ziet men op het laatst de zaak op de lange bank geschoven; zij geraakt in het vergeetboek, en de misdadigers worden gemeenlijk, wegens, (zoo men voorgeeft) niet voldoende bewijzen, ontslagen of, vrijgesproken. Ja wat nog meer is, zij krijgen somtijds zelfs weder nieuwe en nog aanzienlijker posten en bedieningen, of worden met eer, achting en

titels

tieels beloond — zij, die van de hand des beuls, den schandelijksten en smadelijksten dood verdiend hadden.

Men zie, bij voorbeeld, hoe het met den zoo zeer beruchten, en genoeg bekenden Gouverneur-Generaal van Bengalen, WARREN HASTINGS (*) is afgeloopen. Welk

(*) HASTINGS, een Predikants zoon, werd in 1732 te Darlsford, in de Provincie van Worcester, geboren; hij kwam in het jaar 1750, als Adsistent of Klerk in dienst der Compagnie, te Calcutta in Bengalen, waar hij zich in de Persiaansche taal oefende en bekwaam maakte. In 1765 kwam hij naar Europa terug, waar hij onderrigt in die taal gaf, hij ging echter kort daarna weder naar Calcutta, werd in 1769 tot tweede Raad van Madras aangesteld, en in 1772 tot Gouverneur-Generaal van alle Compagnies Etablissementen verheven.

Zijne vrouw was eene Duitsche, uit Wurtemberg; haar eersten man was een Fijnschilder, die met haar te Calcutta woonde. HASTINGS werd smoorlijk op haar verliefd, en met toestemming van haren man, die er rijkelijk voor betaald werd, leefde hij in het geheim met haar. Eindelijk wist zij haren minnaar zoo te bekoren, dat die haar van haren man voor eene zware som (men zegt een lack ropijen,) kocht, die zich daarop wettiglijk van haar liet scheiden, en met zijn geld naar Eu-

Welk een omflag, welk een onkosten en voorbereidfelen, om dezen misdadiger zijn proces te maken!

Hij wist echter, en elk die maar eenigzins met den loop der zaken van de Engelfche Oost-Indifche Compagnie bekend was, wist het, dat dit regtsgeding, waarvan gansch Europa den mond vol had, geene andere nadeelige gevolgen voor hem zoude hebben, als van zijnen onnoemelijken fchat eenige honderdduizend ponden fterlings te moeten misfen, en dat alles maar eene foort van comedie was, om het publiek te blinddoeken, en aan hetzelve te toonen, dat regt en billijkheid gehandhaafd werd.

FOX, BURKE, TOWNSHEND, MARTIN en andere, kwamen, desniettegenftaande, met hunne befchuldigingen tegen hem voor den dag; zij waren zeven-en-veertig in getal, alle capitale misdaden, en van zoodanigen aard, dat, bij het lezen derzelven in het Parlements-huis, verfcheidene vrouwen onder de toehoorders van *fchrik in* flaauwte vielen.

Van

ropa terug keerde, waarna HASTINGS haar trouwde.

Van eene menigte andere particuliere misdaden, die ten zijnen laste waren, en die tegen de wetten, tegen deugd, eer, pligt, menschheid en gastvrijheid regtstreeks aanliepen; en waarvan vele derzelven, zoo ze door een particulier of gemeen persoon waren gepleegd geworden, de doodstraf onvermijdelijk verdiend hadden, werd niet eens gerept, en dezelve werden, als niet aanmerkenswaardig over het hoofd gezien. Deze zeven-en-veertig misdaden, waren alleen zoodanige, waarbij de Compagnie in betrekking kwam; het waren bekende stukken, die geheel Indië wist; doch de meeste zijner geheime gruwelen, of die hij door zijne Agenten heeft laten verrigten en uitvoeren, zijn in de diepe vergetelheid begraven, en zullen wel nooit het daglicht zien.

Burke beschuldigde hem, dit zijn zijne eigene woorden, *with crimes of the highest magnitude, and that the transactions of the Government of Bengal, formed a tremenduous mass of corruption and wickedness* (*).

Hij

(*) Met misdaden van de eerste grootte, en dat de

Hij trad in een lang en uitvoerig verhaal, van de ontallijke geheime en openbare dieverijen, wreedheden en ongeregtigheden, door hem Gouverneur-Generaal en zijne Agenten en andere dienaren van de Compagnie gepleegd. Hij schilderde met de sterkste kleuren af, het lijden der Inboorlingen, door plundering, hongersnood, roofzucht en moord; *hij laakte en verafschuwde in den hoogsten graad*, het alom, en bij alle Maatschappijen gewone gebruik, om fortuinzoekers en avonturiers, naar de Oost te zenden, lieden, die eene eerlijke broodwinning in Europa bij der hand konden nemen. Hij zeide woordelijk: *that it was letting loose whole herds of wolves, and birds of prey, for the purpose of devouring the innocent* (*).

Verder zegt hij, onder anderen, in zijne beschuldiging tegen HASTINGS en ande-

de handelingen van het Bengaalsche Gouvernement in niets anders, dan in eene verschrikkelijke massa van verderf en boosheden bestonden.

(*) Dat men, als het ware, gansche troepen van wolven en roofvogels losliet, met inzigt, om de onschuldige en hulpeloozen te verslinden.

dere Opperdienaren: *On a falſe pretenſe, that the Nabob,* ASOPH AL DOWLAH, *was indebted £ſt.* 789828, *the Nabob of Arcot £ſt.* 968012, *the Rahja of Tanjore £ſt.* 158250, *they ravaged and burnt towns and villages, made a war of horror and devestation, deſtroyed and captured women and infants, — and have drawn upon them, the curſes, the abhorrence, and the contempt of every feeling ſoul* (*).

Hij beſchuldigde HASTINGS voornamelijk, van meest alle de bevelen, die hem uit Europa werden gezonden, niet alleen te hebben gedesobedieerd, maar altijd het tegen over geſtelde van het geen Directeuren van hem begeerden, gedaan te hebben, en hij telde eene lange lijst van dergelijke on-

(*) Onder een valsch voorwendſel, dat de Nabab, ASOPH AL DOWLAH, ſchuldig was, 789828 Ponden ſterlings, de Nabab van Arcat 968012 Pond. ſterl., de Rahja van Tanjoer, 158250 Pond. ſterl., hebben zij ſteden en dorpen vernield en verbrand, en eenen oorlog van afgrijzen en verwoesting aangerigt, vrouwen en kinderen omgebragt en gevangen genomen, en de vervloekingen, de affchuw en de verachting van elk teeder-gevoelig mensch op zich geladen.

onopgevolgde en verkeerd uitgevoerde bevelen op.

Doch hoe is dat wel mogelijk! Zoude men hieruit niet bijna moeten besluiten, dat deze zelfde Directeuren, of andere van nog grooter vermogen, hem onder 's hands en in het geheim andere orders gezonden hadden, waarna hij moest handelen? zij zouden, dunkt mij, anderzins wel middel geweten hebben, om hem te doen gehoorzamen; zij konden hem immers maar terug roepen, zoo als zij op het laatst gedaan hebben, om hem tot verantwoording te roepen, of op zijn eigen verzoek.

Zoude men, zegge ik nog eens, niet uit de onverschilligheid, die zij, gedurende zulk eene lange reeks van jaren, wegens het niet nakomen van hunne publieke bevelen en ordonnantien, betoonden, moeten besluiten, dat zij hunne stilzwijgende toestemming tot de overheering en onderdrukking, die in die landen gepleegd wordt, hebben gegeven; te meer, daar zij het nadeel en de schade, die de Inboorlingen geleden hebben en lijden, noch verhelpen, noch vergoeden, noch de misdadigers straffen?

Heeft

Heeft men gezien, dat zij de wanorders van het monster CLIVE, die verschrikkelijke booswicht, en van de gansche rei dezer Indiaansche Opperdwingelanden; wederom hersteld hebben; dat zij de geroofde schatten der Vorsten en Inboorlingen weder terug hebben doen geven; dat zij de wreedheden en ongeregtigheden, die zij aan die volkeren hebben uitgeoefend, gestraft hebben, en deze menschen gewroken; dat zij aan de Indianen getoond hebben, dat het niet op hunne orders, of met hunne toestemming was, dat hunne dienaren ginder alle deze gruweldaden bedrijven; hebben zij de landen en steden, waarvan deze zich door list, verraad of geweld hebben meester gemaakt, wederom afgestaan, en den wettigen Eigenaar, Regent of Vorst, weder in het bezit van dezelve gesteld? — Zoo ja, — dan kan men zeggen, dat zij geene hand in deze snoode gruwelen hadden; dat zij regt en geregtigheid hebben gehandhaafd. Ach! zoo zij dit deden, zouden de volkeren, die onder hun juk buigen, vertrouwen in hun stellen; zij zouden, wanneer hun onregt geschiedde, hunne klagten kunnen inbrengen, en de dienaren, hierover bevreesd, zouden

 zich

zich *wel* wachten, dergelijke snoodheden te begaan, indien zij wisten, dat dezelve ten strengste gestraft werden.

Maar wat doet men? — Men behoudt de geroofde schatten, de overheerde landen, in spijt dat men roept, dat de dienaren onregt gedaan hebben, zich er meester van te maken, —— zelden of nooit is eene eenige teruggave of vergoeding gedaan.

De Rahja van Benares, CHEITSING, een Vorst uitblinkende in deugden, een vader van zijn Volk, werd door HASTINGS op de ongehoordste wijze, zonder reden, en onder de onwaarschijnlijkste voorwendsels, van zijne kroon beroofd. Uit vreeze van de geheime dolken, het vergift, of eene langdurige gevangenis, zag zich deze Vorst genoodzaakt, met *achterlating* van zijne *familie* en schatten, naar vreemde en verre landen te vlugten, waar hij als een balling van oord tot oord moest rondzwerven (*).

Het

(*) HASTINGS had het op de schatten van den Rahja van Benares voorzien, en bedacht reeds lang

Het Parlement, de Directeuren zelfs, noemen het gedrag van HASTINGS, en het geweld, door hem aan den Rahja CHEITSING gedaan, *improper*, *disgracing*, *unwarrantable*, *cruel*, *highly impolitic and shameful.*

Dit zijn hunne eigene woorden, en ondertusschen maakt men gebruik van dit onbehoorlijk, onteerend, onverantwoordelijk, wreed en ten hoogste onstaatkundig en schandelijk gedrag, van hunnen Gouverneur-Generaal, die hun hierdoor die heerlijke en schoone Provintie van Benares, met derzelver Diamantmijnen, in handen heeft gesteld. Zij houden dezelve ondertusschen als hun eigendom, hebben er een' Resident, en ontvangen er de inkomsten van.

De Begums, of Prinsessen van Oede, werden door HASTINGS op de ongehoordste wijze mishandeld, uit het Serail gejaagd, en te Fitzedabad in een vuil hok gesloten, waar zij van gebrek bijna omkwamen.

Deze Dames, van zulk eenen hoogen rang

lang de verdrijving van dezen ongelukkigen Vorst. Deze schandelijke expeditie, om dit land onder zijn geweld te brengen, geschiedde in 1781.

rang en aanzien, door honger en dorst gedreven, vonden middel, uit hunne gevangenis te ontsnappen, om eenige levensmiddelen op den openbaren Bazaar, of Markt, te verkrijgen; zonder sluijer, zonder behoorlijke kleeding, en bijna naakt; en ten aanzien van al het volk, die de moeder, de vrouwen en dochters, van hunnen geliefden Vorst, SUJAH UL DOWLAH, tweeden prins van het Hindostansche Rijk, ganseh uitgeteerd en flaauw van honger, door de straten zagen loopen, van waar zij door eene wacht van Engelschen, met hunne Officieren aan het hoofd, — zoude men het van eene Natie, die zich beschaafd noemt, kunnen gelooven! — met kolfslagen weder naar hunne gevangenis werden gedreven, enz.

Dit alles werd haar op order van HASTINGS aangedaan, op eene, door hem *haar* aangetijgde, beschuldiging, en geheel logenachtig voorgeven, als hadden zij eenen opstand tegen de Engelschen willen *smeden.*

Indiaansche vrouwen, die nooit uit het Serail komen, en zich in 't geheel met geene staatszaken bemoeijen, eenen opstand *te willen*

len bewerken — het liep te zeer in het oog! — Doch HASTINGS moest eene reden hebben, om haar van hare schatten te berooven, en hij beroofde er haar van, onder dat valsche voorwendsel, en liet deze Vorstelijke vrouwen, met hare bedienden, langer dan een jaar in eene harde gevangenis zuchten, waarin de meeste omkwamen, en de overige aan de uiterste armoede en ellende bleven blootgesteld.

Wel nu, wat deed men in Europa? Liet men aan deze Prinsessen, de door HASTINGS geroofde schatten, uit de zijne weder uitkeeren? Verschafte men hun genoegdoening? — Ach neen! — Wat eens bij de Engelschen gestolen en geroofd is, blijft gestolen; uit hunne roofzieke klaauwen is niets weder uit te scheuren.

En gij, brave en onschuldige Vorst, NUNDOCOMAR! die uw leven door de boosheid en wraakzucht van den verfoeijelijken tiran HASTINGS, en zijnen, niet min afschuwelijken, medehelper in boosheden en euveldaden, den Advocaat Fiscaal ELOJAH IMPEY, op het schavot moest verliezen, wat vergoeding, wat regt heeft men aan uwe doorluchtige familie laten weder-

dervaren? Wat heeft men gedaan, om uwen naam weder te eeren, en van den schandelijken laster, waarmede HASTINGS dien beklad heeft, te zuiveren? Wat heeft men gedaan, om aan gansch Hindostan, gansch Indië, aan de gansche wereld te toonen, dat men dergelijke ongehoorde en afschuwelijke moorden, rooverijen en ,verkrachting van de *allerheiligste* wetten van *godsdienst*, eer en *natuur*, niet *ongestraft* laat', en men zijne toestemming tot dergelijke vervloekte euveldaden niet heeft gegeven? — Niets, volstrekt niets! — Lezer! zie hier het droevig lot van den ongelukkigen NUNDOCOMAR.

De geweldenarijen der Compagnies dienaren in Indië, waren eindelijk tot zulk eene hoogte gestegen, er kwamen zoo velle klagten, van alle kanten over hun in, dat men goedschiks, niet langer *onverschillig* konde blijven, en, of men wilde of niet, toch iets doen moest, om daarin te voorzien.

Ten dien einde besloot het *Parlement*, om te Calcutta, in Bengalen, een Gerigtshof op te rigten, hetwelk, gansch onafhankelijk van HASTINGS, en als een *tegenwigt*

wigt van zijne magt en gezag, den Inwoneren van Bengalen, Bahar en Orixa, die onder de afpersing, onderdrukking of andere ongeregtigheden der Compagnie, of van hare Agenten, die er voor haar de hoogste magt uitoefenden, zuchteden en leden, tot eene toevlugt moest dienen, en aan hetwelk eene volstrekte magt was verleend, de dienaren der Compagnie, zonder aanzien van personen, voor hare balie en tot verantwoording te roepen.

Als Opperregter of Advocaat Fiscaal van dit Koninklijke Geregtshof, koos men eenen ELOJAH IMPEY, gewezen Advocaat in Londen, een slim, doortrapt kerel, vol schelmerij, intrigues, chicanes en andere ondeugden, die hij, onder het masker van vroomheid, zeer kunstig wist te verbergen.

Doch HASTINGS had deze geheele stoet Koninklijke Regters, en voornamelijk ELOJAH IMPEY, welhaast op zijne zijde, en, zoo als men zegt, in zijnen zak; en deze Regtbank, in plaats van eene toevlugt en bescherming voor den onderdrukten te zijn, werd een nog grooter geesfel voor het

land,

land, *dan de* Gouverneur-Generaal, met zijnen Raad en de dienaren en hunne Agenten te samen.

MAHARADJAH NUNDOCOMAR, een man van eenen zeer hoogen en aanzienlijken rang in Bengalen, een Prins van geboorte, Opperhoofd van alle Braminen, en *zeer* uitmuntende in kennis en deugden, vol van moed en standvastigheid, geloofde ter goeder trouwe, wat deze Regtbank voorgaf, en door gedrukte plakkaten in de Hindostansche, Bengaalsche, Persiaansche en andere talen zich liet verluiden en had doen bekend maken, namelijk, door den Koning en het Parlement naar *de Indië* gezonden te zijn, om de magt en dwinglandij der Compagnies dienaren, van welken rang ook, paal en perk te zetten, tevens elk uitnoodigende, om zijne bezwaren in te brengen.

NUNDOCOMAR dan, door deze sterke uitnoodiging tot het inbrengen van billijke klagten, misleid, en reeds lang naar *eene* gelegenheid gewenscht hebbende, *om de* boosheden van den Gouverneur-Generaal voor de wereld bloot te mogen leggen,

waag-

waagde het, dezen magtigen, voor de nog magtiger vierschaar aan te klagen, en denzelven van eene ontallijke reeks van euveldaden, moorden en onderdrukkingen te beschuldigen; eischende regt en vergoeding, in naam van de gansche Hindostansche en Bengaalsche Natie.

Die arme NUNDOCOMAR! en er was dan niemand die hem dit afraadde; die hem onderrigtte, dat die Koninklijke Opperregter, met alle zijne Collega's, niet anders dan een hoop omgekochte, laaghartige schepsels waren, geheel van HASTINGS afhangende?

De stoutmoedige en onverwachte aanklagt van NUNDOCOMAR, verbaasde hen, zoo wel als den Gouverneur-Generaal. Er was, voor het oogenblik, geen ander middel, dan de zaak op de lange bank te schuiven. ELOJAH IMPEY wist dezelve zoo lang slepende te houden, zonder echter den schijn te hebben, dat hij HASTINGS begunstigde, tot dat zij met hun beide, na lang vergeefs op een middel gedacht te hebben, om den aanklager aan het lijf te komen, eindelijk besloten, hem met het vervaardigen van eenen valschen

Wis-

Wisfel te betigten, die *hij*, *vele Jaren geleden*, zoude gemaakt hebben. Eenige omgekochte schelmen, die zij in hunne belangens hadden overgehaald, getuigden dit; en op deze lafhartige, onwaarachtige en valsche beschuldiging, werd NUNDOCOMAR in hechtenis genomen, en tegen hem met alle gestrengheid geprocedeerd; en dus bleef, natuurlijker wijze, *zijne aanklagte zoo lang onaangeroerd*,

Valsche eeden, valsche getuigen, *alles* werd in het werk gesteld, om hem tot den val te brengen, en niettegenstaande hij zonneklaar bewees, dat deze verzonnen beschuldiging niet dan een schandelijke logen en laster was, wist HASTINGS, met den verfoeijelijken Advocaat Fiscaal IMPEY, het echter zoo te wenden en te bewerken, dat de ongelukkige en onschuldige NUNDOCOMAR, door *dit goddelooze* Tribunal gevonnisd werd, zijn leven aan eenen galg te verliezen.

Groote God! — een man, *aanzienlijk*, geëerd en hoog geacht om zijne *deugden*, zijn vroom en onberispelijk leven, zijnen titel, zijn ambt als Opperste en Hoofd van alle de Braminen van Bengalen; daar en boven

ven rijk en van eene hooge geboorte, als zijnde een afstammeling van een der oudste Vorstelijke Huizen van Hindostan; een zoodanig man op de alleronregtvaardigste wijze eenen schandelijken dood aan te doen, voor eene misdaad, die hij nooit had bedreven, en waaraan hij nooit gedacht had, — welk eene afschuwelijke boosheid! Doch op deze wijze ontdeed HASTINGS zich van zijne vijanden, of van degenen die hem gevaarlijk schenen; vergift, dolk of valsche beschuldiging, waren zijne gewoonlijke wapenen. Ik zoude er nog verscheidene kunnen opnoemen, die hij op die wijze van kant heeft gemaakt.

Gansch Bengalen wist dat NUNDOCOMAR onschuldig ter dood gebragt was geworden; elk wist, dat hij als een slagtoffer der wraakzucht van den Gouverneur-Generaal stierf, en deze wreede en ongeregte daad sloot op eenmaal alle Inboorlingen den mond; elk die over beleediging en onderdrukking van den eenen of anderen Compagnies dienaar had te klagen, zweeg veel liever, dan voor deze goddelooze Regtbank te verschijnen, en zijn leven in gevaar te stellen.

Eenen *Bramin* te dooden, of te verminken, is een gruwel in de oogen der Hindous, de Shaster verbiedt het volſtrekt; hoe groot ook zijne misdaad zij, verlies van Caste, ballingſchap, of een brandmerk op het voorhoofd, zijn de zwaarſte ſtraffen die men hem kan geven. Men verbeelde zich dus de woede en verontwaardiging der Bengaalſche Natie, haren Opperpriester, *een onſchuldig*, achtingwaardig en van elk geliefd man, in koelen bloede op zulk eene ſchandelijke en ſmadelijke wijze ter dood te zien brengen! — Het was ongehoord, van een' dergelijken gruwel was nimmer een voorbeeld geweest.

Doch HASTINGS wist zich van dezen moord, zoo als van zijne andere ontallijke, en in gansch Bengalen en Hindostan bekende, euveldaden, vrij te pleiten. Alle *zijne* aanklagers moesten met beſchaamde *kaken* afdeinzen, men vond hem *not guilly*, (niet ſchuldig,) en maakte hem tot Pair van het Rijk.

Ik heb dit geval van HASTINGS hier aangehaald, om te toonen, hoe ſtraffeloos de grootſte geweldenarijen in de Indië,

aan de ongelukkige Inboorlingen worden uitgeoefend, en hoe ligt het deze Oppergebieders in Indië is, de ſtraf te ontwijken, die zij wegens hunne wanbedrijven hebben verdiend.

En geen wonder! Zij hebben in Europa zoo vele vrienden onder deze Regters, en die zulke groote verpligtingen aan hen hebben. Daar zijn er onder, die zelf in de Indië geweest zijn, en door zoo een Gouverneur-Generaal zijn voortgeholpen; andere, welkers zonen of nabeſtaanden hij ginds voordeelige en aanzienlijke posten heeft verſchaft; eenige, die als Commisſarisſen derwaarts waren gezonden, tot het veranderen of verbeteren van eenige zaken, het Gouvernement aldaar betreffende, en die, om dezelve, zoo als men zegt, blaauw blaauw te laten blijven, rijke geſchenken van hem ontvangen hebben; alle deze nu, zijn gewis uit dankbaarheid zijne vrienden en verdedigers, buiten degenen nog, die hij hier omkoopt, en die voordeel van hem hebben genoten of hopen; zoodat het noch ginds, noch in Europa, aan lieden ontbreekt, die hun belang behartigen, en aan

hunne slechte daden een fraai vernis weten te geven, als uit het regtsgeding tegen dezen HASTINGS, en nog een groot getal andere voorname misdadigers, als CLIVE, RUMBOLD, enz., enz. blijkt.

Dus zijn de arme Indianen eene vrije prooi van het willekeurigste en onbepaaldste despotismus dezer *Opperhoofden*, die *hunne* dwingelandij met des te meerder *onbeschaamdheid* en stoutmoedigheid uitoefenen, daar hen vooruit bewust is, dat zij zich in Europa altoos, wegens de geweldenarijen aan de arme Inboorlingen gepleegd, kunnen verantwoorden en vrijpleiten, en men alle de wreedheden en ongeregtigheden die zij aan deze volkeren hebben gepleegd, door de vingeren ziet, zoo zij maar de belangens hunner *Maatschappij* hebben behartigd *en* bevorderd.

Maar, zullen vele mijner Lezers gewis zeggen, deze Schrijver heeft het alleen op de Engelschen verzien; het is als of *die*, onder de Europeanen, alleenlijk *de* Indianen onderdrukten, beroofden, en plunderden; alsof die alleen van alle Europeanen

verraad en andere schandelijke en onwaardige middelen in het werk stellen, om zich van de landen, de bezittingen, en de goederen en voortbrengselen dezer Volkeren meester te maken; als of die alleen vrijgeborene menschen onder hun juk doen buigen; als of die alleen de onschuldige Inboorlingen bij duizenden aan den dood overgeven, om zich met hun vermogen te verrijken; als of die alleen verwoesting en oorlog alom verspreiden; als of die alleen hunne Maatschappij bestelen en ruïneren, enz.

Waarde Lezer! ik zoude van de andere Europeaansche Natiën, die zich in die landen gevestigd hebben, een dergelijk tafereel kunnen ophangen, zeker niet zoo groot en menigvuldig van voorwerpen, doch niet minder krachtig en waar; het ontbreekt hen maar aan de gelegenheid. Wie weet, zoo zij in de plaats der Engelschen waren, en derzelver magt en vermogen in die landen hadden, of zij wel anders en beter zouden handelen? — waarschijnlijk neen. — De goeden niet te na gesproken, zijn de Europeanen over het

 al-

algemeen, (zoo als men zegt,) met één sop overgoten; alle zijn zij (buiten nog hunne bijzondere ondeugden,) laatdunkend, trotsch en vol vooroordeel; alle zijn zij gouddorstig, heerschzuchtig en wreed van aard; niets is te snood noch te goddeloos, dat zij om het geld niet zullen ondernemen, en waaraan zij zich, om het te verkrijgen, niet *zullen blootstellen* en onderwerpen.

De goede en menschlievende ROUSSEAU (*), veldt er, (zekerlijk ook in het algemeen gesproken) het zelve vonnis over. Dit zijn zijne woorden:

„ Il n'y a plus aujourd'hui de Français,
„ d'Allemands, d'Espagnols, d'Anglais, quoi-
„ qu'on en dise, il n'y a que des *Euro-*
„ *péens.* Tous ont les mêmes gouts, les
„ mêmes passions, les mêmes mœurs, *tous*
„ *dans les mêmes circonstances, feront les*
„ *mêmes choses, tous se diront desinteres-*
„ *sés et seront frippons, tous parleront*
„ *du*

(*) ROUSSEAU, *Considération sur le Gouvernement de Pologne*, Chap. 13.

„ du bien public, et ne penſeront qu'a „ eux mêmes, tous vanteront la mediocri- „ té, et voudront être des CRESUS, ils „ n'ont d'ambition, que pour le luxe; ils „ n'ont de pasſion que celle de l'or. Surs „ d'avoir avec lui tout ce qui les tente, „ tous ſe rendront au premier qui voudra „ les payer. Que leur importe à quel „ maître ils obeïsſent, de quel état ils ſui- „ vent les loix, pourvu qu'ils trouvent de „ l'argent a voler, et des femmes a cor- „ rompre, —— ils ſont partout dans leur „ pays." (*)

(*) Men vindt hedendaags geene Franſchen, geene Duitſchers, geene Spanjaards, noch Engelſchen meer; wat men er ook van zegge, het zijn alleenlijk Europeanen; allen hebben zij dezelfde geneigdheden, dezelfde driften, dezelfde zeden; alle zullen zij in dezelfde omſtandigheden, dezelfde zaken doen; alle willen zij voor onbaatzuchtig doorgaan, en zullen echter ſchurken zijn; alle zullen zij van het algemeene welzijn ſpreken, en alleen om zich zelven denken; alle zullen zij den middelſtaat prijzen, en wenſchen de ſchatten van CRESUS te bezitten. Zij hebben geene andere drift, als die voor de weelde, geene andere zucht, als die voor het goud; verzekerd zijnde van met hetzelve alles te verkrijgen wat hun kan beko-

pen, zullen zij zich aan den eersten die hun betalen wil overgeven; wat raakt het hen, welken meester zij gehoorzamen, van welken Staat zij de wetten moeten opvolgen — zoo zij maar geld vinden om te stelen, en vrouwen, om te verleiden — zijn zij overal in hun land.

TIEN-

TIENDE HOOFDSTUK.

Mijne levenswijze te Madras. — De mislukte Zeereize. — Vrouwen liefde en vrouwen trouw. — Vertrek van Madras. — Rampzalig uiteinde van Dr. BEISSER.

Hoe zeer het mij op eenen anderen tijd, en bij eene andere gelegenheid, te Madras ook zoude verveeld hebben, en hoe veel tegenzin en afkeer ik om verscheidene redenen en oorzaken, ook voor die Stad had, vond ik echter zoo veel behagen in den omgang met mijne vrienden en vriendin, ik leide er zulk een genoeglijk, vrij en zorgeloos leven, dat ik er mijne

Reize om de Zuid, Ventapalam, en alles door vergat.

Des voormiddags verzelde ik Dr. BEISSER gemeenlijk bij zijne patienten, en bekleedde de plaats van zijnen noodhulp, wanneer hij eenige operatiën verrigtte; ieder, die mij niet kende, zag mij voor zijnen leerling, of voor iemand van de kunst aan.

Hier had ik dagelijks gelegenheid om te zien, met welke bekwaamheid en wonderlijke vastigheid van hand, hij het vlies van de oogen ligtte; onverschillig jonge of oude lieden, ja zelfs kinderen, van den steen sneed, en dergelijke gevaarlijke operatiën meer, die hem alle wel gelukten.

In die van de Hydrocella (Waterbreuk) voornamelijk, had hij veel te doen. Dit is een ongemak, dat in die landen zeer gemeen is. De Engelschen hadden er toen geen ander middel voor, dan de punctie, (aftapping,) en dit, zoo als men weet, is maar palliatif; doch Dr. BEISSER opende het gansche Scrotum, nam er de *Tunica Vaginalis* (de Chirurgie-kundige zullen mij verstaan,) uit, en genas de wonde met honig en azijn, in eenen korten tijd. Door

zij-

zijne manier werd het ongemak radicaal genezen, zonder ooit weder te komen.

Dikwijls nam ik mijn middagmaal bij den Heer DE SOUZA, of bij mijnen vriend FRANK, ook wel somtijds bij den Koning van Tidor, die mij gaarne zag, en eene bijzondere genegenheid voor mij had opgevat.

Van daar begaf ik mij, voort na den eten, onverwijld naar MAMIA, die altijd met het grootste verlangen naar mij zat te wachten, en mij met haar gewoon vriendelijk gelaat, en met de ongeveinsdste blijdschap, ontving.

Mijne liefde voor dit beminnelijke meisje, verre van door haar bezit te verflaauwen, vermeerderde in tegendeel; zij gaf mij de ontwijfelbaarste blijken van eene opregte genegenheid en trouw, en ik vond dagelijks nieuwe schoone hoedanigheden van haar edel karakter en inborst.

Het was bij haar dat ik mijne thee ging drinken, die ik haar had geleerd te zetten, (want de Indianen drinken noch thee, noch koffij, chocolaad of dergelijken,) en die zij altoos, omstreeks vier uren, op welken tijd ik gewoonlijk bij haar kwam, met

met het een of ander ſuikergebak er bij, in gereedheid had.

Of ſomtijds, in plaats van thee te drinken, deed ik eene wandeling naar Marmelong, St. Thomé, Veperi, of eenig ander dorp in de nabijheid van de Stad. Zij verzelde mij dan in de kleeding eener Mestiesſe, die ik ten dien einde voor haar had laten maken. Hoewel zij alsdan niet minder bevallig was, behaagde zij mij echter meer in haar Indiaansch gewaad; deze welbedachte kleeding, die eene ſchoone geſtalte zoo veel bevalligheid bijzet, en de evenredigheid van een welgemaakt ligchaam met zoo veel voordeel doet voorkomen, deze kleeding, die mij altoos heeft behaagd en zal behagen, en die ik verre de voorkeur boven de dikwijls belagchelijke opſchik der Europeaanſche vrouwen geef.

Hoe fraai vertoonde zich hare rijzige geſtalte, onder het wit neteldoeks kleedje, dat digt om haar welgevormde heupen ſloot; hare zwarte, met goud doorvlogtene, haren, die van welriekende oliën glinſterden; de Tſchormo, (gouden plaat,) die achter op haar hoofd blonk; de zijden rawké, (borstrok,) die hare ſchoone boezem ten

hal-

halve in zich besloot; de pottou, (plaatje,) voor het hoofd; de gouden en zilveren armringen, — en alle de andere verfierselen, die hare bekoorlijkheden zoo zeer verhieften, en die zij met zoo veel kunst te plaatsen wist.

Des avonds vermaakten wij ons met het Chadringa, of Schaakspel, dat zij zeer kunstig speelde; of zij zong een Khejour (*), of Giet (†), terwijl zij hare liefelijke stem met de Viné (§) paarde. Somtijds verhaalde zij mij de eene of andere geschiedenis, of gaf mij raadsels op, en dergelijke; in één woord, zij beijverde zich, uit al haar vermogen, mij te vervrolijken, en mij de tijd bij haar aangenaam te doen passeeren. Intusschen werd het avondmaal niet vergeten, dat zij onder dit praten en zingen evenwel te regt maakte. Als het gereed was, noodigde zij mij met haar altijd lag-

(*) Khejour, een Liefdes-Gedicht.

(†) Giet, een Gedicht op eenigen God of Held, wiens daden bezongen worden, met liefdes-historiën vermengd.

(§) Viné, een welluidend instrument, als eene guitar.

lagchend vriendelijk gelaat, op de mat; waarop zij de eenvoudige geregten geschaard had, plaats te nemen.

Wie gevoelt, wie is in staat de bekoorlijkheid van zulk een maal te beschrijven? De liefde, het vergenoegen, de tevredenheid, met welke wij hier bij elkanderen zaten; vóór ons de schotel met de dampende sneeuwwitte rijst, eene andere met eene geurige vischkerrij, een kom *mologonier* (*), of dergelijke, wat atchar en taijer (†); — hoe heerlijk smaakte mij dit alles, in haar gezelschap, en hoe verheugde zij zich, mij met zoo vele graagte te zien eten, en als ik haar over hare kookkunst prees.

Somtijds was de Daija, die MAMIA dikwijls kwam bezoeken, onze gast; ouderdom en gebreken beletten haar om langer met de Soetredharies rond te trekken. Zij had den ganschen troep aan de oudste van het gezelschap over gedaan, had zich een huisje gekocht, en leefde nu van het gene dat zij gewonnen had, stil op zich zelve. Zij had waarlijk eene moederlijke tee-

(*) Mologonier, Peperwater.

(†) Taijer, Dikke melk.

teederheid voor MAMIA; beide waren zij vreemd in de Stad, hadden geene andere kennisſen dan aan elkanderen; de eene ging zonder de andere niet uit, het zij om haren godsdienst in de tempels te verrigten, of de feesten en procesſiën bij te wonen, waar ik haar ſomtijds uit tijdverdrijf des avonds verzelde.

Vroeg, als den morgenſtond aankwam, en de wekkende hanen van alle kanten met luid geſchreeuw elkanderen den naderenden dag aankondigden, begaf ik mij met MAMIA op weg, om ons, volgens de gewoonte in die landen, te baden. Dit aangenaam verkwikkend en verfrisſchend morgenbad, van welkers bekoorlijkheid men hier in deze gure luchtſtreken geen denkbeeld heeft, en welkers gemis, van alle de weelderige genietingen des levens, in het gezegend Indië, ik wel het meest betreur.

De ſtraten waren reeds vervuld met Indianen, mannen en vrouwen, die alle, met de Chumbo in de hand, naar de vijver gingen, om als wij, zich te baden en te zuiveren.

Even buiten de Stad, op den weg naar St. Thomé, lag een ſchoone tuin, vol keur-

keurlijke vruchtboomen en plantſoenen; hij was met eenen muur omgeven, en behoorde aan eenen Portugeeſchen koopman. Dr. BEISSER had hem van een moeijelijk ongemak genezen; hij kende mij dus, en uit verpligting bood hij mij den ſleutel van zijnen tuin aan, om er mij, wanneer het mij behaagde, in te vermaken. Dit was eene heerlijke uitvlugt voor mij en MAMIA; menigen middag bragt ik met haar in dezen tuin door; doch hoofdzakelijk behaagde mij in denzelven, een fraaije tank, of vijver, met hoogrijzende cocosboomen omgeven, die hunne breede en ruiſchende kruinen in het helder water ſpiegelden.

Het was in dezen vijver, dat wij geregeld des morgens het bad namen; daar waren wij alleen met ons beide, en konden naar hartenslust in het verfriſchende water dartelen en ſpelen.

Van daar nam ik mijn afſcheid van haar, en keerde naar mijne woning bij Dr. BEISSER terug, waar men mij met het ontbijt wachtte.

Dus bragt ik mijnen tijd te Madras door; dit waren mijne bezigheden en mijne vermaken; dit was een voorſmaak van het geluk-

lukkig leven, dat ik te Ventapalam hoopte te leiden. Aangenaam, zorgeloos, vrij en onbekommerd Landleven, dat ik altoos zoo heb bemind! Ach! gij zult mij nooit te beurt vallen! En gij ook niet, gezegende onafhankelijkheid! gij zult de laatfte dagen mijnes levens niet bekroonen, noch mij met uw liefelijk aanfchijn toelagchen!

Intusfchen werd het tijd om aan mijne reize naar het Zuiden van Choromandel te denken; ik had dringende bezigheden te Pondicherij, Tranquebar en Nagapatnam. In alle deze plaatfen moest ik mij eenige dagen ophouden. Nog eene groote maand, en de kwade Mousfon begon zich in te zetten; ik konde echter, zoo ik mijn vertrek niet langer uitftelde, nog voor dien tijd de heen- en terugreize doen, waarna ik te Madras het einde van het regenfaifoen wilde afwachten, en mij dan met MAMIA naar Ventapalam ter woon begeven. Dit was mijn plan en vast voornemen.

Thans was de vraag, hoe ik deze reize wilde aannemen, in eenen Palanquin of op een Schip? Ik koos om vele redenen het laatfte; er waren gelegenheden genoeg bij zee, inlandfche vaartuigen namelijk, enkele

en *dubbele* Thonij's, die naar Pondicherij, Portonovo, Tranquebar, Nagapatnam en verder gingen. Het is wel waar, men heeft weinig of geen gemak in die vaartuigen, zij zijn voor geene passagiers gemaakt noch geschikt; doch heeft men voordeelige wind, en bevindt men zich in den goeden Mousson, is het zekerlijk voor dengenen, die onkosten wil vermijden, veel goedkooper; en *zoo* men het geluk heeft, een Stuurman of Tandel te hebben, die niet bang is in de nacht te zeilen, of voor ieder windje niet in een haven loopt, dan kan men die reis tot Nagapatnam *in drie* dagen doen.

Mijn besluit was dus vast, ik wilde mij te scheep begeven. Gevallig maakte ik kennis met een Naikkoda, die eene dubbele Thonij voerde; *zij* was naar Trinconomale bestemd, doch moest eerst *Pondicherij* aandoen, binnen drie dagen zoude zij vertrekken. Mr. FRANK raadde mij met deze Thonij tot naar laatstgemelde plaats *mede* te gaan, betere gelegenheid konde *ik* niet aantreffen; het vaartuig was nog nieuw, de Naikkoda was een onversaagd en kundig man, die mij, op aanbeveling van *Mr.*

FRANK,

FRANK, aan wien hij verpligting had, alle diensten die in zijn vermogen waren, beloofde te bewijzen, en wij werden het over de passagie welhaast eens. Ik pakte mijn linnen, en wat ik op reis noodig zoude hebben, in eene kleine koffer bij elkanderen; mijne overige goederen liet ik bij Dr. BEISSER. Ik kocht provisie en andere benoodigdheden op de reize, en begaf mij op den achtermiddag, vóór den dag van ons vertrek, aan boord van het vaartuig, om er mijne zaken te brengen, en tevens de verblijfplaats, die de Naikkoda mij had toegeschikt, te zien.

Ik had alle reden om er over voldaan te zijn. Er waren, buiten mij, nog andere passagiers in het vaartuig; eenige zwarte Portugeesche vrouwen, of Topazies, een paar Moorsche kooplieden en een Molla, of Moorsche Priester. Ik was er blijde om, want nu konde ik, met hen pratende, mij den tijd ten minste verdrijven.

Des anderen daags, 's morgens tegen zes uren, zeide de Naikkoda, zoude hij zonder fout vertrekken; hij raadde mij dus, nu

maar aan boord te blijven, uit vreeze *dat ik de tijd* mogt verflapen of misfen.

Doch dit had ik om al het wereldsgoed niet gedaan; ik had noch van mijne vrienden, noch van MAMIA, affcheid genomen, en had buiten dien nog vele zaken te befchikken, ik beloofde hem echter op den gezetten tijd aan boord te zullen zijn, en vertrok weder naar den wal.

Ik had *mij* tegen MAMIA van *mijn* ophanden zijnde vertrek naar de Zuid, wel iets laten ontvallen; doch dat hetzelve zoo nabij was, wist zij niet, ik had het met opzet verzwegen, om haar geene onnoodige en te vroege *droefheid* te *geven*; nu ging ik naar haar toe, om haar hetzelve bekend te maken. Zij fchrikte, en begon bitter te weenen; niet dat mijn vertrek zelve haar zoo zeer fmartte, zij wist het, en ik hád het haar *gezegd*, hoe noodzakelijk mijne tegenwoordigheid tot de afdoening mijner zaken om de Zuid vereischt werd; doch het was tegen de *zeereize*, dat zij zich verzette.

„ Ach!" riep zij uit, „ indien gij nog „ over land gingt, hoewel mijne fmart

„ voor

„ voor uw afzijn dezelfde zoude zijn, zou-
„ de ik echter minder ongerustheid heb-
„ ben, doch ik ijze voor de wilde zee;
„ hare golven, die met zulk een vreesfelijk
„ gebulder al fchuimende tegen het ftrand
„ breken, vervullen mijne ziel met fchrikken.
„ Indien gij bij uw voornemen volhardt, om
„ deze zeereize te doen, zoo fta mij ten
„ minfte toe, u te verzellen, opdat ik
„ den troost mag hebben, de ongemakken
„ en gevaren met u te deelen. Van u ver-
„ wijderd, zal ik, bij den minften fter-
„ ken wind, in eene gedurige ongerust-
„ heid zijn, maar met u zal deze bekom-
„ mering ophouden — en ik zal al-
„ leenlijk wezenlijke rampen te vreezen heb-
„ ben."

Zoo fprak zij, onder eenen vloed van tranen, en zocht door bidden en fmeeken, en door vele akelige voorftellingen van ftormen en fchipbreuk, mij van befluit te doen veranderen.

Ik zeide alles wat ik konde, om haar gerust te ftellen, ik beloofde haar de terugreize over land te zullen nemen, en binnen eene maand weder bij haar te zijn; eindelijk liet zij zich gezeggen, en bedaar-

de, *zoo als* het mij toefcheen. Ik gaf haar geld genoeg, om er gedurende mijn afzijn van te kunnen leven; ook konde zij zich, in een buitengemeen geval, bij mijnen vriend FRANK adresferen, die haar van het noodige zoude voorzien, en bij wien zij brieven of tijding van mij konde ontvangen.

Ik had haar met Dr. BEISSER en de anderen *die bij hem logeerden*, niet willen bekend maken, het zoude mij maar verdrietelijkheden veroorzaakt hebben. Niet dat ik jaloers omtrent haar was, of aan hare getrouwheid twijfelde, ik had hier omtrent niet de minfte vrees en ongerustheid, en was verzekerd, dat zij eerder haar leven zoude hebben gelaten, dan mij te beleedigen; doch zij zouden gewis van *mij* begeerd hebben, dat ik haar fomwijlen bij ons aan huis liet komen, of hadden *haar* mogelijk met of zonder mij willen bezoeken; dit zoude MAMIA veel misnoegen gegeven hebben, die mij wel ernftig *als* eene gunst verzocht had, haar met *niemand* van mijne vrienden bekend te maken; en mij ware het zeer lastig en hinderlijk geweest. Buitendien waren het Franfchen, jonge lieden

den: MAMIA was, gelijk ik gezegd heb, zeer ſchoon; zij hadden ſomtijds eenige geringe vrijheden met haar hebben willen nemen, die zij ruwelijk zoude hebben afgewezen. In één woord, om alle onaangenaamheden te vermijden, zeide ik aan mijne vrienden, dat mijne minnareſſe volſtrekt niet bekend wilde zijn; dat zij bij hare ouders inwoonde, en dergelijke, en er werd niet meer van geſproken.

Na dat ik MAMIA door lang praten, wegens mijne zeereize, geruſt had geſteld, namen wij een teeder afſcheid van elkanderen. Ik beval haar bijzonderlijk aan de zorge van hare huisvrouw, in geval van ziekte of anderzins — en vertrok.

Van haar ging ik voort naar mijnen vriend FRANK, om nog eenige zaken, mij zelf en MAMIA betreffende, met hem te regelen. Ik nam afſcheid van nog eenige andere vrienden, en voornamelijk van den Koning van Tidor, en keerde toen naar huis, waar ik omſtreeks tien uren aankwam.

Dr. BEISSER met het gezelſchap, wachtten mij reeds met het afſcheidsmaal.

Wij waren bijna den ganſchen nacht vrolijk. Daar ik des morgens nog voor den

 dag

dag meende te vertrekken, nam ik mij met *drinken* in acht; doch de overige kregen welhaast de hoogte, zoo dat zij zich naar bed moesten begeven, in plaats van mij aan boord te brengen, zoo als hun voornemen was.

De dageraad zoude haast aanbreeken, ik leide mij dus met mijne kleederen neder, om een weinig te rusten, en mijnen Dobash af te wachten, die mij tot aan het ſtrand moest verzellen. Daar ik toch binnen eene maand wederom terug dacht te komen, was het niet der moeite waard om hem voor dien korten tijd zijn afſcheid te geven, hij was een trouw en eerlijk man, bij mijne terugkomst had ik ſomtijds zoo eenen niet weder mogen krijgen, ik behield hem dus in dienst. Hij moest geregeld, even als bij mij, gedurende mijn afzijn, bij MAMIA dagelijks zijne opwachting maken, de brieven die ik haar ſchreef, lezen, mij weder antwoorden, en mijne verdere zaken waarnemen. Wat FRANCISCO aangaat, ik moest hem, tot mijn groot leedwezen, terug laten, die arme jongen had weder de koorts gekregen; zoo dat ik de reize gansch alleen doen moest.

De

De dag was nog niet aan den hemel, toen mijn Dobash mij kwam roepen; ik verliet het huis van mijnen vriend BEISSER, waar alles nog in rust was, en wij begaven ons naar ſtrand. Toen wij er aankwamen, rees de zon juist van achter de kimmen; het had de ganſche nacht ſterk gewaaid, de wind was wel wederom bedaard, doch de brandings ſtonden buitengemeen hoog; overigens was het een heerlijke liefelijke morgen, de viſſchers ſtaken van alle kanten met hunne Kattemarams (*) in zee, luid klonk hun gezang van de hooge brandings, op welke zij als zeemeeuwen zweefden, tot ons over.

Ik had door mijn' Dobash reeds den avond te voren een Chialeng voor mij laten afhuren, zij moest met het opgaan der zon gereed zijn, om mij aan boord der Thonij te brengen; hij wees haar mij van verre, zij lag van voren reeds vlot. Twee Malabaarſche vrouwen ſtonden bij dezelve aan ſtrand, welke ik welhaast, tot mijne niet

(*) Kleine vlotjes, van vijf balken, aan elkanderen gebonden.

niet *geringe* verwondering, voor MAMIA en de Daija herkende.

Zoodra MAMIA mij gewaar werd, kwam zij mij te gemoet lopen. „ Praannaath!" (*) zeide zij, „ het was mij onmogelijk u te „ laten vertrekken, zonder u nog eens te „ zien; doch dit is het nog niet al, ik „ heb u een verzoek te doen, dat gij, „ hoop ik, *mij* niet zult weigeren. Ver- „ gun *mij het genoegen, dat ik u met den* „ Chialeng tot aan de Thonij verzelle, en „ mijn hart zal nog eens zoo gerust zijn, „ als ik u behouden in dezelve zie stap- „ pen. Sta mij, bid ik u, deze gunst „ toe."

De genegenheid en liefde, die dit goede kind mij toedroeg en betoonde, bekoorde mij; doch aan den anderen kant wenschte ik, dat zij van haar voornemen, om mij *tot* aan boord te verzellen, afzag; *waar toe* konde dit dienen? Ik zocht haar hetzelve uit het hoofd te praten. „Gij deedt beter, waar- „ de MAMIA!" zeide ik haar, „ van *terug* „ te

(*) Heer van mijn leven! — Een teedere naam, die de Indiaansche vrouwen en dochters aan hare mannen of minnaars geven.

„ te blijven, gij, die nooit op zulk een hol
„ water zijt geweest, zoudt maar zeeziek
„ worden; ziet gij niet, hoe hoog de bran-
„ dings ſlaan? mogelijk worden wij alle door-
„ nat, eer wij aan boord komen."

In der daad, de oostenwind, die de ganſche nacht, zoo als ik gezegd heb, ſtijf had gewaaid, dreef dezelve als bergen naar ſtrand; had ik niet gevreesd, dat het ſchip mij zoude ontzeilen, zoude ik mijne reize tot op eenen anderen dag uitgeſteld hebben.

„ Ach!" zeide zij, „ het is juist daar-
„ om, dat ik u wil verzellen; zoo u eenig
„ ongeluk mogt overkomen, ben ik toch
„ bij u. Neen, ik wil, ik moet met u
„ mede gaan, al zoude ik u ook achterna
„ moeten zwemmen."

Er is zonder twijfel eene Voorzienigheid die over den mensch waakt, en ons vaak voor gevaren, die ons bedreigen, door onbekende middelen, waarſchuwt en bewaart, of eenig onverwacht beletſel of hindernis in den weg brengt, die dezelve van ons afkeert. Ik heb dit aan mij zelven, in ſommige omſtandigheden van mijn leven, ondervonden, in welke ik anderzins, zonder

ha-

hare *tijdige* tusſchenkomst onvermijdelijk *verloren* zoude zijn geweest.

Dit was insgelijks het geval met MAMIA, die, wat ik haar ook zeide en voorſtelde, hardnekkiglijk er op ſtond, om mij tot aan de Thonij te verzellen, zonder op het misnoegen, dat ik haar over hare eigenzinnigheid betoonde, acht te ſlaan; het was de eerſte maal, dat *zij zich* tegen mijnen *wil en begeerte* aankantte.

Ziende, dat ik niets van haar konde verkrijgen, en dat zij niet ophield mij met tranen in de oogen om die gunst te bidden, zeide ik eindelijk, van hare liefde tot mij innig geroerd: „nu dan, in *Gods* naam! „waarde MAMIA! kom, laten wij dan gaan, „terwijl gij er dan zoo op ſtaat, het *is* „hoog tijd," en ik trad met haar naar de Chialeng, om er in te ſtappen, — *toen* ik dezelve, tot mijne verwondering, met zakken en andere goederen bijna vol geladen vond.

„Hoe!" vroeg ik mijnen Dobash, „*is* „dat de Chialeng, die gij gisteren „avond hebt afgehuurd?" „Ja, Mijn „Heer!" zeide hij, „het is dezelfde."

„*En*

„ En van wien zijn dan deze goederen?" Hij wist het niet; ik vroeg het den Tandel, of hoofd der roeijers. „ Mr. HALL, „ de Equipagiemeester," zeide hij, „ had „ de Chialeng geprest, en deze goederen „ er in laten doen." „ En waarom zeidet „ gij niet," vroeg ik hem, „ dat zij reeds was „ afgehuurd?" Dit had hij gedaan, doch men had er de goederen evenwel in geladen. Hij moest dezelve aan boord van een Engelsch ſchip, dat op de Reede lag, brengen, na dat hij mij aan de Thonij had aangezet. — „ Het is mijne Chialeng," zeide ik, gansch vertoornd, „ en niemand heeft „ er regt toe; werp de goederen er terſtond weder uit op ſtrand! denkt gij dat „ ik dol ben, met zulk eene zwaar geladene Chialeng, deze hooge branding te „ pasſeren, —— wij komen er nooit behouden over."

Onderwijl ik dus bezig was, met den Tandel te twisten, kwam een Engelsch Zee-Officier bij ons, die deze goederen aan boord van het ſchip moest brengen. Ik toonde denzelven, met zoo veel bedaardheid als ik konde bijbrengen, aan, (van-

mijn

mijn regt op de Chialeng, wilde ik niet eens spreken, het zoude mij niet gebaat hebben,) hoe onmogelijk het was, dat wij met dit diep gaande vaartuig over konden komen, zonder ons zelven aan het grootste gevaar bloot te stellen: ten minste, zeide ik hem, ben ik zeker, dat alle uwe goederen nat worden. Ik raadde hem dus ten minste de helft derzelven op het strand uit te laden en er iemand bij te zetten, die er op paste, tot hij ze liet afhalen; doch hij lachte om mijne vrees, noemde mij *a coward*, (een bloodaard,) en zeide, dat hij zich niet langer dorst ophouden, wilde ik mede gaan, konde ik komen, anderzins liet hij afsteken.

Wat zoude ik doen? ik bevond mij in de uiterste verlegenheid; er was geen tijd genoeg overig, om eene andere Chialeng te huren, allen lagen zij nog hoog op het strand, geen een die gereed was, of bij welke ik de Makuas (bootslieden,) zag staan, het was in der daad geen vaarbaar weer.

Ik vroeg den Tandel, of hij er ook eenig gevaar in vond? hij antwoordde mij alleen door het optrekken zijner schouders, en

en door hun gewoon zeggen: Tambrané Maharſé! (God is groot!) dat ons zeker niet veel goeds voorſpelde.

Ik ſtond nog al in beraad, niet wetende of ik zoude blijven of medegaan; mijne papieren, mijne rekeningen — alles was aan boord — ik was geruïneerd, zoo dezelve verloren raakten; vertrok de Thonij zonder mij, was ik ze waarſchijnlijk alle kwijt. De Tandel riep mij, de Engelschman vloekte en tierde over mijn talmen; eindelijk beſloot ik, hoewel met de uiterſte tegenzin, om mede te varen.

Ik ſmeekte MAMIA om terug te blijven, doch nu ſcheen zij nog vuriger dan ooit, om mij te verzellen; zonder de minſte vrees te toonen, en zonder mij te antwoorden, was zij de eerſte, die in de Chialeng ſprong. Ik ſchaamde mij, minder moed dan een meisje te hebben, dat in haar leven nooit in een vaartuig op zee was geweest, en ſtapte er in 's Hemels naam mede in.

Wij zaten nu, buiten de zes roeijers en den Tandel, met ons vieren in dezelve, MAMIA, ik, de Engelschman, en nog eene oude Mestiesſche vrouw, die mede een pasſa-

ſagier van onze Thonij was, en naar Pondicherij moest.

Naauwelijks waren wij afgeſtoken, en met den achterſteven van het ſtrand of de Chialeng zonk, door de zwaarte der *lading*, tot op een ſpan na van den rand in het water; het was een wonder, indien wij behouden overkwamen, ik had waarlijk aan den wal moeten blijven.

Intusſchen ſtapelde zich de eerſte branding op, en was ons reeds zeer nabij, toen mij eensklaps in den zin ſchoot, in haast een Kattemaram tot onzen bijſtand te roepen, om ons tot aan boord, en MAMIA weder terug te verzellen.

Men bedient zich vaak, in dergelijk geval als het onze, van twee of drie dezer vlotjes, die, als in ſlecht en onvaarbaar weer, pasſagiers volſtrekt naar een *ſchip* op de Reede moeten, en er gevaar *bij is*, de Chialeng op zijde blijven, om de menſchen te redden, zoo zij door de hooge brandings mogt overſtelpt worden, en zinken.

Het ſpeet mij geweldig, dat ik *door* den twist met den Tandel en den Engelschman, en de haast, waarmede ik in den Chialeng had

had moeten ſtappen, er niet eerder aan gedacht had.

Ik rees haastig overeind, wenkte mijnen Dobash en de Daija, die nog aan den oever ſtonden en ons na zagen, om een paar Kattemarams, die niet ver van de plaats waar wij waren afgeſtoken, op het ſtrand lagen, en die de visſchers gereed maakten, om er mede in zee te gaan, oogenblikkelijk naar ons toe te zenden. Hij verſtond mij gelukkiglijk, want wij waren reeds te ver verwijderd, dan dat ik hem had kunnen beroepen; ook zoude hij, zoo wij al digter bij waren geweest, mij wegens het vreesſelijk gebulder der brandings evenwel onmogelijk hebben kunnen hooren.

Ik trachtte ondertusſchen den Tandel te bewegen van nog in tijds wederom te keeren; de Engelschman verzette er zich tegen, wij kregen hooge woorden, en zouden mogelijk tot dadelijkheden gekomen zijn, zoo de branding het ons niet belet had, die middelerwijl op ons aankwam. De Tandel deed wel zijn best om haar te vermijden, doch daar de Chialeng, wegens de zware lading, moeijelijk was om te regeren,

ren, *en zij* zich, om die reden, niet gemakkelijk en schielijk genoeg op de branding verhefte, konde hij niet beletten, dat dezelve ten halve op ons brak, en wij geraakten in een oogenblik vol water.

Er was geen tijd om de Chialeng leeg te hoozen, zij begon te zinken; het was nu niet dan geschreeuw en *ontsteltenis* in het vaartuig, en de *Engelschman riep nu* zelf van om te keeren, doch het was te laat; ook wilde het vaartuig nu nog minder naar het roer luisteren. De tweede branding volgde de eerste van nabij, *ik zag* haar als een berg, met een *vreesselijk gebrul op ons* aanrollen, er was geen oogenblik te verliezen; zoo zij ons overstelpte, hetwelk onvermijdelijk moest geschieden, waren *wij* verloren; ik vreesde dat *er* dan, door de ontsteltenis en schrik, *geene gelegenheid van* redding meer zoude overig blijven; voornamelijk was ik beducht, dat zoodra wij alle in zee lagen, de een of ander in *den doods*angst zich aan mij of MAMIA *mogt* aanklampen. Zonder langer beraad riep ik haar toe: „ Volg mij, MAMIA!" en sprong

over

over boord. Ik had geene vreeze voor haar, zij konde uitmuntend wel zwemmen, beter dan ik.

Naauwelijks was ik in het water, of de branding brak over mij heen; ik had nog maar even tijd mijnen adem te halen, eer zij ons geheel bedekte. Ik arbeidde met handen en voeten om boven te komen, dat mij dan ook nog even in *tijds* gelukte, en toen mijn hoofd omkeerende, zag ik geene Chialeng meer, zij was verdwenen! De roeijers zwommen hier en daar, en niet ver van mij was MAMIA, die, zoodra zij mij gewaar werd, een' luiden gil van blijdschap gaf, en met groote slagen naar mij toe ijlde. Zij voegde zich terstond naast mijne zijde, sprak mij moed in door hare stem; zij bood mij zelfs hare eene hand aan, om mij te ondersteunen, doch ik had dezelve niet noodig, ik konde zeer goed zwemmen en water treden; buitendien was ik ligt gekleed, een hemd en vest van fijn katoen, over hetzelve een dun zijden *rokje*, zonder voering, dit was het al, en belemmerde mij in het minste niet. Wij zwommen dus te zamen met alle kracht, elkanderen van tijd tot tijd aanmoedigende, en naderden,

den, door de voortstuwende baren geholpen, den oever, van welken wij naar gissing nog omtrent drie honderd schreden verwijderd waren.

Hoe zeer wij ons best ook deden, om voorwaarts te komen, waren wij echter nog niet gansch uit het bereik der tweede branding, die, hoewel zij bijna reeds afgeloopen was, ons echter met haren staart (*zoo als men het noemt,*) nog voor een oogenblik bedekte; doch hiermede was het grootste gevaar voorbij. Wij naderden nu den rug der eerste branding, die ons op den oever moest werpen. Ik juichte reeds over ons behoud, te meer, daar ik duidelijk de Kattemarams zag afsteken, en tot onze hulp ijlen, toen ik op eenmaal eene zwaarte aan mij gevoelde. Ik zag schielijk om — Hemel! hoe groot was mijne ontsteltenis, het was de oude Mestiessche vrouw, die mij met beide hare handen aan den rok hield, en zich van mij liet mede slepen, of liever, aan mij hing, zonder dat zij zelf de minste poging deed, om voort te komen.

Ik zocht haar met de voeten van mij af

te ſtooten, en mij dus van haar te ontſlaan, doch te vergeefs.

Ik riep MAMIA, die hare oogen geſtadig op mij gerigt hebbende, welhaast zag, dat ik niet voort konde, en niet wetende wat mij ſcheelde, met luid geſchreeuw tot mijne hulp ijlde, in de gedachte dat mij een haai gevat had. *Zij* werd de oorzaak, en den gevaarlijken toeſtand, waarin ik mij bevond, terſtond gewaar, en deed haar uiterſte vermogen, om het oude wijf van mij af te ſcheuren, doch het was haar volſtrekt ondoenlijk; de handen van deze ongelukkige waren aan mijnen rok beſtorven; zij ſcheen reeds buiten kennis te zijn; het water ſpoelde over haar hoofd heen, een paar keer ligtte zij hetzelve nog even op, om te gapen en lucht te ſcheppen, — eindelijk begon zij te zinken, en trok mij door hare zwaarte met zich. Ik ſpande alle mijne krachten in, om mij boven te houden; doch eindelijk begonnen dezelve te verminderen, mijne ſlagen werden hoe langer hoe zwakker; nu en dan raakte ik voor een oogenblik met het hoofd onder, ik kreeg reeds verſcheidene gulpen water binnen, en was op het punt om mede

de naar den grond te gaan, zoo de wanhopige MAMIA het wijf niet had verlaten, en, om mij te redden, snellijk naar mij toe was geschoten. *Zij* plaatste zich voor *mij*, en bad, dat ik mijne handen op hare schouders wilde leggen, en alleen maar met de voeten arbeiden. Dit hield mij wel boven, doch de doodsangst, waarin ik mij bevond, belette mij niet te *zien*, dat zij dit geene drie minuten konde goedmaken, en welhaast zoude moeten bezwijken. Hoe lang konde dit tenger meisje twee zinkende menschen, tusschen eene zoo hooge branding, boven water houden? Haar luid gillen om hulp, toonde genoeg het gevaar waarin zij zich bevond, en drong in mijne ziel. Het was schrikkelijk om te zien hoe zij in de *golven* worstelde! — Ik deed nog eene uiterste poging met mijne voeten, om het doode wijf van mij af te stooten, en het gelukte; doch des niet tegenstaande, konde ik met moeite mijn hoofd boven houden, mijne armen waren als verlamd van *vermoeidheid*. Tot overmaat van ongeluk, rolde eene bijna afgeloopene branding over ons heen, ik kreeg op nieuw veel water binnen, hooren en zien verging mij. Wat er ver-

verder gebeurde, is mij onbewust. Toen ik eenigzins bij mij zelven kwam, lag ik op het ſtrand, omringd van eene menigte menſchen, die van het Zeekantoor van Mr. HALL, dat niet ver daar van af was, en die alles gezien hadden, naar mij toe waren komen loopen. Men had mij voorover gelegd en gerold, waardoor ik veel water was kwijt geraakt.

Een der omſtanders liet zijnen Palanquin van het Zeekantoor komen, om mij naar mijne woning te brengen; toen men mij opnam, om mij in denzelven te leggen, raakte ik op nieuw eene menigte waters, dat mij vreesſelijk benaauwde, kwijt, en kwam geheel weder bij. Ik herkende toen mijnen Dobash, en mijne eerſte vraag was naar MAMIA. „ Zij is behouden, Mijn Heer!" antwoordde hij mij, „ maak u niet onge„ rust, noch over haar, noch over uwen „ koffer; ik zal alles bezorgen." Hij beduidde toen de Koelies, waar zij mij moesten brengen, — en zoo kwam ik weder bij Dr. BEISSER, die met de overige vrienden juist aan het ontbijt zat. Men oordeele van hunne verbaasdheid, toen zij mij, druipend

mat, zonder hoed, en gansch bleek en ontdaan, weder terug zagen komen.

Ik zeide hun in weinige woorden, wat mij was gebeurd. Dr. BEISSER gaf *mij* terstond iets in, waar door ik het water, dat ik nog binnen had, en mij nog zeer benaauwde, kwijt raakte, en deed mij voort naar bed gaan; doch hoe onpasfelijk, afgemat en vermoeid ik ook was, konde ik evenwel niet tot rust en bedaren komen.

De vreesfelijke gebeurtenis van dezen morgen, zweefde mij gestadig voor de oogen; ik konde, zonder eene innerlijke huivering, aan dezelve niet denken; mijn ligchaam en geest hadden een' sterken schok gekregen, door de geweldige poging, *om* mij boven water te houden, en niet door de zwaarte van het lijk, dat aan *mij hing*, naar den grond te worden getrokken, en door de doodsangst, die ik voor mij zelven en MAMIA had uitgestaan. Van tijd tot tijd borst ik in tranen uit, als ik mij *de ongelooflijke* teekenen en bewijzen van opregte liefde en trouw te binnen bragt, die zij mij bij deze gelegenheid had betoond. O! hoe

ver-

verlangde ik haar te zien, en haar voor het leven, dat zij mij, met blootstelling van het hare, zoo edelmoedig had gered, te danken.

Ik was intusschen ongerust over haar, en wachtte, met het uiterste ongeduld, naar mijnen Dobash, om verdere tijding van haar te vernemen.

Het zal negen uren geweest zijn, toen hij met mijnen koffer aankwam, dien hij, zoo hij zeide, voort nadat hij de Palanquin-Koelies het huis van Dr. BEISSER had beduid, met eene andere Chialeng zelf van boord der Thonij, (die reeds klarigheid maakte, om onder zeil te gaan,) was wezen halen.

Ik verzocht hem mij te zeggen, hoe MAMIA zich bevond, en wat er met mij, toen ik op het strand lag, was gebeurd.

„ Ach, Mijn Heer!" antwoordde hij, „ het is mij onmogelijk u de ontsteltenis „ uit te drukken, die mij beving, toen ik „ u en de Ponné, (Jufvrouw,) eensklaps „ uit de Chialeng in het water zag sprin- „ gen, en dezelve een oogenblik daar na

 „door

„ door de brandings zag bedekken en ver-
„ dwijnen."

„ Ik, en eenige lieden die bij mij ſton-
„ den, wenkten en ſchreeuwden de Katte-
„ marams-lieden, die de Chialeng voort
„ waren gevolgd, uit alle onze kracht toe,
„ zich te haasten en tot uwe hulp te ijlen,
„ en zij kwamen nog even intijds, om de
„ Ponné te grijpen, die u met de eene
„ hand het hoofd boven water houdende,
„ en met de andere nog maar flaauwelijk
„ zwemmende, op het punt was, van te
„ zinken. Zij had zich, zoo de visſchers
„ zeiden, aan de Kattemaram vast gehou-
„ den, en niet eerder willen geholpen
„ zijn, voor dat men u op dezelve had ge-
„ trokken."

„ In de gedachte dat gij dood waart,
„ dewijl zij geene beweging aan u beſpeur-
„ de toen wij u op het ſtrand nederlegden,
„ trok zij zich de haren uit het hoofd,
„ ſloeg zich als woedend op de borst, en
„ toonde, door luid geklag en geween,
„ de uiterſte wanhoop. De Daija en ik,
„ hadden de grootſte moeite haar te be-
„ letten, dat zij zich niet op u wierp,

„ en

„ en zoo ziek en benaauwd als zij was,
„ door het zeewater, dat zij had binnen
„ gekregen, wilde zij evenwel niet eerder
„ vertrekken, en met de Daija naar huis
„ gaan, voor dat gij weder waart bijgeko-
„ men, en teekens van leven had gege-
„ ven. Alle de omſtanders, waren over de
„ genegenheid, die zij u betoonde, ver-
„ wonderd, en noemden u gelukkig, met
„ zoo een beminnelijk goedhartig meisje.
„ In der daad, Mijn Heer! ik had het
„ nooit kunnen gelooven, dat hare liefde tot
„ u zoo groot was."

„ Ach MOETOE!" (dit was zijn naam,) riep ik uit, gansch ontroerd van zijn verhaal, „ wie weet hoe ongerust zij op
„ dit oogenblik wegens mij is, en naar
„ tijding van mij verlangt! Ga, ijl naar
„ haar toe, zeg haar, dat ik mij beter be-
„ vind; troost haar, en zeg, dat ik
„ haar nog dezen avond een bezoek denk
„ te geven."

Doch het was mij volſtrekt onmogelijk, om zoo lang te wachten; alhoewel ik zware hoofdpijn gevoelde, en niet vrij van koorts was, had ik evenwel geen lust noch duur, maar liet mij, nog eer mijn Do-

bash

bash een antwoord terug konde brengen, met den Palanquin van Dr. BEISSER, die op dat tijdſtip uit was, om een zijner patienten in de buurt te bezoeken, *en die* mij gewis niet had toegelaten, om zoo ſchielijk uit te gaan, niet vèr van het huis van MAMIA brengen, en hen toen weder terug zendende, trad ik onverwachts binnen, terwijl *zij*, op eene mat gezeten, en met een doek om het hoofd gewonden, nog bezig was met mijnen Dobash over mij te praten.

Naauwelijks werd zij mij gewaar, of zij gaf eene luide ſchreeuw, vloog als een pijl naar mij toe, en lag in onmagt in mijne armen.

Ik was door deze nieuwe blijk van hare genegenheid zoo geroerd, dat ik zelf moeite had, om mij overeind te houden. Met behulp van hare Huisvrouw, die er *bij* tegenwoordig was, plaatſte ik haar weder op de mat, met den rug tegen den muur, zette mij bij haar neder, en beſprengde *haar* met water in het gezigt. Zij bekwam, zag mij eene poos ſterk aan, lag haar hoofd op mijnen ſchouder, en begon, zonder een woord te ſpreken, bitter te weenen,

wij

wij weenden met haar. Toen de eerste storm van ontroering bedaard was, omhelsde ik haar, op mijne beurt, teederlijk, en met het hart gansch vervuld van dankbaarheid en liefde, zeide ik tot haar: „ O MA-„ MIA! teedere en getrouwe vriendin! waar „ zal ik woorden vinden, om u mijne „ dankbaarheid te betuigen, voor hetgene „ gij aan mij gedaan hebt? Het leven, dat „ gij mij dezen morgen zoo edelmoedig, „ en met het uiterste gevaar van het uwe, „ gered hebt en behouden, merk ik als een „ geschenk van u aan; zoo lang het duurt, „ zal ik niet ophouden, u door de bewij-„ zen van de opregtste liefde, mijne erken-„ tenis en de groote verpligting die ik „ aan u heb, te betoonen. Gij hebt mij „ voor altoos uw schuldenaar gemaakt; „ zonder u had ik geene hand meer, zon-„ der u lag ik nu reeds ontzield aan den „ oever; of ik was nu, als den Engelsch-„ man en de Mestiessche (*), een speel-„ tuig

(*) Hunne lijken waren beide, zoo als ik naderhand vernam, nog dien zelfden dag door de golven aan strand geworpen. De Engelschman was te, gelijk met den Chialeng naar de diepte ge-

„ *tuig* der golven, en eene prooi der vis„ schen."

„ Ach, Mijn Heer!" antwoordde zij, met de tranen in de oogen, „ *ik heb niet* „ als mijnen pligt gedaan; gij stelt meer„ der waardij in deze daad, dan zij ver„ dient. Door uw leven te redden, heb „ ik tevens het mijne, dat volkomen van „ het uwe afhangt, behouden; zonder u „ *is* het mij van geene de *minste* waarde, „ en het zoude mij *zelf* tot eenen ondrage„ lijken last *zijn*, *indien* ik u op de eene „ of andere *wijze* mogt komen te verlie„ zen. *Zoo* gij mij verlaat, zal wanhoop „ en droefheid mij middelen genoeg aan de „ hand geven, om mij van hetzelve te *ont*„ slaan; en zoo de onverbiddelijke d*ood* u „ van mij af mogt scheuren, is er voor „ mij geen vreugd en geluk meer *in* de „ we-

gezonken; (dit verhaalden mij de Makuas). Wat de vrouw aanbelangt, zij moet zich zeker nog een poosje boven water hebben gehouden, na dat het vaartuig weg was. Ik had onder het zwemmen een paar keer naar haar omgezien, en kan niet begrijpen, hoe het toekwam, dat zij zoo digt bij mij was, om mijnen rok te grijpen, zonder dat ik haar gewaar werd.

„ wereld, en mijn onwrikbaar befluit is om
„ Mahasti (*) te fterven."

Dit waren geene ijdele en losfe gezegden, ik kende hare denkwijze, en was verzekerd dat zij hierin haar woord zoude houden. De Indiaanfche vrouwen, fchoon anderzins maar teere, en blode fchepfeltjes, zijn, in dat ftuk, onverzettelijk, en van eenen moed, die alle geloof te boven gaat; de menigvuldige voorbeelden van vrouwen, die zich met hare overledene mannen levendig laten verbranden, en zelve den houtmijt aanfteken, zijn hiervan overtuigende bewijzen.

Ik bragt nu het gefprek, dat haar maar te zeer bedroefde, op een ander onderwerp, en vroeg haar, hoe zij zich bevond, en of zij niet veel water had binnen gekregen. Zij had, met behulp van de Daija en van eene andere vrouw, met vele moeite hare woning bereikt; een Indiaansch Geneesmeester,

(*) Mahasti wordt de vrouw of het meisje genoemd, die zich met het lijk van haren overledenen man of minnaar levendig laat verbranden; of, om denzelven niet te overleven, zich, door de eene of andere geweldige dood van het leven beroofd.

ter, dien men terstond was wezen halen; had haar mede iets ingegeven, dat haar het zeewater, waarvan zij een goed deel had ingezwolgen, had doen overgeven. Zij was eenig bloed met hetzelve kwijt geraakt, ook voelde zij nu en dan een steek onder de regter borst, met zware hoofdpijn; hare armen waren gansch loom en verdoofd, en zij konde dezelve naauwelijks opligten, *en dit was geen wonder!*

Na reeds eene gansche poos te hebben gezwommen, had zij mij, gedurende wel vijf minuten, dat de doode vrouw aan mij hing, en mij door hare zwaarte naar beneden trok, ondersteund, en toen ik mij eindelijk van dezelve had ontslagen, had zij mij eenen even zoo langen tijd, en mogelijk nog langer, in deze hooge en verbolgene zee, toen ik van vermoeidheid, en wegens het vele water dat ik *had ingekregen*, flaauw en buiten kennis raakte, het hoofd boven gehouden.

Het is onbegrijpelijk, hoe *zij*, een jong, tenger meisje, er in *staat toe* is geweest. De angst, de vrees van mij voor haar te zien wegzinken, hadden hare krachten, *zoo* zij zeide, verdubbeld, te

meer,

meer, daar zij de Kattemarams zag naderen, dit was ons behoud, wij zouden het ongetwijfeld anderzins beide met den dood hebben moeten bekoopen, zoo mijn Dobash (toen ik hem van de Chialeng toewenkte,) dezelve niet terſtond tot onzen bijſtand had afgezonden, die op haar jammerlijk gillen om hulp, met den meesten ſpoed naar haar toe ijlde, en haar, zoo als ik reeds gezegd heb, nog even in tijds, en op het oogenblik dat zij bezweek, en met mij naar den grond zoude zijn gegaan, had gegrepen.

Ik raadde haar, zich niet langer te vermoeijen met op te blijven, en tevens alle zwarigheden en droevige gedachten ter zijde te zetten, daar alles nog zoo gelukkig was afgeloopen; rust was het beste geneesmiddel, en zoude haar welhaast weder herſtellen; den volgenden dag wilde ik haar bezoeken, en nog tegen den avond, mijnen Dobash bij haar zenden, om naar hare gezondheid te vernemen; en hiermede keerde ik weder naar Dr. BEISSER terug, die mij wegens mijne onvoorzigtigheid, van zoo ſchielijk uit te gaan, niet weinig berispte; doch het had gelukkiglijk geene kwade ge-

volgen; des anderen daags was ik weder *bijna* geheel hersteld, en MAMIA bevond zich ook, zoo als zij zeide, vrij beter.

Met het reizen ter zee was het dus geheel afgedaan; niet dat mij dit ongeluk met de Chialeng daarvan afschrikte, ik merkte het aan als een bloot toeval, en had ik tot des anderen daags met het naar boord van de Thonij te gaan kunnen wachten, zoude ik, *zonder de minste zwarigheid*, de brandings hebben kunnen overkomen, *zij* waren toen wederom bedaard, dat is te zeggen, op hare gewone hoogte. Doch het was om MAMIA, die voor mij op hare knieën was gevallen, en mij met *de tranen* in de oogen smeekte, om over land te gaan, dat ik geheel van deze zeereize afzag; ik had het haar vast beloofd; het arme meisje had reeds genoeg voor mij geleden, dan dat ik haar nieuwe angsten en ongerustheden *zoude* veroorzaken. Buitendien zoude ik een' reisgenoot hebben. Een der Heeren, die mede bij Dr. BEISSER logeerde, de Heer *cocKREL*, koopman van Isle de *France*, moest naar Pondicherij, en *hij* was zeer verblijd van die reize in mijn gezelschap te kunnen doen.

Wij

Wij maakten dus alles tot ons vertrek gereed. Ik had mijnen eigenen Palanquin, de Heer COCKREL huurde er een; wij namen ieder elf Koelies in dienst, acht voor den Palanquin, twee voor onzen kleêrkoffer, en een om de provisie van wijn, enz. te dragen.

MAMIA was, naar het uiterlijke aanzien, uitgenomen eene geringe moeijelijkheid in het ademhalen, en nu en dan een gering steken onder hare borst, geheel weder hersteld; doch hare levendigheid en gewone vrolijkheid, hadden haar geheel verlaten. Zij deed wel haar best, in mijne tegenwoordigheid een blij gelaat aan te nemen, ik merkte echter, dat het haar niet van harte ging; eene kwijnende neerslagtigheid lag op haar anders altoos vriendelijk en lagchend aanschijn, die, hoe meer de dag van mijn vertrek naderde, sterker en zigtbaarder werd. Diepe zuchten ontglipten haar somtijds, en ik zag nu en dan eenen dikken traan langs hare wangen rollen, die zij, (wanneer dezelve haar verraste,) voor mij zocht te verbergen, en schielijk afdroogde.

Ik bad, ik fmeekte haar, mij haren kommer of inwendig hartzeer te openbaren; na vele moeite bekende zij mij, dat hetzelve zijnen oorfprong had uit een treurig voorgevoel, dat wij elkanderen niet zouden weder zien; dit denkbeeld had zich in haar hart gevestigd, en zij konde de angst en ongerustheid, die hetzelve haar veroorzaakte, niet verzetten. Ik zocht haar door de vertroostendfte redenen, de fchrikbeelden die haar beangftigden, uit het hoofd te praten; ik bood haar zelfs aan, mij op de reize, in de kleeding eener Mestiesfe, te verzellen; doch zij weigerde het, zij zoude mij maar belemmeren, en mij te veel kosten veroorzaken. Na vele moeite, en de zachtfte en liefderijkfte woorden, en de belofte van haar alle weken te fchrijven en binnen eene maand wederom te zullen zijn, kreeg ik het eindelijk zoo verre, dat zij mij haar woord gaf, zich niet meer te zullen kwellen en bedroeven.

De dag vóór ons vertrek bragt ik voor het grootfte gedeelte bij haar door; het fcheen mij toe, dat alle hare zwaarmoedige denkbeelden verdwenen waren. Doch toen

den

den volgenden morgen het oogenblik van ſcheiden daar was, ontwaakten op eenmaal alle hare angſten; zij berstte uit in een luid jammergeklag, en begon over haar ganſche ligchaam te beven, als of zij de koorts had, — ik dacht dat zij op nieuw eene ſlaauwte zoude hebben gekregen. Zij wilde ſpreken, doch haar ſnikken, en de tranen, die in menigte uit hare ſchoone oogen rolden, beletten het haar.

Ik was in der daad met haar verlegen, en konde niet begrijpen, van waar zulk eene geweldige droefheid haren oorſprong had, te minder, daar ik, ingevolge haren wensch en begeerte, de reis over land deed. Toen ik mijn afſcheid van haar nam, om met de Thonij te vertrekken, was zij niet half zoo aangedaan geweest; mogelijk had zij ſedert de gedachte opgevat, dat ik niet weder wilde komen.

Ik deed mijn uiterſte vermogen om haar hieromtrent gerust te ſtellen, en gaf haar de krachtigſte verzekeringen van mijne liefde. „ Bedaar, waarde MAMIA!" zeide ik, „ ik bemin u al te zeer, en heb al te „ groote verpligting aan u, dan dat ik u „ ooit zoude kunnen verlaten. Geloof mij,

„ binnen eene maand ben ik bij u te-
„ rug!"

„ Gij zult mij niet weder vinden!" riep zij in eenen hartbrekenden toon uit, „ het
„ licht van mijn leven zal uitgebluscht zijn,
„ voor dat gij weder terug komt; het is
„ voor de laatste maal, dat mijne oogen u
„ zullen aanschouwen."

Ik merkte deze woorden aan als de *uitwerkselen van hare hevige droefheid* wegens mijn vertrek, en floeg er geen acht op.

Eindelijk, na veel toespreken van mij en hare huisvrouw, begon zij wat te bedaren.

Mijn tijd om te vertrekken was nabij, ik stond toen op en omhelsde haar teederlijk; zij klemde zich om mijnen hals, met eene krampachtige beweging, ik moest mij half met geweld uit hare armen scheuren, en, haar nog eenen kus gevende, liep ik de deur uit, gansch ontsteld en aangedaan van dit treurig afscheid.

Ik kan onmogelijk eene vrouw *zien* weenen, zij moge zijn wie zij wil, — en dan nog de tranen van eene, die ik zoo lief had! —

On-

Onze afreize was om acht uren des morgens bepaald, doch er kwamen nog zoo vele hinderpalen in den weg, dat het elf uren werd. Om echter niet in het heetste van de zon te vertrekken, besloten mijn reismakker en ik, nog eerst met elkanderen het middagmaal te houden, en omstreeks drie uren stapten wij in den Palanquin. Doctor BEISSER, met de twee andere vrienden, die bij hem logeerden, verzelden ons, tot buiten de stad, waar wij voor eenige weken afscheid van elkanderen namen. Voor eenige weken zoo als wij meenden! —— Ach! ik zag den braven BEISSER nooit weder. Groote God! aan welk wonderlijk noodlot zijn niet sommige menschen onderworpen! Welke verschrikkelijke rampen zweven hen niet vaak boven het hoofd, terwijl zij, door de fortuin begunstigd, en tot eere en hoogen staat verheven, zich in de grootste zekerheid gelooven! — Die arme BEISSER! hoe had hij, hoe hadden wij kunnen denken, dat de hand des beuls hem nog van het leven zoude berooven.

Eer ik verder van zijne lotgevallen spreke, veroorlove men mij, zijne afbeelding te schetsen.

Doctor BEISSER had even den ouderdom van dertig jaren bereikt, en was een der schoonste mannen die ik gezien heb; groot en welgemaakt, en van een majestueusch en heldhaftig voorkomen, dat, hoe vreemd het ook mag schijnen, de grondslag van zijn ongeluk is geweest. Hij had een zeer gezellig karakter, en was altijd luchtig en opgeruimd, een liefhebber van grapjes en vrolijke partijen, en van de schoone sekse, dat zijn grootste zwak was. Voor het overige was hij edelmoedig en medelijdend van aard, en gaf ieder die hem maar vroeg. Nooit heb ik iemand minder waarde op het geld zien stellen; het sparen kende hij niet, en zijne vertering was geëvenredigd naar zijn groot inkomen. Van zijne buitengemeene kunde als Doctor en Chirurgijn, heb ik voorheen reeds gesproken.

Veel ben ik aan hem verpligt; *hij heeft mij* mijne hand behouden, die ik mogelijk anders zoude hebben verloren, den vinger ten minste zeker, — want, gelijk ik reeds gezegd heb, de Engelsche Chirurgijns in de Indiën, zijn, even als die der Hollanders aldaar, voor het grootste gedeelte dom en onbedreven.

Hij

Hij had mij en FRANCISCO bij de vijf maanden in zijn huis geherbergd en mij deftig getracteerd, zonder iets daar voor te begeeren, zelfs voor de genezing van mijne hand, wilde hij geene betaling aannemen; in tegendeel maakte hij mij aanzienlijke geschenken, en gaf mij nog als een aandenken, eenen zeer fraaijen ring, met een brillant, van groote waarde.

In één woord, hij bewees mij, gedurende den tijd dat ik bij hem woonde, op alle mogelijke wijze zijne genegenheid en vriendschap; en intusschen — zoude men het wel gelooven, dat mij deze vriendschap bijna in het grootste ongeluk gestort had, en mij, naar alle waarschijnlijkheid, noodlottig zoude geweest zijn? — Het geval is te wonderlijk, dan dat ik er mijne Lezers onkundig van zoude laten.

Welk een onbegrijpelijke zamenloop der dingen! Tien jaren na dit laatste afscheid te Madras, ontmoette ik hier (te Amsterdam) in het Koffijhuis *de Paradijsvogel*, den Franschen Officier, die met mij en de Heeren PINAUD en COCKREL, bij Dr. BEISSER logeerde.

Men oordeele van onze verwondering, elkanderen zoo onverwacht weder te zien.

Eene mijner eerste vragen was, naar tijding van onzen vriend BEISSER, en waar hij hem had gelaten.

„Kort na uwe afreize van Madras," zeide hij, „vertrok hij naar Bengalen, en ik naar „Ceilon, waar ik al dien tijd in dienst der „Hollandsche Compagnie als Kapitein ben „geweest. Het is nu omtrent acht maanden, „dat ik dat Eiland heb verlaten. Sedert „drie dagen bevind ik mij hier, en denk „morgen onzen vriend BEISSER op te „zoeken, die nu eene goede gelegenheid „heeft, om mij te helpen."

„Hoe!" riep ik lagchende uit: „het was „dan blootelijk om Amsterdam voor *een* „dag of drie te zien, dat gij die groote „reize uit de Indië hebt ondernomen, om „er hals over kop weder naar toe *te ijlen!* „dit was wel der moeite waard! Waarom, „zoo gij BEISSER wildet opzoeken, gingt „gij niet voort van Ceilon naar *Bengalen*, „in plaats van eerst naar Europa te ko„men?"

„Wat praat gij van Bengalen!" antwoord-

de

de hij mij, „ het is naar Nantes dat ik ga;
„ gij weet dan niet, dat BEISSER Com-
„ mandant van die plaats is?"

Ik sloeg mijne handen van verwondering te zamen. — „ Is het mogelijk!" riep ik uit. „ Ik heb in de Couranten van eenen
„ BEISSER gelezen, die Nantes met zoo
„ veel dapperheid tegen de koningsgezinden
„ heeft verdedigd, zoude..."

„ Hij is het zelf!" viel hij mij in de rede. „ Gaat gij mede? Wij willen hem
„ verrasfen, en hij zal niet weinig ver-
„ heugd zijn, zoo onverwacht een paar
„ goede vrienden te zien."

Had ik geene Vrouw en Kinderen gehad, zoude ik zonder beraad, de reize met hem naar Nantes hebben ondernomen; doch mijne omstandigheden en zijn schielijk vertrek, lieten het mij toen niet toe. Ik schreef hem echter met den Kapitein.

Niet lang daarna ontving ik een antwoord. Zijn brief was vervuld met de krachtigste uitdrukkingen van vriendschap; hij verlangde zeer mij te zien, en noodigde mij, om onverwijld over te komen, dewijl hij de schoonste gelegenheid had, om mijn fortuin te maken.

De-

Deze brief was gevolgd van verscheidene anderen, in alle welke hij mij op het sterkste aandrong, om mijne reize naar Nantes niet langer uit te stellen; en om er mij toe aan te sporen, beloofde hij mij universeele erfgenaam van zijn aanzienlijk vermogen te maken.

Ik konde zijne vriendschappelijke uitnoodiging en edele aanbieding niet langer wederstaan, en besloot tot de reize.

Alles was gereed, en mijn paspoort geteekend, toen ik, twee dagen voor mijn vertrek, gevaarlijk ziek werd; het duurde langer dan zes weken, eer ik in staat was om te schrijven, en hem deze onverwachte hinderpaal in mijne reize bekend konde maken; doch ik ontving geen antwoord. Ik schreef nog verscheidene brieven, die *alle* onbeantwoord bleven.

Eindelijk verzocht ik mijnen Correspondent in Parijs, de Bankiers REY EN COMP. om zich naar hem te informeren. — Hemel! hoe schrikte ik, toen ik van hun verstond, dat de Generaal BEISSER, (want hij was *nog* Generaal tegen de Vendéers geworden,) (*) zijn

(*) Zijn majestueusch en heldhaftig voorkomen, zoo wel als zijne dapperheid, hadden hem *tot dien* post

zijn leven onder de guillotine had moeten eindigen! — en dat dit ongetwijfeld ook het lot van mij en mijne gansche familie zoude geweest zijn, zoo wij ons toen ter tijd in Frankrijk hadden bevonden, en ik als zijn nabestaande en erfgenaam ware bekend geweest, — lijdt geenen twijfel.

En wie redde mij uit dit gevaar, waarin ik onvermijdelijk zoude zijn omgekomen? Wie anders dan gij, ô wakende Voorzienigheid! die mij op het ziekbed wierpt, om mij van de guillotine te bevrijden; die mij MAMIA toezondt, toen de dood mij in de golven wachtte —— en die mij uit zoo vele gevaren, waarin ik mij heb bevonden, gered hebt, of mij de middelen tot redding aan de hand hebt gegeven.

post verheven; zoo als ik naderhand van Fransche Huzaren, die onder hem gediend hadden, heb vernomen.

ELF.

ELFDE HOOFDSTUK.

Het laatste affcheid. — St. Thomé. — Maripakom. — De Betel. — Tripaloer. — Beschrijving der Chauderies.

Dus verlieten wij Madras. Ware het niet om MAMIA geweest, had ik gewenscht, deze voor mij affchuwelijke Stad, nooit weder te mogen betreden (*). „ Nog eens „ zult gij mij in uwe muren ontvangen, en „ dan hoop ik u voor altoos te *verlaten!* " riep

(*) Mijn wensch werd ongelukkiglijk vervuld, zoo als de Lezer in het vervolg zien zal.

riep ik uit, in de bitterheid van mijn hart; „ gij zetel der verdrukking en van „ het geweld, gij ſlachtbank der onnoozelen! „ Uw grond is nog vochtig van de tranen „ der ellendigen, die binnen uwe muren „ uitgeſtrekt, in de wreede hongerpijnen „ den geest gaven."

Op dusdanige wijze, uitte ik in mij zelven mijnen toorn en verontwaardiging, tegen de Engelſchen van Madras, die door hunne onverzadelijke gouddorst en eerzucht, den oorlog met HYDER ALICHAN hadden berokkend; eenen oorlog, die verſchrikkelijke rampen over gansch Choromandel verſpreidde, en den dood van zoo vele duizenden onſchuldige goede menſchen veroorzaakte.

Eene onafgebrokene laan van hooge ſchaduwrijke boomen, loopt van Madras tot naar St. Thomé. Wij waren nog geen kwartier uurs op dezen weg geweest, toen FRANCISCO, (die van zijne koorts weder herſteld was,) eensklaps tot mij kwam loopen, en mij in de Hindostanſche taal toeriep: *ekkhané bibi Saheb!* (zie daar de Juſvrouw!) Ik keek uit den Palanquin, in der daad, het was MAMIA, die met de Daija bij den muur van een vervallen huis ſtond,

en

en naar mijne aankomst wachtte. Ik schrikte, en wilde in het eerst voorbij gaan, en haar enkel nog een vaarwel uit den Palanquin toeroepen, want ik was bevreesd voor nieuwe jammer-tooneelen; doch zij strekte hare beide armen zoo verlangend naar mij uit, zij scheen met voordacht op die plaats gekomen te zijn, om mij nog eens te zien en te spreken, dat ik het niet over mijn hart konde krijgen, om het lieve kind zoo ongetroost weder terug te laten gaan.

Ik liet dan den Palanquin stil houden, en de Koelies bevelende, een weinig verder naar mij te wachten, begaf ik mij naar haar toe.

Zij verzocht mij biddende, en met de tranen in de oogen, om verschooning, dat zij mij in mijne reize had opgehouden; het had haar, zeide zij, toegeschenen, dat ik eenigzins misnoegd was, toen ik van haar had afscheid genomen, deze opmerking had zij eerst na mijn vertrek gemaakt. Het denkbeeld, dat ik ontevreden van haar was afgegaan, was haar onverdragelijk; zij kon niet rusten noch duren, voor zij mij nog eens had gesproken.

Ik

„ Ik had," vervolgde zij, „ de buiten-
„ gemeene droefheid, die ik wegens uw
„ vertrek gevoelde; en waarvan ik zelve
„ geene reden weet te geven, niet zoo
„ ſterk behooren te uiten; doch ik was
„ op dat oogenblik geen meester van
„ mij zelve. God dank, dat ik de treu-
„ rige gedachten, die mij ſedert eenige
„ dagen kwelden, als of wij elkanderen
„ niet zouden wederzien, zoo veel mij
„ doenlijk was, uit mijn hart heb verban-
„ nen, ik ben nu geheel bedaard. Gij zijt,
„ hoop ik," vervolgde zij, zich zelve een
vriendelijk lachje afdwingende, terwijl de
tranen in hare oogen biggelden, „ niet boos
„ op mij, en zult mij immers, volgens
„ uwe beloften, nu en dan in eenen brief
„ van uwen welſtand onderrigten, en u
„ vooral niet langer ophouden dan noodig
„ is? Ach! kom toch," zeide zij op eene
ſmeekende wijze, en met gevouwen han-
den, „ kom toch zoo ſpoedig mogelijk
„ terug! Ik vreeze anderzins dat gij mij
„ niet in het leven zult vinden."

„ Lieve MAMIA!" zeide ik tot haar,
„ ik bid u, laat toch alle deze herſenſchim-
„ men varen, gij kwelt u onnoodig. In

„ plaats van over uwe droefheid misnoegd
„ te zijn, merk ik dezelve in tegendeel aan
„ als een overtuigend bewijs van uwe lief-
„ de. Voor het overige, ſtel u gerust,
„ en wees verzekerd, dat ik even zeer naar
„ mijne terugkomst verlang, als gij zelve,
„ en u met elken Tappal, (loopende post,)
„ tijding van mij zal zenden."

Haar gezigt klaarde zich toen op, en zij lachte vriendelijk. „ Nu, dan ben ik te
„ vreden," riep zij uit; „ doch zult gij mij
„ belooven, zoo gij in het op handen zijn-
„ de regenſaizoen, mogt weder komen, dat
„ gij toch voorzigtig in het overtrekken der
„ rivieren zult zijn." Ik beloofde haar dit ook, en gaf haar mijne hand daarop. *Zij* drukte dezelve met beide de hare tegen *ha*re borst, ik omhelsde haar teeder, en zoo verliet ik haar met het hart vol van hare teedere liefde, van hare bezorgdheid en van haar aanminnig en goedhartig karakter. Zoude men het gelooven, het arme meisje had daar van des morgens acht, tot 's namiddags vier uren geſtaan, zonder eten of drinken, om mij dit laatste vaarwel te zeggen.

Ik was in der daad blijde dat ik haar nog

eens

eens gesproken en gezien had, en dat zij weder eenigzins bedaard was; de geweldige droefheid, die zij bij ons eerste afscheid betoonde, had mij meer of min ongerust gemaakt, en zoude mij, gedurende de geheele reize gekweld hebben.

Mijne Koelies hadden den Palanquin van de Heer COCKREL welhaast weder ingehaald, ik schoot hem op zijde; wij reisden nu naast elkanderen al pratende voort.

Niet lang daarna passeerden wij Maliapoer, of St. Thomé; dit was weleer eene aanzienlijke Stad, doch is tegenwoordig een dorp.

Het is vermaard wegens een kerkje, dat op den top van eenen nabij zijnden berg, de Monté genaamd, staat, in hetwelk de Apostel THOMAS zoude begraven liggen. Het is eene van de voornaamste bedevaarten der Roomsch-Catholijken in de Indiën, van alle kanten, uit alle gewesten komen Pelgrims derwaarts.

Men klimt op dezen berg, of liever heuvel, langs zes-en-negentig groote breede steene trappen; doch de meeste Pelgrims kruipen op hunne bloote knieën naar boven. Ik heb in mijne reize van [illegible]

naar *Ceilon*, dezen Monté breedvoerig genoeg befchreven, en wil dus den Lezer op nieuw niet vermoeijen, met alle de fabuleuze mirakelen, die het beeld van den Apostel, dat in dit kerkje ftaat, en de Apostel zelve, gedurende zijn leven op de Kust van Choromandel zoude verricht hebben. Ook zal ik van den Heidenfchen Monté, namelijk den berg Tiroekishtna Condam, eenige mijlen verder, op welks top ook een tempel of pagood ftaat, nog van de twee vogelen, Poersha en Bidhata, die, volgens het zeggen der Indianen, nu reeds zedert vijf eeuwen, alle middagen om twaalf uren precies komen aanvliegen, en hunne fpijze uit de handen van eenen Bramin eten, niet fpreken. Men vindt de befchrijving van dezen berg, tempel en vogels, mede breedvoerig, op bl. 130 in evengemelde Reize aangehaald.

Nadat wij St. Thomé waren doorgetrokken, ging onze weg over eene uitgeftrekte en fchaars bewoonde vlakte, op welke wij hier en daar de puinhoopen van verwoeste en afgebrande dorpen zagen; en omftreeks zes uren des avonds kwamen wij te Maripakom aan.

Er waren twee Chauderies, doch beide

oud

oud en vervallen, zoo dat wij ons nachtverblijf aan de zijde van eenen fraaijen gemetselden vijver moesten nemen.

Dit dorp ontleent deszelfs naam van de menigte Areek-topen, die het omgeven; ook was het weleer vermaard, wegens deszelfs vele en groote Beteltuinen; doch deze tuinen bestonden nu niet meer, zij war n, sedert den noodlottigen oorlog van het jaar 1780, tusschen de Engelschen en HYDER ALI-CHAN, met de Inwoners, die dezelve aankweekten, verdwenen, en dit eertijds zoo bloeijende en volkrijke dorp, bestond nu maar uit eenige verspreide armzalige hutten, en omtrent vijftig familiën, nog armzaliger menschen, die zich kommerlijk met de voortbrengselen der Areekboomen geneerden.

Ik heb van dezen boom, in het Eerste Deel van dit Werk, bladz. 412, iets gezegd, en zal mij ditmaal niet verder over denzelven uitlaten; ook is hij van anderen breedvoerig genoeg beschreven.

Wat de Betelplant aangaat, er zijn mede genoeg beschrijvingen van dezelve. Ik zal er echter nog het een en ander bijvoegen, dat, zoo veel ik weet, niet algemeen bekend is.

De Betelbladen zijn voor de Inwoners van gansch Oost-Indië, vanwelke Natie of Caste zij mogen zijn, (uitgenomen de Europeanen, die ze niet gebruiken,) volstrekt onontberelijk, en zij zouden zonder dezelve niet kunnen leven. Alles kaauwt daar Betel, van den vorst tot den bedelaar, en hij wordt als zeer morsig en *onzindelijk* aangemerkt, die *het nalaat, en met eenen nuchteren adem, zoo als zij het noemen*, onder *de menschen* komt; niemand zal in de tegenwoordigheid van zijnen meerderen verschijnen, noch veel minder met denzelven durven spreken, zonder Betel in zijnen mond.

Geen geschenk van *geld of anderzins* wordt er gedaan, zonder dat men er Betel en Areeknoten bijvoegd; zelfs de Nazaré (*) is met deze bladeren verzeld en er mede bedekt.

Op bezoeken en maaltijden, van welken aard die ook mogen zijn, is de Betel een der voornaamste artikelen, die men, met alles wat er bij behoort, als areek, *kalk*, enz. op eene bandeza, of presenteer*blaadje*, laat

(*) Nazaré, het geschenk dat men eenen Vorst of grooten, bij de eerste Audientie doet.

laat rond gaan. Ieder vouwt zich zijnen Betel zelf, en het is geen gebruik, dat mannen dien voor elkanderen vouwen of maken. Vrouwen zullen elkanderen ook geenen gemaakten of gevouwenen Betel aanbieden. Door gemaakten Betel, (zoo als men het noemt,) versta ik de bladen, in welke alle de overige ingredienten, als ongebluschte kalk, areek, cattagamba, enz. zijn ingewikkeld. Noch veel minder zullen zij zoodanigen Betel aan een' mansperfoon geven, hare eigene mannen uitgezonderd. Hij, die van eene vreemde vrouw of meisje, met welke hij voorheen in geene naauwe betrekking stond, eenen gemaakten Betel ontvangt, kan dit als eene bijzondere achting, die zij hem toedraagt, aanmerken, of zij zoekt hem daarmede stilzwijgende te kennen te geven, dat zij genegenheid voor hem heeft; en is de Betel nog bovendien op eene zekere wijze gevouwen, die men Kampaak noemt, zoo is het eene blijk, dat zij hem met haar grootste gunsten wil vereeren. (*)

In

(*) Men zie in het Eerste Deel, bladz. 491, mijn geval met MAMIA.

In één woord, de Betel is, gelijk ik reeds gezegd heb, een onontbeerlijk artikel voor gindsche Inboorlingen, zij mogen Christenen of Heidenen zijn. Mannen en vrouwen, elk draagt een Beteldoos, of Betelbuidel bij zich, zoo als wij in Europa onze tabaksdoozen en tabakszakken, bij ons dragen.

De Christen- of Mestiessche vrouwen, zijn op hare Betel-Arkienjos, zijnde platte *vierkante kistjes, van kostelijk hout*, ivoor, of schildpad gemaakt, en zwaar met massief goud of zilver beslagen, in welke zich alle de ingrediënten, tot den Betel behoorende, bevinden, zeer groots; deze Arkienjos maken een voornaam deel van hare staatsie uit, en zij laten zich dezelve overal nadragen, zelfs tot in de kerk, en het is juist daar, waar zij het meest er mede pronken.

Een slaaf en eene slavin vergezellen haar derwaarts, de eerste draagt den zonnenscherm om haar voor hare stralen te beschutten, en de andere, zeer fraai uitgedoscht, volgt met de Arkienjo, of Beteldoos, onder den arm, houdende in de eene hand het kwispidoor, en in de andere het Gezang of Psalmboek. Men zie de nevensstaande Plaat.

De

MESTIESSCHE VROUW,
In ſtaatſie na de Kerk gaande.

De slaaf blijft er mede voor de deur van de kerk staan wachten, tot dat zijne meesteresse er weder uit komt; doch de slavin treedt met haar naar binnen, zet zich bij den stoel op den grond aan hare voeten neder, om haar, gedurende de predikatie, van tijd tot tijd het kwispidoor aan te reiken, of haar Arkienjo te geven, om eenen nieuwen Betel te maken.

Daar de kalk, dien zij in de Betel doen, de kwijlklieren prikkelt, veroorzaakt dit eene soort van Salivatie, waarom zij noodzakelijk een kwispidoor moeten hebben, om zich zoowel van het speeksel, (dat door de Betel eene bloedroode verwe verkrijgt,) als van den uitgekaauwden Betel te ontdoen.

Het Betelblad heeft verscheidene medicinale deugden; het versterkt de maag, en het tandvleesch, en belet het uitvallen en bederf der tanden, hoewel het vele Betelkaauwen ze door den tijd zwart maakt, doordien de kalk er het glazuur afbijt. De Maleidsche en Javaansche vrouwen, stellen er eene schoonheid in, pikzwarte tanden te hebben. Ook ge-

geneest *hij* den fcheurbuik in den mond, en geeft eenen liefelijken adem. Betelbladen, door eén gezond perfoon gekaauwd en op eene wond gelegd, zuiveren dezelve.

Deze plant is zeer teeder, en kan geen koude of fcherpe wind, noch overgroote hitte verdragen, en degene die dezelve aankweeken, moeten zorg dragen, dat zij voor het een en ander *befchut zij*, en *tweemaal 's daags begoten wordt, zoo mogelijk* met falpeterwater, dat haren groei fterk aanzet.

De Betelbladeren hebben eenen aromatifchen of fpecerijachtigen fmaak, en eene adftringente of zamentrekkende kracht en eigenfchap.

Daar deze bladeren zoo algemeen gebruikt worden, is het ligt te begrijpen, welk een vertier er in dezelve is. Geen dorp door gansch Indië, dat niet eenige Beteltuinen heeft.

De Engelfchen, die in de landen waar zij tiranniferen, uit alles geld weten te trekken, van alles een *monopolium* maken, zelfs op de onontberelijkfte levensmiddelen, en op alles belastingen

leg-

leggen, hebben er ook eene op den Betel, die de Inboorlingen niet weinig drukt.

In de landen, waar de Betelplant niet groeit, als in het Noorden van Hindostan, op de Kaap de Goede Hoop en andere, vervullen de Inboorlingen, en die uit warmer landen zich derwaarts ter woon begeven, en aan den Betel gewend zijn, het gebrek van deze bladeren, met eene vrucht, Sieriboa genaamd, die zij bij den Areek kaauwen.

De plant, aan welke de Sieriboa groeit, gelijkt veel naar die van de Betel. Zij loopt met eene zeer dikke rank om boomen of ſtokken op, en ſteigert zeer verre in de hoogte. De bladen zijn die van den Peperboom niet ongelijk; de vrucht, ter lengte van eenen vinger, en half zoo dik, hangt aan eenen dunnen ſteel. Versch zijnde, is zij groen van kleur; doch gedroogd, zoo als dezelve moet gebruikt worden, is zij graauw.

Met het aanbreken van den dag vertrokken wij van Maripakom. Te Paliarom, omtrent drie uren van dit dorp, ontbeten wij, en

en kwamen omtrent den middag te Tripaloer, waar wij halte maakten.

Dit voorheen fraaije en groote dorp, zoo beroemd wegens deszelfs tempel, die jaarlijks door duizenden devote pelgrims, die van verre landen derwaarts komen, bezocht werd, ligt in eene verrukkelijk ſchoone landſtreek. Het werd weleer meestendeels door *wevers en ſchilders bewoond*, en men *maakte er* verſcheidene ſoorten van *lijnwaden*, als Salempoeris, Serras, Neusdoeken en andere, doch nu was het, gelijk alle overige dorpen die wij doorgetrokken waren, zoo te *zeggen ledig*.

Welk een onderſcheid van vorige tijden! ik konde mij niet verbeelden, dat ik in het vruchtbare en volkrijke Choromandel was, en bevond mij aan dezen kant van Madras, op eenmaal als in een vreemd land *overgebragt*. Deze rijkdom van begroeijing, deze onafzienlijke velden van allerlei granen en vruchten, deze ontallijke ſchoone dorpen, wemelende van inwoners — *alles* was verdwenen, en de uitgeſtrekte *vlakten*, boden aan het oog alleen hier en daar eenige verwoeste en half afgebrande dorpen

en

en gehuchten, met eenige plekjes bebouwd land aan. Zelfs de Inwoners dezer ellendige dorpen, zagen er ongedaan, kwalijk gekleed en treurig uit, en hadden aan alles gebrek.

Wij ondervonden dit tot ons verdriet, gedurende de reize. Rijst was bijna niet te krijgen, de arme menſchen behielpen zich meest met Natchenie, Collou, of Paardeboonen, en dergelijke; hoenders, eenden, en ander gevogelte, melk, boter, eijeren, enz. vonden wij maar in enkelde dorpen, en dan nog was het zeer duur en ſchaars. Om kort te gaan, alles had eene andere gedaante gekregen, en dit eertijds verrukkelijk land, dat naar een aardsch Paradijs geleek, was nu bijna in eene wildernis veranderd; jaren van vrede zullen er noodig zijn, eer het zich onder het tirannisch beſtier der Engelſchen weder herhaalt.

Zoo kan onderdrukking en oorlog een land uitputten en vernielen, en de Inwoners uitroeijen, of tot bedelaars maken.

In het midden van dit dorp ligt een hooge heuvel, op welks top de gezegde tempel ſtaat. Van daar heeft men een ſchoon en ſchilderachtig gezigt, over een vlak

on-

onafzienlijk Landschap, van rivieren en beeken doorsneden, en met ontallijke boschjes en topen als bezaaid.

De Tempel, een groot en schoon gebouw, en nog van den ouden tijd, is aan Gowinda (*) gewijd; doch die Godheid werd er niet meer in vereërd; hij was nu ontheiligd door de troepen van HYDER ALICHAN en die der Engelschen, die er waarschijnlijk in den regenmousson, hun nachtkwartier in hadden genomen.

Daar hij open stond, traden ik en de Heer COCKREL uit nieuwsgierigheid denzelven binnen. Hij lag vol paardenmest en andere vuiligheid; men had er vuren in aangestookt, ook vonden wij er het geraamte van een mensch in, en het afgodsbeeld waren de armen afgekapt, en het gezigt geschonden. Eene menigte vledermuizen, die zich in dezen tempel bevonden, en die door het licht dat wij bij ons hadden (†), ver-

(*) Gowinda is Kishtna, in zijnen staat als Herder van Go-Koe.

(†) De Indiaansche Tempels van binnen zijn altoos duister, en ontvangen geen ander licht dan van

verblind, uit hunne schuilhoeken kwamen, en ons om de ooren snorden, was oorzaak, dat wij haastig weder uit dezelve traden, uit vreeze van nog gevaarlijker dieren te ontmoeten.

De Teer, of Procesfie wagen, die aan dezen tempel behoorde, stond beneden aan den heuvel, doch al het bovenwerk van denzelven was weg, en de ruiters of soldaten, hadden er waarschijnlijk gebruik van gemaakt, om er hunnen rijst mede te kooken.

Wij namen ons middagmaal onder een groote Tamarindeboom; er viel niet veel ten besten, en de Heer COCKREL, die aan de Indiaansche kost niet gewend was, zoude er flecht bij gestaan hebben, zoo hij zich niet te Madras, van beschuit, kaas en wijn, rijkelijk voorzien had.

Er waren Chauderies genoeg in het dorp, drie zelfs, doch de troepen van HYDER ALICHAN, hadden dezelven in den laatsten oorlog onbruikbaar gemaakt.

Dit was het geval met meest alle de Chau-

van de lampen, die men voor de afgodsbeelden brandt.

Chauderies, die wij op de reize vonden; *voornamelijk* die van aanzienlijke dorpen. Overal hadden zij de vloer derzelven uitgegraven, in de verbeelding dat de Indianen er hunne kostelijkste zaken, geld, juweelen enz. in begraven hadden.

Welk een nadeel, welk een ongeluk was dit voor de arme pelgrims en reizigers! In den goeden *Mousson nog zoo zeer niet*, *doch in den regentijd, als stroomen* waters van den hemel vallen, als de uitgedroogde rivieren, met een verschrikkelijk gebruisch eensklaps gevuld, wijd en zijd over hare oevers treden; als het land, wanneer het wat laag ligt, mijlen ver *enkele zee gelijkt*; *als* de stormwinden, door de lucht huilen; als somtijds het gansche uitspansel, door de vreesselijkste donderslagen geschud wordt, en door de onophoudelijke blikſemstralen, als in eene volle vlam staat — dan, *ô weldadige* gebouwen! zijt gij den verschrikten en vermoeiden wandelaar, tot een troostenden toevlugt en schuilplaats, en het *is onder* uw beschermend dak, dat hij *zijne* maaltijd kan gereed maken, zich *in den* nabij zijnden vijver baden, en eenen ongestoorden slaap genieten, om den volgenden dag, *ver-*

sterkt

ſterkt en verfrischt, zijne reize weder te vervolgen.

Ik heb door dit ganſche Werk, zoo veel van deze Chauderies geſproken, dat ik het van mijnen pligt oordeele, den geachten Lezer over dezelve afzonderlijk te onderhouden.

Chauderies zijn publieke gebouwen, veel overeenkomst hebbende, met de Caravenſeras en Manſals in Turkije en Perzie, en worden door vermogende en devote Indianen, ook wel door Vorſten, uit liefdadigheid geſticht, enkel en alleen tot gemak van reizigers en pelgrims.

Men heeft er van alle ſoorten, groote en kleine, fraaije en gemeene; ſommige alleen van klei opgehaald, en met palmbladeren bedekt; doch de meeste zijn van bakſteen gemetſeld, en hebben een pannen dak. Ook vindt men verſcheidene, die nog van den ouden tijd herkomſtig zijn, waaronder eenige zeer aanzienlijke gebouwen, en welkers muren, zoldering, dwarsbalken en pilaren, uit zware arduinen blokken, kunſtig zamengevoegd, beſtaan.

Men heeft er eenige, die met alle derzelver vertrekken, pilaren, enz. uit eene en-

enkele rots zijn uitgehouwen, en *die letterlijk* uit één ſtuk zijn, vol van ſtatuen hunner goden en zinnebeeldige figuren. Eeuwen hebben zij reeds geſtaan, en kunnen nog eeuwen verduren.

Deze rusthuizen hebben verſchillende benamingen, als die van Maram, Trivaſel, Chauderie, enz. naar derzelver gedaante en grootte.

*Het woord Chauderie, of eigenlijk Tshau*torie, beteekent in het Samſcritisch, vierhoekig, van tshauto,. vier, om dat deze gebouwen altoos vierhoekig zijn.

De fraaiſte en grootſte dezer Chauderies, vindt men gemeenlijk *op Zuid-Choromandel*, en *in* Hindostan en Bengalen. Op de Kusten van Orixa en Bahar, zijn zij ſchaarſcher en ook ſlechter en kleiner, alhoewel men ook hier en daar, voornamelijk op plaatſen, *die wegens hare heiligheid beroemd* zijn, nog wel van het eerſte ſoort, en van eenen hoogen ouderdom vindt.

Langs de ganſche kust, als m*ede binn*ens lands, is er bijna geen dorp, *dat zij*ne Chauderie niet heeft, en meestentijds twee en meerder. Daar waar de dorpen ver van elkanderen liggen, vindt men ze aan *de*

groo-

groote wegen, aan den ingang van bosfchen en zelfs in dezelve.

Een vermogend Indiaan, gelooft zijn geld niet beter te kunnen befteden, en geen liefdadiger werk te kunnen verrigten, dan een rusthuis te doen bouwen. Doet hij het niet gedurende zijn leven, dan laat hij gewis bij zijn testament aan zijnen erfgenaam genoegzame middelen, om dit in zijnen naam te volvoeren. Menig een legt het grootfte gedeelte van zijn vermogen aan zulk een gebouw te kosten; hij geeft er zijnen naam aan; zijne gedachtenis is daar door geëerd, vele zijner zonden zijn daar door uitgewischt, en de Opokhiabor, of de ftille en inwendige zegeningen der reizigers, aan den ftichter van het rusthuis, komt zijne ziel in de andere wereld geftadig te goede, en zijne kinderen zijn met de erfenis van zulk een rusthuis even zoo vergenoegd, dan dat hij hun eenen grooten fchat had nagelaten.

Bij zoodanige Chauderies is meest altijd, op den afftand van eenige fchreden, een klein huisje, in hetwelk een Bramin, ook wel een Jogie, of ander foort van boetdoener woont, die dezelve rein houdt, en de reizigers of pelgrims ten dienfte ftaat, hun-

ne lastdieren drenkt, enz. Eenen reiziger te *helpen* en te verkwikken, wordt *bij* de Indianen als eene Gode welbehagelijke en zeer verdienstelijke daad aangemerkt.

Welke verschillende denkbeelden hebben toch deze domme en blinde Heidenen, (ik bedien mij hier van den bijnaam dien hen onze Zendelingen dikwijls geven,) met vele van onze Christelijke Herbergiers in Europa, *die beter met de reizigers* weten om te springen, als deze zoogenaamde onbeschaafde volkeren.

Zij zien dezelve als hunne wettige prooi aan, als lieden die vogelvrij zijn verklaard, en die het hun *vrij staat te scheren* en te plukken, zoo veel zij kunnen.

Ongelukkig de arme reiziger, die zijnen moeijelijken weg somtijds in het barre winter-saizoen moet voortzetten. Vergeefs *zal* hij deze onbarmhartige waarden om *eenen nacht* herberging, of een maal eten aanspreken, zoo hij geen geld heeft, of dat zijne verouderde en slechte kleeding hun doet oordeelen, dat van hem niet te halen *is*, of *hun* het voedsel, dat zij hem geven, met klinkende munt niet betaald wordt.

Blootgesteld aan alle de ongemakken van

het

het gure jaargetij, aan honger en gebrek; verre van zijne geboorteplaats, zonder hoop van ze te bereiken, valt hij ligt ten prooi aan Wervers of Zielverkoopers, die alom in steden en dorpen verspreidt, op dergelijke ongelukkigen loeren, als de wolf op het lam, en zich van de ellende hunner evenmenschen bedienen, om hen in eene slaafsche dienstbaarheid, voor een goed gedeelte, of wel voor hun gansche leven, te ketenen, —— en ach! hoe menig welhebbend reiziger valt niet vaak in de helsche strikken, die hem door dit volk gespannen wordt, zonder dat het hem zelfs eens wordt toegelaten, zich te beklagen, of zich tot den regter te wenden, om zijne vrijheid weder te kunnen verkrijgen.

IJdel is het wachten der teedere ouders, naar de terugkomst van hunnen zoon; en de verlangende vrouw en kinderen, zien te vergeefs den afwezenden man en vader te gemoet; in verre en vreemde landen, in kommer en gebrek zwerft hij rond, of op het slagveld liggen zijne beenderen, onder die van eene menigte andere ongelukkigen vermengd, met een weinig aarde bedekt! Of hij keert, na een lang afwezen, arm,

ziekelijk of verminkt, naar de zijnen *terug*, *dien* de droefheid en het gebrek mogelijk reeds lang in het graf heeft gedompeld! — Ach! tot schande der verlichte volkeren moet het gezegd zijn, het zijn voor een gedeelte de arme reizigers, waarmede men de legers recruteert, en de Koloniën bevolkt.

O breng mij in de Heidensche landen, bij *de ongeloovigen, bij deze zoogenaamde* wilden, bij deze niet verlichte en *onbeschaafde* volkeren, waar ten minste ware herbergzaamheid wordt uitgeoefend! — Deze oudvaderlijke herbergzaamheid, nog maar alleen bij Tartaren, *Arabieren, en de Zwarte* Inboorlingen van Afrika en Amerika bekend! Waar de reiziger niet van spionnen is omringd, en niet door Wervers en *Zielverkoopers* wordt opgeligt! Laat mij onder de *zachtmoedige, vriendelijke* en *eerlijke Hindous*, het land doortrekken, te voet of in eenen Palanquin, — bij hun zijn geene paspoorten noodig; geene brutale of *hongerige* tolbedienden te vinden; geene koffers worden alle oogenblikken gevisiteerd, of geplombeerd; geene tol voor bijna iedere paar

mij-

mijlen betaald; geen gepermitteerde noch ongepermitteerde dieven, behoeft men te vreezen, —— en in de opene Chauderie kan ik mijn hoofd gerust nederleggen.

Hoe koel, hoe aangenaam waait de zoele wind van den blaauwen hemel, tusschen de pilaren, op welke het vooruitstekend dak rust! Hoe verkwikkelijk is het voor den vermoeiden reiziger, die door het brandende zand gewaad heeft, en de gloeijende stralen der middagzon, op zijn hoofd en naakt ligchaam heeft ontvangen, met zijn hijgend lastdier eene herbergzame Chauderie te vinden! De Jogie helpt hem gewilliglijk hetzelve ontladen, vult de waterbak, om het te drenken; terwijl de reiziger, onbevreesd voor zijne goederen en koopmanschappen, welke hij op de plaats, die hij voor zijne legerstede in de Chauderie heeft gekozen, laat, in den nabij zijnden vijver het stof, dat op zijne bezweete leden kleeft, afwascht, en onder het beschermende dak, of in de toop, de heete middagzon laat voorbij gaan. Bij nacht vindt hij er eene verzekerde toevlugt, tegen de verscheurende en vergiftige dieren, en de

ſtortende buijen van den regenmousſon bruiſchen onſchadelijk over zijn hoofd.

O! men ſlaapt zoo gerust, zoo zonder vreeze, in het midden dezer goedaardige en vreedzame menſchen; en, omringd van reizigers uit alle Natiën en Casten, kan men, in Chauderies of topen, zich onbezorgd nederleggen.

*Dat men het toch in Europa eenmaal wage, om onder vreemdelingen, in een af*gelegen open gebouw, of in het midden van een eenzaam bosch te ſlapen, of de nacht door te brengen, voornamelijk als men geld of iets van *waarde bij zich heeft;* men zoude deze *onvoorzigtigheid welhaast* met het verlies van hetgene men bij zich heeft, of met dat van zijn leven, moeten betalen. Wat zeg ik, opene gebouwen of eenzame bosſchen! *Zelfs* achter *gegrendelde* deuren, is men vaak bij de beſchaafde Europeanen zijn leven of bezitting niet zeker!

Daar deze rusthuizen altoos aan *de groote* wegen, in fraaije boschjes *of in* dorpen ſtaan, dienen zij den Mestiesſche en andere Christen Inboorlingen, ook ſomtijds, hoewel

wel zelden, den Europeanen, want die hebben andere uitspanningen, in plaats van Buitenplaatsen en Lusthuizen.

Men verkiest dan gemeenlijk eene zoodanige Chauderie, die het schoonst en aangenaamst is gelegen. Men laat vooruit alles wat men noodig heeft, derwaarts brengen, potten, pannen, rijst, wijn en andere dranken; gemeenlijk zijn er ook een paar muzijkanten bij, en het gansche gezelschap gaat juichend derwaarts. Men vermaakt er zich den ganschen dag, of wel twee a drie dagen en langer achter een, men zingt, speelt en danst er zelfs, zonder van iemand gehinderd of gestoord te worden. Ieder slaapt in zijnen Palanquin of Doelie, of op eene enkele mat, op den blooten vloer der Chauderie, een kussen onder het hoofd en eene sprei om zich te dekken, meer behoeft men niet. De voorbijgangers of reizigers, staan niet, als in Europa, bij dergelijke gelegenheden, met eene onbeschaamde en beleedigende nieuwsgierigheid in troepen, om het gezelschap aan te gapen, te belagchen, of te beschimpen; in tegendeel, de Indianen oordeelen het een

van *de* grootste onbeleefdheden, anderen in hunne vermaken te hinderen en te bespieden, en te minder de vermaken der Christenen, die buitendien niets aantrekkelijks voor hun bezitten, en zoo zeer van de hunnen verschillen.

Zoo dergelijke gebouwen in een land zijn, waar de luchtsgesteldheid het toelaat, om den *nacht onder den blooten hemel door te brengen, hoe veel te eerder behoorde* men dezelve in het noordelijk Europa, *in* dit gure en onvriendelijke klimaat, in alle steden, in alle dorpen, hier en daar op de wegen te hebben, die voor elk *open stonden*; waar in den winter, *de arme, ik zeg de* arme, verkleumde reiziger eene schuilplaats voor storm en sneeuw, en zoo al geen voedsel, ten minsten een vuur konde vinden, om zich te verwarmen, en *er zoo* lang blijven *als hij wilde*, zonder *dat hij* daar voor met de beurs in de hand behoefde klaar te staan; men zoude dan vaak geene ongelukkige reizigers op de wegen *verstijfd*, geene arme menschen op de straten en stoepen, of in hunne ellendige hutten, wegens gebrek aan vuur, dood bevrozen vinden,

zoo

zoo als in vele ſteden en dorpen van Europa jaarlijks gebeurt (*).

(*) Wat ik hier gezegd heb, van openbare huizen of gebouwen in ſteden, dorpen en langs de groote wegen, waar de reiziger, of dezulke die geen dak hebben, zich in den winter om niet konden warmen, en er zoo lang zij wilden konden blijven, is maar eene bloote idée van mij, en waarſchijnlijk niet practicabel of uitvoerbaar, en met vele zwarigheden verbonden. Er zouden anderzins gewis reeds ſedert langen tijd dergelijke gebouwen, door edelmoedige menſchen, zijn opgerigt, voornamelijk hier in ons Land, waar, meer dan ergens in Europa, liefdadigheid wordt uitgeoefend.

TWAALF-

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Talajoer. — Maveliewarom.

Het was omstreeks drie uren in den nademiddag, toen wij van Tripaloer vertrokken, en een weinig voor zonnen ondergang, bereikten wij het visschers *dorpje* Talajoer. Het ligt aan de zee, en had, dat te verwonderen is, in den oorlog niets geleden, wat de hutten aangaat; doch *de vorige* Inwoners van hetzelve, waren alle omgekomen, geen een die het zwaard en den hongersnood was ontsnapt, en de weinige visschers, die dit dorp nu bewoonden, be-

behoorden tot een ander, eenige mijlen verder noordwaarts gelegen, dat in den laatften oorlog gansch was afgebrand.

Dit verhaalde mij een dezer ongelukkigen, terwijl ik op het ftrand zat en mij vermaakte, met de rollende baren tegen hetzelve te zien breken. Hij fprak mij van zijn vorig dorp, van zijne hut, van zijn vlotje, van zijne netten, dat hij alles had verloren; van zijne vrouw en kinderen, die van honger geftorven waren; — hij alleen was van zijne familie overgebleven, — en luid begon hij te weenen.

Zijn droevig verhaal ontroerde mij tot in het binnenfte mijner ziel; ik dacht aan de fchrikkelijke rampen, die de ongelukkige Inboorlingen van Choromandel hadden getroffen; de ijsfelijke tooneelen, die ik zelf had gezien en bijgewoond, ftelden zich weder voor mijnen geest.

Woeste, gouddorftige, wreede, trouwlooze vreemdelingen, komen uit verre gewesten, om oorlog en verderf in deze, weleer gezegende, landen te verfpreiden, en derzelver Inwoners aan het zwaard en den hongersnood op te offeren.

Groo-

Groote God! riep ik *weemoedig uit*, en vouwde de handen; wanneer zal toch de rust en de vrijheid deze onschuldige menschen weder aanlagchen? Wanneer zullen deze gruwzame tirannen, eens weder uit dit werelddeel gebannen worden? Hoe lang nog zal de arme Indiaan zijn gering vermogen aan deze onverzadelijke roovers opofferen, en hun met zijn zweet en arbeid vet mesten? Hoe lang nog, *barmhartige God! zullen* zij de eerstelingen der Natuur en des vlijts der Inwoonderen als hun eigendom aanmerken?

Terwijl ik zoo bij mij zelven sprak, zonk de zon achter den *gezigteinder*, en verguldde nog met hare laatste stralen, de witte zandduinen. Duisterheid spreidde zich over de aarde, en ik keerde, het hart met treurige gedachten vervuld, naar onze legerplaats terug.

Met den dageraad stapten wij weder in onze Palanquins. Wij zagen de bergen van Mavediewarom, of Maveliepoeram niet lang daarna in het verschiet, voor ons, en omstreeks twee uren in den achtermiddag traden wij in de vallei, en bevonden ons welhaast in het mid-

midden van deze groote verzameling van wonderen.

Welk een verbazend schouwtooneel, voor iemand die hier voor de eerste maal komt! Laat zijne minachting voor de Indianen nog zoo groot zijn; laat hij met het diepste vooroordeel tegen hun zijn ingenomen; zoodra hij Maveliewarom heeft gezien, zal hij moeten bekennen, dat deze volkeren toenmaals tot eenen hoogen trap van beschaafdheid moeten geklommen zijn; dat kunsten en wetenschappen in dien tijd onder hen bloeiden, en dat al hetgene wij groot en wonderbaar noemen, als de Pijramiden van Egypten, enz. niet bij de ontzaglijke bouwvallen en gevaarten, die men te Maveliewarom zoo wel, als door gansch Indië, verspreid vindt, kan vergeleken worden.

In deze vallei leeft en wemelt het altoos van vogelen van allerlei soorten, die hier, meer dan ik ergens anders gezien heb, hun verblijf hebben gekozen. Van heuvel tot heuvel weergalmde het kirren der tortelduiven, die hier in een onnoemelijk getal ongestoord hare nesten in de scheu-

ſcheuren der klippen, en in de holligheden der ruïnen hebben.

Hoe groot ook de nieuwsgierigheid van de Heer COCKRÈL was, raadde ik hem echter dezelve uit te ſtellen, tot *wij* ons middagmaal hadden genomen, en de zon wat gedaald was; wijl dezelve de zware hoofdpijn, waar over hij dien morgen had geklaagd, maar zoude vermeerderen. Hij bleef *dan in de Chauderie* van het dorp, *terwijl* ik eenen heuvel beklom, en *mij* op den top van denzelven neder zettende, over dit grootsch tooneel henen zag.

Mijne verbeelding plaatſte mij in de dagen der oudheid, *in deze onbekende* en lang vervlogene eeuwen, toen de groote JOUDISHTER hier zijnen ſchepter zwaaide, en van hier zijne bevelen over zijn uitgeſtrekt gebied uitdeelde.

Deze magtige bouwvallen, deze *grootſche* gedenkteekens van onheugelijke tijden, vervulden mijne ziel met treurige aandoeningen.

Welke onwederſprekelijke bewijzen van de nietigheid en wisſelvalligheid der ondermaanſche zaken, zijn er niet in de beſchou-

wing

wing van deze groote en magtige, doch nu tot een niets vervallene, ſtad, en de herinnering en vergelijking van haren vorigen en tegenwoordigen toeſtand, gelegen! Waar is zij nu met hare twintig poorten, en honderd paleizen? Waar is hare vorige roem en luister, waar zijn hare ontallijke Inwoners?

De heerlijke en prachtige ſtad van den overwinnenden JOUDISHTER(*), is in een ellendig dorp veranderd, in kleine ſtroohutten, bewonen thans eenige arme Braminen de plaats, waar zij geſtaan heeft; het uitgeſtrekt gebied van den grooten Zoon der Pandous, is in vreemde magt, en de ongelukkigen, die het nu bewonen, zuchten tegenwoordig onder de ſlaafſche dwingelandij der Europeanen.

Niets van deze beroemde ſtad is meer overig, dan de ontzaggelijke gevaarten, het treurig geraamte van voormalige grootheid!

Eenzaamheid en doodſche ſtilte heeft nu de

(*) JOUDISHTER, een beroemd Vorst, een' der vijf Zonen van PANDOU, de Helden van den Mahabaroth.

de *plaats* vervuld van het onophoudelijk gedruisch der ontallijke menigte, die hier weleer door elkanderen wemelde; de gezangen, de feesten, de procesfien en de offeranden aan de Goden, zijn verftomd, — de tempels ftaan eenzaam, met digt en ondoordringbaar kreupelbosch omringd; flangen en hagedisfen wonen er in, en de felle adder heeft hier haar nest. Van de muren hangen verdorde *liänen*, en vlechten van eiloof; het bruine mos bedekt de wanden; door de holle tempels bruischt nu de wind en daar, waar het gezang en gejuich weergalmde, hoort men nu de nachtuil.

Hier, langs dezen weg *mogelijk*, *was het*, waar de overwinnende JOUDISHTER, gezeten op zijnen Roth, (zegewagen,) door elefanten getrokken, en omringd van zijne krijgers, triomferende over zijne vijanden, terug keerde, of om dezelve te ftraffen, te velde toog. Hier vertoonde hij zich mogelijk aan zijne onderdanen, om regt uit te oefenen, en hunne klagten aan te *hooren*. Hier ftonden mogelijk de herauten, die zijnen lof verkondigden, en het volk tot de openbare feesten uitnoodigden; — doch alle de pracht van zijn hof, alle zijne paleizen, de

eere-

eerepoorten — alles is verdwenen! — en de naam zelfs van dien grooten Vorst en zijne opvolgers, is alleen maar in de duistere fabelachtige geschiedenissen van den Maha-baroth bekend en te vinden.

Is dit dan het einde van den arbeid der menschen? Moeten dus zijne werken, door duizende handen, door onuitsprekelijke moeite en geduld opgerigt, zoo in niets vergaan, zijne daden, zijne glorie dus in vergetelheid gedompeld worden?

O Maveliewarom! het is in uwe school, dat de trotsche en heerschzuchtige leeren kan, nederig te worden. Zij zullen hier meerder onderrigt ontvangen, dan van al hetgene hun de Wijsgeeren en Godgeleerden van de ijdelheid en onstandvastigheid der ondermaansche dingen kunnen geven.

In deze stemming, het hart vol met gedachten over de vergankelijkheid, verliet ik den heuvel, en keerde weder naar mijnen reismakker terug. Wij namen een haastig middagmaal, en begaven ons toen op weg.

Ik ben menigmaal op Maveliewarom geweest, toen ik te Sadras, dat er omtrent anderhalve mijl van af gelegen is, woonde;

ik *heb* er mij somtijds éenen ganschen dag opgehouden, alles gezien, onderzocht en afgeteekend; doch telkens beschouwde ik deze wonderlijke gewrochten met nieuw genoegen, met nieuw genot en verwondering. Ook ditmaal schenen zij mij weder nieuw, ik was zoo driftig om ze te onderzoeken, als had ik ze nog nooit gezien.

Welk een indrukmakend *gezigt zijn* niet *deze* aloude *gebouwen van de vreemdste* gedaanten en vorm, welkers ruwe en *onregelmatige* bouworde echter het oog meer behaagt, meerder verwondering en eerbied inboezemt, dan de *prachtigste en grootste* paleizen van onzen *tijd!*

Verbaasdheid vervult de ziel, als men in deze diepe onderaardsche ruimten treedt, welke de uilen en vledermuizen doorgonzen; deze hooge *verwulven*, verre in den berg *gebeiteld*, met *hunne* ontzaggelijke zuilen, uit een en denzelfden steen gehouwen.

Nergens in de gansche wereld, *vindt* men in zulk een klein bestek, *zoo* vele gebouwen, in en uit bergen en rotsen gehouwen, bij elkanderen, als te Maveliewarom, — al de heuvelen zijn met *tempels*,

pels, piramiden, Chauderies en dergelijken als bedekt, en door onderaardsche gewelven uitgehold, en van één stuk, en uit denzelfden berg, waarop zij staan, gevormd.

Geweldig groote steenrotsen liggen hier en daar verspreidt, als of zij door eene aardbeving van de bergen waren losgerukt; andere schijnen er met voordacht geplaatst, en tot het een of ander gebouw of oogmerk geschikt te zijn geweest, dewijl men ze geheel of ten deele bewerkt ziet, met beelden en historische geschiedenissen.

Opmerkenswaardig, onder anderen, zijn zeven tempels, die zich van het strand, in eenen regten lijn achter elkanderen, meer dan eene mijl verre, als eene rif van klippen, diep in zee uitstrekken.

Over de twee verste rollen hare baren onverhinderd weg, en hunne toppen zijn bij eene zeer lage ebbe maar even zigtbaar; de anderen verheffen zich, de eene hooger dan de andere, boven het water, en rijzen uit de diepte, naar mate dat zij nader bij het strand staan, en de brandings breken met een vreesselijk gedruisch, tegen hunne onvormige en zwarte kruinen en zijden.

De *eerste* of naaste van deze zeven *tempels*, *staat* nog even op het drooge, aan den uitersten oever der zee, en hare golven stroomen er, bij hoog water, in en uit. Ook ziet men, bij eene zeer lage ebbe, nog verre in de rondte, de toppen van vele andere bouwvallen uit het water steken, waardoor dit gedeelte van de kust, voor schepen zeer gevaarlijk is; menigen zijn er reeds tegen verbrijzeld, en de zeven pagoden van Maveliewarom, zijn bij alle zeelieden bekend en gevreest; men vindt ze zelfs op de kaart aangeteekend.

Ik zal, *in de beschrijving van deze plaats*, alleenlijk het een en *ander van de ontallijke* gedenkteekens en bouwvallen, die er zich in bevinden, aanhalen; want om ze alle breedvoerig en naauwkeurig te beschrijven, zoude mij tijd en plaats ontbreken.

Niet verre van *strand*, staat een *middelmatige* berg die alle opmerking en aandacht waardig is; hij dient den Zeelieden die de kust naderen of voorbij varen, tot een *baak* of gids, en de nieuwsgierige *en* onderzoekende vindt er overvloedige voorwerpen en stoffe tot verwondering en overdenkingen.

Wan-

Wanneer men dezen heuvel of berg van de Noordzijde nadert, vindt men zulk eene menigte van gedenkteekenen en bouwvallen, dat men met den eersten opslag zou gelooven in eene versteende stad te zijn.

Van den zeekant, aan den voet van den heuvel, staat eene zeer schoone pagode, die, met alle hare pilaren en ornamenten, uit één stuk of uit eenen enkelen steen gevormd is.

In deze pagode bevinden zich rondom, eene menigte meer dan levensgroote beelden, in hunne nisfen, mede alle uit dezelfde rots uitgebeiteld, zoo wel als het beeld van eenen man, van eene reusachtige grootte, met een mijter op het hoofd, die, geketend aan handen en voeten, in eene soort van Sarcophage (Graf) ligt, dat in het midden des tempels staat.

Hier en daar liggen groote steenbrokken, sommigen wel vijftien voeten hoog, en viermaal zoo lang; alleen aan de eene zijde vol van beelden in basrelief, veel grooter als het leven, in verschillende houdingen en karakters: waartoe dezelve dienden, of gediend zouden hebben, kan ik niet begrijpen.

Verder op ziet men eene groote en *ruime* zaal, diep in den berg uitgehouwen, met drie reijen zuilen; alles mede uit een enkel ſtuk.

Deze grot of uitgraving, is, volgens hetzelfde plan, als die der hedendaagſche Chauderies, en ſchijnt ook tot dat einde gediend te hebben. Aan weerszijden van den ingang ſtaat eene *rei van beelden*, die *zoo wel als de voorſte pilaren*, door de ſcherpe zeelucht zeer doorknaagd zijn.

Hetgeen verder opmerking verdient, zijn de ruime en breede treden, op vier verſchillende plaatſen in den berg uitgehouwen, langs welke men denzelven tot naar den top zeer gemakkelijk kan beklimmen.

Halfweegs den berg, aan de Westzijde, komt men aan eenen tempel, mede uit eene en dezelfde rots gehouwen, welkers *muren* vol beeldwerk zijn; wel uitgevoerd, en in eenen nog volmaakten ſtaat, als zijnde niet aan de zeelucht blootgeſteld. Van dezen tempel klimt men langs verſcheidene *trappen* naar den top van den berg, op welken men aan de menigte gebrokene zuilen en beelden, die de ganſche oppervlakte bedekken, onwederſprekelijke bewijzen vindt,

dat

dat aldaar weleer verbazend groote paleizen en andere gebouwen moeten geſtaan hebben.

Van daar nedergaande, naar de Zuidzijde van den berg, langs trappen, die, van den top tot naar beneden, in de rots zijn uitgehouwen, komt men weder aan eene andere diep in den berg uitgehouwene grot, door eene menigte zuilen onderſchraagd. Aan de altaren die er zich in bevinden, als mede aan de ſtatuen van eene menigte Goden en Godinnen, zoude men zeggen, dat deze grot tot een Godsdienſtig gebruik geſchikt was geweest. Men ziet onder anderen Bieshn in eene reusachtige gedaante, liggende in eene ſoort van bed, zijn oorkusſen is eene opgewondene ſlang; het geheel zoo wel als alle andere beelden uit de klip gehouwen, en nog van onderen aan dezelve vast.

In dezen berg zoo wel als in alle de andere bergen en heuvels, die deze vallei vormen, vindt men eene menigte dergelijke tempels en bouwvallen; als ook diep in de rotſen uitgegravene grotten en zalen; ſommigen derzelven hebben eenen ruimen

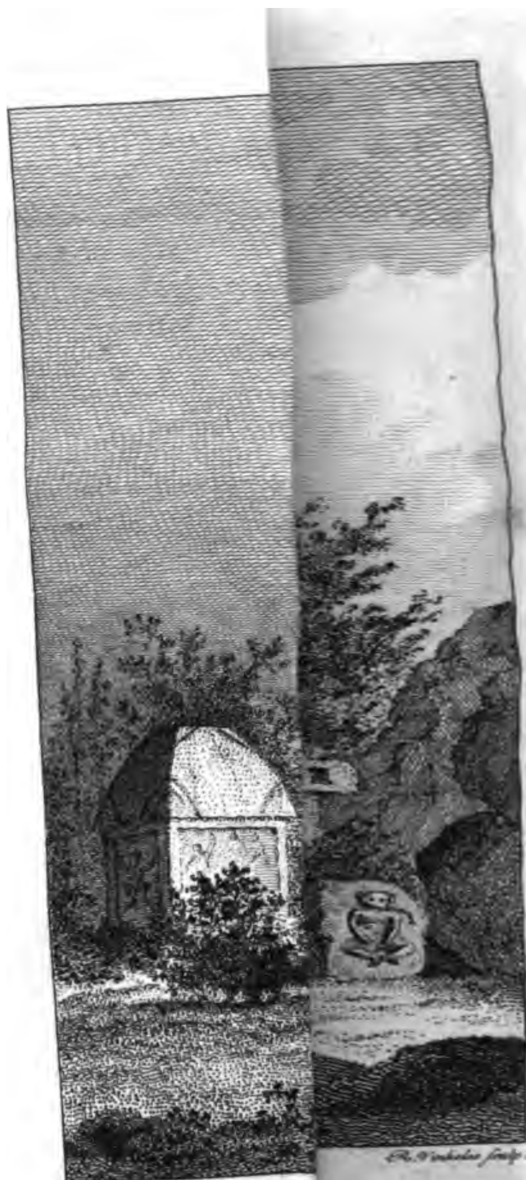
ingang en zijn met fraai beeldwerk verſierd.

Mogelijk zoude men in deze onderaardſche zalen nog vele aanmerkingswaardige zaken vinden, boeken en geſchriften, die er in zijn verborgen, en die eene opheldering der geſchiedenis van deze bijna gansch vergetene Eeuwen konden geven; het ware der moeite waardig om deze gewelven naauwkeurig te onderzoeken, en *in dezelve in te dringen; ik* heb er, toen ik nog te Sadras woonde, menigmaal lust toe gehad, ware het niet wegens ſlangen en andere vergiftige dieren, die zich er in konden onthouden, *dat ik daarvan* weerhouden werd.

Hoe verwonderenswaardig deze werken ook zijn, worden ze echter overtroffen door vele anderen, die men van verre op verſcheiden heuvelen *ziet*, welke echter wegens hunne *ſteilte*, en *het* digte kreupelbosch, waarmede zij zijn begroeid, de woning van vergiftig en verſcheurend gedierte, niet te beklimmen zijn.

Op de getakte kruin van eene *dergelijke* ſteile, en volſtrekt ongenaakbare hooge rots, ſtaat een tempel, naar allen aanſchijn nog onbeſchadigd. De Braminen zeggen,

dat

J. Kaiser ad viv. del.

R. Winkeles sculp.

dat men van binnen in deze rots, langs trappen, naar den top konde klimmen; doch sedert onheugelijke tijden heeft er zich niemand in willen wagen.

Gansch buiten het dorp aan de Zuidzijde, staan vijf tempels, van verschillende grootte en gedaante, en maar eenige treden van elkanderen verwijderd; zij zijn uit een en denzelfden berg gehouwen, en dus alle vijf letterlijk uit één stuk. Het dak van de middenste en grootste is rond of gewelfd, en heeft eene groote scheur, zoo men zegt door den bliksem veroorzaakt. Alle deze vijf tempels zijn vol zinnebeeldige figuren en afgoden, die, zoowel als de zuilen die het dak onderschragen, alle aan denzelfden rotssteen behooren.

Bij deze tempels staan verscheidene dieren, als elefanten, leeuwen, enz. meer dan levensgrootte, die mede uit denzelfden berg gebeiteld zijn.

In één woord, de meeste dezer bouwvallen, wat de tempels aangaat, zijn alle uit de vaste rots gehouwen, en dus uit één stuk gevormd; er zijn echter ook verscheidene, die uit vierkante groote blokken zwarte arduin

zijn

zijn gebouwd, deze steenen zijn van *binnen* glad, en zonder eenige zamenvoeging van kalk of cement, rusten zij, door hunne eigene zwaarte op elkanderen.

Men moet verbaasd staan, als men bedenkt, welk eene kracht er is noodig geweest, om zulke verbazend groote blokken op eene hoogte van 80 a 100 en meer voeten te brengen, met welke werktuigen zij het *hebben kunnen doen*, *is mij onbekend* en onmogelijk te begrijpen; doch deze opeen gestapelde rotsen, als ik ze zoo noemen mag, bewijzen genoegzaam, dat de Indianen van dien tijd, de krachten der werktuigkunde kenden, *zelfs* beter dan wij tegenwoordig, en zij dus bij gevolg een' hoogen graad van wetenschap moeten bereikt hebben.

Op vele dezer gedenkteekenen en bouwvallen, vindt men inscripties; doch *de karakters* zijn ten eenenmale onbekend, en onder de geleerdste Pundiets, heeft zich nog niemand opgedaan, die dezelve *konde* lezen. *Zij* verschillen geheellijk *met* die van het Samscrit, Nagarie, Grindam, of andere oude Indiaansche talen.

De

De ſtad moet van eenen verbazenc
vang geweest zijn, indien men rekeı
zij niet alleen de ganſche vallei, c
drie mijlen in den omtrek heeft, t
maar nog daarenboven de wel tweem
groote uitgeſtrekte landſtreek, die n
de golven wordt overdekt.

Wanneer, en op hoedanig eene
de zee dezen inbreuk maakte, of doo
orkaan, of langzamerhand, — is v
onbekend.

De hooge oudheid dezer ſtad,
zich in de duistere eeuwen; haren oo
is onder den ſluijer der verdichtſel
borgen, en van den tijd harer vern
weet men geheel niets.

Men vindt alleen in het beroem
dendicht, *de Mahabaroth*, eenige
aanteekeningen van dezelve, als va
afſtand van den mond der Ganges,
den held JOUDISHTER, die er zou
heerscht hebben, — dat ook wel waa
lijk is.

Mogelijk was dezen zelfden JOUDI
hare Stichter, die haar, ter eere van
vriend en beſchermer, KISHNA, deı

van Mahapilliepoeram, of de Stad van den grooten Tijger (*), gaf; Pillie beteekent, in de Nagarifche taal, Tijger. Sommige willen, dat deze ftad haren naam ontleent van Mavalie, beteekenende in het Samfcritisch een Paauw; anderen weder van den Koning of Radja BALI, naar wien zij Mahabalipoeram, of de ftad van den grooten BALI, zoude genoemd zijn. Doch dit laatfte *is niet waarfchijnlijk*, alzoo deze Vorst in Ajodhia, het tegenwoordige Oede, heeft geregeerd.

In het algemeen ligt op deze overblijffelen en oudheden, die men op *Orixa*, Choromandel, Ceilon, *Bengalen*, *Hindostan*, Malabaar, en andere landen, in menigte verfpreid vindt, eene ondoordringbare duisternis, en de gefchiedenisfen, die er gewag van maken, zijn meest fabelachtig en onvoldoende.

Intusfchen toonen deze oudheden genoegzaam aan, tot welk een' hoogen trap van wetenfchap en befchaafdheid de *Indianen* van

(*) Bieshn, in zijn outar of gedaanteverwisfeling als Kishna, wordt in het Samfcrits Mahabhag, of de groote tijger, genoemd. Outer beteekend *eigenlijk*, in de wereld te komen.

van dien tijd geklommen waren, en men moet zich zeer vereerende gedachten van de grootheid en magt dezer volkeren maken, die zulke reusachtige gevaarten hebben kunnen ondernemen en voleindigen.

De alvernielende tijd, en nog meer dan die, de vernielende hand der menſchen, heeft, tot nog toe, niets op dezelven kunnen uitrigten; de bouwaard zelve, heeft hen tegen alle verwoesting verzekerd. Eeuwen hebben zij reeds geſtaan, en kunnen nog eeuwen duren; en wat de onderaardſche zalen en grotten betreft, dezelve zullen waarſchijnlijk niet dan met de wereld, of de bergen waarin zij gegraven of gebeiteld zijn, vernietigd worden.

Het begon reeds donker te worden, toen wij van onze wandeling, of liever klautering over rotſen en heuvelen, te rug keerden; wij hadden naauwelijks het twintigſte gedeelte der bouwvallen gezien; in der daad, om alles naauwkeurig te onderzoeken, zoude men wel eene week en langer noodig hebben.

De Chauderie, in welke wij onze legerplaats hadden opgeſlagen, en die ons de beste had toegeſchenen, lag met eenige an-

de-

dere even buiten het dorp, en was volſtrekt ledig, buiten ons bevond er zich niemand in dezelve, zoo min als in eene der overigen.

De reden hiervan is, dat geen reiziger of pelgrim ligt te Maveliewarom zal overnachten, wegens de wilde dieren, als *Tijgers* en Jakhalzen, ja zelfs Hieënen, die zich op deze, met ondoordringbaar kreupelbosch en ruigte bedekte heuvelen en bergen, en in de bouwvallen of ruïnen ophouden.

Onze Koelies hadden, zoo het ſcheen, weinig zin om voort weder op reis te gaan; wij zouden Sadras toch niet voor middernacht hebben kunnen bereiken, ook waren wij niet van toortſen voorzien, en ik had buitendien bezigheid in evengemelde plaats, en wilde er gaarne bij dag aankomen; wij waren dus genoodzaakt om de nacht te Maveliewarom over te blijven.

De Braminen die dit dorp bewonen, raadden ons, om voor de wilde dieren op onze hoede te zijn, het was wel meer gebeurd, zeiden zij, dat reizigers door tijgers uit de Chauderies waren gehaald, en nog

niet

niet lang geleden, was een der do
gen door een dezer dieren verscheurd.

Wij besloten dus beurtelings wac
houden. Ik beval twee groote vuren
dat gedeelte van de Chauderie, waar
ons gelegerd hadden, te maken, en
genoeg bij een te garen, om dezel
durende den nacht te voeden.

De Koelies waren, volgens hun
woonte, voort na het avondmaal
slapen; mijn reismakker en ik bleve
tot elf uur, bij een kom punch op;
na hij zich mede ter rust begaf.

Ik had de eerste wacht, tot twee
na middernacht; een paar Koelies h
mij gezelschap, en, na mijn geweer
eenen kogel geladen te hebben, stak i
cegaar aan, en zette mij op de trappe
de Chauderie neder.

Eene zwarte nacht lag over de g
vallei. Ik zag geen ander licht, da
der glimmende vuurwormpjes, die ov
struiken zweefden, de doodsche stilte
rondom ons heerschte, werd alleenlij
stoord, door het akelig huilen der Jakha
die bij tusschenpoozen elkanderen tr
wijze, van heuvel tot heuvel beantv

den, en *door* de nachtuilen, die hare woningen in de kloven der rotsen, en in de duistere bouwvallen, verlaten hebbende, nu en dan haar treurig gekrijsch verheften.

Eene onwillekeurige huivering beving mij, toen ik deze schrikbare eenzaamheid aanschouwde, en de gedachten der vergankelijkheid, stegen op in mijne ziel. Ik werd onlustig en weemoedig — en het leven *der menschen verloor alle* zijne bekoorlijkheid voor mij.

Is het mogelijk, zeide ik tot mij zelven, dat in deze wildernis, nu alleen door eenige arme Braminen (*) bewoond, eene zoo groote en heerlijke *stad bloeide? dat* hier de zetel van een magtig rijk was? dat eene levendige menigte weleer deze woeste streek vervulde?

Groote God! welk een treffend beeld van de onstandvastigheid der onder*maansche* dingen, stelt zich hier niet den nadenkenden man te voren.

In deze uitgestrekte vallei, waar nu de stilte van het graf heerscht, *weergalmde* wel-

(*) De Inwoners van Maveliewarom zijn meest alle Braminen.

weleer het gedruisch der kunſten en ten, en het geroep en geſchree arbeiders; uit de prachtige gebouwer leizen, welkers ruïnen en omgeſto len overal verſtrooid liggen, klc vreugdegejuich der feſtijnen en gas naar deze majeſtueuſe tempels vloe volk als een ſtroom, om de Goder feren en bij de altaren hunne gebe te ſtorten; in luiden jubel werden godsbeelden uit de wijde poorten goden gebragt, ontallijke aanbidders de proceſſie; duizend toortſen weer hun licht tegen de heuvelen, en het der ſpeeltuigen ruischte tusſchen de der bergen. Hoe wemelde het hier van menſchen, die bezigheden, bel en vermaak bij elkanderen bragten, genwoordig — hoe leeg! hoe ver kelijk leeg!

Waar is deze magtige bevolking? de roem, de heerlijkheid en glan deze vermaarde ſtad? de magtige h die er hunnen troon hadden geveſtig zijn verdwenen, tot op de ſchaduw herinnering.

Deze reusachtige bouwvallen, weleer de paleizen der grooten, zijn nu de woonplaats der wilde verscheurende dieren geworden, vergiftig gewormte huist nu in het heiligdom der Goden! —— Het is dus dat Natiën vernietigd worden! — Zoo moeten eens, in den loop der tijden, de Rijken, die nu tot het toppunt van glorie *zijn* verheven, tot niet gaan, de magtige Volkeren, die zich *nu zoo glorierijk verheffen, zullen* eens als kaf van den aardbodem verdwijnen, en *niet* dan de flaauwe herinnering, dat zij eens bestonden, zal in de twijfelachtige geschiedenis overblijven.

De oorlog, *die zoo vele* magtige Rijken het onderste boven heeft gekeerd, zoo vele groote en beroemde steden verdelgde, had ook waarschijnlijk Maveliewarom in eenen puinhoop veranderd, en ik vervloek*te* bij mij zelven dengenen, die dit had *veroorzaakt*, en die, om aan zijne onverzadelijke goud- of eerzucht te voldoen, verwoesting en ramp over deze stad en derzelver Inwoners bragt.

Ik bragt mij toen op nieuw de ijsselijkheden des oorlogs, waarvan ik zelf een oog-

ooggetuige was geweest, te binnen, e
viel in een diep gepeins, uit hetwelk ik
klaps gewekt werd, door het vree
brullen van eenen tijger, verzeld me
gehuil van jakhalzen, die door andere
verder af, beantwoord werden; het
ſcheen geene twintig treden van on
en kwam van den anderen kant der
derie.

De twee Koelies, die met mij de
hadden, en die, terwijl ik in overd
was gedompeld, met den rug tegen
laren van de Chauderie geleund, in
merd waren, vlogen verſchrikt ove
De Heer COCKREL zelfs werd er
opgewekt, en ſprong angſtig uit zijn
lanquin.

Ik nam haastig mijn geweer, de
Koelies namen ieder een brandend h
de hand, en wij liepen naar den ka
de Chauderie, waar wij het gebrul
gehoord, doch zagen niets. Eenige
verder was kreupelbosch, waarſchijnli
deze dieren in hetzelve verborgen
en op ons loerden; ik ſchoot er in,
te verdrijven, zoo zij er zich in
bevinden.

Alle de Koelies ontwaakten, verschrikt door den slag, niet wetende wat dit beduidde; ik stelde hun welhaast gerust, en zij gingen weder slapen. Doch ik en de Heer COCKREL besloten op te blijven, en den dag af te wachten. Het was toen één uur na middernacht, en wij bragten den tijd met rooken en praten door.

Hoe goed was het, dat wij vuren aangemaakt, en de *wacht gehouden* hadden! Wij zagen nu klaar, dat hetgene ons de Braminen van tijgers gezegd hadden, waar was; het had, zoo wij niet op onze hoede waren geweest, mogelijk een van ons volk het leven kunnen *kosten.*

Toen de dag begon aan te breken, maakte ik FRANCISCO wakker, om koffij te koken; wij bleven tot acht uren te Maveliewarom, zetten ons toen in onze Palanquins — en vertrokken.

DER-

DERTIENDE HOOFDST

Sadraspatnam. — Vertrek van d
Arialchery. — Lingie Chitty Chau
Alamparvé. — Onoer. — Iets
ijzen.

Het zal omstreeks elf uren gewee
toen wij te Wellekaren Chauderie (
kwamen.

Met moeite herkende ik dezelve
zij was in eenen puinhoop veranderd
de toop, die aan dezelve behoorde
er nog, hoewel gansch verwilderd.
schoon boschje weleer. Ach! ik

(*) Deze Chauderie ligt een kwartier u
Sadras,

zoo menig een aangename en vergenoegde dag in doorgebragt. Hier vonden wij een Peon van den Graaf VAN BYLAND, die ons uit naam van zijnen Meester verzocht, bij denzelven af te ſtijgen.

Daar de troepen van HYDER ALICHAN, in den oorlog van 1780, niet verder dan een weinig boven Madras ſtroopten, konden de Inwoners der Hollandſche Noorder-Kantoren, *onbevreesd in dezelve* blijven, ſchoon dat de Forten door de *Engelſchen* vernietigd waren; doch te Sadras, *ten* Zuiden van Madras gelegen, en in het midden van het tooneel des oorlogs, was toen voor de Inwoners geene *zekerheid meer.* Met den val van het Fort en het vertrek der Hollanders als Krijgsgevangenen naar Madras, en den aftogt der Engelſchen, die de plaats ingenomen hadden, naar Chinglepet, van waar *ze* gekomen waren, *verlieten* alle de Inwoners, tot den laatſten man, het dorp.

De troepen van HYDER, die er nu en dan, na dat het verlaten was, *doortrokken*, of er eenige dagen in verbleven, verwoestten en verbrandden wat zij konden; de gietende regens van den Mousſon ſtortten de

leemen hutten en huizen voor een groot ge deelte ter neder, — en het gansche, weleer zoo bloeijende, Etablisfement, was welhaast eene wildernis, eene schuilplaats voor wilde dieren.

Zoo vond ik het in 1784, het was toen bijna onkenbaar (*).

Gewis iemand, die eenige kennis van den toestand der zaken, na den oorlog op de Kust, had; wist, dat het gansche land verwoest, de Inwoners uit hunne bezittingen en dorpen verdreven, en twee derde gedeelte derzelven door het zwaard en den honger waren omgekomen; dat de overigen in de bitterste armoede en ellende rondzworven, of naar andere en verre gewesten waren gevlugt; iemand, die met het bekende verval en de ruïne van 's Compagnies handel op de Kust, bekend was, wist, dat geene welhebbende Inlanders of Kooplieden, zich weder in eene plaats zouden nederzetten, die gansch verwoest was, waar zij geene de minste zekerheid voor hun-

(*) Men zie mijne Reize van Madras naar Ceilon.

hunne personen en goederen hadden, *doordien* er geene sterkte noch garnisoen was, om hun te beschermen; iemand, die wist, dat de omleggende dorpen langs Zuider Choromandel, bijna alle vernield en verbrand, en de Wevers dood of weg waren, iemand zeg ik, die deze omstandigheden, en nog vele andere, te lang hier op te noemen, kende, zoude het gewis immer *in zijn hoofd hebben gekregen*, om het Etablissement van Sadras weder op *te rigten*.

Maar neen! — De Heeren van Batavia, of van Europa, zagen alle deze zwarigheden, deze onoverk*omelijke hinderpalen*, als niets aan, en zij besloten, Sadras, onder alle deze onmogelijkheden, weder te bezetten.

Men zond ten dien einde, voor dit Kantoor, een *Opperhoofd* van Batavia, *die tevens* den dienst van Secunde te gelijk zoude waarnemen. Men gaf hem eenige klerken, met een paar dozijn Cipaaijs, en *hier* mede zouden ze dan vooreerst *een begin* met het herstel en de wederbevolking van dit dorp maken. De Heer Graaf W. VAN BIJLAND was het, dien zij met de uitvoering

ring van dit moeijelijk, en bijna ond ontwerp belastten.

Het was natuurlijk, dat die goede eensklaps in deze wildernis, of in he den van de puinhoopen van het volstr bewoonde Sadras verplaatst wordende, onbekend met des Compagnies vorige del op dit Etablissement, zonder vo den, zonder boeken, zonder papieren der iemand, die er hem het minste in onderrigten, raadgeven, of bijstaan, de uiterste verlegenheid bevond, h het zoude aanleggen.

Kapitein HUAU had Madras, eenig voor onze aankomst te Sadras, ve met voornemen om naar Ceilon te v ken. Hij had, te Sadras komende, den gevonden, dien hij voorheen gekend en aan wien hij onze reize van I patnam, met alle de bijzonderheden haalde.

De Graaf, verstaan hebbende, dat Sadrassche boeken, drie jaren lang den Secunde SIMONS had gehoude tevens den post van Secretaris in die had waargenomen, en hoorende, dat

te *Madras*, bij den Heer BEISSER bevond, schreef mij hierop terstond, en verzocht mij op de dringendste wijze, voor eenige dagen bij hem over te komen, *en* hem van hetgeen dit Etablissement en deszelfs vorigen handel en boeken betrof, eenig onderrigt te geven. Ik antwoordde hem, dat ik binnen kort naar de Zuid stond te vertrekken, en hem zoude komen spreken. *Hij bad mij in* eenen tweeden brief, hem den dag van mijn vertrek van *Madras* te melden, hetwelk ik had gedaan. Hij had hierop een Peon te Wellekaren-Chauderie, die aan den grooten weg van Madras ligt, geplaatst, om mij *op te wachten, uit vreeze* dat ik mogt voorbij gaan.

De gewaarwordingen die mij bij de intrede van dit dorp bevingen, kan ik niet beschrijven; eene weemoedigheid, eene beklemdheid, eene neiging om te *weenen*, spijt, woede en wraakzucht tegen de Engelschen, de veroorzakers van alle de rampen die de Kust en derzelver Inwoners *zoo* vreesselijk hadden getroffen, en *den val* van Sadras na zich sleepten, ach! *zij* hadden al het geluk, alle de liefelijke vooruitzigten

van

van een ſtil en vermakelijk leven, dat ik mij te Sadras beloofde, en dat ik er reeds genoot, vernietigd; deze onverwachte en voor mij ſmertelijke gebeurtenis, had aan mijnen levensloop eene gansch andere rigting gegeven, en eene reeks van rampen en tegenſpoeden over mij gebragt.

Ik herkende terſtond den Ala aan den ingang van het dorp, hij ſtond nog in alle zijne kracht daar, zijn kroost had zich zigtbaar vermeerderd, en beſloeg eene ruimere vlakte dan voor eenige jaren; ſchoone, prachtige boom, ik zal u nooit vergeten.

Hier naar de breede zitbank, die rondom den gedrochtelijken ſtam gemetſeld was, naar de koele en digte ſchaduw van dezen weldadigen boom, ijlden de vermoeide reizigers, om van den langen weg uit te rusten, en voor de brandende ſtralen der middag-zon eene ſchuilplaats te vinden; hier was de vergaderplaats van allen, die de friſche lucht wilden ſcheppen, of een middagſlaapje doen, die zich den tijd wilden verdrijven met het ſchaak of damſpel; vrouwen die ſponnen, terwijl hare kinderen in het zand voor haar heen ſpeelden; het was het

In-

Indiaansche koffijhuis van Sadras, *en* gelijk onze koffijhuizen, ook de geliefde toevlugt voor lediggangers en luiaards; doch in stede van de warme en de gezondheid schadelijke dranken van thee en koffij, vond men er de verfrisschende lanjas en longa of andere smakelijke en verkoelende vruchten, agapé, avella, enz. alle hetwelk door eenige vrouwen den geheelen dag door, tot *gerief van den hongerigen en dorstigen*, verkocht werd.

Hier zaten in de koele avond*stonden* de Chittijs en Banians en berekenden hunne winsten. Hier kwamen somtijds Pundiets, lazen in de *poerams of redeneerden* over hunne gewijde schriften.

Eerwaardige grijsaards kwamen er bij elkanderen om een avondluchtje te scheppen, kooplieden om over hunne zaken te *spreken*, en hunne *arbeidslieden* af *te betalen*, of met hunne Kanaka's af te rekenen; alle de bezigheden van den verstreken dag, werden onder dezen boom afgedaan, *en* voor den volgenden dag *bepaald*; *al* het nieuws dat er in de plaats was voorgevallen — de goede en kwade tijdingen die men

door

door brieven of anderzins uit vreemde landen had ontvangen, werden, volgens de gewoonte der Malabaren, met een groot gefchreeuw en handgebaar verhaald; alles, wat geen geheim was, konde men daar vernemen. Hier zat ik menigmaal om hen aan te hooren, mij met het gewoel te vermaken, of met de Pelgrims, die uit verre landen kwamen, te onderhouden.

Eindelijk traden wij bij den Graaf af, die ons met de hartelijkfte betuiging van blijdfchap ontving. Hij had het buitenhuis van het voormalig Opperhoofd DE NEYS, dat bijna gansch was vervallen, weder wat te regt laten maken, en van de puin en het onkruid, waarmede het vervuld en bedekt was, laten zuiveren, zoo dat het weder eenigzins bewoonbaar was geworden; de andere Compagnies dienaars die hij bij zich had, beftaande uit een Equipagie-opziener, een paar Klerken, en omtrent dertig Cepaaijs, woonden in de minstbefchadigde huizen en hutten, voor het overige, alhoewel de wederbezetting van dat kantoor reeds federt eenen geruimen tijd was begonnen, hadden er zich echter nog maar weinige Indi-

diaansche huishoudens neder gezet, de meesten waren arme eenloopende menschen, die men nog met geld en andere noodwendigheden moest voorzien en te hulp komen; ook had de Graaf een roomsch Priester uit Goa, die zich te St. Thomé bevond, weten te overreden, om zich te Sadras neder te zetten en de kerk, die ook zeer geleden had, weder wat te regt te brengen, doch er was weinig waarschijnlijkheid dat er zich in de eerste tien jaren menschen genoeg zouden bevinden, om dit Etablissement weder aan den gang te brengen, en wat zoude het dan nog al zijn, zoo het dorp al weder bevolkt en opgebouwd was; aan handel moest men niet denken, want geene kooplieden van vermogen zouden er willen wonen, zoo lang er geen Fort was of garnizoen lag, de Wevers, de Chitsen- en Lijnwaadschilders, van waar zouden die komen, in een bijna uitgestorven land. Sadras, zonder Fort, zoo als het nu was, en onder de vexaties der Engelschen te Madras, die allerlei list en geweld in het werk stellen, om onzen handel, overal waar zij kunnen, te dwarsboomen, zoude toch niet dan eene zware last-

post

post voor de Maatschappij zijn, want dat het tot zijnen vorigen luister, in de eerste twintig jaren, zoude komen, was geheel niet waarschijnlijk.

Het werd welhaast door het dorp ruchtbaar, dat ik in hetzelve was. Verscheidene der vorige Inwoners, die mij kenden, (ach! er waren nog eenige uit de algemeene vernieling overgeschoten en gered, die hunne geboorteplaats, het geliefde plekje gronds, weder opgezocht hadden,) mannen en vrouwen, stonden in een troepje van verre, voor het huis van den Graaf, volgens de gewoonte der Indianen, met inéëngeslagene armen, en mij toeknikkende met een vriendelijk gelaat, maakten mij onophoudelijk salams. Ik naderde hen, en schudde hun trouwhartig de hand. Zij verwelkomden mij met hartelijke blijdschap; wij spraken, als ligt is te denken, over den vorigen bloeijenden staat van het dorp, over het vermakelijk en gerust leven, dat wij er leidden, over de rampzalige slagtoffers des oorlogs, onder hunne familiën; — het waren smartelijke herinneringen van gelukkige tijden, — zij zullen, zij kunnen nooit op Sadras weder komen.

Zoo haast als ik mij met schik van onzen vriendelijken Gastheer konde ontslaan, ging ik uit om Sadras nog eens te bezien; ik wilde niet verzeld zijn, en mijne aandoeningen alleen genieten.

Het dorp, zoo verwoest als het was, had niets van deszelfs aantrekkelijkheid bij mij verloren; ik wandelde in hetzelve rond, tusschen de nog met gras en puin gevulde straten, met eenen ijver, met eene drift, met een weemoedig vergenoegen, als of het nog in zijnen vollen bloei stond.

Ook de puinhoopen van het Fort moest ik nog eens van nabij bezigtigen; gaarne had ik het van binnen willen betreden, zoo het mogelijk ware geweest; doch alle de toegangen waren digt met ruigte verstopt, en tusschen de ingestorte muren en bolwerken (*), met onkruid en doornen bedekt, durfde ik mij niet wagen. Daar woonden nu alleen nachtuilen en vledermuizen, en de felle naga, of booze adder, verheft er sissend den dreigenden kop.

Wij bleven drie dagen bij den Graaf, die

ons

(*) De Engelschen hadden dit Fort, na dat zij het ingenomen hadden, mede laten springen.

ons wel drie maanden en langer had willen houden; deze Heer overhoopte ons met beleefdheden. Ik gaf hem een uitgebreid schriftelijk onderrigt, hoe hij zich in alle voorvallende gelegenheden moest gedragen, en op wat wijze des Compagnies zaken en handel voorheen gevoerd werden; ik stelde zijne boeken behoorlijk op, corrigeerde zijne zesmaandelijksche rekening, en gaf hem alle mogelijke en noodige inlichting en raad.

Wij hadden ons verblijf te Sadras op drie dagen bepaald; en hadden voor het laatst nog een vrolijke nacht. Indien mijne omstandigheden, en die van mijnen reisgenoot COCKREL het hadden toegelaten, zoude ik er nog wel eenige dagen hebben kunnen en willen blijven, zoo zeer hing mijn hart nog aan deze plaats; ja, ik zoude er mij voor mijn gansche leven weder hebben kunnen nederzetten, en de voorslag en aanbieding van den Graaf met vreugde hebben omhelsd en aangenomen, die mij een zeer aanzienlijk salaris, de vrije tafel en andere voordeelen aanbood, indien ik wilde besluiten, bij hem te blijven, om

de *post* van Secretaris waar te nemen, en de Sadrasfche boeken te houden.

Ik heb vele plaatfen in Indië gezien, die in fchoonheid boven dit dorp den prijs behaalden; doch geene, die ik zoo aantrekkelijk vond, waar ik zoo vele goede vrienden had, en met zoo veel vermaak, eensgezindheid en rust leefde. De drie jaren die ik er doorbragt, behooren tot de gelukkigfte van mijn leven. *Hier, in dit kleine Paradijs* had ik befloten, mijne dagen *tot* aan hun einde door te brengen; doch *mijn* noodlot wilde niet, dat dit befluit zoude vervuld worden.

De dag was *nog niet aan den hemel,* toen ik ontwaakte; zachtjes trad ik uit het huis, om nog eenmaal, gelijk ik weleer gewoon was te doen, in den vroegen morgenftond, dit geliefde dorp rond te wandelen; nog eenmaal wilde ik voor het *laatst* alle de plaatfen bezoeken, die mij weleer zoo lief en waard waren, om mij het vermaak en genoegen, dat ik er genoten *had,* te binnen te brengen.

Ik doorliep op nieuw de eenzame ftraten, wandelde den vijver rond, in denwelken ik

mij

mij pleeg te baden. Hoe wem
weleer in denzelven, 's morgens en
van menschen — nu was hij met
vuiligheid bedekt. Ik bleef voor mij
rige woning staan, welke, even als di
mijne oude vrienden, in eenen puin
lag. Ik stelde mij hunnen en mijnen te
woordigen staat te voren, en denzelven
den toenmaligen vergelijkende, weende
overluid; alles wat ik zag maakte zu
eenen smartelijken indruk op mij, en i
verdiepte mij zoo in mijne gedachten, dat
ik, gedurig voortwandelende, geheel vergat,
dat wij dien morgen moesten vertrekken.
De zon was reeds aan den hemel, toen een
Peon van den Graaf, die mij overal had
wezen zoeken, mij kwam zeggen, dat
mijn reismakker naar mij wachtte, en ik
keerde haastig terug.

Wij namen een hartelijk afscheid van den vriendelijken Graaf VAN BYLAND, stapten in onze Palanquins, en zoo verliet ik, God weet met welk een hart, deze plaats, waar ik voortijds zoo gelukkig was.

Arialchery ligt omtrent eene mijl bezuiden den Sadras, aan de zee; dit dorp behoort aan de Hollandsche Compagnie. Hier was wel-

weleer eene vermaarde steenhouwerij, en de beste zark- en arduine vloersteenen werden hier gezaagd en geslepen. Toen ter tijd was het groot, en de Inwoners bevonden zich in eenen zekeren welstand; nu was het niet meer kenbaar. Ik zag alleen hier en daar eenige ellendige strooḥutten, tusschen de klippen, in welke dit dorp ligt; alle de vorige bewoners van hetzelve waren weg, en de tegenwoordige waren een zeer gering getal, en lieden, die van andere plaatsen, door beloften en geschenken, derwaarts waren gelokt.

Onze Koelies hielden hier een kwartier uurs stil, om te drinken, en hun ontbijt te nemen; ik had intusschen gelegenheid om met den Manigar of Opperste van het dorp te spreken, en vroeg hem, of er weder lieden in het dorp waren, die het steenhouwen en slijpen verstonden, en of men met dat werk weder bezig was of beginnen zoude? Hij haalde zijne schouders op, en uit hetgeen hij mij zeide, merkte ik wel, dat het nog eenen langen tijd zoude duren, eer men aan den arbeid zoude kunnen gaan, en het dorpje wel nooit weder tot dien staat zoude komen, waarin ik het gekend had.

Om-

Omstreeks twee uren in den achtermiddag kwamen wij te Lingie Chitty Chauderie aan; dit is eene van de grootste soort, op de gansche kust, zij zoude wel duizend man gemakkelijk herbergen kunnen.

Vóór den noodlottigen oorlog van 1780, had ik deze Chauderie eenige malen gepasseerd, en er mijne nachtrust in genomen, en ze altijd vol reizigers gevonden, en eens zoodanig, dat ik er naauwelijks plaats in konde krijgen; nu waren er op zijn hoogst tien of twaalf menschen in. Zoodanig is dit schoone Land ontvolkt en verwoest. De Chauderie zelve had ook veel door de heen en weertrekkende troepen van HYDER ALICHAN, zoo wel als van die der Engelschen geleden. In deze Chauderie werd ook voorheen canje en rijst aan de arme behoeftige reizigers uitgedeeld; doch dit alles had nu opgehouden.

Het was laat toen wij te Alamparvé aankwamen, voorheen een van de schoonste en grootste dorpen van Zuider Choromandel, een aardsch paradijs weleer — doch nu eene woestenij.

Mijn geval met den Jammadar en met

ROSAN ALICHAN, schoot mij *te binnen* (*), het gebeurde in deze zelfde Chauderie, in welke wij nu vernachten. Hoe vele wonderlijke en nog gevaarlijker ontmoetingen en gevallen waren mij niet sedert dien tijd over gekomen.

Hier moesten wij wederom vuren aanmaken, waartoe ons het aanhoudend gehuil van jakhalzen, onder welke wij duidelijk *het brullen van eenen tijger konden hooren*, noodzaakte. Uit de niet ver afgelegene *duinen*, met digte struiken en kreupelbosch begroeid, kwamen deze dieren waarschijn*lijk* in het dorp om hun voedsel te zoeken.

Het is ongelooflijk *met hoe* veel *wild* en verscheurend gedierte gansch *Zuider* Choromandel, sedert den laatsten oorlog, is vervuld geworden, die uit de omleggende gebergten van Gaut en Gingi, *door de* ontallijke *lijken*, waarmede het *gansche* land bedekt was, waren aangelokt.

Wij verlieten Alamparvé met het aanbreken van den dag, en trokken door het *stille* en eenzame dorp, waar slechts *hier* en daar

(*) Men zie mijne Reize van Madras naar Ceilon.

daar het geluid van menfchen gehoord werd. Hoe woelig was het er voorheen om dien tijd! Hoe bezig was dan reeds elk! De wevers, met hun getouw onder de boomen te plaatfen, de herders met hun vee, enz. Zoo treurig en ontvolkt vond ik het overal; ik ergerde mij op iederen ftap, dien wij voortreisden. En om den Lezer met herhalingen van verwoeste en afgebrande dorpen, en meest nog onbebouwde woeste landen en akkers, niet telkens te vervelen en te vermoeijen, zal ik er volftrekt niet meer van fpreken.

Omftreeks tien uren kwamen wij aan de rivier Palaar, 't welk zoo veel als Melkrivier beteekent.

Deze rivier, die haren oorfprong uit het gebergte van Gingi heeft, vloeit, in den regen Mousfon, met eene verbazende onftuimigheid naar beneden, en, door de bergftroomen onophoudelijk gevoed wordende, overfchrijdt zij vaak hare boorden, fleept hutten, boomen, en wat haar in den weg komt, mede, en men is fomtijds verpligt, voornamelijk in het begin van den regentijd, ganfche dagen te wachten, eer men haar, zonder gevaar, kan overtrekken; doch nu was zij volftrekt droog, en wij wandelden

 door

door dezelve, zonder zelfs het geringste plasje water te ontdekken.

Het was een weinig voor zonnen ondergang, dat wij in Onoer kwamen. Ik had van harten gewenscht, dat wij in een ander dorp of Chauderie ons nachtverblijf hadden kunnen nemen, al ware het ook zelfs onder den blooten hemel geweest, ik zoude ten minste nog hebben kunnen slapen; *doch nu was het mij onmogelijk*, *hoe* weinig rust ik ook te Alamparvé genoten had.

Onoer! — Mijne gedachten waren den ganschen nacht met de *wreedheden*, *die* de Engelschen in *eene stad van dien naam begingen*, bezig; ik kon geen oog toedoen; droefheid, medelijden, haat, schrik en afgrijzen, kwelden mij beurt om beurt. Onoer! — ik wenschte u voor altoos te mogen vergeten; *geen* dorp, geene stad, geen gehucht, behoorde ooit meer naar u genoemd te worden.

Doch, wat zegge ik? — Neen! — Moge in elke provintie, in elke landstreek, *eene* stad of een dorp zijn, die dien naam *draagt*! Moge tevens, op alle de groote wegen, die naar dezelve leiden, in verschillende talen, de helsche woede der *Engelschen*, waar-

waarvan zij in deze stad (*) zulke verschrikkelijke gedenkteekenen nalieten, vereeuwigd worden! Moge de gruwelen, die zij in dezelve pleegden, met onuitwischbare letters uitgedrukt staan, op dat een ieder wete, dat Kolonel MATHEWS, die wreede afschuwelijke barbaar, de onschuldige Inwoners dezer ongelukkige stad, zonder reden, zonder oorzaak, en in spijt van zijn gegeven woord, tot den laatsten man uitroeide en verdelgde.

MATHEWS, met tienduizend man, belegerde Onoer in 1782; de stad had gebrek aan ammunitie en levensmiddelen, daarbij een zwak garnizoen, en verdedigde zich maar twee dagen. De Gouverneur, geene mogelijkheid ziende, om dezelve voor zijnen meester te behouden, bood MATHEWS eene Capitulatie aan, die dezelve toestond en teekende, daarbij het leven en den eigendom aan het garnizoen en de Inwoners heiliglijk verzekerende.

Men opende de poorten, de Engelschen trok-

(*) Onoer, den Nabab HYDER ALICHAN toebehoorende, is tusschen Panian en Bombay gelegen.

trokken binnen, en — ô genadige *God!* — vermoordden in koelen bloede na de ontwapening, niet alleen het garnizoen, maar alle de onschuldige Inwoners dezer stad, mannen, vrouwen en kinderen. Een getal van tienduizend lieten deze helsche blanke barbaren over den kling springen! — *alles* werd vermoord, en de gansche stad *zwom* in bloed!

Ik *sprak zoo even*, van in *alle* landschappen van Indië, eene stad of een dorp *te* hebben, die Onoer genaamd was, om deze verraderlijke moorddaad, aan zoo veel onschuldige menschen gepleegd, te vereeuwigen. Doch *waarom juist Onoer? daar er* zoo vele plaatsen zijn, waar zij nog gruwelijker huis gehouden hebben. Omanpoer schiet mij juist te binnen. — Lezer! hoor het rampzalig lot van de Inwoners dezer ongelukkige stad, en ijs!

Omanpoer is eene bevestigde stad, in de provintie Bednoer of Canara. MATHEWS belegerde dezelve; zij werd, na eenen hevigen tegenstand, op het laatst *stormenderhand* door de Engelschen ingenomen. — En nu, teedergevoelige en menschlievende Le-

Lezers! en gij ook, vrienden en verdedigers der Europeanen, en voornamelijk de Engelschen in de Indiën! Gij, die mij mogelijk, wegens den haat, die ik in alle mijne Werken of Reisbeschrijvingen, tegen deze Natie doe en heb doen blijken, laken en verachten zult, of reeds gelaakt en veracht hebt; gij Directeuren van Zendelings-Genootschappen in Engeland en van andere Natiën, die de zachtzinnige, deugdzame Heidenen wilt bekeeren; gij Zendelingen zelven, die door Indië, met het Evangelium van den God des vredes rondzwerft, en het deze volkeren aanbiedt, terwijl uwe landgenooten, uwe broeders in den geloove, oorlog en verwoesting alom verspreiden, met den dolk, het zwaard en het vergift om zich heen woeden, en op de onschuldige Indianen zulke gruwelen uitoefenen, waarvoor de duivel zelf zich schamen zoude. Luister naar mij! Wat ik u hier zal verhalen, is geen verdichtsel; het is de zuivere waarheid, — letterlijk waar.

In Omanpoer, dat de Engelschen stormenderhand veroverden, massacreerden zij het gansche garnizoen, uit achttien honderd man

van *bestaande*; een enkele ruiter, *zwaar* gewond, ontkwam alleen deze slagting.

Wat is dit? zal men zeggen, — dergelijke massacres zijn zelfs niet vreemd in het verlichte en beschaafde Europa. Waarde Lezer! het is ook daarover niet, dat ik wilde spreken. Ik zelf zoude verscheidene steden hier in Europa kunnen opnoemen, die stormenderhand zijn ingenomen, en waar *de kinderen in de wieg, die even zoo onschuldig aan den oorlog*, als hunne *ongelukkige* ouders waren, niet verschoond werden. Doch het gruwelstuk der Engelschen te Omanpoer, overtreft dunkt mij, nog alles, wat ik, *zelfs in de oudste geschiedenis*, van dien aard heb gelezen.

De Inwoners van die stad hadden, toen dezelve bestormd werd, hunne jonge vrouwen en dochters in eene pagode gesloten, om *ze* voor de eerste drift der brutale Engelsche Officieren en Soldaten te bevrijden; doch deze afschuwelijke moordenaars ontdekten de schuilplaats dezer sidderende en beangste schepsels, nadat *zij hunne* samensche woede aan het garnizoen en het grootste gedeelte der arme Inwoners reeds hadden gekoeld.

De

De tempel werd met geweld open gebroken, en in minder dan twee uren, zag men over de vier honderd van de ſchoonſte vrouwen en jonge dochters, door de bajonetten doorboord, in haar bloed wentelende en den laatſten ſnik geven, nadat de afſchuwelijke monſters haar eerst van hare juweelen en kleederen die zij droegen, beroofd, en het uiterſte geweld en brutaliteit aan haar hadden gepleegd. Een der Cipaais, een ooggetuige van deze ſchrikkelijke moord aan deze weerlooze ſchepſels, verhaalde mij, met de tranen in de oogen, dat zij, uit enkele baldadigheid, de lijken van deze naakte vrouwen op eenen hoop bij elkanderen droegen, en er eenen ganſchen berg van vormden.

O ſchrikkelijk! ſchandelijk! afſchuwelijk! Laat het eene zwarte onuitwischbare vlek, in hunne geſchiedenis uitmaken! Laat het bewaarheid worden, wat RAINAL, die het honderdſte gedeelte van hunne gruwelen niet bewust was, van hun zegt: „ dat de Engelſchen in de Indiën, in „ wreedheid de ſchrikkelijkſte barbaren te „ boven gaan."

Neen,

Neen, de Spanjaarden, die ſedert *hunne* aankomst in Amerika, binnen den tijd van eenige jaren, over de dertig millioenen menſchen ombragten; die de ongelukkige Indianen bij duizenden in de mijnen *lieten* omkomen, bij duizenden ophingen, en levendig bij kleine vuren roosten of verbr*anden*; die hen door daartoe afgerigte bul- of bloedhonden lieten verſcheuren, en deze zelfde *honden, met de jonggeborene* kinderen van de rampzalige Indianen voedden; deze *fana*tiquen, die door eenen blinden *reli*gieijver aangevuurd en vervoerd, het Opperwezen eenen dienst geloofden te doen, met de Heidenen van *den aardbodem te verdelgen*, zijn verſchoonbarer dan deze, in de nu verlichte tijden geborene Engelſchen.

Ik kan, ik zal het nooit vergeten. — Neen! de Europeanen zijn tot de ijsſelijkſte gruwelen in ſtaat. Vierhonderd ſchoone jonge vrouwen en maagden, na dezelve op de afſchuwelijkſte en beestachtigſte wijze mishandeld te hebben, in koelen bloede *met* de bajonetten te vermoorden! — *Groote* God! — en wij durven nog van Wilden en Canibalen ſpreken!

Ver-

Verontwaardiging verliest zich in verbaasdheid! Zulk een ſtuk van ſchrikkelijkheid gaat alle geloof te boven. Hoe is het mogelijk, dat menſchen, die het Christendom belijden en voort willen planten, er toe in ſtaat zijn! — Christendom! — Gij wangedrochten, gij huichelaars, gij verſcheurende wolven, gij onbarmhartige tirannen van Indië! — die u voor de ganſche wereld, voor alle brave en weldenkende lieden, niet ſchaamt, Zendelingen in de landen, die gij met roof en moord vervult, te begeeren, om deugd, menschlievendheid, vreeze Gods, en liefde tot Hem en den naasten; aan deze diep vernederde en geſlagene volkeren, te prediken, terwijl gij, terzelver tijd, hunne landen inneemt en verwoest, hen van hunne bezittingen berooft, hunne vrouwen en dochters verkracht en vermoordt, en oorlog, hongersnood, ramp en ellende, over dat ganſche werelddeel verſpreidt — gij durft nog van Godsdienst ſpreken?

Doch Hij, die boven de ſtarren woont, zal eens zijnen wrekenden arm over u uitſtrekken! het bloed der millioenen, die gij aan den hongersnood en het zwaard hebt opgeofferd, het bloed der onſchuldige vrou-

wen en maagden van Omanpoer, *en van* zoo-vele andere steden, roept, gelijk het bloed van ABEL, tegen den hemel, en zal, hoop ik, niet te vergeefs roepen. De zuchten der ongelukkige Indianen, *die gij* onder uwe voeten in het stof treedt, zullen buiten allen twijfel, op zijnen tijd verhoord worden, en gij zult eens al de rampen, de ellende en de smaad in dubbele mate beproeven *en ondergaan, die gij* zoo wreedelijk over deze deugdzame en onschuldige menschen uitstort.

VEER-

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Canjemér. — *Aankomst te Pondicherij.* — *De Heer* CHOISELLE. — *Ontzettend tijdingen.* — MAMIA. — *De laatſt dienst.* — *Vertrek van Onoer.* — *Beſluit.*

Het was eerst tegen den morgen dat ik in ſlaap geraakte, waaruit ik echter weldra door mijnen reismakker weder gewekt werd, om koffij te drinken, die hij FRANCISCO had laten klaar maken, en die mij zeer verkwikte, en omſtreeks zeven uren vertrokken wij van Onoer.

Ik was blijde dát wij deze plaats verlieten, die mij zulk eene ſlechte nachtrust had veroorzaakt, weinig denkende, dat ik wel-

haast nog akeliger en verſchrikkelijker nachten in dit dorp zoude doorbrengen.

Tegen den middag kwamen wij te Canjemér, een ſchoon dorp, en nog in eenen redelijk goeden ſtaat. De Chauderie had ook niet veel geleden, en wij vonden in dezelve eenige Caſchie cowries en Sipais.

Hier hadden de Engelſchen voor vele jaren eene Factorij, doch na den inkoop van het *Fort St. David*, werd dezelve opgebroken, en den Handel naar laatstgemelde plaats overgebragt.

Canjemér ligt drie mijlen van Pondicherij; hier begint het Roode Zand, of zoogenaamde Coteau, *zoo als de Franſchen* het noemen.

Het is een natuurlijke dijk, van roodachtig grof zand, die zich tot Pondicherij, en van daar naar het zuiden tot Vilnour uitſtrekt.

Deze dijk wordt in de Malabaarſche taal Perembé genoemd, naar een dorp van dien naam, in hetwelk zich een zeer fraaije, groote, gemetſelde vijver bevindt.

Op deze dijk hadden de Franſchen, toen zij nog in hunnen bloei in Indië waren, buitenplaatſen en lusthuizen; doch de Engel-

gelschen hebben dezelve in het j
meest vernield, en deze stad, de
van gansch Indië, tot eenen puir
maakt.

Het Landschap rondom Pondich
lerverrukkelijkst, en was, voor
log, wel tien mijlen in de rondte,
deas (dorpen) als bezaaid; doch
de meesten weg, en die er zich
vonden, naauwelijks half bewoond.

Het was omstreeks zeven uren
toen wij te Pondicherij aankwame
oude huiswaard TELEMAQUE, bij
altoos pleeg te logeren, was d
had mij een Franschman te Ma
haald.

Hij had mij eene andere herb
comandeerd, die door eenen JOL
opgehouden, dien ik, door eene
had verzocht, twee kamers voor o
te maken, denzelven tevens den
wij van Madras zouden vertrekker
deelende.

Toen wij in deze herberg aan
vond ik er reeds eenen brief v
MIA, die zij, een dag na ons vert

den *Tappal* (*) had afgezonden. *Dezelve* was vervuld met de vurigste liefdesbetuigingen en verlangen naar mijne spoedige terugkomst.

Zij

(*) Men heeft in Indië geene postwagens nog rijdende brievenpost, maar eene loopende. In alle groote steden, als Calcutta, Madras, Pondicherij, Tansjoer, Nagapatnam, en vele andere, heeft men Postkantoren; van daar gaan alle avonden de brieven *door geheel Indië. De lieden, die dezelve* dragen, noemt men Tappals, ook Dhaak; *er* zijn er altoos twee, de eene draagt de brieven in een valies op zijnen rug, de andere heeft een heel klein trommeltje, dat een schel en doordringend geluid maakt, en *op hetwelke hij onophoudelijk* slaat, zoowel *om de slangen en wilde dieren*, die zich in hunnen weg mogten bevinden, te verjagen, als om degenen, die hun moeten aflossen, van hunne aankomst te verwittigen. Alle twee mijlen zijn kleine hutjes, waarin twee of drie mannen wonen, dat mede briefdragers zijn. *Zoodra* zij aan het trommeltje hooren, dat de brieven aankomen, staan zij gereed, nemen de valies met brieven, die de andere voor hunne voeten op den grond nederwerpt, op, en begeven zich terstond, even als de vorigen, met dezelve voorwaarts aan het loopen; en zoo gaan deze brieven van hand tot hand. De eene Briefdrager zal nooit aan den anderen de brieven of het valies overgeven, maar hetzelve voor zijne voeten nederwerpen, — een bijgeloof,

Zij was den dag van mijn vertrek onpasſelijk geweest; de moeijelijkheid in het ademhalen, en de ſteek in hare borst, die zij gedacht had kwijt te zijn, hadden zich weder geopenbaard; doch zij had zich des anderen daags weder vrij beter bevonden.

Mijn Dobash ſprak mij, in een postſcriptum over mijne eigene zaken, doch van hare onpasſelijkheid niets, dat mij zeer verwonderde; alleenlijk ſchreef hij mij, om zoo ſchielijk als mogelijk terug te komen.

Ik was nog geen drie dagen te Pondicherij geweest, of ik werd door eene koorts aangetast, die mij wel negen dagen lang bedlegerig hield. De Heer CHOISELLE, een Roomsch Zendeling en tevens Geneesmeester, oefende, (tot zijnen lof moet het gezegd zijn,) in plaats van rond te zwerven, om Heidenen te bekeeren, eene nuttiger bezigheid, namelijk, om de ellende van zijnen evenmensch te verligten. Van de rijken nam hij eene geringe betaling, voor zijne moeite en medicijnen; doch de armen genas hij om niet. God beloone hem daar voor!

Hij had zich op de geneeswijze der Indianen toegelegd, en genas alle zijne zieken

met *Inlandsche* kruiden. Dit, en *zijne* kennis van de taal des lands, die hij in den grond verstond, gevoegd bij zijne andere medicinale kundigheden, maakten, dat hij verbazende kuren deed, en van alle kanten zieken bij hem kwamen, om met hem te raadplegen. Hij had mij, toen ik te Sadras woonde, van eene zware en langdurige ziekte genezen, zoo dat wij oude kennissen waren; en door *zijne* hulp kwam ik *de koorts weldra te boven.*

In dien tusschentijd had ik weder een brief van MAMIA ontvangen, van bijna even denzelfden inhoud als de vorige, vol liefdesbetuigingen. *Zij schreef mij, dat hare* pijn in de *borst zich wel niet had verergerd*, doch dat zij 'er een zwaren hoest bij had gekregen, en bezwoer mij, zoo haast mogelijk, weder te keeren. Deze aanhoudende pijn in hare borst, door eenen hoest verzeld, maakte mij ongerust.

Ik had haar van mijne koorts niets geschreven, om haar niet angstig of bedroefd te maken; alleenlijk zeide ik haar, *dat mijne* terugkomst niet zoo spoedig zoude plaats hebben, als ik wel wenschte, doordien mijne bezigheden mij tegen verwachting nog

wel

wel een paar weken langer te Pondi
zouden ophouden. Ik verzocht haar
wegens mijn afzijn niet te kwellen, v
kerde haar van mijne liefde, en beva
vens mijnen Dobash, haar den l
Waitium van Madras te beschikken, en
ne kosten tot hare genezing te sparen

Alhoewel ik mij nog niet volkom
staat gevoelde, om de reize verder o
Zuid te ondernemen, haastte ik mij ee
om mijne zaken te Pondicherij, zoo sch
mogelijk, af te doen.

Eindelijk was ik klaar, en beval FR
CISCO de noodige Palanquin-Koelies
naar Tranquebar voor mij te bestellen
anderendaags na den middag wilde ik
trekken.

Het was elf uren des avonds, toe
van eenen vriend, bij wien ik ten
was geweest, weder te huis komende,
brief voor mij vond. Zeker, dacht
van MAMIA.

Ik opende dezelve, Hemel! hoe versc
te ik! MAMIA was weg, — niemand
waar heen!

Mijn Dobash was, volgens gewoo
des morgens aan hare woning gekor

om te hooren, of zij ook iets *begeerde*, of te belasten had; doch had haar niet te huis gevonden.

In de gedachte, dat zij naar het bad, of den vijver was gegaan, wachtte hij naar hare terugkomst tot twaalf uren, wanneer hij naar huis ging om te eten, niet twijfelende, of zij was bij de *Daija*, waar zij wel meer pleeg te gaan, en er somtijds wel een *ganschen dag konde doorbrengen.*

Om vier uren des achtermiddags kwam hij weder; MAMIA was nog niet terug. Dewijl hij haar noodzakelijk spreken moest, wegens eenen brief, dien hij aan mij *wilde* schrijven, ging hij naar het huis *van de* Daija, in het vaste vertrouwen, dat zij zich daar zoude bevinden, want zij had en hield met niemand anders kennis en *vriendschap* dan met deze oude vrouw. Doch *hoe verwonderd* was hij, de deur gesloten, en niemand te huis te vinden.

De buren zeiden hem, dat zij 's morgens zeer vroeg met een jong *meisje* was uitgegaan, ieder met een pakje *in* de hand. Dit jonge meisje konde niemand anders dan MAMIA zijn.

Hij

Hij had tot tien uren op
blijven zitten, en was toen wed
woning van MAMIA gegaan, w
ganſchen nacht naar haar had zitte
In één woord, hij ſchreef n
reeds ſedert drie dagen, dat MA
Daija weg waren, niet anders l
dan vergeefs de ganſche ſtad op
loopen, om haar te zoeken.

De hoop, dat hij haren opo
zoude ontdekken, of dat zij van
de wederkomen, gevoegd bij de
die hij wist dat mij dit geval
oorzaken, waren de reden, dat
niet voort den eerſten dag kenn
gegeven.

Het was hem een raadſel, en
volſtrekt niet begrijpen, wat haar
nen bewegen, om, zonder aan i
woord te zeggen, of er de minſ
te geven, zoo in ſtilte te ontvlu
vreesde, dat het oude wijf, di
het ſtille leven moede begon te
haar had bepraat, om mij te ve
weder voor Soetredharie te ga
dat hij echter aan den anderen ka
vurige liefde, die zij mij altoos

te *dragen*, en haar geftadig zuchten *en* verlangen naar mijne terugkomst, niet konde overeen brengen.

Eenige dagen na het ongeluk met de Chialeng, was een Goenékaren, (Waarzegger) bij haar aan huis gekomen, die haar verzocht had, haren Horoskoop te mogen trekken, hetwelk zij hem had toegeftaan; doch wiens voorzeggingen, buiten hare verwachting, *niet voordeelig* voor haar uitvielen. In plaats van geluk, lang *leven*, kinderen en dergelijke, waarmede *deze* Goenékarens degenen die hun te werk ftellen, gemeenlijk vleijen, had hij haar gezegd, dat zij een' minnaar *had*, *dien zij welhaast* voor altoos *zoude* verliezen, of van *denzelven* gefcheiden worden; zonder dat hij zich over de oorzaak van deze fcheiding, op wat wijze, en wanneer dezelve moest plaats hebben, verder wilde uitlaten, hoe zeer MAMIA hem ook daarom had gefmeekt, en hem geld aangeboden.

Van dat oogenblik af, begon zij treurig en neerflagtig te worden, en deed *in hare* eenzaamheid niet dan weenen, en zich over haar noodlot beklagen.

Mijn Dobash, die dit Horoskooptrekken

als

als een enkel tijdverdrijf had aangemerkt, ziende welk eenen diepen indruk de voorzegging van dezen bedrieger, zoo als hij hem noemde, op haar had gemaakt, had, zoo als hij mij ſchreef, alle zijne welſprekendheid in het werk geſteld, om haar van de valschheid en het bedrog van dergelijke voorzeggingen te overtuigen, mogelijk had zij eène geheime vijandin, die den Goenékaren daar toe had omgekocht, om haar deze droefheid en ſchrik te veroorzaken. Ik had haar al te groote blijken van mijne liefde gegeven, dan dat ik haar zoude verlaten, en dergelijke andere troostredenen meer, die hij haar zeide. Zij had hem geantwoord, dat zij wegens mij in het minſte geene ongerustheid had; hare eenigſte vrees was, dat zij vóór mijne terugkomst van de reize om de Zuid, dood zoude zijn, dit meende zij, was de eeuwige ſcheiding, waarop de Goenékaren had gedoeld, en dit denkbeeld, zeide hij, van binnen kort te moeten ſterven, en mij niet weder te zien, was de oorzaak van de geweldige droefheid en wanhoop, die zij bij mijn vertrek en afſcheid had betoond.

Zij

Zij was in die gedachten nog meer verfterkt geworden, doordien zij zich reeds niet wel bevond. Sedert het ongeluk met de Chialeng, was zij niet gezond geweest, en had verfcheidene malen eene *foort van* bloedfpuwing gehad; hare onpasfelijkheid zoo wel, als hare vrees, van door den dood van mij gefcheiden te worden, had zij altoos zorgvuldig voor mij gezocht te verbergen, *en hij had haar bij de Poerans* (*) *moeten* zweren, er mij geen woord van *te zeggen*; doch, nu zij weg was, oordeelde hij zich van zijnen eed en belofte ontflagen.

Sedert mijn *vertrek van Madras, was* hare ademhaling moeijelijker, en de pijn in hare borst fterker en aanhoudender geworden, waarbij zij nu en dan zwaar moest hoesten. Ook begon zij mager te worden, en oogenfchijnlijk te vervallen, en deed-den

(*) Poerans, uittrekfels uit de Vedam *of Veeds* (hunne heilige boeken) Poeran promam *(zoo gewis* of waar als de Poerans), zijn de woorden die men gebruikt om iets te bevestigen of te verzekeren, en de Hindous zullen niet ligt deze foort van eed overtreden of onnut gebruiken.

den meesten tijd niet dan weenen en naar mij te verlangen. Hij had haar den besten Waitium van Madras bezorgd, van wien zij ook medicijnen gebruikte.

De sleutel van hare slaapkamer had zij mede genomen, zoo dat hij met de huisvrouw besloot, dezelve open te breken, om te zien, of zij ook eene ola, of brief had nagelaten, die haar verblijf, of de oorzaak van haar vertrek te kennen gaf, maar er werd niets gevonden.

Zij had hare beste kleederen, ja zelfs hare juweelen te huis gelaten, en alles was nog op dezelve plaats geweest als gewoonlijk, ook had zij de huisvrouw den dag voor haar vertrek, nog de maandelijksche huur van de kamers betaald.

Hij besloot zijnen brief, met mij te verzoeken, nog een paar dagen, zoo het mogelijk was, te Pondicherij te willen blijven, om, bij aldien hij binnen dien tijd iets van haar mogt vernemen, er mij terstond kennis van te kunnen geven.

Ik weet niet hoe het kwam, dat ik over deze tijding, die mijn Dobash mij van het verdwijnen van MAMIA gaf, niet bijzonder verschrikte; ik was er meer van verwon-

wonderd, dan ontsteld, en maakte er mij in het minste niet ongerust over. Dat zij mij zoude hebben verlaten, scheen mij onmogelijk — volstrekt onmogelijk; als ik overdacht hoe vurig en teeder zij mij altoos had bemind, en welke sterke en ontwijfelbare blijken zij mij bij alle gelegenheden van hare trouw en verknochtheid had gegeven.

Intusschen was het mij niet minder een raadsel waar zij zich met de Daija had naar toe begeven; het waarschijnlijkste was, dat deze laatste haar had weten te overreden, om heimelijk de eene of andere nabij gelegene heilige plaats, *mogelijk Tiroekishna* Condam (*), in bedevaart te bezoeken, zonder er mijnen Dobash iets van te laten blijken, uit vreeze dat hij haar zoude hebben willen verzellen, of hij er mij eerst over zoude hebben willen schrijven, en mijne toestemming afwachten. Ik versterkte mij zeer in dit denkbeeld, te meer daar ik mij herinnerde, dat zij beide mij eens haar ver-

(*) Een heilige berg, eenige mijlen in het *Zuid-westen* van Madras, op dewelke een beroemde tempel staat.

verlangen te kennen hadden gegeven, om den tempel op dien berg te bezoeken. —

Ik was eenigzins ontevreden op haar, dat zij mij niet door eenen brief van haar voornemen had verwittigd; doch voor het overige veroorzaakte mij haar afwezen geene de minste zorg, de eenigste ongerustheid die ik gevoelde, was wegens hare ziekte, die ik echter zoo erg niet geloofde, als mijn Dobash mij schreef; ik oordeelde het eene zware verkoudheid te zijn, waar voor zij dezelve ook altijd aan mij had uitgegeven.

Intusschen nam ik mij voor, de begeerte van mijnen Dobash te volgen, en zoo lang in Pondicherij te blijven, tot ik tijding van haar zoude hebben gekregen; binnen kort zoude ik wel een brief van haar ontvangen, dagt ik.

Den tweeden dag 's avonds, het zal zeven uren geweest zijn, wij zaten juist aan het avondmaal, kwam men mij zeggen, dat er een Indiaan buiten aan de deur stond, die mijnen naam genoemd, en gevraagd had, of ik alhier logeerde, en die mij noodzakelijk wenschte te spreken.

Ik kwam voor; het was een Malabaar. Hij vroeg mij op nieuw naar mijnen naam, en ik zeide hem denzelven. „ Gij zijt het „ zelve, Mijn Heer!" zeide hij. „ Kent „ gij eene gewezene Danseresse, MA- „ MIA?" — „ Mijn God! ja," riep ik vol van blijdschap uit, „ ja zeker ken ik haar; „ weet gij waar zij is?" — „ Zij is bij „ mij aan huis." — „ Bij u aan huis?" viel ik hem driftig in de rede. „ Waar? kom! „ breng mij terstond bij haar."

„ Mijn Heer!" zeide hij, „ ik wenschte „ dat ik in staat was, om u terstond bij haar „ te brengen; zij is verre van hier. Ik zie „ dat gij veel belang in haar stelt, schrik „ niet, en luister naar mij, — ik zal u „ alles verhalen."

„ Mijne moeder is eene Devedashie en „ wij wonen te Onoer."

„ Eergisteren middag bij geval in de „ Chauderie van ons dorp tredende, hoor- „ de ik in eenen afgelegenen hoek iemand „ luid weenen, en zich beklagen. Ik trad „ nader, het was eene oude vrouw, die „ naast een jong meisje zat, dat op eene „ mat lag, en zeer ziek scheen te zijn."

„ Ik

„ Ik vroeg haar naar de oorzaak van hare „ droefheid, en wie zij waren."

„ Zij verhaalde mij, dat zij van Madras „ kwamen, en naar Pondicherij moesten, „ om iemand, die zich in die ſtad bevond, „ op te zoeken; dat hare dochter, door „ de ſterke marſchen, en de haast die zij „ hadden gemaakt, om nog in tijds die „ ſtad te bereiken, vóór dat de perſoon, „ dien zij moesten ſpreken, van daar ver- „ trokken was, zeer ziek was geworden, „ en volſtrekt niet verder voort konde. *Zij* „ waren, zeide zij, van de Caste der Te- „ vedias, (Danſeresſen,) en waren volſtrekt „ vreemd in Onoer."

„ Haar toeſtand roerde mij, en ik bood „ haar een verblijf bij mijne moeder die „ ook van dezelfde Caste als zij was, aan, „ zoo lang, tot hare dochter, door zich uit „ te rusten, en medicijnen te gebruiken, „ van hare vermoeidheid en ziekte herſteld „ zoude zijn."

„ De oude vrouw was ten hoogſte ver- „ blijd over mijne aanbieding, en na dat ik „ er mijne moeder van verwittigd had, „ bragt zij de zieke, die naauwelijks meer

„ *op* hare beenen konde ſtaan, met behulp
„ der oude vrouw, naar onze woning, al-
„ waar zij tegenwoordig nog is.”

„ Zij is het, die mij naar u toe heeft
„ gezonden, om u van haren toeſtand kennis te geven, en u te zeggen, dat, zoo
„ gij haar nog levendig wilt zien, gij onverwijld bij haar moet komen. God dank, dat
„ ik u nog heb aangetroffen! Haast u, Mijn
„ Heer! en verlies geen oogenblik; zoo
„ gij haar nog wilt ſpreken, moet gij dezen
„ avond, ja terſtond, op reis gaan. De
„ Waitium van het dorp, dien de oude
„ vrouw bij haar heeft laten roepen, heeft
„ mij in vertrouwen gezegd, dat zij,
„ naar zijn oordeel, geene drie dagen zou-
„ de leven.”

Sprakeloos van ontſteltenis, had ik hem al dien tijd aangehoord; ik kwam echter welhaast weder tot mij zelven; er was geen oogenblik tijd te verliezen, en, zonder mij verder met vragen en betrachtingen op te houden, riep ik FRANCISCO, en beval hem met allen ſpoed acht Koelies te beſtellen, om mij nog dien nacht naar Onoer te brengen; zij moesten binnen een uur gereed

zijn,

zijn, en aan de herberg komen. Ook moest hij tevens een half dozijn toortsen koopen.

Ik vroeg den Juntrie, (want dit was hij,) of hij met mij naar Onoer wilde terug keeren; anderzins, zoo hij te zeer vermoeid was, konde hij te Pondicherij blijven, en op zijn gemak nakomen. Doch hij verkoos mij te verzellen, waar over ik, om vele redenen, blijde was. Ik gaf hem een paar ropijen om in haast wat te gaan eten, en op den bazaar eenige levensmiddelen te koopen, en verzocht hem binnen het uur wederom te zijn.

De Heer COCKREL was niet weinig verwonderd, toen ik hem mijn haastig vertrek te kennen gaf; ik verzweeg hem de ware reden, die er mij toe noodzaakten, als mede de plaats, daar ik naar toe ging, en zeide hem alleenlijk, dat een onverwacht geval, mij terstond naar Tranquebar riep, waar ik wel een dag of drie zoude blijven. Mijne koffers gaf ik den Kastelein in bewaring, en eer het negen uur was, zat ik reeds in mijnen Palanquin.

Van mijne denkbeelden gedurende deze treurige terugreize, zal ik niet spreken, zij

waren allerſmartelijkst, duizend onaangename aandoeningen vervulden beurtelings mijne *ziel*, terwijl ik daar, zoo aan mijne droevige gedachten overgegeven, in den Palanquin lag.

Groote God! als ik haar eens kwam te verliezen, welk een langdurig hartzeer zag ik dan niet te gemoet! Hoe bitter zoude mij deze ſcheiding zijn! — Ik dorst er niet aan *denken*.

Ik was hartelijk blijde, toen ik den *dag* zag aanbreken, en nog meer, toen wij een poos daarna Onoer van verre in het gezigt kregen.

Het was omſtreeks *zeven uren des morgens*, toen wij in dit dorp aankwamen. *Ik* liet den Palanquin in de Chauderie brengen, en met den Juntrie naar zijne woning tredende, bleef ik met hem achter den pagger (*) ſtaan, tot er iemand uit de hut zoude komen.

Wij hadden nog niet lang gewacht, of de Daija zelve verſcheen; ik riep haar zacht-

(*) Pagger, eene muur van klei opgehaald, van omtrent een mans hoogte, die van achteren 1 a 2, van voren 5 a 6 treden afſtand van de hut heeft, en rondom dezelve loopt.

zachtjes, en in een oogenblik was zij bij mij.

Zij viel voor mijne voeten, sloeg op hare borst, en begon luid om hare poetrie (dochter) te jammeren; doch haar met een vergramd gelaat gebiedende te zwijgen, en op te staan, voer ik hevig tegen haar uit, dat zij MAMIA had toegestaan, deze reize te voet te doen, en haar mogelijk zelve daartoe had over gehaald; aan haar zoude ik al het ongeluk wijten, dat hier door konde ontstaan.

Zij verschoonde zich met te zeggen, dat wel verre van haar tot deze reize bepraat te hebben, zij haar dezelve, in tegendeel, ten sterkste had afgeraden; doch dat zij volstrekt naar geene redenen had willen luisteren, en haar gedreigd had, zoo zij haar weigerde te verzellen, geheel alleen op reis te zullen gaan.

„De redenen," vervolgde de Daija, „die „zij bijbragt, om dezelve te voet, en niet „in eene Doelie te doen, was, dat zij te„gen den grooten omslag en nasleep opzag: „er zouden ten minste drie Doelies moe„ten zijn, eene voor haar, eene voor mij, „en de derde voor den Dobash, die ons

Hh 4 „niet

„ niet alleen zoude hebben laten vertrekken,
„ en er buitendien eerst over zoude hebben
„ *willen* schrijven, en uw antwoord en toe-
„ stemming afwachten; en zoo *gij* die al
„ gaaft, dat nog onzeker was, vreesde *zij*,
„ dat eer dezelve zoude zijn gekomen, zij
„ reeds dood, of niet meer in staat zoude
„ zijn, de reize te ondernemen, en zien en
„ spreken moest zij u, zoo als zij zeide,
„ *alvorens zij voor eeuwig* hare oogen
„ sloot. Ook schaamde zij zich, bij u *aan*
„ de herberg, met zulk eenen stoet van
„ Doelies en volk te komen, u op zulke
„ groote onkosten te jagen, en u in uwe
„ bezigheden hinder*lijk* te *zijn*."

„ Ziende dat ik niets op haar vermogt,
„ namen wij in 's Hemels naam onze reize
„ aan. Een Koelie, die ons niet kende,
„ gaven wij een paar fanams, om aan uwen
„ Dobash te zeggen, dat hij zich over MA-
„ MIA niet ongerust behoefde te maken,
„ en zij binnen eenige dagen weder terug
„ zoude zijn; — of de man zijne *bood-*
„ schap gedaan heeft, is ons onbe*wust*."

„ De eerste dag ging alles redelijk wel,
„ en MAMIA, hoewel zeer vermoeid, was
„ echter fris en opgeruimd, doch, den

„ twee

„ tweeden en derden dag, maakte zij zulk
„ eenen haast om voort te komen; deed,
„ wat ik haar ook bad en zeide, zulke
„ ſterke marſchen, dat zij reeds af was,
„ toen wij Lingie Chitty Chauderie kre-
„ gen. Wij bragten het echter den vierden
„ dag, 's avonds tot Alamparvé, van waar
„ wij met den dageraad naar Onoer vertrok-
„ ken; doch onder weg werd zij zoo ziek,
„ en hare pijn in de borst en benaauwdheid
„ vermeerderde zoodanig, dat wij met groo-
„ te moeite Manipoer bereikten; het was
„ reeds laat en duister, toen wij in de
„ Chauderie aankwamen. Zij kreeg dien
„ nacht eene felle koorts, en wilde niets
„ eten."

„ Ik trachtte haar te overreden, om een
„ paar dagen uit te rusten; doch zij wei-
„ gerde het volſtrekt, en zoo ziek en zwak
„ als zij was, begaf zij zich den volgenden
„ morgen weder op reis."

„ De Hemel weet," vervolgde de oude,
„ wat ik onderweg met haar heb uitgeſtaan,
„ en hoe wij nog te Onoer kwamen; wij
„ waren den ganſchen dag daarover bezig,
„ alle oogenblikken moest zij rusten. Ein-
„ delijk bereikten wij, wel twee uren na

„ *zonnen* ondergang de Chauderie *van* dit
„ dorp. Ganach ziek, en ter dood toe af-
„ gemat, wierp zij zich in eenen hoek van
„ dezelve neder, en de koorts, die haar
„ den ganſchen dag niet verlaten had, ver-
„ hief zich weder in den nacht. Den volgen-
„ den morgen wilde zij de reis weder voort-
„ zetten; doch het was haar volſtrekt on-
„ mogelijk, zij konde niet meer op hare
„ beenen ſtaan."

„ *Ik* was in de grootſte verlegenheid,
„ en wist niet wat te beginnen; wij waren
„ vreemd in dit dorp, waar zoude *ik* met
„ haar heen! De Chauderie was geene be-
„ hoorlijke plaats voor *uwe zieke vriendin*,
„ en ik begon bitter over den droevigen
„ ſtaat waar in wij ons bevonden, te wee-
„ nen, toen gelukkiglijk, deze vriendelijke
„ man, (op den Juntrie wijzende,) mijne
„ klagten hoorende, zijne goede moeder
„ overreedde, om ons bij haar in te ne-
„ men, waarvoor God en gij haar zekerlijk
„ zullen beloonen."

„ Ach, Mijn Heer!" borst zij in *eenen*
vloed van tranen uit, „ uwe MAMIA is
„ zeer ziek! Wij hebben een Waitium van
„ het dorp bij haar laten komen, die haar

„ me-

„ medicijnen geeft, en die zij, niettegen-
„ ſtaande haren afkeer voor dezelve, ook
„ inneemt; doch zij ſchijnt alle hoop van
„ leven te hebben opgegeven. Haar eenig-
„ ſte roepen en verlangen is, u voor ha-
„ ren dood nog eens te zien, eǹ u een
„ laatst vaarwel te zeggen."

„ Het is mij onmogelijk u de blijdſchap
„ uit te drukken die ik gevoel nu gij hier
„ zijt; uwe tegenwoordigheid zal gewis
„ meer dan de medicijnen tot hare gene-
„ zing bijdragen, zoo er nog eenige hoop
„ van genezing is; zij heeft eene zeer pijn-
„ lijke nacht gehad — nu eerst voor een
„ uur is zij in eenen ſluimer gevallen."

Ik was diep ontroerd en getroffen door dit treurig verhaal, en konde mijne tranen niet wederhouden; de gedachten echter dat hare ziekte meest uit vermoeidheid en hartkwelling voortſproot, deden mij hopen dat zij wel ſpoedig weder zoude herſtellen.

Ik beval de Daija zachtjes te rug te keeren, haar te laten ſlapen, en haar niet dan voor zij ontwaakte, voorzigtig van mijne aankomst kennis te geven, terwijl ik zoo lang voor de hut zoude wachten. Zij ging, doch een oogenblik daarna kwam zij ſchie-

lijk

lijk *uitloopen* om mij te roepen, en *ik trad* binnen met eenen wankelenden tred en met eene beklemdheid en aandoening, die ik onmogelijk kan beschrijven. *Zij* lag op eene mat; ik schrikte tot in mijn binnenste, *toen* ik haar gewaar werd; ach! zoo had ik mij haar niet kunnen verbeelden!

Hoe veranderd was zij! hoe zeer veranderd was dit schoon en bloeijend gelaat, deze schitterende *oogen vol* vuur, die nu doodsch en diep in haar hoofd gezonken lagen! Hoe vervallen was dit anders poezele meisje! alle hare bekoorlijkheden waren verdwenen, naauwelijks konde ik haar herkennen.

Zij gaf een schreeuw van blijdschap toen zij mij gewaar werd, en deed haar best om zich op te rigten, doch het was haar onmogelijk, de Daija moest haar helpen, en hare vermagerde armen toen naar mij uitstrekkende, omhelsde ik haar teederlijk; zij weende overluid aan mijnen hals. Hoe zeer ik ook had voorgenomen mij sterk te houden — konde ik mij niet beletten *mijne* tranen met de hare te mengen.

„Mijn waarde! mijn dierbare Heer!" zeide zij eindelijk, met blijdschap in haar gelaat,

„ hoe

„ hoe zeer ben ik u verpligt voor de moeite „ en goedheid die gij hebt, van uwe ſter- „ vende MAMIA nog eens te komen zien; „ mijn wensch is nu vervuld, en niets ont- „ breekt mij meer; het ſchijnt mij toe dat „ ik niet meer ziek ben, zoo veel heeft „ uwe tegenwoordigheid op mij gewerkt." En wezenlijk, hare doodelijke kleur verlevendigde zich, hare oogen hernamen eenigzins hunnen luister, en het zoete lachje kwam nog een oogenblik op hare lippen. De blijdſchap van mij te zien werkte op den vermoeiden geest als eenen troostelijken balſem, en gaf aan hare ontdane wezenstrekken een gedeelte der bekoorlijkheden te rug, die er nog niet lang geleden in getroond hadden.

„ Ach, MAMIA!" riep ik met eene ſoort van wanhoop en verdriet uit, „ wat hebt gij „ gedaan! hoe eigenzinnig en dwaas hebt „ gij gehandeld! waarom toch waart gij „ zoo achterhoudend, zoo wel omtrent uwe „ ziekte, als wegens de angst en ongerust- „ heid die u kwelde? Wat noodzakelijkheid „ was er om deze reize te voet te onder- „ nemen, terwijl gij die met eene Doelie „ of Palanquin op u gemak kondet gedaan

heb-

„ hebben? ik had u immers geld genoeg
„ gelaten, en zoo gij niet genoeg had,
„ wist gij dat mijn vriend FRANK orde had
„ om u daarmede zoo veel gij noodig mogt
„ hebben te voorzien. Gij hebt u zelve
„ en mij groote verdrietelijkheden op den
„ hals gehaald; doch ſchep moed! mijne
„ waarde vriendin;" hernam ik op eenen
vriendelijker toon, ziende dat zij droevig en
bevreesd werd, „ ſchep moed! ik hoop dat
„ nog alles zal gaan; tracht nu maar uwen
„ geest gerust te ſtellen, en gebruik de
„ medicijnen, op dat gij weder zoo ver bij
„ krachten mogt komen, dat gij in ſtaat
„ zijt de reize in mijnen Palanquin tot naar
„ Pondicherij te doen, ik heb daar een
„ goed vriend, een vermaard en kundig ge-
„ neesheer, die u welhaast tot uwe vorige
„ gezondheid zal herſtellen."

„ Ach!" zeide zij met een treurig gelaat,
„ hoe ſmart het mij, dat ik u met mijne
„ ziekte zoo vele ongeneugten veroorzake,
„ en hoe zeer ben ik tevens aangedaan en
„ getroffen wegens alle de liefde en goed-
„ heid die gij mij betoont. Ach God! ik
„ zal nooit in Pondicherij komen; vlei u
„ niet dat ik weder zal herſtellen, ik voel

„ het

„ het maar al te wel, er is geen hoop van
„ leven meer voor mij."

„ Ik had u wel gezegd," vervolgde zij na een oogenblik ftilzwijgens, „ dat Bidhata (*) niets dan rampen op mijn hoofd
„ had gefchreven, ik zoude ze echter alle
„ die mij zijn toegelegd, met ftandvastig-
„ heid en moed hebben verdragen; te vre-
„ den en zonder murmereeren zoude ik de-
„ ze *wereld* hebben kunnen verlaten, zoo
„ ik u niet gekend had; doch nu, valt mij
„ het fcheiden hard! — bitter hard!" De tranen en hare zwakheid beletten haar om verder voort te gaan; en ik zag dat zij met de *innigfte* droefheid en wanhoop worftelde.

De ftaat waarin mijn geest zich bevond verfchilde niet veel met de hare, ieder woord, dat zij tot mij fprak, fneed mij door het hart, en deed mij gevoelen, welk eene beminnenswaardige en getrouwe gezellin ik aan haar zoude verliezen.

Intusfchen deed ik al wat mogelijk was, om haar te troosten, en, zoo het mogelijk was,

(*) De God des noodlots.

was, te helpen. Zij had in geene *twee* dagen iets gegeten, of willen eten — ik liet haar door FRANCISCO eene krachtige Kaldoe matchikado (*) maken, en overreedde haar om er iets van te nuttigen.

Bij den Waitium van Onoer liet ik *ook* dien van Canjemér komen, om met elkanderen te raadplegen. Ik bood hun eene aanzienlijke belooning aan, zoo zij haar konden helpen; *zij beloofden alles in* het werk te ftellen, doch konden mij voor haar *leven* niet inftaan. Ik zelf zag wel, dat het een wonderwerk zoude zijn, zoo zij er van op kwam.

Hare ziekte fcheen *mij eene foort* van tering te zijn; zij klaagde over hevige en geftadige pijn onder hare regter borst; zij had eenen droogen hoest; haar adem was kort en zeer moeijelijk, en federt eenige dagen verliet haar de koorts niet.

Ik onderzocht de pijnlijke plaats, doch konde van buiten niets ontdekken, of gewaar wor-

(*) Men neemt een kuiken, en na dat men het van binnen gereinigd heeft. ftampt men het in eenen grooten houten vijzel, tot het geheel gekneusd is, en kookt het dan op een weinig nat af.

worden; de geringſte drukking gaf haar de hevigſte ſmart.

De Waitiums, dien ik er over ondervraagde, waren van gevoelen, dat zij van binnen een gezwel had, veroorzaakt door een zware ſlag of ſtoot, die zij onder de borst had ontvangen, en het bleek, dat zij niet geheel mis hadden.

Ik verzocht haar ernſtig, mij openhartig en onbeſchroomd te zeggen, hoe haar dat ongemak was aangekomen, en of wezenlijk iemand haar een ſlag of ſtoot op de borst had gegeven, en zwoer, dat ik het degene, zij mogte zijn wie zij wilde, die haar dus had beleedigd, duur zoude betaald zetten.

„ Ach neen, Mijn Heer!" antwoordde zij goedhartig, „ maak u toch, bid ik u, „ niet driftig, niemand heeft een haar van „ mijn hoofd gekrenkt, of mij zelfs een „ kwaad woord gegeven; en dewijl gij er „ op ſtaat, om het te weten, zal ik u „ zeggen, van waar ik gis dat ik dit ongemak heb."

„ Van het oogenblik af dat wij door de „ viſſchers uit de brandings werden gered,

„ *heb* ik die pijn beginnen te gevoelen. Ik
„ had *mij* met de eene hand aan de Katte-
„ maram vast geklemd, terwijl ik u met
„ de andere boven water hield, om de
„ Makuas te helpen u op het *vlotje te*
„ trekken; een der dwarslatten, die de bal-
„ ken aan elkanderen houden, en die eenig-
„ zins op zijde uitſtak, gaf mij, door de
„ ſterke beweging van de Kattemaram, ver-
„ *ſcheidene bevige ſtooten onder* de regter
„ borst, waar door mij bijna het adem *ha-*
„ len werd benomen, doch dat ik in den
„ angst voor u, en in de drift om u te
„ helpen, niet voelde of achtte. Mogelijk
„ is dit de oorzaak *van de hevige pijn*
„ die ik gevoel, of er is iets van binnen in
„ mij geborſten, door het ſterke gillen om
„ hulp, toen gij van u zelf raakte, de
„ ſchrik en angst van u te verliezen en u
„ voor mij te zien wegzinken, heeft er
„ zeker ook niet weinig toe gedaan, om
„ mijn ligchaam en gezondheid te ontſtel-
„ len."

„ Ach!" vervolgde zij, met een *gelaat* vol van teederheid en liefde, ter *zelver* tijd mijne hand grijpende en die drukkende;

„ zoo

„ zoo dit de oorzaak is, dat ik moet ster-
„ ven, beklaag ik het verlies van mijn le-
„ ven niet, dewijl daar door het uwe is be-
„ houden."

Deze ontdekking vervulde mij met schrik. Zoo was ik dan de onschuldige oorzaak van het ongeluk van dit beminnelijke meisje! en de dood was dan de belooning van hare weergalooze liefde en trouw! Hoe ongelukkig, hoe beklagenswaardig was haar lot!

O hoe speet het mij nu, dat ik haar niet van Madras met mij naar Pondicherij had genomen, zoo als ik van voornemen was geweest, en haar had aangeboden! Deze reize te voet, zoude dan geen plaats gehad hebben, en Doctor CHOISELLE zoude voor haar ongemak mogelijk wel raad en hulp hebben geweten. Ik wist op dit oogenblik geen beter middel dan de pijnlijke plaats te pappen, waar van ik mij veel goeds beloofde, bijaldien het niet reeds te laat was.

Intusschen had ik den moed wegens hare herstelling nog niet gansch opgegeven; mijne tegenwoordigheid had, zoo het scheen, de onrust van haren geest doen bedaren. Zij gevoelde zich ook vrij beter, en de

hoop, dat zij nog zoude opkomen, *begon* ook *zelfs* in haar levendig te worden, de koorts had ook afgelaten; doch tegen den avond hernieuwde zich dezelve weder, en verhefte zich zoo sterk, dat zij gansch *buiten* zich zelve raakte, en vreesselijk begon te ijlen, gedurig mijnen naam in den mond hebbende. Somtijds meende zij nog in de brandings te zwemmen, waaruit wij gered waren, *en begon uit al hare* magt te gillen en om hulp te roepen.

In dezen ellendigen toestand bleef zij tot den volgenden avond. Toen zij weder bij kwam, vroeg zij naar mij. *Ik* had mij een weinig ter rust *gelegd, want ik* was afgemat van waken. Men riep mij, — ik zette mij bij haar neder.

„ Mijn waarde Heer!" zeide zij, met eene flaauwe stem, „ ik voel dat mijn ein-„ de nadert, en ik maak van de weinige „ tijd en kracht die mij nog overig blijft, „ gebruik, om u uit grond van mijne ziel „ te danken, voor alle de goedheid en lief-„ de, die gij mij, zoo lang ik *bij u was*, „ hebt bewezen. Het doet mij bitter leed," vervolgde zij met eenen diepen zucht, „dat

„ de

„ de dood mij van den troost en de gele-
„ genheid beroofd, om u nog duidelijker en
„ krachtiger bewijzen van de teedere liefde
„ en achting, die ik u toedraag, en van de
„ onwrikbaarſte trouw en gehoorzaamheid
„ aan uwe bevelen te betoonen; neem, bid
„ ik u, mijn goede wil voor de daad
„ aan."

„ Als ik niet meer zijn zal, vergeet mij
„ dan, bid ik u, en laat de herinnering aan
„ mij u niet lang bedroeven; zoek eene
„ andere gezellinne, een ander hart, zoo
„ teeder, zoo getrouw als het mijne, met
„ welke gij te Ventapalam, of waar het u
„ behaagt, in geluk uw leven moogt ſlij-
„ ten, en dat mijn naam met mijne as-
„ ſche worde vergeten!"

Zij zweeg hierop eene poos ſtil, om adem te ſcheppen, terwijl ik haar, door alle mogelijke troostredenen zocht op te beuren, en moed in te ſpreken.

„ Bij zoo vele goedheid," hernam zij eindelijk weder, „ die gij mij hebt bewe-
„ zen, wenschte ik wel, dat gij nog een
„ paar gunſten, ééne voornamelijk, eene
„ heele groote, geliefdet te voegen. O,

„ zoo ik dat geluk mogt hebben, *zoude*
„ *het mijnen dood zeer verzoeten!*"

„ *Spreek!* lieve MAMIA!" riep ik driftig uit, „ spreek! ik zal al doen, wat gij „ begeert; gij kunt er volmaakt gerust op „ zijn, ik zal het als een heilige pligt „ achten uwe wensch en begeerte letterlijk „ te vervullen."

„ De eerste is," hernam zij, „ dat gij „ mijn lijk *zult laten* verbranden, zoo als „ bij ons gebruikelijk is; doch ik bid u „ tevens, dat gij hiertoe geene buitenge„ meene onkosten gelieft te maken. Het „ tweede —" Hier bleef zij steken, en zag mij met smeekende *oogen* aan. —— „ Nu, wat dan, lieve MAMIA?" „ Ach!" hernam zij, „ ik vrees, het u te zeggen." „ Dat gij de laatste dienst aan mij wildet „ verrigten, en den houtstapel, waarop „ mijn lijk zal verbrand worden, aanste„ ken (*)."

„ Ach ja, uit grond mijnes harte, lieve

„ MA-

(*) Men noemt dit Ogniedaan. De naaste bloedverwant, of die den overledenen het naaste bestaat, steekt altoos het vuur in den houtstapel.

„ MAMIA!" riep ik uit; „ wie anders dan
„ ik zoude dit mogen doen? wie anders is
„ verpligt, om u dien laatsten dienst te
„ bewijzen? Ik, die u mijn leven verschul-
„ digd ben, dat gij uit de golven reddet;
„ ik die aan u zoo vele andere verpligtin-
„ gen heb, ik zoude wel de ondankbaar-
„ ste van alle menschen zijn, indien ik u
„ deze gunst en billijke begeerte weigerde,
„ zoo mij het bitter ongeluk mogt gebeu-
„ ren, dat de dood u van mij scheidt."

Deze verzekering en belofte, bragt een straal van vergenoegen en blijdschap in haar gelaat; zij wilde mij bedanken, doch hare zwakheid belette haar om meer te spreken.

Het scheen dat de dood alleen zoo lang gewacht had, dat zij dit besteld had; want kort daarna zag ik haar eensklaps veranderen, hare oogen begonnen te breken, eene rilling liep door alle hare leden. Ik zat naast haar op de mat, zij greep schielijk naar mijne hand, drukte die, met eene krampachtige beweging, aan hare stervende lippen. „ Vaart wel Mijn Heer!" wilde zij zeggen, doch zij konde de woorden niet

meer uitbrengen, — en MAMIA *was* niet meer!

Het gefchreeuw en gillen der Daija en van de andere Devedashie, volgens de gewoonte der Indiaanfche vrouwen bij dergelijke gevallen, was ijsfelijk. De droefheid der eerstgenoemde voornamelijk, was van harte en niet geveinsd, zij fcheen wanhopig.

Hoe ik mij *gevoelde*, is ligt te denken. Ik verzocht de Devedashie al het noodige tot de reiniging en het beftellen van het lijk mijner arme MAMIA te bezorgen, ik *wilde* haar rijkelijk voor hare moeite en de omflag, die dit geval in *hare woning* veroorzaakte, *voldoen*. *En* toen nog een laatfte kus op de reeds koude lippen van mijne ongelukkige gezellin drukkende, liep ik de hut uit, naar de Chauderie.

Ik befloot dat hare uitvaart plegtig en aanzienlijk zoude *zijn*, zoo veel de tijd en omftandigheid het zouden toelaten; dit was eene behoefte voor mijn hart, en ik zond ten dien einde den Juntrie naar den *Vaidiguer* (*) van

(*) Vaidiguers zijn de Braminen, *die* de plegtigheden voor de doden verrigten.

van het dorp, om denzelven te verzoeken, terstond bij mij te komen. —— Hij kwam oogenblikkelijk.

„ Sami!" (*) zeide ik hem, „ Jomraadsh „ (de God des doods) heeft mij van eene be„ minnelijke en trouwe gezellin beroofd, „ ik heb groote verpligting aan haar; het is „ dus billijk, dat ik hare gedachtenis vereere. „ Ik verlang, dat gij alle de gewone plegtig„ heden bij hare uitvaart zult verrigten. Haar „ lijk zal in mijnen Palanquin naar de Smes„ haan (†) gebragt worden; de houtstapel „ moet van Mangahout (§) zijn; ik wil „ dien zelf in den brand steken."

Ik vroeg hem, hoeveel de onkosten zouden beloopen? Hij meende vijftien pagoden, ik gaf er hem twintig, en verzocht hem

(*) Sami, een titel dien men de Braminen geeft; het beteekent zoo veel als Heer. De mindere Goden worden insgelijks Sami genoemd.

(†) Smeshaan, eene plaats even buiten de stad of het dorp, waar de lijken verbrand worden; men noemt deze plaats ook Tschodolet.

(§) Voorname lieden gebruiken dit hout bij voorkeur altoos tot het verbranden der lijken. Arme lieden worden met gemeen hout en gedroogde koedrek verbrand.

hem geene gebeden of offeranden, *die* zij gewoon zijn, bij dergelijke gelegenheden te doen, te verzuimen of over te slaan. Hiermede vertrok hij, tegen den avond zoude alles gereed zijn.

Ik bragt den ganschen dag door met in de Chauderie, of de toop, op en neder te wandelen, het hart vervuld met de pijnlijkste aandoeningen wegens het verlies van dit goede en beminnelijke meisje. Het herdenken, dat ik waarschijnlijk de onschuldige oorzaak was, van het einde van haar jeugdig leven, vergrootte nog mijne duistere zwaarmoedigheid.

Tegen den avond kwam men mij zeggen dat alles gereed was, om het lijk naar de Tschodolet te brengen.

Met wankelende schreden ging ik naar de woning der Devedashie; men wachtte maar naar mij. MAMIA werd buiten gebragt, ik nam haar op, lag haar zelf in den Palanquin, en plaatste hare nu slappe en loshangende leden, voorheen zoo vlug en zoo rad, behoorlijk in denzelven; mijne tranen vielen bij groote droppelen op haar vermagerd aangezigt.

De toortsen werden ontstoken, de Palanquin door de Vettians opgenomen, en men droeg haar weg. Luid weergalmden de

treu-

treurige toonen der Taré's (*) door het ſtille dorp, vermengd met het jammergeklag der Daija, die ons volgde.

Wij kwamen op de Tſchodolet. Toen de gewone plegtigheden geëindigd waren, nam ik het lijk, met behulp van een der Vettians, op, en lag het zachtjes op den houtſtapel, want ik wilde niet, dat zij het ruwelijk zouden behandelen, gelijk dit volk met de lijken gewoon is te doen. Men gaf mij, toen alles gereed was, eene brandende lijktoorts in de hand, en, met den rug naar den houtſtapel gekeerd, zoo als gebruikelijk is (†), ſtak ik denzelven aan, en leverde mijne dierbare MAMIA aan de vlamme!

De aandoeningen en gewaarwordingen, die ik gevoelde bij de geheele, en voornamelijk bij deze laatſte, plegtigheid, laten zich niet beſchrijven.

Zonder om te zien, en met het hart vervuld van de bitterſte droefheid, keerde ik weder naar de Chauderie terug.

Ik had den Vettian bevolen, mij te roepen,

(*) Taré's, heel lange trompetten, of bazuinen. Zij dienen alleen bij lijkplegtigheden.

(†) Tot een teeken van leedwezen of afkeer.

pen, als het lijk volkomen verteerd zoude zijn; een paar uren naderhand, kwam hij mij die treurige tijding brengen.

FRANCISCO had ik een groote kalang (*) laten koopen, en hier mede keerde ik terug naar de Tschodolet, waar ik denzelven door de Vetians met de nog niet gansch uitgebrande beenderen van MAMIA liet vullen.

Niet verre af lag een heuveltje, op welks top een groep bloeijende palmboomen hunne ruischende kruinen hoog in de lucht verheften; onder de schaduwe van deze altijd groenende boomen, liet ik eenen diepen kuil graven, en de kalang in denzelven zinken, na dat ik de droevige overblijfselen mijner getrouwe en beminde vriendin, die deze pot in zich besloot, met mijne tranen had besproeid. De kuil wierp ik eigenhandig met aarde toe.

Het was laat eer dit alles was besteld; ik dankte God dat ik deze treurige taak had geëindigd. Welk eene allerverdrietigste

(*) Kalang: Een ronde pot met eene naauwe opening; de Indianen gebruiken dezelve om water in te dragen.

ſte nacht bragt ik door, en hoe hartelijk verlangde ik dat dezelve voorbij was, om te kunnen vertrekken.

Naauwelijks was de dag aan den hemel, of de Daija kwam bij mij aan de Chauderie, om affcheid van mij te nemen, en weder naar Madras te rug te keeren; zij konde geen oogenblik langer in Onoer duren, zeide zij: dat dorp was haar nu tot een afgrijzen. Ik wilde haar heel wel gelooven, de arme oude vrouw was troosteloos. Ik gaf haar eenen brief aan mijnen Dobash mede, die haar alle de kleederen en juweelen van MAMIA, die dezelve had te rug gelaten, zoude overhandigen, ik ſchonk haar die als een aandenken en belooning voor alle moederlijke zorg en genegenheid die zij voor dit ongelukkige meisje had gehad. Haar affcheid van mij was allerroerendst; zij viel voor mijne voeten en borst uit in eenen vloed van tranen en in een luid weegeklag om hare MAMIA! Zij zoude dezelve niet lang overleven; ik weende met haar.

Toen zij vertrokken was, begaf ik mij naar de Devedashie, die MAMIA zoo menschlievend en gulhartig in hare geringe woning had opgenomen en geherbergd. Ik be-

bedankte haar met de krachtigste bewoordingen, voor alles wat zij aan dit lieve kind gedaan had, en gaf haar een geschenk aan geld, verre boven hare verwachting.

De Koelies, waarmede ik van Pondicherij was gekomen, had ik voort bij mijne aankomst te Onoer weder weg gezonden, dewijl ik wel vooruit zag dat ik in dit dorp eenige dagen zoude moeten verblijven.

Ik moest nu andere hebben die mij naar die stad te rug bragten; doch er was een lijk in mijnen Palanquin geweest, het lijk van mijne beminde MAMIA; ik zoude den Palanquin nu voor geenen prijs hebben willen missen. Ik wist dat geene Koelies van eene goede Caste denzelven om die reden zouden willen aanroeren, veel minder dragen (*); ik huurde dus Parriah-Koelies, met welke ik uit dit voor mij ongelukkig Onoer vertrok.

Het gansche dorp bijna was tegenwoordig geweest, toen ik den houtstapel had in brand gestoken; eene zaak, mogelijk nog nooit door eenen Europeaan in de Indiën ge-

(*) De Koelies van eene goede Caste, zullen geenen Palanquin dragen, waarin een lijk heeft gelegen.

gedaan. Allen hadden zij gezien hoe groot mijne genegenheid voor de overledene was geweest, en allen hadden zij mij beklaagd, en wegens mijne liefde en achting, die ik haar na hare dood bewees, geprezen.

Vele vrouwen en dochters, omringden mij toen ik in den Palanquin ſtapte, andere ſtonden voor de deuren hunner hutten, om mij te zien voorbij pasſeeren; allen maakten zij mij hartelijke ſalams, en ſchenen mij troost toe te wenſchen. Ach! dikwijls zullen zij nog onder elkanderen van mijne liefde ſpreken, en zoo lang de palmen op den heuvel hunne ruiſchende kroonen in den wind zullen ſchudden, zoo lang zal men zich nog den blanken en zijne geliefde MAMIA herinneren.

Ik vertrok uit dit dorp met de allerſmartelijkſte aandoeningen, het was als of ik een gedeelte van mij zelf te rug liet: onbewust vloeiden de tranen uit mijne oogen, ik gevoelde eene beklemming, eene ongerustheid, eene leegte in mijn hart, die mij onverdragelijk was. Alle die ſchoone ontwerpen, die vleijende vooruitzigten van vermaak, die ik zoo zeer had gekoesterd, mishaag-

haagden mij nu of waren mij onverſchillig. Met MAMIA had ik alle vreugd, alle lust tot het eenzame en ſtille landleven verloren; deze wensch, dit ſtage verlangen om mij eenmaal in het een of ander ſchoon dorp neder te zetten, was met haar verdwenen; een paradijs zoude mij nu een wildernis zijn geweest. Helaas! het arme ongelukkige kind! als ik herdacht hoe zij zich konde vermaken, hoe zij zich in onze aanſtaande reize naar Ventapalam konde verheugen en te goed deed!

Ventapalam, ach! geen van ons beide zoude het ooit betreden; zij, die voor mij alles moest bezielen en beleven, lag door den dood in het ſtof geveld, als eene bloem, over welke de verzengende landwind blaast. Wij zullen ons in u niet neder zetten, riep ik uit, liefelijk dorp! met uwe aangename dreven en vruchtdragende boomgaarden, onder de verkwikkende ſchaduwen van uwe ruiſchende topen zullen wij niet rusten; ik zal met mijne MAMIA niet door uwe geur-ademende boschjes wandelen, en naar het duizend-ſtemmige gezang der ſchoon gepluimde vogelenſcharen luisteren; noch zullen wij

ons

ons, in uwe heldere vijvers baden. Gij; goede, zachtzinnige, vriendelijke dorpelingen; zult ons onder u niet zien, gij zult mijne MAMIA niet leeren kennen, gij zult hare radde leden; hare fchoone geftalte, haar bekoorlijk en vriendelijk gezigt, gij zult onze liefde; onze trouw niet bewonderen; wij zullen nooit, zoo als wij voornemens waren, onder u wonen; de dood heeft alle onze ontwerpen vernietigd.

Zij is niet meer, dit beminnelijke meisje! Niets is van haar meer overig; dan een weinig asfche, en op den heuvel van Onoer liggen hare geringe overblijffelen begraven.

Zoo jammerde ik bij mij zelven, en verzadigde mijn hart; gedurende de terugreize naar Pondicherij, met droefheid en treurige herinnering. Duizenderlei fmartelijke gewaarwordingen, wisfelden beurtelings in mij af.

Gansch afgemat, naar ligchaam en ziel, kwam ik te Pondicherij terug. Ik zeide de Heer COCKREL niets van al wat mij, federt mijn afzijn was gebeurd.

Mijn ganfche levensloop kreeg nu weder eene andere rigting; alle mijne voornemens

en ontwerpen, waren door den *dood* van MAMIA vernietigd en verijdeld; de gansche *wereld* lag voor mij, ik bevond mij alleen in dezelve, als in eene wildernis.

Ik had nog de reize naar Tranquebar en Nagapatnam te doen, het was tijd, zoo ik dezelve nog voor het inzetten van den kwaden Mousson wilde eindigen. Ik besloot, mij zonder uitstel derwaarts te begeven, dit zoude mogelijk eene afleiding voor mijne *droefheid* zijn.

Van Nagapatnam wilde ik weder naar Pondicherij terug keeren, en dan met den Heer COCKREL, die over eene maand naar Isle de France stond te vertrekken, voor altoos de *kust* verlaten, waar ik gedurende eene reeks van jaren, (sedert het verlies van Sadras) niet dan verdriet, ramp en tegenspoed had beproefd en ondergaan.

EINDE.